מסכת

תמורה

מן תלמוד בבלי

ש"ס עוזר

הש"ס המסומן

לע"נ ר' עוזר ב"ר אלכסנדר הכהן ז"ל

בס"ד

הש"ס המסומן – מפת דרכים לדף הגמרא.

* על מנת להקל על הלומד לעקוב אחר משא ומתן הסוגיא (הוצאה פנימית) *

לפניכם מונחת גמרא שהיא תוצאה של שיטת הוראה המיושמת למעלה מעשרים שנה.
ב"ה זכינו שהיום יש מספר מגידי שיעור ומרביצי תורה שלמדו בדרך זו וממשיכים ללמדה לתלמידיהם.
במקור, גמרות הללו נועדו לשימוש במסגרת השיעור. מגיד השיעור אמור לתת הקדמה מראש לסוגיא מתוך הגמרא, ולאחר מכן הלומדים יעקבו אחר מהלך הסוגיא בעזרת הסימנים בעת השיעור.
אחת המטרות העיקריות היתה ליעל ולדרבן חזרות.
במשך השנים, לומדים שונים גילו תועלת רבה מהגמרות המסומנות גם בלימוד עצמי.
רבים העידו שראו מהסימנים ברכה בעמלם וביכולתם לזכור את הנלמד.
הוספנו בין השורות זעיר פה וזעיר שם מילות קישור שנלקחו כמעט כולן מפירוש רש"י בדי לשמור רצף החשיבה של הלומד, כמו כן הבסיס של הסימנים מבוסס על פי פירוש רש"י. הוצאה זו אינה מתימרת להיות פירוש או תרגום אלא היא כעין "מפת דרכים".
מחשבה רבה ניתנה לכל סימון ופסיק, אבל בסופו של דבר הם בגדר הצעה. אנו מעודדים כל לומד להוסיף משלו.
אנו מאמינים בדרך ש"יהו עמלים בתורה אבל לא מתקשים בה".
גמרות אלו היו בפני תלמידי חכמים ומגידי שיעור שאמרו שראו בהן תועלת.

יהי רצון שנזכה לראות ברכה במעשה ידינו בריבוי לומדי התורה ויודעה להביא נחת לבורא עולם יתברך .

לפרטים: 02-6541693
052-5300710

USA: 718-471-6510

צילום דף הגמרא נעשה ברשותה האדיבה
של הוצאת טל-מן תודתנו נתונה להם.

Gemara Markings
Your Roadmap for Traveling the Talmud Highway

It's just great to see the thousands of people joining the ranks of students of the Talmud in recent years. Lots of credit goes to Daf Yomi and the emergence of new yeshivos in America, Israel and the world over.

At the same time many of us might ask the questions – fine, I participated in the shiur – or – I learned it on my own but:

- Did I really follow what was going on?
- Sure I understand it line by line but do I have a picture of the whole sugya?
- How much do I retain?
- Do I really feel a connection to the Gemara itself?
- Am I motivated to return to the Gemara again once I've learned it?

The solution is found in one word – review ("chazara").

When we look at the daf Gemara we feel intimidated.

- It was clear in shiur but now to review; I don't want to read that translation again.
- I don't want to listen to that tape again.
- To repeat the daf – it's too agonizing.
- I have difficulty "seeing the forest from the trees."
- Where did the question and the answer begin?
- How much of the "braisa" (ברייתא) was relevant?
- Was Rav Huna responding to the תרץ or supporting it?
- Was Rav Ashi's comment relevant to the sugya or was he getting off on a tangent?

These concerns can be resolved. The "Gemara Markings", a system of geometric forms combined with standard punctuation and numeration superimposed on the traditional (Vilna) daf Gemara, has been successfully used by hundreds of learners and has resulted in a renewed enthusiasm in their learning.

After having learned with this system using this new edition of Gemaras many have expressed:

- I never realized that this is what the Gemara was trying to do.
- I was never able to follow a shiur so smoothly.
- This system has helped me remember entire sugyos just by recalling the structure and to tell you the truth, I didn't even realize there was a structure.
- I finally have a desire to review because I know I'll be successful.

We have received reactions from another significant group of people – Maggidei Shiurim who both prepare and present shiurim using this system. They state:

- It makes it so much easier for me to give shiur when the whole sugya is mapped out ahead of time.

- I have the feeling that they are all following me because I can easily refer back to particular names and statements or refer back to a highlighted point on the previous page.
- My children were sick this morning and I didn't have time to prepare and even so, I was able to give a clear and understandable shiur using my marked Gemara.
- I find that by using these Gemaras I can focus on content and detail – get a closer look at the "trees" not fearing they will get lost in the "forest."

This is what it's all about – great efficiency in presenting the Gemara with greater success in acquiring it.

This method of teaching the Gemara is the result of 20 years of development, revision and refinement. It has produced many successful talmidim, Maggidei Shiurim, Marbitzei Torah and individuals dedicated to spreading Torah to Klal Yisrael. Our primary objective is "Lehagdil Torah uleha'adirah" - להגדיל תורה ולהאדירה.

As stated above one of the main goals of this project was to increase the motivation to review by instilling the feeling and demonstrating "You can do it." In the course of time it became clear that many found the marked Gemaras a useful tool for independent learning. They found that with the learning background that they already had – they were able to rapidly get through the sugya with clarity without needing the assistance of translations or other support material.

In the current edition of marked Gemaras one will notice from time to time brief comments between the lines. These are not meant to serve as translation as much as they are designed to add explanation by offering connecting words or ideas to enhance the flow of the sugya. These comments are taken almost exclusively from "Rashi" unless otherwise noted. Likewise the basis for the symbols and structural notations is Rashi.

It is important to note that this edition was not designed to serve as a translation. It is rather a navigational tool – a roadmap to assist in increasing clarity as you proceed toward your destination – the מסקנת הגמרא.

Though much thought was given to the placement of each symbol and comma, this remains a "work" in progress. The authors encourage everyone using this edition to add their own comments and suggest their own innovations. Individual creativity is highly recognized.

We have coined as our motto:
"הוו עמלים בתורה אבל לא מתקשים בה."

"It is a virtue to toil in Torah but not get frustrated by it." The "Marked Gemara" has been brought to the attention of Gedolei Torah both in the United States and Eretz Yisroel. They acknowledged the value of all tools that endear the learning of Torah.

For more information, please contact us:
In Israel: 052-5-300-710
In USA: 718-614-8494

בס"ד

הש"ס המסומן

מהדורת "להבין ולהשכיל"

ישמחו השמים ותגל הארץ אודה לה' בכל לבבי שנותן לי הזכות לשבת באוהלה של תורה ולהגיש בפניכם מנחת העני הצעה צנועה כלי עזר ללימוד הגמרא.

איתא בברכות (ו:) "אמר רבא אגרא דשמעתתא סברא" היינו שעיקר קיבול שכר הוא עבור שהלומד "יגע וטורח ומחשב להבין טעמו של דבר" (רש"י שם) ובאמת בחולין (עז.) רואים תיאור של רבא - "חריפא סכיניה", ורש"י מפרש: "לב פתוח לו בסברא". שאיפתו של כל בן תורה בלימוד היא להיות בעל סברה ישרה, שבבא היום יוכל לענות "כן, פלפלתי בחכמה והבנתי דבר מתוך דבר" (שבת לא.). כדי להגיע לכך אנו שוב פונים לרבא, הפעם במס' ע"ז (יט.) שם מובאים כמה מימרות שנוגעות לעניננו "אמר רבא לעולם ילמד אדם תורה ואח"כ יהגה (ע"י רש"י ד"ה ואח"כ יהגה - יעיין בתלמודו לדמות מילתא למילתא להקשות ולתרץ ובראשונה לא יעשה כן...), ואמר רבא לעולם ליגריס איניש ואע"ג דמשכח ואע"ג דלא ידע מאי קאמר" (עיין רש"י שם) וכן עיין בשבת (סג.) "אמר רב כהנא כד הוינא בר תמני סרי שנין והוה גמירנא ליה לכוליה הש"ס ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו עד השתא, מאי קמ"ל דליגמר איניש והדר ליסבר" ע"כ, ורש"י שם (בד"ה דליגמר איניש) מסביר "לגרוס שמעתתא מרביה ואע"ג דלא ידע לכולהו טעמי". ושמא יאמרו שהיום עצות אלו לא נוגעות לנו? על כך אנו מוצאים בר' אלחנן זצ"ל הי"ד בספרו עקבתא דמשיחא (עמ' ל' בהוצאת בני תורה) "יש לדעת כי מלבד המצוות והאיסורים הכתובים בתורה, רשומות שם גם עצות, עצות מנוסות! וכשם שהתורה נצחית היא כך גם עצת התורה נצחית היא!"

דברים אלו מקבלים חיזוק במשנה תוקף בספר אורחות צדיקים שער כז שער התורה עיין שם עמ' רע"ג - "... כמה היו דבוקים בתורה על כן זכו לרוח הקודש וכן בארץ צרפת היו עוסקים בעסק גדול חמן רב והיו יושבים במקום אחד ללמוד כל התלמוד והיו חוזרים תמיד ולא פסקה תורה מפיהם והיו עושים כמו מעשה הראשונים כדאמרינן (ע"ז יט.) לעולם לגרס אנש ואף על גב דמשכח ואף על גב דלא ידע מאי קאמר ואמרינן (שבת סג.) מעיקרא ליגמר אנש והדר ליסבר, וכל זה אינם עושים עתה כי כל אחד רוצה ללמוד תוספות וכל חידושים וחידושי דחידושים קודם שידע צורת התלמוד, אם כן איך יצליחו, כיון שעושה להפך ממה שאמרו חכמי התלמוד, כי כל מה שנאמר בתלמוד הכל אמת ואין להשיב עליו או לשנותו ולא להוסיף ולא לגרוע וכו' (עיין שם המשך דבריו הנחוצים). יש להוסיף עוד ועוד בעניין זה אך אין כאן המקום להאריך.

שמנו כמטרה במהדורא זו להאהב התלמוד על לומדיו, לגרום חשק ורצון לחזור לשנן, לומר לחכמה אחותי את ושיקוים בנו האמור בקידושין (ל.) "ושננתם - שיהו דברי תורה מחודדים בפיך שאם ישאל לך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד" ובעירובין (נד.) "שמחה לאיש במענה פיו ודבר בעיתו מה טוב - אימתי שמחה לאיש בזמן שמענה בפיו" ובתפילה שנוכל לומר די לצרותינו וכדמוכח במס' ב"ב (ח.) ש"אין פורענות בא לעולם אלא בשביל עמי הארץ", עיין בברכות (מ"ז:) "אחרים אומרים אפילו קרא ושנה ולא שימש תלמידי חכמים הרי זה עם הארץ" עיין רש"י שם (ד"ה שלא שימש ת"ח) – הוא הגמ' התלויה בסברה שהיו נותנים לדברי המשנה טעם והיו מתאספים יחד ועוסקים בכך והיא דוגמת הגמ' שסדרו האמוראים עכ"ל.

הרבה לומדים מתקשים בלימוד הגמרא, הסיבה לכך היא שבו בזמן הלומד נדרש לבצע ג' פעולות בבת אחת והם א. הכרת נושא חדש. ב. לתרגם את השפה הארמית. ג. לפענח את המבנה והמהלך המיוחד לתלמוד הבבלי לצורותיו המגוונות, נפרט אותם:

א. הכרת נושא חדש - אנו ממליצים להכין את המשניות עם מפרש שמסביר פשט בנושא.

ב. תרגום השפה הארמית - קיימים ספרים שחוברו ע"י תלמידי חכמים יראי ה'. וניתן להעזר בהם.

ג. פענוח מבנה ומהלך דף הגמרא - אנו מציעים בפניכם מעין 'מפה', מילה זו תיטיב לבטא את התועלת שיש בשיטת הסימונים שלפניכם ע"י ההמחשה הבאה - לפניכם סרטוט של עיר שבו נראית גבולותיה החיצוניים ותו לא! סרטוט זה לא יועיל למשתמש שמחפש דרכו להגיע ליעד הנבחר, אולם כשיושלם הסרטוט עם קוים - רחבים וצרים מקוקוים ומפותלים שכל אחד מהם מראה על סמטה או רחוב ראשי, פסי רכבת או כביש, כבישים שבבנייה וכאלו שבתכנון, גינות ופרדסים, נהרות ואגמים, ככל שהמפה מפורטת וברורה יותר היא יעילה יותר! כמו כן הש"ס המסומן - נסיון לעזור ללומד למצוא את דרכו בשבילי מערבא נהרדע סורא ופומבדיתא.

שיטת הסימונים - הוראות שימוש

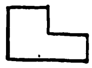

- המסגרת תוחמת מקור תנאי - משניות ובריתות שמובאים לאורך כל התלמוד לצרכי קושיא, סיוע או איזה סיבה אחרת. במהדורה הנוכחית יש התייחסות ל"חסוריה מחסרא והכי קתני" כאילו זה מקור תנאי וכן בכל תיקון מקור תנאי שמופיע בסוגיות (כמו "אימא הכי" וכו').

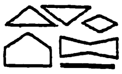

- סדרות - אמורים להבליט דברים שבאים בסדרה, לדוגמה: הגמ' מביאה מספר ת"ש (תא שמע) כדי להקשות על שיטה מסוימת, סביב כל ת"ש יופיע סימון סדרה. הסבה שישנם מספר צורות של סימון היא שפעמים רבות על הדף הגלמד יש כמה סדרות כמו - ת"ש להוכיח דעה מסוימת, רצף של מימרות מאותו רב, סדרה של עצות בקשר למאכלים מקבץ של ידיעות שמכנה המשותף שלהם אותו מספר (כמו שלשה דברים טובים ל... שלשה דברים קשים ל...), כדי להפריד בין סדרה לסדרה אנו משתמשים בצורות השונות.

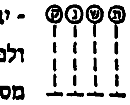

- יבוא בזמן שהגמ' שואלת, מתרצת, דוחה, ומנמקת דברים. לפעמים העניין ממשיך לאורך מספר שורות ולפעמים משתרע על פני למעלה מעמוד גמ'! כדי להראות שכל השורות הבאות מסרתם אחת היא - אנו מסמנים במרווח שבדף בין הגמ' לרש"י או לתוס', סימן זה יתחיל מהשורה שבה מתחיל העניין עד השורה שבה יסתיים.

- פעמים רבות יש מלה או שתים שמהווים עיקר הקושיא או ההוכחה לדברי הגמ' למרות שהוא מובא בתוך ברייתא ארוכה או כחלק ממימרא ארוכה, כדי למשוך תשומת הלב לאותם מילים או משפט אנו מסמנים בקו מקוקו או בפס מפותל. שימוש נוסף לפס עקום הוא להבליט את המילים שבהם הגמ' מציעה ריבוי אפשרויות כמו "איבעית אימא", "לישנא אחרינא", "או דלמא", "איכא דאמרי" וכו'.

← → - חצים - אם יש צורך לחזור ולמצא דבר שנאמר לפני כן אנו מסמנים חצים במרווח בין הגמ' לרש"י, למשל רב הונא אומר הלכה מסוימת וכדי לבסס את הדין הגמ' מביאה ברייתא ארוכה שבה נמצא אותו משפט - אבל המשפט כבר מרוחק מספר רב של שורות הדין של רב הונא - החץ מקשר בין אותה שורה של הברייתא ודברי רב הונא שנאמרו לפני כן.

①②③ ⓐⓑⓒ - מספור - כדי לעשות סדר בריבוי, למשל כשיש מספר תירוצים לאותו קושיא, או בזמן שיש ריבוי לשונות בגמ' - "לישנא אחרינא" או "איכא דאמרי", ועוד שימוש רגיל כדי לעקוב אחר סדרות של דברים.

( ) - מרכאות יחידות נועד כדי לחבר קבוצות מלים להיות משפט ולקוראם ברצף במקרים שאחרת הלומד היה מפסיק מוקדם וע"י כך לטעות בהבנה.

[ ] { } - סוגריים - מטרתם כדי לבודד קטעים צדדיים על מנת לשמור על רצף חשיבה. במקרים רבים תוך כדי מהלך של הגמ' פתאום מופיעה ידיעה שאינה קשורה ישירות לעצם שקלא ותריא של הסוגיא. כדי לאפשר שמירה על אותו רצף סומנו הידיעות הצדדיות בסוגריים כך שבלימוד הראשוני הלומד ידלג עליהם - יבין ביתר בהירות את עיקר הסוגיא ובסיומה יחזור וילמד את כל הגמ' כולל מה שהוא דילג לפני כן. במקרים מעטים קיימת תופעה שבתוך אותה ידיעה צדדית יש עוד עניין צדדי (צדי צדדים) אז יופיע קטע בסוגריים תוך הסוגריים.

- צורת קשת מתחת שני מילים - סימן זה מורה להמשיך את הקריאה במקום שהפסקה בקריאה איננה נכונה.

- קשת עם פסיק - מורה שיש להמשיך את הקריאה אבל עם הפסקה קטנה דוגמא: קמ"ל, דלא.

- עיטור בצידי דף הגמ' - לידו מובאים כותרות כלליות לסוגיה, נותן תשומת לב למעבר בין הנושא לנושא אחר (מהדורה זו לא אמורה לתת סקירה מקיפה).

מנסיון של שנים – שיטת הסימונים מוכיחה את עצמה כיעילה ללומד עם הזמן, הרבה ראו בה תועלת וברכה אבל רק לאחר שהתרגלו ולמדו בה מספר דפים.

נסיים בתפילה שנוכל להרבות בעסק התורה ובעמלה מתוך חשק ושמחה, וממילא נרבה גבולותינו בתלמידים ומלאה הארץ דעה, ונזכה לביאת גואל צדק ובניין ביהמ"ק במהרה בימינו.

© כל הזכויות שמורות תשס"ה

סימוני התלמוד

סימן	שם	תיאור	דוגמאות
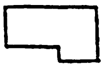	מסגרת	להבליט מקורות תנאיים	ת״ש, מיתיבי, תניא, ת״ר, תנן, תנא, ורמינהו
	משולש	סידרה של שאלות או הוכחות (משולש הפוך מראה על כיוון הפוך)	ת״ש, מיתיבי, ואימא, איתיביה, ״איבעיא-אלא-לעולם״
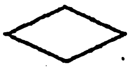	מעין	גם מסמן סידרה - במקרה שיש סידרה שניה על אותו עמוד	בעי, איבעיא להו, התוא גברא
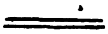	פס כפול	״	
		״	
		״	
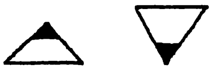		״	
	״פיור-בוקס״ מלבן אש	מסמן שם מאד מרכזי - שבדרך כלל דנים בשיטתו למשך עמוד גמ׳ או יותר	
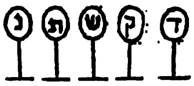	שאלה/ תשובה/ נקודה ארוכה קושיה/ דחיה	מסמנים בריוח בין הגמ׳ והתוס׳ או רש״י	
— — — —	קו-קו	להבליט מילים או משפטים מרכזיים	
	פס מפותל	כמו הנ״ל	בשלמא-אלא, הניחא- אלא, אי אשמעינן- אי אשמעינן
	חצים (בריוח שבין הגמ׳ והתוס׳)	אם הגמ׳ מתייחסת לשורה למעלה או לדף קודם - להקל על חיפוש	
① ② ③ א ב ג	מספרים האותיות	ספירת תשובות או שיטות	
I II III	מספר רומי	ריבוי לשונות	איכא דאמרי לישנא אחרינא
	מרכאות	לכלול יחד משפט (שאחרת לא היה נקרא כמשפט)	
[ ] { } ( )	- סוגריים	מאמר צדדי שבקריאה ראשונה מדלגים כדי לשמור על רצף הקריאה	
	בצידי העמוד	נושא ; סיכום קצר	
	קשת / חיבור	מורה להמשיך לקרא במקום שאחרת היו מפסיקים.	
	קשת - פסיק	לעצור אבל לא להפסיק	
. , ; : / ?	פיסוק	שימוש רגיל	
א או דלמא ב	י׳א או דלמא ב׳	להבליט שתי אופציות כגון י׳א-או דלמא-ב׳	איבעיא להו

GEMARA MARKINGS

SERIES INDICATORS (handwritten beside a brace grouping Triangle through the filled triangles)

Symbol	Name	Description	Examples
	Boxed Text	Marks off Tannaic sources	ת״ש , מיתיבי, תניא ,ת״ר ,תנן, תנא ,ורמינהו
△▽	**Triangle**	Series of related questions or proofs (Inverted triangle represents proof in opposite direction)	ת״ש ,מיתיבי, ואימא, איתיביה, אילימא-אלא-לעולם
◇	**Diamond**	Similiar usage as above.	בעי ,איבעיא להו, תהוא גברא
═══	Double underline	"	
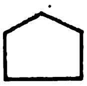		Additional shapes needed for distinction when multiple series appear on one page	
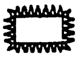	**"Firebox"**	Generally around a name, (sometimes on גמא or תניא) Denotes beginning of a סוגיא which last at least an עמוד	
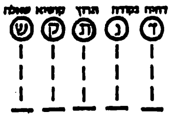 שאלה קושיא תרוץ נקודה דחיה	**Long Markings** (in margins)	Used to mark off a long question, answer or proof Or point	
▬ ▬ ▬ ▬	**Dot-Underline**	1. Focuses on main few words in ברייתא that prove or disprove points of the גמ׳. 2. Contrast different statments 3. Focuses on the main few words of an אמורא's statement (for easier back reference)	
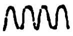	**Squiggle-Underline**	Highlights complimentary words Secondary use- May be used similar to the Dot-Underline	בשלמא-אלא הניחא-אלא אי אשמעינן-אי אשמעינן
→	**Arrows** (in margin)	Reference back to a (hard to find) previous point in the גמ׳	
①②③ A B C	**Numbers & Letters**	Numbering approaches of the גמ׳ or for lists of הלכות	
I II III	**Roman Numerals**	Different לשונות	איכא דאמרי לישנא אחרינא
" "	**Quotes**	To denote: פסוק short phrase, short quote	
[ ] { }	**Brackets**	Side point-- can be anywhere from a line to an entire דף Bracketed section interrupts the logical flow of the גמ׳ and can be skipped temporarily to maintain continuity of the סוגיא	
' '	Single quote marks	Read without pausing phrase contained within	
	Connector	Don't stop (In a place where I mistakenly might have stopped)	
	Comma-Connector	Pause-- but don't stop	
. , ; : / ?	**Various Punctuations**	Common usage	
א או דלמא ב		Indicates two options of גמרא's query	איבעיא להו
	Vertical design in margin	Synopsis : topic (s)	

הכל

מתני׳ הכל ממירין אחד אנשים ואחד נשים, לא שאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים:

גמ׳ הא גופא קשיא אמרת הכל ממירין לכתחילה, והדר תני לא שאדם רשאי להמיר (אלא שאם המיר מומר) דיעבד, ותיסברא הכל ממירין לכתחילה אדקשיא לך מתניתין תיקשי לך קרא דכתיב לא יחליפנו ולא ימיר אותו אלא אמר רב יהודה הכי קתני הכל מתפיסין בתמורה אחד אנשים ואחד נשים ולא שאדם רשאי להמיר שאם המיר מומר וסופג את הארבעים: הכל לאיתויי מאי לאיתויי יורש ודלא כר׳ יהודה דתנן יורש סומך יורש ממיר דברי ר׳ מאיר ר׳ יהודה אומר יורש אינו סומך יורש אינו ממיר מאי טעמא דרבי יהודה יליף תחילת הקדש מסוף הקדש מה סוף הקדש יורש אינו סומך אף תחילת הקדש יורש אינו ממיר, וסמיכה גופה מנלן תלת קרבנו כתיבי חד קרבנו ולא קרבן עובד כוכבים וחד קרבנו ולא קרבן חבירו וחד קרבנו ולא קרבן אביו, ולר׳ מאיר דאמר יורש סומך והכתיב קרבנו ההוא מיבעי ליה לרבות כל בעלי חוברין לסמיכה ורבי יהודה בעלי חוברין לסמיכה לית ליה מאי טעמא דהא לא מיחד קרבן דידהו ואיבעית אימא לעולם אית ליה וקרבן עובד כוכבים וקרבן חבירו מחד קרא נפקא ואייתר ליה חד לבעלי חוברין לסמיכה: ור״מ דאמר יורש ממיר מאי טעמא אמר לך אם המר ימיר לרבות היורש

וילין

*) זנחים ו.

רש״י

הכל ממירין · בהמת חולין זו תחת זו של הקדש: **לא שאדם רשאי להמיר** · דהא כתיב לא ימיר: ומתפיס עלה קדושה ושתיהן קדושות: **וסופג את הארבעים** · משום דעבר אלאו דלא ימיר: **גמ׳ לא שאדם רשאי** יא] דיעבדי בתמיה דלכתחלה אינו רשאי להמיר אבל דיעבד שפיר דמי: **ולא ימיר** ומתני׳ קתני דהכל ממירין אפי׳ לכתחלה: **ה״ג אלא הכי קתני הכל מתפיסין בתמורה אחד וכו׳** · כלומר שתופסת קדושה תמורה בבהמה בין על פי אנשים בין על פי נשים (נ) ומשמע א) (אפי׳) דיעבד יב] [כלומר] דאם המירה אפילו אשה תופסת על פיה קדושת תמורה ולא שאדם רשאי להמיר כו׳: **יורש** · שהמיר בקרבן שהפריש אביו בחייו, שתמורתו תמורה: **יורש סומך** · על קרבן אביו שהפרישו אביו בחייו ולא הספיק להקריבו עד שמת: **מאי טעמא דר׳ יהודה** · דאמר יורש אינו ממיר: **ה״ג יליף תחילת הקדש מסוף הקדש** · גמר התחלת הקדש כגון תמורה: **מסוף הקדש** · דהיינו סמיכה דהויא סמוך לשחיטה יג] ולאו קציא והא קרי לה לתמורה סוף הקדש במסכת נזיר (דף נא·) משום דלא איירי התם בסמיכה כלל והויא לה תמורה סוף הקדש לגבי קרבן שהמירו בו דאותו קרבן הוי ראשון וחילופיו הוי שני אבל הכא דקא משתעינן בסמיכה הויא לה תמורה תחילת הקדש לגבי סמיכה שהיא לבסוף תיכף לשחיטה: **מנלן** · דיורש אינו סומך: **תלתא קרבנו כתיבי** · בשלמים בפ׳ ויקרא אואם זבח שלמים קרבנו ועד ואם עז קרבנו ובשלשתם כתיב סמיכה יד]: **הכתיב קרבנו** דמשמע על קרבן עצמו הוא סומך ולא על קרבן אביו: **בעלי חוברין לסמיכה** · שאם נשתתפו ב׳ או ג׳ על קרבן אחד קרינא אכל חד וחד קרבנו וכולן סומכין בו: **לית ליה** · דודאי אינו טעון סמיכה כיון דלא מייחד קרבן דידהו כלומר כיון דלא הוי חלוט (נ) [ד] לכל אחד ואחד וכי כתיב קרא לקרבנו ולא לקרבן אביו: **מחד קרא נפקא** · דמשמע קרבנו ולא שליח בין של ישראל בין של עובד כוכבים למעוטי עובד כוכבים עצמו שלא יסמוך לא צריך דאמרינן במנחות (דף נג·) ובתורת כהנים בני ישראל וסמך בני ישראל סומכין ואין העובדי כוכבים סומכין: **ואייתר ליה כו׳** · ואכתי הוי קרבנו שלישי לקרבנו ולא קרבן אביו [דס״ד] דשל אביו לאו כלאחר דמי אלא כשלו: **לרבות את היורש** · דהכי מלי למיכתב ואם ימיר בהמה בבהמה המר ימיר למאי הלכתא, לרבות את היורש דתמורתו תמורה:

א) אפילו דיעבד נמי דאם כו׳ · נ״ק

תוספות

הכל ממירין אחד אנשים ואחד נשים · טו] בהכל שוחטין לא תני אחד אנשים ואחד נשים ובגמ׳ מפרש משום דכל הפרשה סלה בלשון זכר נאמרה אלטריך קרא לרבויי נשים: **וסופג** את הארבעים · וא״ת אמאי לא תני שמונים דהא כתיב (ויקרא כז) לא יחליפנו ולא ימיר אותו ויש לומר דלא נחת למנין מלקיות אלא כלומר דלקי עליה טז] ועוד י״ל דלעולם לא לקי אלא ארבעים ותרי לאוי נריכי חד בקרבן שלו וחד בשל חבירו וכגון דאמר כל הרוצה להמיר יבא וימיר:

הא גופא קשיא אמרת הכל ממירין לכתחלה לא שאדם רשאי להמיר דיעבדי וא״ת מנא ליה למקשה דהכל ממירין לכתחלה הוא דלמא דיעבד הוא דכה״ג יז] פריך בריש חולין (דף ב·) וי״ל דע״כ הכל ממירין לכתחלה דאי דיעבד תרתי דיעבד למה לי וכן (פרש״י) [איתא] התם דר״ל דהכל שוחטין לכתחילה דאי דיעבד תרתי דיעבד למה לי יח] ופירש רבינו שלמה זכרונו לברכה התם דלכך לא קשה הכא תרתי דיעבד למה לי משום דאשמועינן בסיפא שסופג ארבעים דסד״א לאו שאין בו מעשה הוא ואין לוקין עליו ולפירושו קשה מאי פריך הכא ואין לומר דהיינו האי דקמשני דאין הלשון משמע כן ועוד מאי קמשני ממה שהקשה יט] ופר״ת דתנן הכל ממירין דלישנא אלימא לאשמועינן דאפילו במזיד התמורה נתפסת וסד״א ארבעים בכתפיה וכשר והיינו הא דקא משני וא״ת והיכי מלי למימר דתנא לישנא אלימא משום מזיד דמזיד הא אמר לקמן יהיה לרבות שוגג כמזיד אלמא משמע דמזיד פשיטא טפי משוגג כ] ותירץ רבינו ברוך דהא דאמר יהיה לרבות שוגג כמזיד לענין מלקות קאמר ורבינו שמשון משנ״ן חלק עליו דהא אמרי׳ אין מלקות בשוגג ויש ספרים חלוקין בדבר לקמן (דף יז·) דקאמר גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי ואית דגרסי גבי תמורה קדוש גבי קדשים לא קדוש וי״ל דהא דאמר יהיה לרבות שוגג כמזיד היינו לענין מתפס קדושה דאמר בעלמא א) הקדש בטעות לא הוי הקדש ומש״ה פשיט טפי במזיד מבשוגג והא דאמר הכא דתנא הכל ממירין משום רבותא דמזיד היינו לענין הקרבה דאמר לקמן התמורה נמי קריבה ואשמעינן הכא דאף במזיד קריבה דס״ד ארבעים בכתפיה וכשר וכל זה לא נהירא לר״י מדקמשני רב יהודה הכי קתני הכל מתפיסין בתמורה אחד אנשים ואחד נשים ומה לו להזכיר אחד אנשים ואחד נשים לכן פר״י דתנא בהכל ממירין לישנא אלימא משום נשים דאמר לקמן דכל הענין מדבר בלשון זכר וכתיב המר ימיר לרבויי נשים כא] דסד״א אהני מיעוטא ואהני ריבויא אהני ריבויא לאשמועינן דתמורת נשים קדשי ואהני מיעוטא דלא מקרבן לכך תנא הכל ממירין לישנא אלימא דקריבה כמו תמורת אנשים:

תחילת הקדש · כמו תמורה מסוף הקדש דהיינו סמיכה דהוא סמוך לשחיטה כב] ולהכי קרי לתמורה סוף הקדש (כמו) במסכת נזיר (דף נא·) משום דלא ב) אמרינן התם בסמיכה כלל והוה ליה תמורה סוף הקדש לגבי קרבן שהמירו בו דאותו קרבן הוי ראשון וחילופיו שני אבל הכא דקמשתעינן בסמיכה הוה ליה תמורה תחילת הקדש לגבי סמיכה שהיא לבסוף תיכף לשחיטה · לשון רש״י:

קרבנו ולא קרבן עובד כוכבים · כג] וא״ת למאי אילטריך קרבנו להכי הא נפקא שפיר ג) מבני ישראל סומכין ואין העובדי כוכבים סומכין ויש לומר דאילטריך דמהו· דתימא אין העובד כוכבים עצמו סומך על קרבנו ומיהו הכהנים סומכין עליהן ומש״ה אילטריך קרבנו לומר שאין בקרבן עובד כוכבים סמיכה כלל: **ורבי** מאיר דאמר יורש ממיר מאי טעמא · ואם תאמר אמאי אילטריך טעמא לר׳ מאיר כיון דלית ליה קרבנו ולא קרבן אביו אלמא אית ליה יורש סומך ואם כן אית ליה למימר ד) דהא ילפינן זה מזה כד] ויש לומר דלא

ואין מביאין נסכים · פרש"י ואין מביאין של עובד כוכבים בפני עצמן כישראל שמתנדבין נסכים בפני עצמן אבל בהדי קרבנו מביאין כדאמר במסכת שקלים (דף יא עמוד ד) דזה אחת מן התקנות שהתקינו ב"ד דעובד כוכבים ששלח עולתו ודמי נסכו ממדינת הים שמקבלין ממנו אבל ודאי קרבנו טעון נסכים דבהדי קרבנו (טעון נסכים ו) מביאין נסכים משל צבור :

במה דברים אמורים בקדשי מזבח אבל בקדשי בדק הבית מועלין · פרש"י דאתאן לר"ש ור"י פירש דמסקנא דמילתא דר' יוסי וה"ק רבי יוסי אומר בכולן אני רואה להחמיר והא דקאמר ר"ש אין מועלין בהן בד"א בקדשי מזבח כו' ובתוספתא משמע כפרש"י דאיתא בהדיא אבל בקדשי בדק הבית מודה רבי שמעון :

קתני מיהת אין עושין תמורה · וא"ת ודילמא לרבי יוסי קתני דאמר בכולן להחמיר וי"ל דניחא ליה לאוקמי הבעיא אף לר"ש פ"ל דע"כ דלרבי יוסי לא אפשר לאוקמי הבעיא דכיון דאית ליה דעושין תמורה דאפילו את"ל דהיינו על ידי ישראל ומבעיא ליה לרמי בר חמא אם העובד כוכבים עצמו אפשר לעשותה הא לא מלית אמרת דע"כ אם ישראל מתפיסה צריך שיאמר העובד כוכבים כל ברוצה להמיר יבא וימיר ואם העובד כוכבים עצמו אין עושה תמורה היאך אפשר לעשות א) עולה :

א) צ"ל י"ק

לא

וילי״ף סוף הקדש מתחילת הקדש מה תחילת הקדש יורש ממיר אף סוף הקדש יורש סומך, (א) ור' יהודה האי "ואם המר ימיר" מאי עביד ליה? לרבות א) את האשה וכדתניא[א] לפי שכל הענין כולו אינו מדבר אלא ב) לשון זכר שנאמר "לא יחליפנו ולא ימיר אותו" *אשה מנין? *ת"ל "ואם המר ימיר" לרבות את האשה ולר"מ אשה מנא ליה? נפקא ליה ג) מואם ור' יהודה ואם לא דריש, ובין ר"מ ובין ר' יהודה טעמא דרבי קרא לאשה, הא לא רבייה קרא ה"א כי עבדא תמורה לא לקיא *והאמר רב יהודה אמר רב וכן תנא דבי רבי ישמעאל °איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה? ד) איצטריך, מהו דתימא ה"מ עונש דשוה בין ביחיד בין בצבור אבל הכא כיון דעונש שאינה שוה בכל הוא דתנן ה) ואין הצבור והשותפין עושין תמורה אשה נמי כי עבדא לא לקיא ו), קמ"ל : בעי רמי בר חמא קטן מהו* ז) שימיר היכי דמי אילימא בקטן שלא הגיע לעונת נדרים ח) לא תיבעי לך דכיון אקדושי לא אקדיש אמורי ממיר אלא כי קמבעיא ליה בקטן ט) *שהגיע לעונת נדרים מי אמרינן י) כיון דאמר מר "איש" מה ת"ל °"כי יפליא נדר" לרבות *מופלא הסמוך לאיש דקדשו קדוש, מדאקדושי מקדיש אמורי נמי ממיר או דלמא יא) כיון דלאו בר עונשין הוא בתמורה לא יב) מיתפיס, (ג) אם תמצי לומר קטן עביד תמורה דהא אתי לכלל עונשין, עובד כוכבים מהו שימיר מי אמרת מדאקדושי מקדיש יג) דתניא איש איש מה תלמוד לומר איש איש לרבות את העובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות בישראל אמורי נמי ממיר או דלמא כיון דלא אתי לכלל עונשין, כי עביד תמורה לא קדשה? אמר רבא ת"ש א) דתניא קדשי עובדי כוכבים לא נהנין ולא מועלין ואין חייבין עליהם משום פיגול נותר וטמא יד) ואין עושין תמורה ואין מביאין (עליהם) נסכים אבל קרבנו טעון נסכים דברי ר"ש, א"ר יוסי בכולן אני רואה להחמיר (ב) בד"א בקדשי מזבח אבל בקדשי בדק הבית מועלין בהן קתני מיהא "אין עושין תמורה, (טו) ורמי בר חמא בהקדיש עובד כוכבים להתכפר עובד כוכבים לא קמיבעיא לי [ג] כי קמיבעיא לי בהקדיש עובד כוכבים ומתכפר טז) ישראל: בתר מקדיש אזלינן או בתר מתכפר אזלינן, תיפשוט ליה מדר' אבהו ג) דא"ר אבהו א"ר יוחנן *המקדיש מוסיף חומש ומתכפר עושה תמורה והתורם משלו

על

א) תוספתא דזבחים פ"ס זבחים מס' ב) [ערכין ב:] ג) זבחים ו' לקמן י' [יומא נ: נדרים לו:]

הכי גרסינן ויליף סוף הקדש מתחלת הקדש כו': אם ממר · שתמורתה תמורה ולקיא משום לאו דלא ימיר: אלא בלשון זכר · דכתיב לא יחליפנו דהיינו לשון זכר ולא כתיב לא תחליפנו דהאי לשון נקבה: מה (ג) מופנו לרבות כו' · כלומר מהיכן נלמוד שסופנו תורה אור לרבות את האשה: פ"ל ואם המר ימיר · ין) מדכתיב קרא תרי זימני: ולר' מאיר · דאיצטריך ליה "ואם המר ימיר" לרבות יורש, אשה מנא ליה: נפקא ליה מו"ו · מדמצי למכתב אם המר ימיר וכתיב "ואם": לא לקיא · יח) [ג] דהא המירה, תמורתה אינה תמורה: ומשני ה"נ הני מילי לאו שיש בו מעשה בהני עונשין שוין זה לזה דכתיב אשר יעשו דמשמע עונשין שיש בהן מעשה כגון חילול שבת ושאר איסורים שיש בהן מעשה אבל יט) לאו שאין בו מעשה כגון תמורה דבדיבורא תליא מילתא אימא לא תילקי קמ"ל: ל"א (ל) כתוב בספרים הני מילי עונש דשוה בין ביחיד בין בצבור בהאי עונש הוא דהושוו זה לזה אבל הכא בתמורה כ) אין צבור עושין תמורה כדאמרינן באידך פירקין (דף יג·) וקא מפיק ליה ממעשר : שלא הגיע לעונת נדרים · כגון דהוי פחות מי"ב שנה דהכי אמרינן במסכת נזיר (דף סב·) איש כי יפליא מה ת"ל דהכי מצי למכתב איש כי ידור נדר אלא לרבות מופלא הסמוך לאיש כגון בן י"ב שנה דכיון שיודע להפלות לשם מי נדר ולשם מי הקדיש נדרו נדר והקדשו הקדש פחות מכאן אפי' כא] ידע למי נדר ולמי הקדיש אין בדבריו כלום, יותר על כן כגון בן י"ג שנה אע"פ שאינו יודע לשם מי הפליא הוו מעשיו מעשה : אקדושי לא מקדיש · כדפרישית לעיל דאין בדבריו כלום : אמורי מימר · בתמיה כי היכי דלילקי : שהגיע לעונת נדרים · דהוי בן י"ב שנה דקאמרינן התם דנדריו נבדקין ואם יודע לשם מי הפליא הוו מעשיו מעשה ואי לא לא : דלאו בר עונשין הוא · עד י"ג שנה : לא מיתפיס · בה תמורה דכתיב לא יחליפנו ולא ימיר אותו והיה הוא ותמורתו כלומר כב] מאן דאיתיה בכלל לא יחליפנו ולא ימיר כגון בר עונשין איתיה נמי בכלל והיה הוא ותמורתו יהיה קדש דמתפיס בתמורה לאפוקי קטן דלאו בר עונשין הוא : ואפילו אם תמצא לומר קטן עביד תמורה כו' · רבותא אתא לאשמועינן ולא משום דאיתיה הכי : מדאקדושי מקדיש · דהא כג] מרבינן במנחות (דף עג:) איש איש א) מבני ישראל אשר יקריב קרבנו ואמרינן מה ת"ל איש איש לרבות עובדי כוכבים שנודרין נדרים ונדבות כישראל : דלא אתי לכלל עונשין · דעובד כוכבים לא לקי לעולם אבל קטן אתי לכלל עונשין כשהוא בן י"ג שנה ויום אחד : לא נהנין ולא מועלין · שאם נהנה מהן לא מייתי קרבן מעילה דלא דיינינן ליה כשאר קדשים שהנהנה מהן מעל משום דלא אסור בהנאה אלא מדרבנן כדלקמן : ואין חייבין עליהן כד] כו' · כדמסיק לקמן : ואין מביאין כו' · ה"ג ואין מביאין נסכים ול"ג עליהן והכי כה] פירושא דאין מביאין נסכים של עובדי כוכבים בפני עצמן כישראל שמתנדב נסכין בפני עצמן אבל בהדי קרבנו מביאין כדאמרינן [ד] במסכת שקלים (דף יא עמוד ד) שזו אחת מן התקנות שתיקנו ב"ד דעובד כוכבים ששילח עולתו ודמי נסכיהן ממדינת הים מקבלין הימנו [ה] אבל קרבנו ודאי טעון נסכים דבהדי קרבנו מביא נסכים : בכולן רואה אני להחמיר · דלא נהנין ומועלין וחייבין עליהן משום פגול נותר וטמא כשאר קדשים חוץ מן הנסכים דודאי אין מביאין : בד"א · לעיל קמהדר ואמילתיה דת"ק וה"ק בד"א דקאמר תנא קמא אינו מועלין בקדשי מזבח של עובד כוכבים : אבל בקדשי בדק הבית · שהקדישו עובד כוכבים מועלין ובמסכת זבחים מפרש טעמא בפ' ב"ש (דף מה·) ואית דגרסי לה נמי לקמן ג) הכא בתמורה : קתני מיהא · דקדשי עובדי כוכבים אין עושין תמורה ותיפשוט מהא : אמר לו בהקדש עובדי כוכבים · כלומר אי משום הא לא איריא, דמהכא ליכא למיפשט כלל דהיכא דהקדיש עובד כוכבים להתכפר עובד כוכבים שהפרישו לצורך כפרת עצמו : לא קמיבעיא לי · דאין הקדשו עושה תמורה הואיל ולא אתי לכלל עונשין : ומתכפר ישראל · שהפרישו עובד כוכבים לצורך ישראל שיתכפר בו ישראל : בתר מקדיש אזלינן · והמקדיש הוי עובד כוכבים דלא אתי לכלל עונשין ואינו עושה תמורה : או בתר מתכפר · שהוא ישראל ואיתיה בכלל מלקות : ה"ג [ו] תיפשוט ליה מהא דאמר ר' אבהו לקמן : המקדיש מוסיף חומש · שאם רוצה לפדות הקדשו כגון שנפל בו מום יכול לפדותו ומוסיף חומש אבל מימר אינו מוסיף חומש דכתיב אם המקדיש וגו' (ויקרא כז) על הקדש ראשון אתה מוסיף חומש ולא על הקדש שני כגון תמורה ס) : פ"א שאם הקדיש בית או שדה ואתו בעלים לפדותו לא פרקי בלא חומש דכתיב (שם) ואם המקדיש יגאל ויסף חמישיתו אבל אם גאלו אחר לא חייביה רחמנא ליתן חומש : ומתכפר עושה תמורה · שאם הפריש ישראל קרבן כדי שיתכפר בו חבירו ישראל ואמר המתכפר זו תחת זו תמורתו תמורה ולוקה דכיון שהופרש לצרכו קרינא ביה קרבנו דבתר המתכפר אזלינן ותיפשוט מהא : והתורם · מתבואה שלו על כבלין של חבירו לפוטרו מן המעשרות : טובת הנאה שלו · של תורם שיכול ליתנו לכל כהן שירצה ג) (אי נמי) כז] ואם אמר לו ישראל הילך סלע זה ותנהו לבן בתי כהן הוי אותו סלע של תורם ולא של כח] נתרם בשבילו ולא מצי טעין הלה כיון שנתרמה על טבל כט] שלו נמנה דטעין סלע פל של עצמו הך מילתא דרבי אבהו תלת מילי נינהו : ש"מ סוף דקא ל) מכח ישראל · שהני הפרישו ישראל והכי אזלינן בתר מתכפר דהוה ליה תחילתו וסופו ביד ישראל דאיתיה בכלל עונשין : הכי גרסינן אבל הכא הכי קמיבעיא ליה מי בעינן מתחילה ועד סוף דתיקו ברשות מאן דעביד תמורה כלומר אבל הכא בהקדיש עובד כוכבים להתכפר ישראל מי בעינן מתחילת הקדש ועד סופו

שיטה מקובצת

הגהות הב"ח

רבינו גרשום

הגהות הגר"א

תורה אור

על של חבירו טובת הנאה שלו: א"ל התם הוא דקאתי מכח ישראל משום הכי אולינן בתר מתכפר והוה ליה תחלתו וסופו ביד ישראל אבל הכא הכי קא מבעיא ליה מי בעינן מתחילה ועד סוף דתיקו ברשות מאן דעביד תמורה תיקו: אמר מר (א) מקדשי עובדי כוכבים לא נהנין ולא מועלין לא נהנין מדרבנן ולא מועלין מדאורייתא, מ"ט דכתיב נפש כי תמעול מעל וחטאה בשגגה וילפינן חטא חטא מתרומה ובתרומה כתיב בני ישראל ולא עובדי כוכבים ואין חייבין עליהם משום פיגול נותר וטמא דכתיב בה בטומאה דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו את שם [וגו'] ויליף נותר חילול חילול מטומאה דכתיב גבי טומאה בני ישראל ולא יחללו וגו' וכתיב גבי נותר ואוכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל ויליף פיגול עון עון מנותר דכתיב גבי פיגול והנפש האוכלת ממנו עונה תשא וכתיב גבי נותר ואוכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל וכולהו בני ישראל ולא עובדי כוכבים; ואין עושין תמורה דכתיב לא יחליפנו ולא ימיר וכתיב בריש ענין דבר אל בני ישראל (לאמר) איש כי יפליא נדר בערכך ל"א ואין עושין תמורה מ"ט דאיתקשא תמורת בהמה למעשר בהמה ומעשר בהמה למעשר דגן וגבי מעשר דגן כתיב (כל) [כי את] מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' בני ישראל ולא עובדי כוכבים:

ואין מביא (עליהן) נסכים אבל קרבנו טעון נסכים דברי רבי שמעון: מנה"מ דתנו רבנן אזרח אזרח מביא נסכים ואין העובד כוכבים מביא נסכים, יכול לא תהא עולתו טעונה נסכים ת"ל ככה, אמר ר' יוסי רואה אני בכולן להחמיר מאי טעמא: לה' כתיב ביה, בד"א בקדשי מזבח אבל בקדשי בדק הבית מועלין בהן מ"ט דכי גמרינן מעילה חטא חטא מתרומה דומיא דתרומה דקדושת קדושת הגוף אבל בקדושת בדק הבית דקדושת דמים לא, אמר רב יהודה אמר רב כל לא תעשה שבתורה עשה בה מעשה חייב, לא עשה בה מעשה פטור, וכללא הוא דלאו שאין בו מעשה פטור והרי מימר דלאו שאין בו מעשה הוא ולקי דתנן לא שהוא רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים אמר לך רב הא מני רבי יהודה היא דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו, ומי מצית מוקמת למתניתין כר' יהודה והא אוקימתא לרישא דלא כרבי יהודה דקתני הכל ממירין הכל לאיתויי מאי לאיתויי יורש ודלא כרבי יהודה? האי תנא סבר לה כוותיה בחדא דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו ופליג עליה בחדא דאילו רבי יהודה סבר יורש אינו סומך יורש אינו ממיר ותנא דידן סבר יורש סומך יורש ממיר. אמר רב אידי בר אבין אמר רב עמרם א"ר יצחק א"ר יוחנן משום ר' יוסי הגלילי כל לא תעשה שבתורה עשה בו מעשה לוקה, לא עשה בו מעשה פטור חוץ מנשבע ומימר ומקלל חבירו בשם אף על פי שלא עשה מעשה חייב, משום רבי יוסי ברבי חנינא אמרו אף המקדים תרומה לביכורים, נשבע מנלן א"ר יוחנן משום ר"מ אמר קרא כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא בית דין של מעלה אין

רש"י

ויליף נותר חילול מטומאה · דבקדשי עובדי כוכבים אין בהן משום נותר: כט] וכתיב גבי נותר (ויקרא יט) ואוכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל · מה חילול האמור גבי טומאה ישראל ולא עובדי כוכבים אף חילול האמור כאן ישראל ולא עובדי כוכבים (ג): כד] השתא קא מפרשינן לכולה ברייתא וקתני ואין עושין תרומה ומאי טעמא אין עושין תמורה: מ"ג דאיתקש תמורת בהמה למעשר בהמה · כדאמרינן לקמן בשילהי פירקין (דף יג·) והלא מעשר בכלל שאר הקדשים וכו' למה יצא להקיש אליו ולומר לך דמה מעשר קרבן יחיד ועושה תמורה אף כל קרבן יחיד כה] ועושה תמורה לאפוקי קרבנות צבור: מעשר בהמה איתקש למעשר דגן · כדאמרינן בבכורות (דף נג:) עשר תעשר בשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן: וגבי מעשר דגן כתיב (במדבר יח) כי את מעשר בני ישראל · דמשמע בני ישראל ולא עובדי כוכבים הכי נמי גבי מעשר בהמה ישראל ולא עובדי כוכבים, וכי היכי דאמרינן גבי מעשר בהמה ישראל ולא עובדי כוכבים הכי נמי נימא גבי תמורת בהמה שהרי הוקשו כולן זה לזה ומהכא נפקא דקדשי עובדי כוכבים אין עושין תמורה כו]: אזרח · זהו ישראל ולא העובד כוכבים מביא נסכים כלל: יכול לא תהא עולתו טעונה נסכים · אפילו משלו לצור: ת"ל ככה · דככה משמע דיכובא הוא דודאי טעונין נסכים ומשל צבור (ג) כז] (ולא"ת דכתיב בספרים) ול"נ עליהן ומשמע הכי אזרח כגון ישראל מביא נסכים אפי' בפני עצמן ואין העובד כוכבים מביא נסכים בפני עצמן יכול לא תהא עולתו טעונה נסכים ת"ל ככה ואי עיכובא דודאי קרבנו טעון נסכים אפי' משלו דמקבלים מיניה דמי נסכים: ה"ג מאי טעמא לה' כתיב ביה · ול"נ קדש לה' והכי מלאתי בזבחים בפ' ב"ש (דף מה·) מאי טעמא לה' כתיב בהו בקדשי עובדי כוכבים דכתיב איש איש) (מבני ישראל אשר יקריב קרבנו וגו' והאי קרא מוקמינן בעובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל וכתיב בסיפיה דקרא לה' שנאמר אשר יקריב לה' לומר לך דדיינן להו בתורת שאר קדשים דמועלין בהן וחייבין עליהן משום פגול כו': והרי מימר דלאו שאין בו מעשה הוא · דבדיבורא תליא מילתא: ר' יהודה היא (ד) · דקא משתעי לקמן בהא מילתא: לא עשה מעשה פטור חוץ מנשבע כו' · דהתם נמי לא עביד מעשה ולוקה כדמפרש כח] להו לקמן: בשם · בשמו של הקב"ה: נשבע מנלן · דלוקה:

י) [נ"י מביא]

תוספות

לא נהנין מדרבנן · והקשה הר"ר יעקב למה לו לומר דרבנן היא דלמא מדאורייתא היא כיון דמרבינן מאיש איש שנודרין נדרים ונדבות כישראל דכה"ג אמר (מעילה דף ז:) בשלמי ישראל דלא נהגין דאורייתא דאע"ג דאין בהן מעילה וי"ל כיון דאין בהן קדושה לענין פיגול נותר וטמא אין בו קדושה נמי לענין הנאה דאורייתא: ויליף נותר חילול חילול מטומאה · וכתב ביה בטומאה כט] בני ישראל ולא עובדי כוכבים ל] והקשה הר"ם ונילף נותר חילול חילול מטמא שימש בטומאה דאמר בפרק ב' דזבחים (דף מה.) דקדשי עובדי כוכבים לא קרבי בטומאה דאמר התם אלא למעוטי עובדי כוכבים השתא ליכא לא מרצה דאמר מר בעובדי כוכבים בין בשוגג בין במזיד לא הורצה בטומאה קרב וי"ל דיש לנו למילף טפי מטומאה לא] [דכתיב] בחד קרא כדאיתא בזבחים פ' ב"ש (דף מה:) דתני לוי מנין שאף בפסול זמן הכתוב מדבר ת"ל ולא יחללו את קדשי בני ישראל בשני חילולין הכתוב מדבר אחד פסול טמא ואחד פסול טומאה לב] : ומעשר דגן · כתיב בני ישראל ולא עובדי כוכבים והיינו רבי שמעון דאית ליה הך דרשה אבל רבנן פליגי עליה ולישנא קמא שייך לרבנן: לג] מאי תרומה קדושת הגוף · ואם תאמר והא אמר המזיד במעילה באזהרה דילפינן חטא חטא מתרומה הוה לן למימר כי הכא מה תרומה קדושת הגוף ולא יהא אזהרה דמעילה אלא בקדשי מזבח וקיימא לן דאפילו בקדשי בדק הבית שייך בהן אזהרה דמעילה כדתנן (בכריתות (דף יג:) יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ארבע חטאות ואשם אחד וקחשיב מוקדשים דשור וחמור) וכן כמה דרשות דרשינן. בפ' בתרא דמעילה (דף יח:) פגם והנהה ושליח שעשה שליחותו דגמרינן מתרומה היה לנו לומר דלא נהגי בקדשי בדק הבית וי"ל הא דמעטינן הכא קדשי בדק הבית היינו משום דכתיב הכא לה': והרי מימר לאו שאין בו מעשה ולקי · ואם תאמר אמאי לא פריך הכי נמי ממוציא שם רע ועדים זוממין דלאו שאין בו מעשה ולקי וי"ל דלא בעי למיפרך מהני דכתיב בהו מלקות בתורה וא"ת במסכת מכות (דף ד:) דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו דיליף ממוציא שם רע ופריך מה למוציא שם רע שכן קנס ולימא או נשבע או מימר או חד מהנך דמתניתין לד] [יוכיח] וי"ל דאין ה"נ אלא תירץ שפיר או שמא לא דמי הני דהכא להני דהתם ואם תאמר כי פריך הכא והרי מימר דלאו שאין בו מעשה לימא בדיבוריה איתעביד מעשה כדאמר לקמן וי"ל דהה"נ הוי מצי לתרוצי לה] אלא דשפיר שני: אף המקדים תרומה לבכורים · לקמן מפרש טעמא דאמר קרא מלאתך ודמעך לא תאחר מלאתך זו בכורים ודמעך זו תרומה ואמר רחמנא לא תאחר ובספרי מפרש טעמא אחרינא יקדמו בכורים שיש להן ד' שמות ורש"י מייתי ליה לקמן (ד' ד' ד"ה מפני):

סבועה

שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה ואכלה אינו חייב אלא אחת · ודוקא נקט שבועה שלא אוכל תחלה דאי אמר שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכל חייב שתים דשלא אוכלנה משמע כולה וכי הדר אמר שבועה שלא אוכל משמע כלל ובשבועות (דף כז:) מפרש אמאי תנא שלא אוכלנה שני פעמים: כד]:

ומאי שנא · פרש"י מאי שנא דממעט אוכל ולא אכל מקרבן וקמרבי אכלתי ולא אכלתי מסיפא דחייב בקרבן ולא נהירא דאי אמר למעוטי אוכל ולא אכל לא קשיא מידי אבל אי אמר איפכא אז תיקשה לך כה] ור"י פירש ומאי שנא כו] דמפרש לה כרבי עקיבא ואוקמא כר' ישמעאל ורישא למעוטי אכלתי ולא אכלתי מקרבן וסיפא למעוטי אוכל ולא אכל ממלקות, ומשני קאי בלהבא כו':

ומקלל חבירו בשם מנלן · אם לא תשמור לעשות והפלא והוראתיה מהכא לא תקלל חרש אי נמי מהאי קרא גופיה: הא

אין מנקין אותו אבל בית דין של מטה מלקין אותו ומנקין א] אותו. א"ל רב פפא לאביי ואימא לא תיהוי ליה נקיות כלל? א"ל אם כן לכתוב קרא "לא ינקה" ולישתוק "ה'" למה לי - בית דין של מעלה הוא דאין מנקין אותו, אבל ב"ד של מטה מלקין ומנקין אותו. אשכחן ב] שבועת שוא, שבועת שקר מנלן? רבי יוחנן דידיה אמר "לשוא-לשוא" שני פעמים אם אינו ענין לשבועת שוא תניהו ענין לשבועת שקר דלוקה. ג] מתקיף לה רבי אבהו שבועת שקר היכי דמי? אינימא דאמר "שלא אוכל" ואכל התם ד] (הוא) מעשה (א) עבד! אלא דאמר "שאוכל" ולא אכל, והא מי לקי? והאיתמר *"שבועה שאוכל ככר זה היום" ועבר היום ולא אכל רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש אמרי אינו לוקה. ר' יוחנן אומר אינו לוקה דלאו שאין בו מעשה הוא וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, ור"ל אמר אינו לוקה משום דהוה ליה התראת ספק ה] וכל התראת ספק אין לוקין עליו. אלא א"ר אבהו תהא באכלתי ולא אכלתי. ומאי שנא ו] דקא מרבה אכלתי ולא אכלתי מאוכל ולא אכל? אמר רבא בפירוש ריבתה תורה שקר ז] דומה לשוא מה שוא לשעבר אף שקר לשעבר. איתיביה רבי ירמיה לרבי אבהו: "שבועה שלא אוכל ככר זו, שבועה שלא אוכלנה, שבועה שלא אוכלנה ואכלה אינו חייב אלא אחת. וזהו שבועת ביטוי שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד." "זהו" למעוטי מאי? לאו למעוטי "אכלתי ולא אכלתי" דלא לקי? לא, זו היא דעל שגגתה מייתי קרבן אבל "אכלתי ולא אכלתי" לא מייתי קרבן, ומני רבי ישמעאל היא ט] דאמר "אינו חייב אלא על העתיד לבא" אבל מילקא לקי. ואימא סיפא "זהו שבועת שוא שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה פטור" "זהו" למעוטי מאי? לאו למעוטי "אכלתי ולא אכלתי" דלא לקי? לא, זוהי דעל שגגתה פטור מקרבן אבל "אכלתי ולא אכלתי" מייתי קרבן, ומני ר"ע היא דאמר (ב) מביאין קרבן לשעבר. והא אמרת רישא רבי ישמעאל! אלא מדסיפא רבי עקיבא רישא נמי רבי עקיבא, ורישא לאו למעוטי "אכלתי ולא אכלתי" אלא למעוטי "אוכל ולא אכל", ומאי שנא ח] משום דקאי בלהבא ממעט להבא, קאי בלהבא ממעט לשעבר? ומימר: א"ל רבי יוחנן לתנא לא תתני ומימר משום דבדיבורו עשה מעשה: ט] המקלל את חבירו בשם: מנלן? א"ר אלעזר א"ר אושעיא אמר קרא "אם לא תשמור" י] וכתיב "והפלא ה' את מכותך" (ג) הפלאה זו יא] איני יודע מהו, כשהוא אומר "והפילו השופט והכהו לפניו" הוי אומר "הפלאה" זו מלקות. יב] אימא אפילו שבועת אמת? יג] ההיא כתיב "שבועת ה' תהיה בין שניהם". אימא הני מילי לפיים את חבירו אבל מילקא לילקי! לא מצית אמרת דהכתיב "ובשמו תשבע". ההוא מבעי ליה יד] לכדרב *דאמר רב גידל אמר רב מנין שנשבעין לקיים את המצוה שנאמר "נשבעתי ואקימה לשמור משפטי צדקך"? הכתיב קרא אחרינא טו] "ובו תדבק ובשמו תשבע" טז] אלא למאי אתא? למקלל את חבירו בשם. יז] ואימא למוציא שם שמים לבטלה? גרע מקלל את חבירו בשם ממוציא שם שמים לבטלה? אנן הכי קא קשיא לן אימא מוציא שם שמים לבטלה תיסגי ליה במלקות אבל מקלל חבירו בשם כיון דקעביד תרתי דקא מפיק שם שמים לבטלה וקמצער ליה לחבריה יח] לא תיסגי ליה במלקות? לא

א) [שבועות ג׳ כ״ח. כט.] ב) [שם כה:] ג) [שבת קלח. ע"ש מכות יג:] [illegible] עיין רמב"ן מ"ע ז' בספר המצות

אין מנקין אותו · דכתיב כי לא ינקה ה': **נקיות כלל** · דאין מלקין אותו בית דין שלמטה: **אשכחן שבועת שוא** · דכתיב (שמות כ) "אשר ישא את שמו לשוא" והיינו שבועת שוא כגון נשבע לשנות את הידוע לאדם: **שבועת שקר** · מפרש לקמן היכי דמי: **מנלן** · דלקי עלה: **מעשה עבד** · ובדין הוא דלילקי שהרי אכל ועשה מעשה: **ולא אכל** · דלאו היינו מעשה: **וכי האי גוונא מי לקי** · בתמיה: **משום דהויא התראת ספק** · דאי אתרו ביה "הזהר בך שתאכל הככר שנשבעת עליה" יכול לומר אין לי בית מיחוש בהתראה זו דאכתי יש לי שהות וכן כל היום כולו ואפי' כי עבר היום יכול לומר יט] (שוכח) הייתי ולא נזכרתי לא בשבועה ולא בהתראה ואינו לוקה: **תהא באכלתי ולא אכלתי** · כלומר תהא שבועת שקר בנשבע שלא אכל ואכל, או שאכל ולא אכל, דהכא ליכא שום מעשה דהא לשעבר נשבע: **ומאי שנא אכלתי ולא אכלתי** · כלומר מאי איריא דקא ממעט אוכל ולא אכל ממלקות טפי מאכלתי ולא אכלתי הא בתרוייהו ליכא שום מעשה: **שבועת שקר דומיא דשבועת שוא** · כדמפקא לעיל "לשוא-לשוא" שתי פעמים: **מה שבועת שוא שהיא לשעבר** · דכי נשבע על עמוד של אבן שהוא של כסף היינו לשעבר דלשעבר קודם שנשבע הויא אבן כמו שהיא עכשיו ומה שוא לוקה עליה כדאמרי' לעיל כן בב"ד שלמטה מלקין ומנקין אותו אף שקר לשעבר דהיינו אכלתי ולא אכלתי לאפוקי "אוכל" ולא אכל שהוא להבא: **שבועה שלא אוכל ככר זו וכו'** · דהא נשבע תלת זימני שלא יאכל אותו ככר: **אינו חייב אלא אחת** · כדאמרינן בשבועות דאין שבועה חלה על שבועה: **וזו היא שבועת ביטוי** · דקאמר קרא "לבטא בשפתים להרע או להיטיב וגו'" וזו היא שבועת ביטוי שמוציא בשפתיו שלא יאכל אותו ככר אבל לא גזיל מידי לחבריה אבל שבועת העדות ושבועת הפקדון מביא על הזדון כשגגה אשם: **למעוטי מאי** · דאין חייבין על כא] זדונה מכות: **לאו למעוטי אכלתי ולא אכלתי** · דאע"ג דהויא שבועת ביטוי, דלא לקי משום דלהרע או להיטיב כתיב דמשמע להבא פרט לשעבר כגון "אכלתי, ולא אכלתי," ואכתי שבועת שקר היכי דמי: **לא מייתי קרבן** · משום דלהרע או להיטיב גבי קרבן קאי אבל *) ממה שכפשך חייב עליה מלקות דומיא דשבועת שוא (ג): **דאמר** · [ר"י] במס' שבועות (דף כה:) אינו חייב אלא על העתיד לבא: **זו היא שבועת שוא** · סיפא דההיא משנה דלעיל הויא האי זו היא שבועת שוא וכו': **ורישא לאו למעוטי אכלתי ולא אכלתי** · דאכלתי ולא אכלתי ודאי חייב על שגגתה קרבן: כב] **ומאי שנא** · דממעט "אוכל" ולא אכל מקרבן וקא מרבי "אכלתי, ולא אכלתי" מסיפא דחייב קרבן: ומסתברא רישא למעוטי אוכל ולא אכל: **דקאי בלהבא** · דקתני "שבועה שלא אוכלנה" וממעט להבא כגון "אוכל ולא אכל": **אבל קאי בלהבא וממעט לשעבר** · בתמיה כגון אכלתי ולא אכלתי: **לא תיתני מימר** · בכלל שאר לאוין שאין בהן מעשה: **דבדבורו עושה מעשה** · שעושה מחולין קדשים: **אם לא תשמור לעשות וגו'** · עד "ליראה את השם" שיתיירא שלא להוציא את השם לבטלה וכן מקלל את חבירו בשם מוציאו לבטלה וכתיב והפלא ה' את מכותך שיסול מכות והיינו מלקות: **אפילו שבועת אמת** · דקא מזהר קרא דאפילו שבועת אמת לא ליעבד בשם שמים ואי עביד והפלא ה' את מכותך שיסול מלקות: **בהדיא כתיב** · דשרי למיעבד: **לפיים חבירו** · שלא יהא תובעו ממון אבל מילקא לילקי הואיל ומביא עצמו לידי שבועה: **ובשמו תשבע** · דשבועת אמת שריא למעבד: **לקיים המצוה** · כדי שלא יוכל לחזור בו שנאמר נשבעתי ואקיימה וגו' והכי איצטריך האי קרא "ובשמו תשבע" לאשמועינן דנשבע לקיים את המצוה מותר: **הכתיב קרא אחרינא ובשמו תשבע** · דתרי קראי כתיבי ובשמו תשבע חד בואתחנן וחד בוהיה עקב חד מיבעי ליה דנשבע לקיים את המצוה כג] ואידך לשבועת אמת: **אלא למאי אתא** · האי "אם לא תשמור וגו'": **למקלל את חבירו בשם** · דודאי לקי אע"ג דלא עביד מעשה: **שם שמים לבטלה** · אבל מקלל את חבירו בשם לא לקי: ומהדר ליה לאו כל דכן הוא: **דסיכא דקא עביד תרי איסורי** · לא תיסגי ליה במלקות ואף על גב דלקה אפילו הכי לא נתכפר עדיין במלקות לחודיה:

*) ל"א מ"מ

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ה מהלכות שבועות הלכה ב:

כג ב מיי' פט"ז מהלכות סנהדרין הלכה ד [illegible]:

כד ג מיי' פ"ד מהלכות שבועות הלכה ט:

כה ד מיי' שם פי"א הלכה ג טוש"ע י"ד סימן רנ סעיף ו:

כו ה מיי' פכ"ו מהלכות סנהדרין הלכה ג [illegible]:

כז ו מיי' פי"ב מהלכות שבועות הלכה יא:

הגהות הב"ח

(א) גמ' התם הוא מעשה קא עבד: (ב) רש"י ד"ה לא מייתי וכו' שוא כס"ד ואח"כ מ"ה ר' ישמעאל כו' דאמר:

שבועות ג: כב:

רבינו גרשום

איכא לא ינקה כלל אפי' ב"ד: אשכחן שבועת שוא דלקי שבועת שוא היינו נשבע לשנות את הידוע לאדם אמר על עמוד של אבן שהוא של זהב אי נשבע אם לא ראיתי נחש בקורת בית הבד: משום דהוה התראת ספק · שכשמתרין בו היזהר שתאכלנה היום הוא אומר כן אעשה כשאהיה פנוי ועדיין יש שהות הרבה ביום ואם עבר היום ולא אכלה יכול לומר שכחתיה דכל התראה שאינה בשעת מעשה כגון זו הוי התראת ספק ולא שמה התראה שיכול לומר שכחתי התתראה: אלא א"ר אבהו תהא · דלקי על שבועת שקר דאמר שבועה שאכלתי ולא אכל או שבועה שלא אכלתי ואכל קודם השבועה והתוא דקודם השבועה לאו הוה מעשה: ומאי שנא · באוכל ולא אכל דאמרת כיון דלית ביה מעשה לא לקי ומ"ש באכלתי ולא אכלתי דאמרת אע"ג דלית ביה מעשה לקי: בפירוש ריבתה תורה · שבועת שקר דכתיב לשוא לשוא תרי זימני הלכך בעינן שקר דומה [לשבועת] שוא (דשוא לשעבר שנשבע בהנם) [מה שוא לשעבר שנשבעין לשנות את הידוע לאדם ואמר על עמוד של אבן שהוא של זהב כו' (היינו באכלתי ולא אכלתי)] ומכזב על מה שעבר שהוא ידוע לשעבר שאינו כן אף שקר נמי בעינן לשעבר היינו אכלתי ולא אכלתי [דלשעבר הוא: אינו חייב אלא אחת · דאין שבועה חלה על שבועה: אבל אכלתי ולא אכלתי לא מייתי קרבן אלא לקי: אבל אכלתי ולא אכלתי מייתי קרבן ולקי: ורישא לא למעוטי אכלתי ולא אכלתי מקרבן אלא למעוטי אוכל ולא אכל · מקרבן: ומאי שנא · דהאי ממעט]: משום דקאי בלהבא · בשבועה שלא אוכל ממעט להבא שבועה שאוכל ולא אכל אבל אכלתי דלשעבר הוא לא ממעט אלא לקי (עליה) וכדר' אבהו: [משום דבדבורו עשה מעשה' שמקדיש בהמת חולין' ליראה את השם קס"ד דהאי ליראה את השם היינו שתירא אותו שלא תקלל בו חבירו וכתיב ביה הפלאה דהיינו מלקות: אימא האי ליראה את השם אינו מקלל את חבירו בשם אלא שתירא אותו שלא תהא נשבע בשמו אפילו באמת]: אימא האי שבועת ה' תהיה בין שניהם לאו שיהא מותר לכתחילה לישבע באמת אלא משום הכי צריך שבועה כדי להפים דעתו של בעל הבית ואימא ומוטב שיפים דעתו בממון ולא בשבועה ואם לא רצה ממון אלא שבועה ישבע לו כדי [illegible] ילקה על (שבועתו של) [שבועה] אמת ואימא להכי הוא דאתא ליראה את השם ולא למקלל חברו בשם: ההוא לא מצית אמרת' דעל שבועת אמת ילקה דהא כתיב קרא אחרינא דשרי דכתיב [illegible] ההוא ובשמו תשבע דשרי לאישתבע לא שרי אלא לדבר מצוה משום לזרוזי נפשיה וכדרב גידל אמר רב: הא כתב קרא אחרינא ובשמו תשבע דתרי זימני כתיב ובשמו תשבע [חד לכדרב [illegible] אפילו שבועת אמת דעלמא ואייתר ליה ליראה את (ה') למקלל חברו בשם: ל"א ההוא דרב גידל מן ובו תדבק נפקא [אלא ובשמו תשבע למה לי אם אינו ענין לשבועת הדיינים דמותרת דנפקא [illegible] ענין לשבועה דעלמא לאו דדיינין ואם אינו ענין לשבועה דמצוה דנפקא מן ובו תדבק תניהו ענין לשבועת אמת כ) דהיל ליראה את השם כו']: ואימא האי ליראה להחייב למוציא שם [שמים] לבטלה הוא [illegible] אי לא מצית אמרת דמי גרע מקלל את חברו בשם ממי שמוציא שם שמים לבטלה דהא מקלל (את חבירו) בשם תרי איסורי עביד דמוציא שם לבטלה לקלל את חברו ואחד שמקלל חבירו ודאי לא גרע (ממוציא [illegible] (אנן הכי מצינו למימר) אנן הכי קא קשיא לן דניסמא דלהכי כתיב והפלא · אבל מקלל את חבירו בשם [illegible]

שיטה מקובצת

א] אותו · גליון בתוספתא שיש לו קצבה ומתכפר לו: ב] אשכחן' שבועות דף כ"א: ג] דלוקה מגדף בה ר' אבהו: ד] תיבת הוא נמחק: ה] ספק עי' בתשובת הרשב"א סי' קס"ז: ו] שנא אכלתי ולא אכלתי אמר רבא ועל תיבות מאוכל ולא אכל גרשם קו להורות כי לפ"ד צריך למחקו: ז] שקר דומיא דשבועת שוא מה שבועת שוא לשעבר שהוא אומר על שיש שהוא של זהב שהוא משקר בשעת השבועה אף שקר לשעבר אכלתי ולא אכלתי: ח] שנא דקאי בלהבא ממעט להבא: ט] ומקלל את חבירו: י] תשמור וגו' וכתיב: יא] הפלאה זו כו' ומקלל את חבירו קאתי מאיש כי יקלל את אביו ולא תקלל חרש ובפ' ד' מיתות דף ס"ו ע"א מפיק ליה כל אדם מנשיא הדיין והחרש: יב] אימר אפילו שבועת אמת · ואוהרתיה מאת ה' אלהיך תירא א"נ מאם ליראה וכן במוציא שם שמים לבטלה יש לפרש דאוהרתיה מהכא: יג] אמת א) גליון כגון יככת אלהים וזו היא קללה האמורה בתורה בשבועת העדות: יד] כדרב גידל אמר רב דאמר: טו] על תיבות ובו תדבק גרשם קו להורות כי לפ"ד צריך למחקו: טז] תשבע ל"א ההוא דרב גידל מן בו תדבק נפקא אלא ובשמו תשבע דכתב קרא למה לי אם אינו ענין לשבועת הדיינין דהוא נפקא ליה משבועת ה' תהיה בין שניהם תנהו ענין לשבועה בעלמא דמותר ואם אינו ענין לשבועה דמצוה דמותר דהוא נפקא ליה מן בו תדבק תנהו ענין לשבועה דחולין דשריא ליראה את השם הנכבד והפלא ה' את מכותך דכתב רחמנא למה לי ש"מ לחיובו למקלל את חבירו בשם הוא דאתא: יז] עי' בהשמטות בסוף המסכת: יח] עי' בהשמטות בסוף המסכת: יט] לומר שכוח הייתי: כ] לעיל דב"ד שלמטה: כא] על זדונו מכות: כב] קרבן הס"ד ומה"ד אוכל ולא אכל דפטור מקרבן על שגגתו הס"ד ומה"ד ומאי לפיים את חבירו: כג] דאי [illegible]רינן דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן: כד] פעמים דאי אתשיל ראשונה קיימא [illegible] מאי קאמר מאי שנא וכי נאמר מאי שנא להקשות אדר"א [דהוא] ר"י יתרץ למעוטי אוכל כי [illegible] ליה: כו] שנא נ"א מה ראית לאוקמי כוליה כר"ע לוקמא כר"י וסיפא לא ממעט אכלתי [illegible] דודאי לקי כר"י ולא למעוטי אכלתי ולא אכלתי דחייב קרבן דודאי (חייב)[פטור] מקרבן [illegible] אכל ולא אכל ממלקות ומשני קאי בלהבא כלומר ברישא דקתני אוכל ולא אכל ממעט להבא הא אכל ולא אכל אינו חייב במלקות:

לא

לא מצית אמרת [א] (דכתיב °לא תקלל חרש ואי [ב] (אמרת) בשלמא לקלל את חבירו אזהרתיה מהכא דכתיב "לא תקלל [ג] חרש" אלא אי אמרת מוציא ש"ש לבטלה, אזהרתיה מהיכא אלמה לא [א] והכתיב °את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד ההוא *אזהרת עשה הוא [ד]: "משום רבי יוסי בר' חנינא אמרו [ה] אף המקדים תרומה לביכורים" מאי טעמא דרבי יוסי ברבי חנינא, אמר קרא °מלאתך ודמעך לא תאחר" "מלאה" אלו ביכורים "ודמעך" [ו] (אלו) תרומה ואמרה "לא תאחר", איתמר הקדים תרומה לביכורים (ר"א) (ר' יוסי ברבי חנינא) חד אמר לוקה וחד אמר "אינו לוקה תסתיים דר' יוסי בר' חנינא הוא דאמר לוקה מדאמר ר' יוסי בר' חנינא "אף המקדים [ז] תרומה לביכורים" (לוקה) אדרבה תסתיים דר' אלעזר הוא דאמר לוקה דתנן "היו לפניו שתי כלכלות של טבל ואמר מעשר של זו בזו [ח] הראשונה מעושרת של זו בזו ושל זו בזו [ט] הראשונה מעושרת והשניה אינה מעושרת, "מעשרותיהם מעשר כלכלה בחבירתה" קרא [י] את השם ואתמר רבי אלעזר אמר לוקה מפני שהקדים מעשר שני שבה למעשר ראשון שבחבירתה תסתיים, אלא ר' יוסי בר' חנינא דאמר אינו לוקה לימא קשיא דר' יוסי בר' חנינא אדר' יוסי ברבי חנינא? לא, רבי יוסי ברבי חנינא אפטורא

לא תקלל חרש. דמשמע בין קללה כשם בין קללה שבשם דקאי לאו עלה וקאתא קרא "ליראה את השם" לאשמועינן דלוקה שנאמר "והפלא ה' את מכותך". ע"א לא מצית אמרת דלא יתכפר במלקות גרידתא דודאי מתכפר במלקות לחודיה דהא כתיב "לא תקלל חרש" וילפינן בסנהדרין בפרק ארבע מיתות תורה אור (דף ס.) ג"ש מהאי יא] (לא) דכתיב גבי תוללין כגון לא תקלל חרש שהוא גרוע שבכולן וכתיב גבי נשיא ונשיא בעמך לא תאור וכי היכי דהתם ליכא אלא מלקות גרידתא הכי נמי בתוללין סגי ליה במלקות גרידתא ומוקמי ליה התם במקלל בשם דקא גמר ממקלל אביו דכתיב ביה "בנקבו שם" הלכך לא מצית אמרת דלא תיסגי ליה במלקות ולא מפי מורי אלא מפי ר' יצחק בר' מנחם (א) ז"ל: ומצ"מ. [א] כלומר יב] דמהאי קרא "ליראה את השם" למקלל חבירו בשם הוא דאתא שהרי לא מיעט שענש אא"כ הזהיר: **ובשלמא אי אמרת דבשוא קרא למקלל חבירו בשם שוא דאתי**. ואזהרתיה מדכתיב "לא תקלל חרש" ומיתוקמא "במקלל את חבירו בשם' כדפרישית לעיל הלכך כתיב הכא "אם לא תשמור לעשות וגו'" כלומר יג] שתקלל את חבירך בשם שהוזהרת עליו והפלא ה' וגו' דחייב מלקות: **אזהרתיה מהיכא**. כלומר אשכחן עונש והפלא ה' וגו' אזהרה מנין שהזהיר הכתוב שלא להוציא ש"ש לבטלה: **אלמה לא**. בתמיה (ג) יד] (שלא) מצינו שהזהיר שלא להוציא שמו [ב] לבטלה [ג] (הויא) והכא הזהיר והאם ענש והפלא ה' וגו' טו] "ואזהרה כתיב אם לא תשמור לעשות וגו' והכי מיתוקם במוציא ש"ש לבטלה: **ההיא אזהרת עשה היא**. ולאו שמה אזהרה והלכך מיתוקם "ליראה את השם הנכבד" במקלל את חבירו בשם שמצינו לו אזהרת לאו "דלא תקלל חרש" ולא מיתוקמא "במוציא שם שמים לבטלה' שלא מצינו לו אזהרת (ג) לאו: "לעיל קא מהדר דקאמר רבי יוסי אף המקדים תרומה לביכורים לוקה: **אלו ביכורים**. ולהכי קרי לביכורים מלאה משום "דלאחר שנתמלאה התבואה ונגמרה מלאכתה טז] הוקבעה לביכורים: **זו תרומה**. ולפי שהיא מדמעת ועולה באחד ומאה מפיק לה קרא בלשון דימוע וקאמר רחמנא ולא תאחר מלאה לדימוע דמעיקרא איבעי ליה לאיתויי מלאה דהיינו ביכורים וכי מאחר לוקה: **מעשר של זו בזו**. מעשר שאני חייב להפריש מכלכלה זו תהא יז] בכלכלה זו שנוטל אני מזו לזו, או שאמר "של א בזו ושל זו בזו-שאפריש מכלכלה זו על אידך כלכלה ומאידך כלכלה אפריש על כלכלה זו ראשונה" מעושרת אע"ג דלא הפריש לאלתר וכדאמרינן גבי חבית יין שאני עתיד להפריש כו' "מיחל ושותה מיד' אע"ג דלא הפריש לאלתר מן החבית וכל שכן הכא דניחל ואוכל מיד הואיל ושני כלים נינהו אבל השניה אינה מעושרת ואפי' (ד) [ג] כי אמר מעשר של זו יח] לזו ושל זו לזו משום דלאלתר דאמר של זו לזו ראשונה תהא מעשר על השניה לאלתר איפטרה לה שניה לגמרי וכי יט] אמר של זו של שניה תהא מעשר על הראשונה אין בדבריו כלום משום דכבר איפטרה לה שניה בכלכלה ראשונה ואין תורמין מן הפטור על החיוב: **אם אמר מעשרותיהם מעשר כלכלה בחבירתה**. כלומר אלו שתי המעשרות שאני עתיד להפריש מאלו ב' הכלכלות תהא מעשרותיהם של כל אחת ואחת מעשר הכלכלה בחבירתה כלומר שתיפטר הכלכלה בכלכלה דחבירתה דהיינו של זו בזו ושל זו בזו: **קרא** כ] **את השם**. שמיחל ואוכל מיד משתיהן אע"ג דאכתי לא הפריש כלל כא] והכא ליכא למימר מן הפטור על החיוב משום דתרווייהו מיתקני בבת אחת ובחדא דיבורא והוי מן החיוב על החיוב: **מפני שהקדים מעשר שני שבה למעשר ראשון**. דמעיקרא מקמי דאמר של זו בזו קיימא להפריש מנונה מעשר ראשון ומעשר שני והשתא כי כב] חוזר ומפריש ממנה מעשר ראשון ומעשר שני בשביל אידך כלכלה נמצא מעשר שני של כלכלה זו קודם למעשר ראשון שהיה עומד להפריש מאידך כלכלה קודם לכן וכן נמי כי אמר של זו בזו ושל זו בזו כג] שמקדים מעשר שני שבה [ד] למעשר (שני) שבחבירתה כי האי גוונא נמי והאי לוקה משום דמעשר ראשון ומעשר שני חייב אדם להפריש כסדר הזה דכתיב "מלאתך ודמעך לא תאחר" דכי היכי דמוזהר שלא לעכב מלאה לדימוע כד] הכי נמי מוזהר שלא לעכב מעשר ראשון למעשר שני דכתיב ודמעך לא תאחר דכל שיש בכלל דימוע הרי הוא בבל תאחר כלומר שיש עליו תורת תרומה הוי בבל תאחר שמפריש מעשר ראשון והדר מעשר שני ואם הקדים מעשר שני למעשר ראשון עובר בבל תאחר ל"א דרשינן במכילתא דיוקדמו ביכורים לתרומה משום דביכורים חמירי דאית להו ד' שמות ראשית ומלאה ותרומה וביכורים ותרומה אין לה אלא שלשה שמות ראשית ודמעה ותרומה ויוקדם תרומה למעשר ראשון שאין לו אלא ב' שמות כגון מעשר ותרומת מעשר ויוקדם נמי מעשר ראשון דאית ליה ב' שמות למעשר שני דאין לו אלא שם אחד כגון מעשר שני [ה] (ה) תלמוד לומר מלאתך ודמעך דאכולהו קא משמעי דחמור שבהן לא יאחר אלא מקדים החמור לקל וכי היכי דאמר רבי אלעזר לוקה במקדים מעשר שני למעשר ראשון הכי נמי קאמר במקדים תרומה לבכורים:

הא לא מצית אמרת דהכתיב לא תקלל חרש. וכיון דאשכחן אזהרה במקללים לא להעמיד האי קרא דמלקות במקלל חבירו בשם טפי מלהעמיד במוציא שם שמים לבטלה דלא אשכחנא ביה אזהרה מפורשת: **מלאתך** זו ביכורים. פרש"י כה] להכי קרי מלאה משום "דלאחר שנתגדלת התבואה ונגמרה מלאכתה הוקבע לביכורים ודמעך זו תרומה כו] (מה) [לפי] שהיא מדמעת ועולה מפיק לה קרא בלשון דימוע כז] [לשון רש"י] [ג] ולא נהירא שהרי זה אינו כח] אלא מדרבנן וה"ר משה מפונטויז"א פירש דלכך קרי לתרומה דמע לפי שנהגת כט] בלח וביכורים אינן אלא ביבש שהרי אין מביאין ביכורים אלא מפרי כדאיתא פרק העור והרוטב (חולין דף קכ:) פרי אתה מביא ואי אתה מביא משקה: **היו** לפניו שתי כלכלות של טבל ואמר מעשר של זו בזו הראשונה מעשרת. כגון אם בכל כלכלה מאה תאנים "עשרה מן השניה יהיו מעשר ראשון על הראשונה "ואומר כמי מעשר שני כל המאה של ראשונה הן מתוקנים ובדמאי מיירי מדלא קמפרש תרומה ובמסכת דמאי (פ"ז מ"ו) מיתניא: **של** זו בזו ושל זו בזו הראשונה מעושרת ל]. דמיד שאמר של זו בזו היא מתוקנת ונעשה פטור כי הדר אמר ושל זו בזו נמצא מעשר מן הפטור על החיוב ואינו כלום לא]: **מעשרותיהם** מעשר כלכלה בחבירתה קרא השם. שהרי מתוקנין הן יחד זה בזה ואע"ג דקי"ל כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו לב] הכא כיון דדעתיה לתקוני תרווייהו האי כאומר מעשר של ראשונה תהא בשניה חוץ מי' שיאמרו טבל בראשונה לתקן השניה וחל המעשר של זו בזו ושל זו בזו: **ואתמר** עלה ר"א אומר לוקה מפני שהקדים מעשר שני שבה למעשר ראשון שבחבירתה. שהרי מעשר ראשון ושני של ראשונה הוו כאילו הן מופרשים ועדיין מעשר ראשון של שניה טבל בתוכה לג] ואריישא קאי דאמר מעשר של זו בזו מעושרות וגרסינן בירושלמי על הראשונה בעשה ועל השניה בלאו ויש לפרש על הראשונה אם קבע מעשרותיהן בתוכה עובר בעשה שהיה לו להקדים מעשר ראשון לשני והרי קרא שמם בבת אחת מיהו לאו ליכא כיון דלא הקדים שני לראשון ועל השניה בלאו כשתיקן הראשונה בתוכה שהרי הקדים מעשר שני של ראשונה למעשר ראשון של שניה ואית דגרסי איפכא על הראשונה בלאו ועל השניה בעשה וה"פ על רישא של משנה דהיינו כי אמר מעשר של זו בזו עובר בלאו שהרי מקדים מעשר שני לראשון כדפרישית ועל השניה פי' על סיפא דמתניתין דהיינו כי אמר מעשרותיהם מעשר כלכלה בחבירתה ליכא לאו אלא עשה שהרי בבת אחת הן: **שהקדים** מעשר שני שבה למעשר ראשון שבחבירתה. ואף על גב דקרא לא קמיירי אלא מביכורים ותרומה מיהו פירש נמי במעשר ראשון לתרומה ומעשר שני למעשר ראשון מדכתיב ודמעך לא תאחר כל שישנו בכלל דימוע לא תאחר ומפרש טעמא במשניות (תרומות פרק ג מ"ו) יוקדמו

רבינו גרשום

שיטה מקובצת

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא תקלל וכו' ר' יצחק בר' מנחם ז"ל

הגהות הגר"א [א] גמ' והכתיב כו'. גירס"י וכתיב אם לא תשמור לעשות כו' כהוא. מנו' את עד תעבוד ל"ג: [ב] רש"י ד"ה אלמה. הויא והכא כו'. הגירסא מהופך וכצ"ל שמו לבטלה והכתיב אם עד וגו'. ואזהרה הויא והכא עד ה' וגו' והכי כו': [ג] תוד"ה מלאתך כו' ולא נהירא כו'. וי"ל דלאו דוקא באחד ומאה רק שמדמע אבל קשה על רש"י הא ביכורים ג"כ מדמע עד א' ומאה:

תורה אור

[א] אפטורא קאי והכי קאמר לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו משום רבי יוסי ברבי חנינא אמרו אף המקדים תרומה לביכורים מאי שנא מימר דלקי משום דבדיבורו עשה מעשה מקדים תרומה לביכורים [א] נמי לילקי משום דבדיבורו עשה מעשה א"ר אבין [ב] שאני התם דלאו שניתק לעשה הוא דכתיב [ג] מכל מעשרותיכם תרימו יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא א"ל אביי וכל לאו שניתק לעשה לא לקי [ד] והא מימר דלאו שניתק לעשה הוא ולקי דתנן לא שאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים [ה] קשו להו תרי לאוי [ו] וחד עשה ולא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי והרי אונס [ז] דחד לאו וחד עשה ולא אתי [ח] (חד) עשה ועקר לאו דתניא אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה ואם כהן הוא לוקה ואינו מחזיר כהנים קאמרת [ט] כהנים טעמא אחרינא הוא דרבי רחמנא קדושה יתירא כתנאי [י] ולא תותירו ממנו עד בקר בא הכתוב ליתן עשה אחר [יא] לא תעשה לומר שאין לוקין עליו דברי רבי יהודה רבי יעקב אומר לא מן השם הוא זה אלא משום דהוה לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו [יב] מכלל דרבי יהודה סבר לוקין עליו [יג] ורבי יעקב האי והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו למאי אתא מיבעי ליה לכדתנן העצמות והגידין והנותר ישרפו בששה עשר חל ששה עשר להיות בשבת ישרפו בשבעה עשר לפי שאין דוחין לא את השבת ולא את יום טוב ואמר חזקיה וכן תנא דבי חזקיה מ"ט אמר קרא והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו בא הכתוב ליתן [יד] בוקר שני לשריפתו אמר אביי כל מילתא [טו] דאמר רחמנא לא תעביד [טז] אם עביד מהני דאי סלקא דעתך לא מהני אמאי לקי רבא [יז] אמר לא מהני מידי והאי דלקי משום דעבר אמימרא דרחמנא הוא [יח]

מיתיבי

ומשני אפטורא קאי. ולא קשיא דרבי יוסי ברבי חנינא אדרבי יוסי בר' חנינא יש (א) וקאתי ר' יוסי בר' חנינא למימר אף המקדים לקרות שם לתרומה קודם לביכורים האי לא תעשה שאין בו מעשה ואינו לוקה: ומאי שנא מימר דלקי. כדקאמרת לעיל חוץ מנשבע ומימר: [ב] אילימא משום דבדיבורו. דקאמר זו תחת זו עושה מעשה דמעיקרא חולין והשתא קדש: ה"נ מקדים תרומה לבכורים נמי בדיבורו עושה מעשה. שקורא עליה שם ומביאה לקדושת תרומה: לאו שניתק לעשה. לאו דכתיב (שמות כב) מלאתך ודמעך לא תאחר (ג) עשה דכתיב (במדבר יח) מכל מעשרותיכם תרימו ודרשי ליה בעלמא וכהך שמעתא דלקמן (דף ה:) למעשר שהקדימו בכרי דעבר על לאו דלא תאחר שהקדים מעשר לתרומה ונתקיה ללאוי ממלקות והעמידו בתוך ומפריש ואע"ג דלא סמכי אהדדי חשיב ליה לאו שניתק לעשה ואהכי לא לקה: והרי מימר דהוי לאו שניתק לעשה. לאו דכתיב (ויקרא כז) לא יחליפנו עשה ואם המר ימיר: הרי לאוי ועשה. לא יחליפנו ולא ימיר ואהכי סופג את הארבעים: והרי אונס. מאנס בתולה כ] דהכי כתיב בעניינא (דברים כב) לא יוכל לשלחה: וחד עשה. דכתיב (שם) ולו תהיה לאשה: אם ישראל הוא מחזיר. משום דבעמוד והחזר קאי ואפשר ליה לקיומי תרווייהו עשה ולא תעשה דאפשר בחזרה אבל כהן דלאו בעמוד והחזר קאי משום דאינו נושא גרושתו ודאי לוקה משום לא יוכל לשלחה כל ימיו דלא אתי עשה ועקר לא תעשה לומר שאין לוקין דודאי לוקין וקשיא למאן דאמר דלאו שניתק לעשה אין לוקין: ה"ג שאני כהנים דטעמא אחרינא נינהו דרבי בהן קרא קדושה. דכתיב אמור אל הכהנים לנפש לא יטמא וכיון דהחמיר קדושתייהו החמיר עלייהו טפי מישראל דלילקי אפי' אלאו שניתק לעשה אע"ג דישראל לא לקי: [ג] ל"א משני (ג) כי פריך והרי מימר שאני התם דאהכי לוקה משום דהוי מימר לאו שוה בכל דטלי עלמא אסירי כא] להמיר ופריך והרי אונס כו' דהשתא לא הוי לאו דידיה דלא יוכל לשלחה שוה בכל אלא בישראל שאם ישראל גרשה כב] והדר מצי לקיומי ללאו אבל כהן שגירש אינו מחזיר ולא אפשר לקיומי ללאו ואפילו הכי לא לקי כהן דקתני לוקה ואינו מחזיר ואמאי נימא כיון דרינו לאו דידיה דלא שוה בכל לא נילקי הך כהן דליעקריה הך עשה דאלים טפי האי דשוה בכל ומשני כהנים טע] טעמא אחרינא נינהו ואהכי נחמיר בהן דלילקי אע"ג דלא הוי לאו שוה בכל אבל גבי ישראל דלאו ועשה שוה בכל כלומר בכולהו ישראל דכולן קיימי בעמוד והחזר הלכך לא לקי דהוי לאו שניתק לעשה: ליתן עשה. והנותר ממנו אחר לא תעשה והוי לאו שניתק לעשה: לאו שאין בו מעשה. דכשהוא מותירו לא קעביד שום מעשה: ורבי יעקב. דאמר לא מן השם הוא זה כו' האי והנותר ממנו מאי עביד ליה הואיל ולא איבעי ליה לדידיה ללאו הניתק לעשה: לכדתנן. במסכת פסחים בפ' כילד צולין (דף פג.): ישרפו בט"ז. ולא בט"ו דיו"ט הוי ואין שורפין קדשים ביו"ט: מה טעם אמר קרא והנותר ממנו וגו' בקר שני. דהיינו ט"ז דהכי משמע קרא ולא תותירו ממנו עד בקר דהיינו עד בקר של ט"ו ואי נותר ממנו עד אותו בקר בקר שני דהיינו יום ט"ז שהוא חולו של מועד: לא תעביד. לא תעשה: מהני. דמה שעשה עשוי הואיל ולקי: לא מהני. כדמפרש לקמן: הכי גרסינן והאי דלקי דעבר ט':

הא

יוקדמו בכורים לתרומה משום דאיקרו בכורים ותרומה למעשר ראשון משום דאיקרו תרומה וראשית ומעשר ראשון לשני משום דאית ביה ראשית פירוש דאית ביה תרומת מעשר ובמכילתא פירש טעם אחר ורש"י כתב וזה לשונו יוקדם בכורים לתרומה משום דאית להו ד' שמות ראשית ומלאה ותרומה ובכורים ותרומה ליה לה אלא שלשה שמות ראשית ודמע ותרומה ויוקדם תרומה למעשר ראשון שאין בה אלא ב' שמות כגון מעשר ותרומת מעשר ויוקדם מעשר ראשון לשני שאין לו אלא שם אחד מעשר שני תלמוד לומר מלאתך ודמעך לא תאחר דאכולהו קא משתעי שחמור שבהן לא תאחר אלא מקדים החמור לקל וכי היכי דקאמר ר' אלעזר לוקה במקדים מעשר שני לראשון ה"נ במקדים מעשר ראשון לתרומה ותרומה לבכורים עכ"ל: וכל לאו הניתק לעשה אין לוקין עליו והרי מימר. וא"ת וכי תעלה על דעתיה דאביי לומר על לאו הניתק לעשה דלקי והרי שילוח הקן דמשנה שלימה היא במסכת חולין (דף קמא:) דאם לקח האם על הבנים משלח ואינו לוקה משום דהוי לאו הניתק לעשה וכן גבי נותר נמי אמר בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו וכן גבי אונס תנן שאם גירש מחזיר ואינו לוקה ותור"י דפשיט ליה לאביי בשילוח הקן ונותר ואונס דסמיכי עשה דידהו אלאו דלא לקי אלא שהיה תמיה אלאו דמעשר דלא סמיך מכל מעשרותיכם תרימו אלאו דלא תאחר כד] ומשום הכי פריך והרי מימר ט' ואע"ג דסמיך העשה אחר הלאו מיהו מדמה מילתא למילתא דכי היכי דגבי תמורה לקי בלאו הניתק לעשה משום דאינו מקיים העשה בידים ה"נ היה לן למימר מכל מעשרותיכם תרימו אע"ג דמקיים העשה בידים מיהו כיון דלא סמיך לא היה לנו להחזיקו ללאו הניתק לעשה ואע"ג דוהשיב את הגזילה אשר גזל (ויקרא ה) לא סמיך ללאו מ"מ ניתק גמור הוא דאי אפשר לעשות השבה אלא לאחר הלאו אבל מכל מעשרותיכם אפשר לקיימו אפי' אם לא עבר הלאו ומ"מ מדמה ליה למימר: הרי אונס דחד לאו וחד עשה ולא אתי חד עשה ועקר לאו. פירוש לדידך דאמרת דמכל מעשרותיכם תרימו דלא איירי אלא בהקדמת תרומה למעשר ואפי' הכי הוי ניתוק להקדמה דבכורים למעשר אלמא אית לך דלאו שניתק למקצתו אמרי' דניתק כולו והרי אונס דלאו דידיה ניתק לגבי ישראל ולא אמרינן דניתק לגבי כהן אלמא דהיכא דניתק מקצתו לא ניתק כולו: כהנים קאמרת שאני כהנים דרבי רחמנא בהן קדושה יתירתא. פרש"י ואהכי אחמור דלילקו אע"ג דהוי לאו שאינו שוה בכל ולא נהירא כה] ור"י פירש כיון שאסר הכתוב גרושה לגבייהו אינו ניתק הלאו לעשה דלא דמי להא דלעיל ט] דאמר תרימו הוי ניתוק גם מהקדמה דבכורים דמיניה שמעי' שיכול לתקן אם עיות והקדים תרומה לבכורים דכך לי אם הקדים מעשר לתרומה כאילו הקדים תרו מה לבכורים: כתנאי. לא קאי אהאי סוגיא [ד] דלאו הניתק לעשה אלא אפלוגתא דלאו שאין בו מעשה: ורבי יעקב האי והנותר מאי עביד ליה. ואם תאמר הא איצטריך להורות לנו דין שריפה ויש לומר דמן הסמיכות קפריך למאי הלכתא כתביה הכא סמוך ללאו אי לאו לנתוקי אתא ליכתביה במקום אחר כו]:

רבא אמר לא מהני מידי. קשה אם כן שוחט פסח על החמץ לפסול ויש לומר דבירושלמי כח] א) יש קרא להכשיר וקשה נרס כט] אחן בכור ליתסר ופשיטא לן דאינו אסור אלא מטעם קנס וי"ל דלא גרע מאילו נפל בו מום מעלמו דשרי ומזה ניחא למה לא נאסר נרס אוזן מכל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל כמו בשר בחלב ב) דיש לומר דדוקא בשר בחלב נפיק מיניה הואיל ואפילו נפל ממילא הבשר לתוך החלב אסור אבל נרס אוזן דממילא מותר אינו בבל תאכל אפילו נעשה בידים ג]. נ"ע:

א) [ומ"ע תוס' פסחים סג. ד"ה השוחט] ב) [ע' תוס' חולין קטו. ד"ה כל שהתעבתי לך]

רבינו גרשום

תנינא דאמרו אף המקדי' תרומה לבכורים לא. כי איתמר דר' יוסי בר' חנינא אפטורא קאמ' אאין לוקין והכי קאמר כו': נתקו לעשה. דכתי' מכל מעשרותיכם תרימו לומר שאין לוקין עליו אם הקדים: וקאמר לה להא שמעתא דמשום הכי לא לקי דהכתוב נתקו לעשה: תרי לאוי. לא יחליפנו ולא ימיר וחד עשה והיה הוא ותמורתו: אונס דחד לאו וחד עשה הוא עשה ולו תהיה לאשה. לאו דכתיב לא יוכל לשלחה: ואם כהן הוא לוקה. דקא עבר על לאו לא יוכל לשלחה: ואינו מחזיר. דאסור בגרושה אלמא דלא מהני ליה עשה לכהן דלא לילקי: משום הכי לקי דרבי בהו רחמנא בכהנים קדושתא יתירתא הא בעלמא לא תעשה שניתק לעשה לא לקי: כ"א] שאני מימר משום הכי לא מבטיל עשה ללאו. דהוה ליה לאו ששוה בכל דהכל אסורין להמיר לכתחילה ועשה דידיה ואם המר ימיר אינו שוה בכל דליתיה בצבור ושותפין דאין עושין תמורה אפילו דיעבד הילכך לא אלים עשה לאפוקי מן לאו ששוה בכל: והרי אונס דלאו דיליה אינו שוה בכל דליתיה בכהנים דלא אמרינן גבי כהן לא יוכל לשלחת ואם גרשה כל ימיו בעמוד והחזיר קאי כמו שחייב ישראל אלא מאחר שגירשה שוב אינו מחזירה ועשה דידיה ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה שוה בכל אפילו בכהנים ואפילו הכי לא אלים עשה לאפוקי ממלקות לכהנים. א"ל כהנים טעמא אחרינא נינהו הילכך אחמיר עלייהו דלקי ולגבי ישראל (דהאי) [דהוי] לאו ששוה בכל ועשה ששוה בכל אתי עשה ומפיק מיד לאו ולא לקי אלא מחזיר ואינו לוקה משום דהכתוב נתקו לעשה וכדר' אבין: העצמות והגידין. של פסח: [ישרפו בט"ז. לפי שאין שרפה דוחה לא את השבת ולא את היו"ט: ואמר חזקיה כו': אי עביד מהני. כלומר אע"פ שעבר מה שעשה עשוי דאי לא מהני לא עשה כלום אמאי לקי: ולאביי

יאמר (שאמריש) [שלא יפרוש] כנגד מעשר שבכרי אלא מפריש כנגד מעשר שבכותים: ד] לא לקי והרי מימר: ה] הארבעים א"ל שאני מימר דהוה ליה תרי לאוי ל"א שאני מימר דהוי ליה לאו ששוה בכל דאיתיה בצבו' ושותפין ועשה דיליה אינו שוה בכל דליתיה בצבור ובשותפין הואיל וכך לא אלים עשה דיליה לאפוקי מלאו ששוה בכל: ו] וחד. זבחים (קיד ע"ב): ז] והרי אונס דלאו דיליה אינו שוה בכל דליתיה בכהנים ועשה שוה בכל דאיתיה בכהנים גבי אונס שאם אנס כו' אמר ליה כהנים קאמרת כהנים טעמא אחרינא כו' ונבי ישראל דלאו שוה בכל ועשה שוה בכל אלים לאפוקי מינה. כת"י: ח] אתי עשה ועקר חד לאו: ט] קאמרת שאני כהנים דטעמא אחרינא נינהו דרבי בהו רחמנא קדושה יתירא דרבו בהו מצות יתירות: י] לא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר בא: יא] אחר. פסחים (דף פ"ד): יב] מתיבת מכלל עד תיבת ורבי יעקב בכל הספרים ישנים לא גרסינן לה: יג] ורבי יעקב ואי והנותר מאי עביד ליה. גליון צריך לומר לשריפה לא איצטריך (דבגויה) [דבהדיא] כתיב (תרי זימני) ושרפת א"נ בעי למאי סמיך לחלאו ומשני דבעי לכדתנן אע"ג דקרא בפסח מצרים כתיב ורו"ש לא נהג ביה מ"מ לצורך פסח דורות כתיב והא כתיב שבעת ימים תאכל מצות וזה אינו נוהג רק לדורות: יד] ליתן לו בקר: טו] כל מילתא כו' בסוף הסוגיא מתוקם במאי פליגי. תוס': טז] לא תעביד. לאו דוקא לאו אלא אפילו לאו תבא מכלל עשה דהכי מוכח בסמוך דפריך מכל חלבו. תוס': יז] רבא. גליון אין להקשות חורש בשור [וחמור] ליתסר לרבא כיון דלא מהני. דמיתסר כלאי הכרם מכלל דבזורעים שרו: יח] הוא אונס תרומת חרם תמורת בכור ומעשר הקדש אלמנה בעלי מומין תמימים גזל משכן ופאה סימן: יט] תנינא הוא דקאמר ריב"ח אף המקדים כו' אתנא קמא קא מהדר דאמר לא עשה מעשה פטור וקאתי:

כ] דס"ד לאו כתיב תיבת דהכי נמחק: כא] אסירי להו להמיר אבל לאו דלא תאחר לא הוי אלא לישראל דמפריש מעשר ראשון ופריך: כב] גרשה הדר מצי: כג] כהנים טעמא אחרינא אות ט' נמחק: כד] עיין בהשמטות

הגהות הגר"א

מיתיבי *אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה ואי אמרת כיון דעבר אמימרא דרחמנא לקי הא נמי לילקי, תיובתא דרבא? אמר לך שאני התם דאמר קרא °כל ימיו = כל ימיו בעמוד והחזיר, ולאביי אי לאו דאמר רחמנא כל ימיו הוה אמינא איסורא הוא דעבד ליה אי בעי ליהדר ואי בעי לא ליהדר קמ"ל:

לישנא אחרינא מיתיבי אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה ואם כהן הוא לוקה ואינו מחזיר קתני אם ישראל הוא מחזיר, תיובתא דאביי, שאני התם דרחמנא אמר כל ימיו = כל ימיו בעמוד והחזיר ורבא אמר לך אי לא כתב רחמנא כל ימיו הוה אמינא לילקי ולידהדר דהוה ליה לאו גרידא דכתיב לא יוכל לשלחה אהכי כתב קרא כל ימיו לשווייה לאונס ללא תעשה שניתק לעשה דאין לוקין עליו

והרי תורם מן הרעה על היפה דרחמנא אמר °מכל חלבו חלבו אין גירועין לא *ותנן אין תורמין מן הרעה על היפה ואם תרם תרומתו תרומה אלמא מהני, תיובתא דרבא? אמר לך רבא שאני התם כרבי אילעא *דא"ר אילעא מנין לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה שנאמר °ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו אם אינו קדוש נשיאות חטא למה מיכן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה, ולאביי, אי לאו דאמר רחמנא ולא תשאו עליו חטא ה"א הכי אמר רחמנא עביד מצוה מן המובחר ואי לא עביד חוטא לא מיקרי, קמ"ל

והרי תורם ממין על שאינו מינו דאמר רחמנא °כל חלב יצהר ליתן חלב לזה וחלב לזה *ותנן אין תורמין ממין על שאינו מינו ואם תרם אין תרומתו תרומה אלמא לא מהני תיובתא דאביי? אמר לך אביי שאני התם דאמר קרא °ראשיתם ראשית לזה וראשית לזה *וכן אמר ר' אילעא ראשית, ולרבא אי לאו דאמר (ג) רחמנא ראשית הוה אמינא °תירוש ויצהר דכתיב בהו חלב חלב דאין תורמין מזה על זה אבל תירוש ודגן דגן ודגן דחד חלב כתיב בהו כי תרים מהאי אהאי לא *לקי, כתב רחמנא ראשית ליתן חלב לזה וחלב לזה ל"א הא תירוש ודגן דחד חלב כתיב בהו תרים מהאי אהאי, כתב רחמנא ראשית

והרי חרמים דאמר רחמנא °לא ימכר ולא יגאל *ותנן חרמי כהנים אין פודין אותם אלא נותנין לכהן אלמא לא מהני תיובתא דאביי? אמר לך שאני התם דאמ' רחמנא °קודש קדשי' הוא בהווייתו יהא

רש"י

סא נמי לילקי. כלומר תינח לאביי דאמר דהיכא דמהני לילקי להכי קתני הכא דאינו לוקה דהא לא מהני מאי דעבד שיטול להחזירה אלא לרבא דאמר דלא מהני והאי דלקי משום דעבר אמימרא דרחמנא הכא אע"ג דלא מהני לילקי נמי משום דעבר אמימרא דרחמנא: לא יוכל לשלחם כל ימיו. דמשמע דכל ימיו לא יוכל לשלחה דאם גירש יחזיר דכל ימיו בעמוד והחזיר קאי והילך לא עבר אמימרא דרחמנא אבל בעלמא אע"ג דלא מהני ודאי לוקה משום דעבר אמימרא דרחמנא: ולאביי. דאמר דהיכא דמהני לקי אבל אי לא מהני לא לקי לדידיה למאי איצטריך למיכתב "כל ימיו"? לאשמועינן דקאי בעמוד והחזיר והכי לא לקי משום דהוי קום עשה, אפי' לא כתיב "כל ימיו" שמעינן לדידיה דלא לקי כיון דלא מהני (ו) [ז] דיכול להחזירה: איסורא (ז) עבד לה. שגירשה אבל מילקא [ח] לא לקי והרשות בידו ואי בעי ליהדר ואי לא בעי לא ליהדר: קמ"ל. "כל ימיו" ולימד לך הכתוב דחובה בידו להחזירה [ט] והשתא כל ימיו בעמוד והחזיר קאי והלכך לא לקי ולאו משום דהוי קום עשה: תיובתא לאביי דאמר לעיל דמהני דהא חזינא הכא בלא יוכל לשלחה דלא מהני (ח) דיכול להחזירה וקשיא לאביי אבל לרבא דאמר לעיל לא מהני ודאי ניחא דהכי קתני הכא דיכול להחזירה דלא מהני אמר לך אביי שאני התם דאמר קרא כל ימיו כלומר בעלמא מהני והכא באונס שגירש להכי מחזיר משום דכתיב כל ימיו דכל ימיו בעמוד והחזיר קאי: ורבא אמר לך. כלומר לרבא דאמר דכל לא תעשה שבתורה לא מהני לדידיה למאי הלכתא איצטריך למיכתב "כל ימיו" לאשמועינן דקאי בעמוד והחזיר פשיטא דבכל דוכתא נמי שהוא לא תעשה לא מהני ומשני רבא אי לא כתיב כל ימיו הוה אמינא לילקי משום דעבר אמימרא דרחמנא והדר ניהדר לה שיהא מחזירה לאחר שילקה: (ם) [י] ושוס ליה אונס. כלומר להכי תיסק אדעתין דלילקי דהוי אונס דעובר אלאו דלא יוכל לשלחה וליכא אלא לאו גרידתא להכי כתיב כל ימיו דכל ימיו בעמוד והחזיר קאי דלא הוי לאו גרידתא דהא אית ביה קום עשה ולא לקי [יא] ולהך ליסנא הויא הכי [יב] כולה מסקנא דשמעתא: חלבו אין. שיהא תורם מן היפה על היפה: גרוע לא. מן הגרוע כגון מן הרע [יג] על היפה הוא דאינו תורם והיינו מילתא דקאמר רחמנא לא ליעביד ולאו משום דהוי לאו ממש אלא לאו הבא מכלל עשה הוא: תרומתו תרומה. אלמא דמהני וקשיא לרבא דאמר לא מהני: ולאביי. דאמר דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד מהני הכא בתורם מן הרעה על היפה למאי הלכתא איצטריך למכתב ולא תשאו עליו חטא דמשמע דמהני (י): כא] המובחר. תורם מן היפה: חוטא לא מיקרי. דליכא אלא איסורא בעלמא: קמ"ל. "ולא תשאו עליו חטא" דאפי' 'חוטא' מיקרי: ליתן חלב לזה וחלב לזה. דלהכי כתיב חלב חלב תרי זימני חד בתירוש וחד ביצהר לאשמועינן דיתן חלב לזה שיפרים בפני עצמו מן המובחר של זה כגון ממין על מינו דהיינו יצהר על יצהר: וחלב לזה. מתירוש על תירוש ולא ממין על שאינו מינו כגון מיצהר על תירוש ומתירוש על יצהר: אין תרומתו תרומה. אלמא לא מהני וקשיא לאביי דאמר מהני: שאני התם דאמר קרא ראשיתם. כלומר דשנה עליו הכתוב לעכב דלא יתרום ממין על שאינו מינו ואהכי אם תרם לא מהני: וכן אמר רבי אילעא. דלהכי לא מהני משום דראשיתם כתיב דשנה עליו הכתוב לעכב: ולרבא. דאמר לא מהני לדידיה אמאי איצטריך למכתב ראשיתם משום דלא מהני: אמר לך רבא איצטריך למכתב ראשיתם, דאי לא, הוה אמינא חלב חלב אין תורמין מזה על זה: ס"ג אבל תירוש ודגן דחד חלב כתיב בהו. כלומר דבין תירוש ודגן לא כתיב אלא חד 'חלב' דכתיב "וכל חלב תירוש ודגן" אימא דמני תרם מהאי אהאי מדגן על תירוש ומתירוש על דגן ודגן על דגן כב] דכולהו מיני דגנים *) מזה על זה כגון חטה על שעורה להכי הדר כתב רחמנא ראשיתם כו': חרמי כהנים. חרמי ישראל הניתנים לכהנים: אלמא לא מהניא. דאם פדאן לא עשה ולא כלום כדקתני אין להם פדיון: בהווייתו. כג] שאינו יוצא לחולין על ידי פדיון:

*) גי' ל"ק ותורמים מזה

תוספות

מיתיבי אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה. וס"ד דהשתא הא דאינו לוקה לאו מטעם ניתוק הוא אלא משום דלא מהניא גירושין דהא צריך להחזירה ואי אמרת כיון דעבר אמימרא דרחמנא לקי הא נמי לילקי ותיובתא דרבא בשלמא לאביי ניחא דמשום הכי לא לקי דלא מהני מעשיו כד] וא"ת כיון דלא מהני גירושין ליחייב הבא עליה משום אשת איש אפי' קודם חזרה וכהן נמי אמאי לוקה ואינו מחזיר הוה לן למימר דלא חל הגט כלל וי"ל דאיתקש גירושין למיתה כדאמר פרק קמא דקידושין איתקש מיתה לגירושין ה"נ איתקש גירושין למיתה מה מיתה מוציאה מרשות הבעל אף גירושין כו' ומיהו להכי לא מהני שאין שילוח זה לכל ימיו שהרי הוא צריך להחזירה ולא אסיק אדעתיה מתה דכל ימיו הוי ניתוק משום דהוי לאו שקדמו עשה ומש"ה פריך לרבא כיון דלא מהני לילקי: אמר לך רבא שאני התם דאמר קרא כל ימיו כל ימיו בעמוד והחזיר קאי. והוי ניתוק גמור ואין זה לאו שקדמו עשה דלהכי איצטריך כל ימיו שאין שילוח זה כל ימיו וה"ק קרא לא יוכל לשלחה ואם שלחה לא יהא שילוח זה כל ימיו שהרי הוא צריך להחזירה ואע"ג דאפשר להעמיד כל ימיו בלא שילוח מ"מ כיון דלא כתיב לו תהיה לאשה כל ימיו וכתיב כל ימיו לאחר לא יוכל לשלחה שמע מינה דלניתוק ללאו כתביה רחמנא הכלל דכל היכא דיש הוכחה בקרא דעשה קאי אחר הלאו אין זה לאו שקדמו עשה אבל מלו תהיה לאשה בלא כל ימיו לא הוה דייק ליה בניתוק שהרי לו תהיה לאשה מיירי בלא שילוח: אם אינו קדוש נשיאות חטא למה. וא"ת נימא דנשיאות חטא הוי משום דעבר אמימרא דרחמנא *ואומר רבינו שמשון משאנ"ץ דה"פ אם אינו קדוש נשיאות חטא למה כתיב בלאו הכי נמי ידעינן דיש בו נשיאות חטא מדכתיב מכל חלבו דמשמע חלבו אין גירועין לא כה]: שאני התם דאמר קרא ראשיתם ראשית לזה וראשית לזה. וא"ת והרי בריש פ' בתרא דבכורות (דף נד:) דריש אביי האי קרא למעוטי דגן ודגן וי"ל דהך דרשא דהתם מראשית אחית והך דהכא מראשיתם*: ולרבא אי לאו דאמר רחמנא ראשיתם כו'. וא"ת והא בפרק בתרא דבכורות (שם) אמר א) בלא ראשיתם נמי כל משמע דגן אחד לא מצית אמרת וי"ל דהך סוגיא דהכא אתיא כמאן דאמר דראשית איצטריך ספיר לדגן ודגן: ולרבא

א) נ"א בלא ראשיתם נמי לא מצית אמרת ודגן משמע כל דגן אחד וי"ל דהך וכו'. ל"ק

ולרבא האי "הוא" למעוטי בכור דתניא בבכור נאמר לא תפדה ונמכר הוא, במעשר נאמר לא יגאל ואינו נמכר לא חי ולא שחוט ולא תם ולא בעל מום. והרי תמורה דאמר רחמנא לא יחליפנו ולא ימיר אותו ותנא לא שאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים אלמא מהני תיובתא דרבא! אמר לך שאני התם דאמר קרא והיה הוא ותמורתו יהיה קודש ולאביי אי לאו דאמר רחמנא והיה הוא ותמורתו הוה אמינא תצא זו ותכנס זו קמשמע לן. והרי בכור דאמר רחמנא לא תפדה ותנן יש להן פדיון ולתמורותיהן פדיון חוץ מן הבכור ומן המעשר אלמא לא מהני תיובתא דאביי! אמר לך שאני התם דאמר קרא "הם" בהווייתן יהו ולרבא האי "הם" למה ליה? הן קריבין ואין תמורתן קריבין ולאביי האי סברא מנא ליה? אם שור אם שה לה' הוא (לה') קריב ואין תמורתו קריבה. ורבא, אין הכי נמי דמהוא קרא אלא "הם" למה לי? ללמד על בכור ומעשר שנתערב דמן בכל העולין שקריבין לגבי מזבח ואביי האי סברא מנא ליה? ולקח מדם הפר ומדם השעיר והלא דם הפר מרובה משל שעיר מיכן לעולין שאין מבטלין זה את זה. דתניא ולקח מדם הפר ומדם השעיר שיהו מעורבין דברי רבי יאשיה ורבא התם מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו וסבר לה כרבי יונתן. והרי מעשר דאמר רחמנא "לא יגאל" ותנן יש להן פדיון ולתמורותיהן חוץ מן הבכור ומן המעשר אלמא לא מהני תיובתא דאביי! אמר לך שאני התם דיליף עברה-עברה מבכור. והרי הקדימה תרומה לביכורים דאמר רחמנא מלאתך ודמעך לא תאחר ותנן המקדים אף על פי שהוא בלא תעשה מה שעשה עשוי. אמר לך רבא שאני התם דאמר קרא מכל מעשרותיכם תרימו (תרומה) ולאביי מיבעיא ליה כדאמר ליה רב פפא לאביי: אלא מעתה אפילו הקדימו בכרי נמי ניפטר? א"ל עליך אמר קרא מכל מעשרותיכם תרימו מה ראית לרבות את הכרי ולהוציא את השיבלין? מרבה אני את הכרי שישנו בכלל דיגון ומוציא אני את השיבלין שאין בכלל דיגון. והרי אלמנה לכהן גדול דרחמנא אמר אלמנה וגרושה לא יקח ותנן כל מקום שיש קדושין ויש עבירה הולד הולך אחר הפגום. שאני הכא דאמר קרא לא יחלל זרעו ולאביי נימא קרא לא יחל מאי לא יחלל אחד לו ואחד לה. והרי (הקדיש) בעלי מומין למזבח דרחמנא אמר כל אשר בו מום לא תקריבו ותנן המקדיש בעלי מומין לגבי מזבח אף על פי שהוא בלא תעשה מה שעשה עשוי. תיובתא דרבא! אמר לך רבא שאני התם דאמר קרא ולנדר לא ירצה רצוי הוא דלא מרצה הא מיקדש קדשי. ולאביי אי דלא אמר רחמנא ולנדר לא ירצה הוה אמינא כעובר מצוה וכשר קמשמע לן. והרי מקדיש תמימין לבדק הבית דאמר רחמנא

א) יומא נז. ב) [זבחים ט. וש"נ] ג) תרומות פ"ג מ"ו פסחים לה: ד) [עירובין נא: ביצה יג: ברכות מז: שבת קכז:]

בבכור נאמר לא תפדה. שאין הבעלים יכולין לפדותו ולנהוג בו מנהג חולין כגון גיזה ועבודה: אבל נמכר הוא. שאם נפל בו מום יכול למוכרו [א] לכהן בתורת בכור להכי כתיב לא תפדה לאשמועי' [ב] דבמכירה שרי: ואינו נמכר. כדאמרינן בבכורות (דף לב.) דנאמר כאן במעשר בהמה לא יגאל ונאמר להלן גבי חרמין לא ימכר ולא יגאל מה להלן מכירה עמו אף כאן מכירה עמו דאינו נמכר (ג)[וס"ד] הואיל ואיתקוש כב] אהדדי מעשר ובכור כדלקמן איסק אדעתין דבכור אינו נמכר דומיא דמעשר בהמה להכי כתיב כג] "הוא" דחרמין למעוטי בכור דיכול למוכרו: (תצא זו. דיוצאה מקדושתה ונכנסת התמורה במקומה דתרווייהו לא מקדיש קדשי קמ"ל דתרווייהו קדישי): ולאביי. האי "יהיה קדש" לאו לאשמועינן דקדשה דהא בעלמא נמי מהני אלא אי לא כתביה רחמנא ה"א תצא ראשונה לחולין: כד] קמ"ל קרא דתרווייהו קדישי: ה"ג והרי בכור דנאמר בו לא תפדה קודש הם כה] (מכאן ואילך פירש): ותנן. בפ' אלו קדשים (לקמן דף כא.) מה בין בכור ומעשר לשאר כל הקדשים כל פסולי המוקדשין נשחטין באיטליז ובשוק ונמכרין באיטליז ונשקלין בליטרא לימכר כשאר חולין ולא חיישינן לבזיון קדשים לפי כו] שהנאתן להקדש כדאמרינן בבכורות בפרק כל פסולי המוקדשין (דף לא:) דאי שרינן ליה לאדם הפודה את פסולי קדשים למכרן בשוק יקפצו עליהן לוקחין ויפדה ביוקר אבל בכור ומעשר הנאתן לבעלים: הנאת בכור לכהן והנאת מעשר לבעלים ומשום הרווחה דידהו לא מזלזלינן בקדשים: יש להן פדיון. לשאר קדשים שנפל (ג) בהן מום כז] ופדאם תופסין פדיונן בקדושתן והן יוצאין לחולין וכן תמורותיהם שנפל בהו מום אבל בכור כח] בעל מום אינו תופס פדיונו בקדושה: שאני התם דאמר קרא בבכור קדש הם בהווייתן יהא. שלא יצא מקדושתו ע"י פדיון וממעשר לא מתרץ השתא מידי דלא אותביה אלא מבכור ולקמן מותיב ליה ממעשר ומהדר ליה ממעשר: בכל העולין. באחד מדמי שאר הקרבנות העולין למזבח שקריבין ומשתריא בשר בהאי זריקה דאין עולין מבטלין זה את זה ומינה ילפינן לשאר עולין והכי משמע "הם" בהווייתן יהו אפי' נתערבו: מדם הפר ומדם השעיר. ונתן על קרנות וגו' וקסבר דמערב פר ושעיר של יום הכיפורים ביחד כט] כשזורק על קרנות מזבח הפנימי הדבר ידוע שדם הפר מרובה מדם השעיר ואפי' הכי מיקרי דם השעיר ומהניא זריקתו, מכאן לעולין שאין מבטלין זה את זה: ורבא. מהתם לא נפקא, דלא מערב להו אלא ל] נותן מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו וסבר לה כר' לא] (יוחנן) [יונתן] דאמר במס' יומא בפרק הוציאו לו (דף נז:) אין מערבין דם פר ושעיר לקרנות מזבח הפנימי אלא נותן זה בעצמו וזה בעצמו: לב] עברה עברה. בבכור כתיב (שמות יג) "והעברת כל פטר רחם" ובמעשר כתיב (ויקרא כז) "כל אשר יעבור": לכדאמר ליה רב פפא לאביי. לג] במס' ביצה (דף יג:) דאמרינן תרומה גדולה מן העמרים ונמצא שהפסיד לוי לכהן תרי ממאה במעשר שהוא נוטל דממעשר לא נטל כהן כלום אפי' הכי פטור לד] מתרומה גדולה שנאמר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר ואמר ליה רב פפא לאביי אי הכי אפי' הקדימו לוי לכהן בכרי אחר שמרחן נמי ליפטר לוי ואמאי נקט בשבלים: מכל *)(מעשרותיכם). ללוים קאמר רחמנא (במדבר יח) לה] את תרומת ה' *) תרומה גדולה: כרי דיגון. ואיקבע ליה לתרומה גדולה דכתיב "ראשית דגנך": כל מקום שיש קדושין. כל מקום שהקדושין תופסין ויש עבירה באותן קדושין ומפרש התם דהיינו אלמנה לכהן גדול: אחר הפגום. דהוי חלל אלמא מהני מדקתני יש קדושין דאי לא מהני לא תפסי קדושין: שאני התם דכתיב לא יחלל. דמשמע חללים הוא עושה ואינו עושה ממזרין אלמא תפסי קדושין: ולאביי [ג] אי נכתוב קרא דהכא לימא לא יחל'. דמשמע דהולד לחודיה קאי: מאי לא יחלל. שמע מינה לדרשא אחרינא אתא אחד לו ואחד לה שהיא עצמה מתחללת ונעשית זונה ואסורה בתרומה דבי נשא אם בת כהן היא ומשום דידה איצטריך קרא ולאו משום דאמלת אי עביד מהני דלהכי לא צריך קרא דלכל מילתא אמרינן אי עביד מהני: לא תקריבו. ואמרינן לקמן (דף ו:) דהאי לא תקריבו לא תקדישו הוא: מה שעשה עשוי. וקדשי לדמיהן: שאני התם. דכתיב בההוא קרא כי לא לרצון: וכשר. אפי' להקריב קמ"ל: נדבה

*) אפילו תרומה נ"ק

*) נ"ל מעשרותיכם

ולרבא האי הוא למעוטי בכור. נו] ואם תאמר ולאביי דמוקי הוא בהווייתו יהא למעוטי בכור מנליה ואומר הר"ס דלפי המסקנא נז] ניחא דמפקי' בבכור דאי עביד לא מהני ומעשר יליף מהעברה העברה מבכור וא"כ ילפינן שפיר חרמים גאולה גאולה ממעשר ולא איצטריך הוא דחרמים לומר בהווייתו יהא: שאני התם דאמר קרא לא יחלל כו'. דמשמע חילולין הוא עושה ואינו עושה ממזרות וכיון דאינו עושה ממזרות תפסי בה קדושין וצריך לומר דהיינו מייתור הלמ"ד שניה אבל אין נמי דבלא יתור הלמ"ד שניה נמי דרשינן הכי חילולין הוא עושה ואינו עושה ממזרות ותפסי בה קדושין דע"כ לאו ממזרות ותפיסת קדושין תלויין זה בזה שהרי קאמר רבי יהושע בפ' החולץ (יבמות דף מט.) דאין ממזר אלא מחייבי מיתות בית דין אבל מחייבי כריתות לא הוי ממזר נח] דלכ"ע לא תפסי בהו קדושין בחייבי כריתות אלמא לאו בהא בהא תליא אבל מיתורא דלמ"ד מפיק שפיר (דלא תפסי) בה קדושין דאם אינו ענין לממזרות תנהו לענין תפיסת קדושין וכן. משמע דמייתורא [דרש] מדאמר ולאביי (אם כן) נימא קרא לא יחל מאי לא יחלל:

משלמין

רבינו גרשום

מעשרו. אבל עכשיו בשקדמו הלוי ונטל עשר ממאה נשארו תשעים וכשחוזר כהן ונוטל מהללו תרי ממאה לפי שיעור שיהא עכשו הרי נתמעטה תרומה גדולה כו' וכן לוי פטור הוא מלהשלים לו אותו פחות שנחסר לו מתרומה גדולה ואינו נותן לו אלא תרומת מעשר בלבד שנאמר והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר אבל אם הקדימו ונטל מעשרו מן הכרי הואיל ומאחר שנעשה כרי שנגמרה מלאכתו לתרומה ולמעש' חייב בן לוי להשלים לו מה שנפחת לו מתרומה גדולה. ואמר ליה רב פפא לאביי א"כ הואיל מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר אפילו הקדימו בכרי למעשר ראשון ליפטר מתרומה גדולה א"ל אביי הא כתיב מכל מעשרותיכם תרימו אלמא דאע"ג דקא מתעשר מעשר ראשון קמי דתשקול תרומה גדולה תרימו דהדר לפרוש תרומה גדולה: ומה ראית לרבות את הכרי ולהוציא את השבלין. משום דהאי אידגן הכרי ונתחייב בתרומה גדולה]: [הולך] הולך אחר הפגום. היינו אחר האלמנה והגרושה ונעש' חלל ומדקאמר אחר הפגום אלמא דאי עבד מהני דאי לא מהני אמאי הולך אחר הפגום. ל"א מדתפסי בה קידושי אלמא מהני: ואביי דאמר מהני אמר להכי איצטריך לא יחלל ב' חילולין עושה א' לזרעו דפסול לכהונה וא' לאלמנה דפסולה לכהן הדיוט: האי לא תקריבו היינו לא תקדישו דהכי אמר לקמן בשמעתין: אבל אקדושי קדשי. לדמיהן למזבח: אותו א) שרוע וקלוט בעלי מומין כדמפרש בבכורות אתה מקדיש לבדק הבית ולא תמימין למזבח נ) ומאותו פסוק עצמו איתרבי נמי תמימה לבדק הבית בהיקשא דמהאי קרא נמי נדבה תעשה אותו ולנדר לא ירצה איתרבו בעלי מומין למזבח דכתי' ולנדר לא ירצה: אמר לך רבא שאני הכא דמהכ' דאיתרבו בעלי מומין למזבח דכתיב ולנדר לא ירצה ארצוי הוא דלא מרצו ליקרב הא מקדש קדשי [איתרבו נמי תמימין לבה"ב] ואיתקש תמימין לבדק הבית לבעלי מומין למזבח מה בעלי מומין למזבח אמרינן אע"פ שהוא בלא תעשה מה שעשה עשוי אף תמימין לבדק הבית אע"פ שבלא תעשה מה שעשה עשוי: משלם כשעת הגזילה. ולא כמו שהן עכשו מדאינו משלם כמעכשו אלא כשעת הגזילה אלמא מהני: להכי אתא האי אשר גזל דעל גזילו מוסיף חומש ולא על מה שגזל אביו: והרי משכון

עין משפט נר מצוה

מח א מיי' פ"ה מהל' ערכין וחרמים ... עי' כ"מ:

מט ב מיי' פ"ב מהל' גזילה הל"ג ... טוש"ע ח"מ סי' שס סעי' ...:

נ ג מיי' פ"ז מהל' גזילה הל"ג:

נא ד מיי' פ"ג מהל' מלוה ולוה הל"ה ... טוש"ע ח"מ סי' צז סעי' ...:

נב ה מיי' פ"ב מהל' מתנות עניים הל"ג:

נג ו מיי' פ"ב שם הל"ג:

נד ז מיי' פ"ד מהל' מלוה ולוה ... טוש"ע יו"ד סי' קס סעיף ...:

משלמין

נדבה תעשה אותו *זה קדשי בדק הבית ותנן המקדיש תמימין לבדק הבית אע"פ שהוא בלא תעשה מה שעשה עשוי תיובתא דרבא? אמר לך [רבא] ממקום שנתרבו בעלי מומין לגבי מזבח נתרבו תמימין לבדק הבית

והרי גזל דרחמנא אמר לא תגזול *ותנן הגוזל עצים ועשאן כלים, צמר ועשאן בגדים משלם כשעת הגזילה תיובתא דרבא? אמר לך רבא שאני התם דאמר קרא אשר גזל כמה שגזל ולאביי האי אשר גזל מיבעי ליה *על גזילו שלו מוסיף חומש על גזילו של אביו אינו מוסיף חומש

והרי משכון דרחמנא אמר לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו *ותנן מחזיר את הכר [א] בלילה ואת המחרישה ביום תיובתא דרבא? אמר לך רבא שאני התם דאמר קרא השב תשיב ולאביי אי לאו דאמר רחמנא השב תשיב ה"א איסורא עבד אי בעי ניהדר ואי בעי לא נהדר, קמ"ל [ב] (ג) (חסר ל"א)

והרי פאה דרחמנא אמר לא תכלה פאת שדך *) בקוצרך *ותנן מצות פאה להפריש מן הקמה, לא הפריש מן הקמה יפריש מן העמרים, לא הפריש מן העמרים יפריש מן הכרי עד שלא מירחו, מירחו מעשרו ונותן לו משום רבי ישמעאל אמרו אף מפריש מן העיסה תיובתא דאביי? אמר לך אביי שאני התם דאמר קרא [ג] (עוב) תעזוב תעזוב יתירא ורבא אמר לך יש לך עזיבה אחרת שכזו ואיזו זה המפקיר כרמו *דתניא המפקיר כרמו והשכים לשחר ובצרו חייב בפרט ובעוללות בשכחה ובפאה, ופטור מן המעשר.

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי והשתא דשנינן כל הני שינויי, (ג) אביי ורבא במאי פליגי? בריבית קצוצה קמיפלגי וכדרבי אלעזר דא"ר אלעזר רבית קצוצה יוצאה בדיינין

*) [אי גרסינן לקצר ניחא טפי דהוא פסוק מוקדם בויקרא יט]

רש"י

נדבה תעשה אותו. ואמרינן לקמן (דף ז:) אלו קדשי בדק הבית יש) ואיכא למשמע אותו אתה מתפיס לבדק הבית ואי אתה מתפיס תמימין לבדק הבית: בלא תעשה. כדדרשינן לקמן "וידבר ה' אל משה לאמר" דו לא אמור: מהיכא דאיתרבו בעלי מומין למזבח. דקדשי בדיעבד: איתרבו כו'. דהא בההוא קרא כתיב "ולנדר לא ירצה" ואמרינן לקמן (שם) אלו קדשי מזבח וכתיב "לא ירצה" דמשמע כ] דרצויי לא מרצו הא מקדש קדשי ואיתקוש תמימין לבדק הבית לבעלי מומין למזבח דהא מחד קרא נפקי לאיסורא דלא מקדיש הלכך איתקוש נמי לענין מה שעשה עשוי: כשעת הגזילה. צמר ועצים בעלמא אבל הכלים והבגדים קנה בשינוי אלמא מהני: "אשר גזל" כעין שגזל. יחזיר: (ד) ולאביי. להכי לא איצטריך דהא ידענא דמהני אלא להך דרשא דהאי אשר גזל כתיב גבי שבועה שנשבע לשקר וכתיב (ויקרא ה) יוסיף חומש וקמ"ל דעל גזילו מוסיף חומש אם נשבע לשקר והודה: ואינו מוסיף חומש על גזל אביו. אפילו נשבע עליו לשקר: מחזיר את הכר בלילה כו'. (ה) (וגבי ממשכנין בעל כרחו קתני לה בבבא מליעא בפ' המקבל (דף קיג.) אלמא מהני וקני למשכון יום דהיינו מחרישה קני בלילה וכסות לילה קני כא] מלוה ביום אלמא מהני: שאני התם דכתיב השב [ד] כב] תשיבנו לו. מריבויא דקרא נפקא לן דמחזיר כמה פעמים ולא משכחת לה אלא הכי דמחזיר כלי יום ביום וכלי לילה בלילה ומהכא נפקא דקני כג] ולאביי ריבויא דקרא לא משמע ליה והשב (ו) תשיבנו איצטריך דאי לא כתיב ביה הוה אמינא איבעי ניהדר איבעי לא ניהדר: פ"ג [ה] נ"א אמר לך רבא שאני התם. דכתיב "עד בא השמש תשיבנו" (ז) ודרשינן ליה בהמקבל הכי כל היום עד שיבא השמש תשיבנו ללוה ובבוא השמש תקחנו ממנו מכאן לכסות יום שניתנה ליחבל בלילה וכתיב קרא אחרינא השב תשיבנו כבוא השמש מכאן לכסות לילה שניתנה ליחבל ביום ומהכא נפקא לן דמהני ואביי אמר לך לאו לאשמועינן דמהני אלא חד לכסות יום שיחזירנו ביום וחד לכסות לילה שחייב להחזירו בלילה ולריכי והאי ולריכי לא איתפרש לן כד] ונראה לי דהכי הוא דאי אשמעינן לכסות יום כגון מחרישה משום דחיותיה הוא אבל כסות לילה אימא לא ואי כתיב כסות לילה משום דמלטער אבל כסות יום אימא לא: מירחו. דאיקבע למעשר ולתרומה: מעשר. תחילה ואח"כ יתן (לה) פאה: תיובתא דאביי. דאמר מהני דהא הכא לא מהני: תעזוב תעזוב. תרי זימני כתיב לעני ולגר תעזוב אותם חד בקדושים תהיו וחד באמור אל הכהנים לאשמועינן כה] מקרא דתעזוב יתירא דאע"ג דאישתני בידו לא קנייה: חייב בפרט ובעוללות כו'. ואע"ג דהפקר פטור מכל אלו הפקר כי האי חייב דנפקא לן מתעזוב יתירא דבכולהו כתיב תעזוב יתירא: ופטור מן המעשר. דבמעשר לא כתיב "תעזוב" יתירא ולרבויי האי הפקר אהא העזוב ולא לרבויי שינוי דהא בעלמא נמי לא מהני: והשתא דמשנינן כל הני שינויי. דאיכא דמהני ואיכא דלא מהני, ובכולהו מודו אביי ורבא, במאי פליגי:

אבל

תוספות

משלמין כשעת הגזילה. דשינוי קנה אלמא מהני ותיובתא דרבא: מחזיר את הכר בלילה ואת המחרישה ביום ותיובתא דרבא. דאי לא מהני לא היה תפיסתו תפיסה והיה לו להחזירם לבעלים מכל וכל כו] ואם תאמר מנלן דהא מתניתין במשכנו שלא ברשות איירי דלמא במשכנו שליח בית דין קאמר דמחזיר הכר בלילה והמחרישה ביום דלא עבר אבל היכא דעבר אימא לך דלא מהני וי"ל דהך משנה מיתניא בפרק המקבל (ב"מ דף קיג.) גבי משכנו שלא ברשות דתני לעיל מיניה המלוה חבירו לא ימשכנו אלא בבית דין ולא יכנס לביתו ליטול משכונו שנאמר בחוץ תעמוד היו לו שני כלים נוטל אחד ומניח אחד מחזיר את הכר בלילה ואת המחרישה ביום אלמא אשלא ברשות קאי כז]:

שאני התם דאמר קרא השב תשיב. וא"ת הא דאמר פרק אלו מציאות (ב"מ דף לא:) השב תשיב אין לי [אלא] שמשכנו ברשות שלא ברשות מנין ת"ל השב תשיב מכל מקום משמע דאי לאו השב תשיב ה"א דמשכנו שלא ברשות אינו צריך השבה והכא אמר לרבא דאי לאו השב תשיב ה"א דלא מהני תפיסתו והיה צריך להחזיר מכל וכל וצריך לפרש לרבא הכי אין לי אלא שמשכנו ברשות דמחזיר ונוטלה אבל משכנו שלא ברשות מנין דחוזר ונוטלה דמהניא תפיסתו ת"ל השב תשיב מכל מקום ולאביי ה"פ אין לי אלא דצריך להחזיר כלל אלא שמשכנו ברשות משכנו שלא ברשות מנין דצריך להחזיר לו כלל כיון דעביד מהני ולא מהדר ת"ל השב תשיב מ"מ והכי נמי קאמר הכא דלאביי אי לאו דאמר רחמנא השב תשיב ה"א איסורא עבד ואי בעי מהדר ואי בעי לא מהדר קמ"ל וקשה מההיא דסוף פ' המקבל (ב"מ דף קטו.) דההוא גברא דחבל סכינא דאשכבתא מחבריה אתא לקמיה דאביי א"ל זיל אהדר משום דברים שעושין בהן אוכל נפש וכיון דאית ליה לאביי דאי עבד מהני אמאי קא"ל זיל אהדר כח] וי"ל דמיירי שלא נתכוין ההוא גברא לעבור ומהאי טעמא נמי ניחא קושיא אחרת כט] דתנן פ' המקבל (שם קטו.) חבל ריחיים ורכב לוקה שתים וקשה כיון דאית ליה לאביי דאית ליה תקנה בחזרה כדאמר גבי סכינא דאשכבתא זיל אהדר א"כ אמאי לקי לאו הניתק לעשה הוא ולפי הא דפירשתי ניחא דהא דאמר אביי זיל אהדר מיירי בשלא נתכוין לעבור והא דתנן דלקי במתכוין לעבור ויש מתרצים דהא דאמר דלקי מיירי בשנאבד דאין בידו להחזיר ל] ולא נהירא שהרי בפרק בתרא דמכות (דף טז:) משמע דהיכא דנגררא בר תשלומין הוא לא לא] מהני ביטול ה) ואין שינוי שם קונה:

אף מפריש מן העיסה. אמר אביי שאני התם דאמר קרא ג) (עוב) תעזוב ורבא אמר לך כו'. וא"ת הכא משמע דלאביי איצטריך תעזוב יתירא ולרבא לא איצטריך ובריש הגוזל עצים (ב"ק דף לד.) משמע איפכא דאביי מוכח מהך מילתא דרבי ישמעאל דשינוי במקומו עומד ורבא דחי ליה ואמר שאני הכא דכתיב תעזוב יתירא וי"ל דהכא אליבא דת"ק איירי דלאביי דאמר אי עביד מהני אי לא כתיב תעזוב יתירא לא היה צריך להפריש פאה מיד שעבר אלא תכלה מיהו לת"ק אי אשתני בידו ועשה ממנו עיסה קנאה בשינוי ואינו צריך להפריש פאה מכאן ואילך אבל ר' ישמעאל דאמר יפריש מן העיסה אית ליה דשינוי במקומו עומד דאי הוה ס"ל בעלמא דשינוי קונה לא היה מפריש מן העיסה ואע"ג דכתיב תעזוב יתירא איצטריך שפיר להיכא דלא אישתני אע"ג דבעלמא אי עביד מהני הכא לא מהני משום דכתיב תעזוב יתירא אבל רבא דאית ליה דאי עבד לא מהני משום הכי קאמר ת"ק דצריך להפריש פאה אע"ג דעבר אלא תכלה ואין צריך תעזוב יתירא לת"ק להכי מיהו היכא דאישתני פטור דשינוי קונה ור' ישמעאל סבר דבעלמא שינוי קונה אבל הכא לא קנה משום דכתיב תעזוב יתירא:

המפקיר כרמו והשכים לבקר ובצרו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ופאה. פירש"י אע"ג דהפקר פטור מכל אלו הפקר כי האי חייב ונפקא לן מתעזוב יתירא דבכולהו כתיב תעזוב יתירא נג] ותו"י דהחיוב תלוי היכא דזוכה בגוף השדה אבל היכא דלא זכה רק בפירות פטור מכולהו:

והשתא דשנינן כל הני שינויי אביי ורבא במאי פליגי. וא"ת נימא דפליגי בהכי כגון אדם שנשבע שלא יגרש את אשתו ואחר כך עבר וגירשה דלאביי מהני ולרבא לא מהני גירושין כיון דעבר אמימרא דרחמנא נג] ויש לומר כיון שאין האיסור נד] כמו לא יוכל לשלחה אלא שבועה נה] בדה את האיסור בכה"ג לא אמר רבא דלא מהני וקשיא לרבינו ברוך אמאי לא קאמר דפליגי בהכי כגון אם פדה בכור או מעשר או חרמים נו] (ח) לא מהני לכ"ע כדמפרש סוגיא דלאביי לא לקי כיון דלא מהני דהכי אמר אביי לעיל דהיכא דלא מהני לא לקי ולרבא לקי משום דעבר אמימרא דרחמנא ל"ע:

שיטה מקובצת

א] אותו אותו אתה מקדיש לבדק הבית ואי אתה מקדיש תמימים לבדק הבית: ב] ותנן המתפיס תמימים כו' ... [illegible]

הגהות הב"ח

[illegible]

הגהות הגר"א

[illegible]

ולא אוליא פרת חטאת ושעיר המשתלח. פירש"י ביומא פ' שני שעירי (דף סב:) דל"ג פרת חטאת כה] שכרי בפ' בתרא דזבחים (דף קיג.) תנן פרת חטאת שנשרפה חוץ מגיתה ושעיר המשתלח שהקריבו בחוץ פטור שנאמר ואל פתח אהל מועד לא הביאו כל שאינו ראוי לפתח אהל מועד כה] ופריך בגמ' עלה ושעיר המשתלח לא ראוי לפתח אהל מועד הוא והתניא ומייתי סך ברייתא דהכא ולפי נרס גה פרת חטאת כי היכי מסורת הש"ס

דפריך משעיר המשתלח הכי נמי הוה מצי למיפרך מפרת חטאת ולאין התירוץ שייך לפרת חטאת לן ומשום הכי פרש"י דל"ג ליה וקשה על מה דמשני עלה בזבחים (דף קיג:) לא קשיא כאן קודם הגרלה כאן לאחר הגרלה קודם הגרלה הוא ראוי לפתח אהל מועד ואפילו הכי ממעט ליה קרא דלהם הקריבו בחוץ פטור לא] והא תניא בהדיא ביומא (דף סב:) דקודם הגרלה חייב השוחטו בחוץ וי"ל דלפי המסקנא דזבחים (שם) ניחא דמסיק לא קשיא כאן קודם ודוי כאן לאחר ודוי גג] ולפי זה אפשר תרווייהו לאחר הגרלה אבל קודם הגרלה אפשר דחייב השוחטו בחוץ כי הסיא דיומא: וקרא למה לי כגון שהומם לאחר הגרלה וחיללו על חבירו. והוא נמי בעל מום וקמ"ל דהאי שחיללו לקי משום דהקדישו בעל מום והכי נקט חיללו דאי לאו דחיללו על בעל מום ליכא מלקות דלא תקדישו על הסני:

תורה אור

אבל רבית אינה יוצאה בדיינין ר' יוחנן אמר אפי' רבית קצוצה אינה יוצאה בדיינין א"ל התם בסברא פליגי התם בקראי פליגי ראמר רבי יצחק משום דרבי יוחנן אמר קרא בנשך נתן ותרבית לקח וחי לא יחיה לחיים ניתן ולא להישבון רב אחא בר אדא אמר מהכא ויראת מאלהיך אני ה' למורא נתתיו ולא להישבון רבא אמר מהכא התועבות האל עשה מות יומת דמיו בו יהיה והוליד בן פריץ שופך דם הוקשו מלוי רבית לשופכי דמים מה שופכי דמים לא ניתנו להישבון אף מלוי רבית לא ניתנו להישבון ואמר רב נחמן בר יצחק משום דרבי אלעזר דאמר קרא וחי אחיך עמך אהדר ליה כי היכי דניחי עמך, ואלא במאי קמיפלגי אביי ורבא בשינוי קונה: ל"א בהני שינויי דשנינן (לישנא אחרינא) ברבית קצוצה לאביי לא מהדר רבית, לרבא מהדר רבית, והא אביי נמי סבר מפקינן ריבית קצוצה בדיינין דאמר אביי הדין דמסיק בחבריה ארבע (מאה) זוזי בריביתא ויהביה ליה למלוה (בתנותיה) גלימא דשוי חמשא בארבעה, כי מפקינן מיניה, ד' מפקינן מיניה, והאי זוזא במתנה הוא דיהב ליה ורבא אמר חמשא מפקינן מיניה מ"ט כולה בתורת ריביתא קאתי לידיה? אלא כי קא מיפלגי אביי ורבא בשינוי קונה: ת"ר כל אשר בו מום לא תקריבו מה ת"ל אם בלא תשחטו הרי כבר אמור למטה אלא מה ת"ל (ג) בל תקריבו? בל תקדישו, מכאן אמרו המקדיש בעלי מומין לגבי מזבח עובר משום חמשה שמות משום בל תקריבו בל תקדישו בל תשחטו ומשום בל תזרקו ומשום בל תקטירו כולו ומשום בל תקטירו מקצתו משום ר' יוסי בר' יהודה אמרו אף קבלת הדם: אמר מר אם בל תשחטו הרי אמור למטה היכן אמור? דתניא עורת או שבור או חרוץ או יבלת לא תקריבו מה ת"ל אם בל תקדישו הרי כבר אמור למעלה אלא מה ת"ל (ג) בל תקריבו: בל תשחטו ואשה לא תתנו מהם אלו אשים אין לי אלא כולו מקצתו מנין ת"ל מהם זריקת דמים מנין ת"ל על המזבח. לה' לרבות שעיר המשתלח ולה' לרבות הוא והתניא אי קרבן שומע אני אף קדשי בדק הבית שנקראו קרבן בענין שנאמר ונקרב את קרבן ה' ת"ל ואל פתח אהל מועד וגו' הראוי לפתח אהל מועד חייבין עליו משום שוחטי חוץ שאין ראוי לפתח אהל מועד אין חייבין עליו משום שוחטי חוץ, אוציא אני את אלו ולא אוציא פרת חטאת ושעיר המשתלח שהן ראויין לפתח אהל מועד ת"ל לה' מי שמיוחדין לה' יצאו אלו שאין מיוחדין לה'? אמר רבא התם מענינא דקרא ואל פתח לרבות לה' להוציא, הכא דאשה להוציא לה' לרבות עמא דכתב קרא לה' הוא דלא מייתי שעיר המשתלח הא לא רבי קרא לה' הוה אמינא שעיר המשתלח בעל מום שפיר דמי מכדי אין הגורל קובע אלא בדבר הראוי? אמר רב יוסף הא מני חנן המצרי היא דאמר אפילו דם בכוס מביא חבירו ומזווג ליה, דשמעת ליה לחנן המצרי דלא הוי דיחוי, דלא צריך הגרלה מי שמעת ליה, דילמא מייתי ומגריל? אלא אמר רב יוסף הא מני ר"ש היא דתניא מת אחד מהן מביא חבירו בלא הגרלה דברי ר"ש רבא אמר לא נצרכא כגון שהומם בו ביום וחיללו על חבירו

א) זבחים קיג. [לקמן יג.] ב) [יומא סג: זבחים לד. ג) יומא סג. חולין יח:] ג) [עד. מנחות נט:] ד) [יומא מ. סג: כריתות כח.]

ס"ד בשלמא מעיקרא. בעינן תמימין משום דלא ידענא אי האי מיקבע לשם אי האי מיקבע לשם כו' דהא אין הגורל קובע ס' אמר רב יוסף הא מני חנן המצרי היא דלא בעי הגרלה דתניא חנן המצרי אומר אפי' דמו של שעיר הנעשה בפנים בכוס ומת כלומר שכבר נשחט ומת שעיר המשתלח מביא חבירו - מביא שעיר אחר מן השוק ומזווג לו ומעמידו אצל הדם להראות שחבירו הוא ואחר כך משלחו אלמא לא בעי הגרלה וליכא למפרך הא דפרכינן הלכך איצטריך קרא: וקפריך אימור דשמעת ליה לחנן דלית ליה דתניין 'דלא יביא שנים אחרים ויגריל ויעשה האחד לשם והאחר לעזאזל והראשון שכבר נשחט ידחה וישפך דמו לאיבוד', דלית ליה הגרלה מי שמעת ליה דלמא לעולם יביא שנים מן השוק ויגריל ואותו שיפול עליו הגורל לעזאזל יעמד עם דם שבכוס וישלחו והדם שבכוס מזה ממנו כמשפטו ואותו שנפל עליו הגורל לשם ירעה עד שיסתאב. הא מני דמצריך קרא לרבות שעיר דלא ליהוי בעל מום רבי שמעון הוא דלית ליה הגרלה והכי הוי מסקנא ואו לא פריך מידי יח] והגירסא אימור דשמעת ליה לרבי שמעון ס' שבשתא היא דהא במסכת יומא (דף סג:) תנינן לה לכולה סוגיא ולא פרכינן התם מידי בפרק שני שעירי יט]: **רבא אמר כגון שסופס כו'.** כדפרישית לעיל (והא דגרסינן הכא) (א) כ] דכרעיה דראשון הוא ותירוצא דמתרץ כגון שהיה לו [חולה] בתוך ביתו כו' ל"צ ליה ושבשתא הוא דלא איירי הכא במחוסר זמן כלל אבל במסכת יומא (שם) תנינן לה בההיא סוגיא א) [רומייא] דמחוסר זמן היא והא ליכא למימר אם אינו ענין לבעל מום תנהו ענין למחוסר זמן דהא נפקא לן מחוסר זמן בשעיר המשתלח מלה' דאידך קרא ומיום השמיני והלאה וגו' מהכא נפקא במסכת יומא: בני נח נלטוו מלהקריב מחוסרי אברים כדאמרי' בפרק קמא דע"ז (דף ה:) אבל על מום אחר לא נלטוו במזבח דידהו ואי לא כתיב לא תקריבו כא] מיד בן נכר את כל אלה דמשמע בעל מום לא יקבלו מן העובד כוכבים להקריב הוה אמינא ליקרב אלא שלא יהו מחוסרי אברים קמ"ל: כב] (לא שנא) **בבמה דלהון.** בבמת יחיד שעשה העובד כוכבי' לשמים ב) וקמ"ל 'מכל אלה' דלא מקבלין כלומר להכי לא מקבלינן דהא כתיב בההוא קרא 'מכל אלה' דמשמע כג] לא תקבל בעל מום ה"נ לדידהו במזבח המיוחד (ג): **מתקיף לה ר"ש בן לקיש.** לעיל קא מהדר (ג) לך (לעובר בה' שמות) שמא לא שניא דילקה משום לא תקדישו אלא בתם ונעשה בעל מום' משום דאיכא למימר הואיל ומעיקרא תם הוה סבר אע"פ שנפל בו מום אקדישנו ואקריבנו וכיון כה] ג) דלהקרבה מיכוין [למימר] לאסוקי אדעתיה דאקדשיה לקי אבל בבעל מום מעיקרא ממאי אתו דיקלא בעלמא הוא דאיכא למימר דלא אסיק אדעתיה [דחזי] לאקרוביה אלא לדמי אקדשיה ס) ולא לקי: **שרוע.** כו] ד) שנשתברה אחד מאבריו: **קלוט.** שפרסותיו קלוטים: **כשוכין בפרסם.** ועלייהו כתיב "לא תקריבו" (ד) והדשינן לא תקדישו: **שמא לא שנינו.** שיהא חייב משום הקדשה אלא בתמורה לפי שהתמורה חלה על בעל מום קבוע וקדוש קדושה גמורה שאינה יוצאה לחולין ליגזז וליעבד אפילו על ידי פדיון אלא הויא כשאר קדשים שקדם הקדשן את מומן כז] והך משנה לקמן בפרק שני (דף טז:) כדכתיב טוב ברע או רע בטוב ואם המר ימיר וגו' כח] והואיל וקדושה גמורה היא לוקה עליה אם המיר והביא בעלת מום ל) (שיקדיש ואפסיד) בתמורת בהמת קדש תמימה אבל הקדיש בעל מום מעיקרא לא אמינא דלילקי, דדיקלא בעלמא הוא אלא אם כן הקריבו: **נמנו וגמרו.** משמע שדקדקו ולא מצאו יותר ואם איתא דעל ידי תמורה מישתעי: **שש הויין.** דהא איכא לאו דלא ימיר: אלא מאי בבעל מום מעיקרו ועל ידי הקדש אמאי לקי הא לא חיילא עליה קדושת מזבח כלל דדיקלא בעלמא הוא ולא אקדשיה אלא לדמי: **ליכא במינו.** **בעל מום איכא במינו.** ראוי למזבח וכיון דאיכא במינו ראוי איכא בזיון כיון דשבק מידי דחזי ואקדיש מידי דלא חזי: **אפי' אקדשיה לדמי נסכים.** דהשתא ליכא בזיון כל כך שאין במינו ראוי לנסכים ועוד לא) דהא לדמי אקדשיה אפי' הכי לקי:

א) נ"א דאיירי במחוסר כו' נ"ק ב) לשמים כס"ד והד"ד קמ"ל מכל כו' נ"ק ג) ואי לעקרבה ד) [ת"ל שנשתברו וכו' בכורות מ.]

תורה אור

א] ס"ד אמינא בשלמא מעיקרא לא ידענא אי האי מיקבע לשם, אבל הכא כיון דאינכר שם לא לקי, קמ"ל: אמר מר משום רבי יוסי ברבי יהודה ב] אף קבלת הדם. מאי טעמא דרבי יוסי ברבי יהודה? אמר קרא "ומעוך וכתות ונתוק וכרות וגו'" ג] זו קבלת הדם שאמר רבי יוסי בר' יהודה. ולתנא קמא האי "לא תקריבו" למה לי? מיבעי ליה לזריקת דמים, והא נפקא ליה "מעל המזבח" ד] אורחיה דקרא דמשתעי הכי. ורבי יוסי בר' יהודה נמי אורחיה דקרא הוא! אין ה"נ, אלא קבלת הדם מנא ליה? נפקא ליה מהא: ה] "ומיד בן נכר לא תקריבו" זו היא קבלת הדם ו] שאמר רבי יוסי ברבי יהודה. ולתנא קמא האי "לא תקריבו" למה לי? מיבעי ליה להאי: ס"ד אמינא הואיל ולא נצטוו בני נח אלא על מחוסר אברים לא שנא במזבח דידהו ולא שנא במזבח דידן, קמ"ל: לרבי יוסי ברבי יהודה אומר אף על קבלת הדם מאי טעמא? דכתיב "ומעוך וכתות וגו' לא תקריבו" ז] זו קבלת הדם, וזריקה נפקא ליה מעל המזבח. ולרבנן נמי תיפוק להו זריקה מן "על המזבח" הכי נמי, ואלא "לא תקריבו" במעוך למאי אתא? ח] מפקינן לבמת יחיד. ולרבי יוסי ברבי יהודה האי מיבעי ליה לבמת יחיד? אין הכי נמי אלא תקריבו דקבלה מנא ליה? מהא: בן נכר לא תקריבו זו קבלת הדם. ורבנן אצטריך ס"ד אמינא הואיל ובני נח אין מצווין אלא על מחוסר אבר בבמה דלהון ט] דלמא אנן נמי נקביל מינהון, קא משמע לן "מכל אלה" דלא מקבלינן. י] מתקיף לה ר"ל: שמא לא שנינו אלא בתם שנעשה בעל מום יא] (עובר) דאי בעל מום מעיקרא דיקלא בעלמא הוא! אמר ליה רבי חייא בר יוסף: "שרוע וקלוט" כתיב בפרשה, והני בעלי מומין מעיקרא נינהו! אמר ליה: שמא לא שנינו אלא בתמורה, דתנן: חומר בתמורה יב] מבזבח שבן קדושה חלה עליה על בעל מום קבוע. אמר ליה רבי יוחנן: לא שמיע לך הא דאמר ר' ינאי יג] בחבורה נמנו וגמרו "המקדיש בעל מום לגבי מזבח עובר משום חמשה שמות" ואי בתמורה נמי ששה הויין, דאיכא נמי 'לאו' דתמורה. אלא מאי בבעל מום מעיקרו? אמאי יד] לקי? דיקלא בעלמא הוא! אמר ליה: דיקלא לאו מילתא מן עצים הוא, 'בעל מום מעיקרא' ולא מילתא, כיון דשביק תמים ואקדיש בעלי מומין מיחייב. לישנא אחרינא: א"ל אפילו הכי בזיא מילתא דדיקל ליכא במינו, לא לקי, לאפוקי בעל מום כיון דאיכא במינו לקי: אמר רבא השתא דאמר טעמא דבעל מום דלקי משום טו] דבזויא מילתא טז] מילתיהו אפילו "למקדיש ליה לדמי נסכים" נמי לקי יז] תניא כוותיה דרבא:

נדבה

ומיד בן נכר לא תקריבו את אלה. וא"ת למה לי איש איש לרבות בני נח שנודרין נדרים ונדבות כישראל (חולין דף יג:) תיפוק ליה מהאי קרא דמדקאמר לא תקריבו את אלה משמע אלה אי אתה מקריב אבל אתה מקריב תמימים אבל איפכא ליכא למיבעיא מיד בן נכר למה לי תיפוק ליה מאיש איש דהא איצטריך בן נכר להאי דרשא דהכא לא שנא במזבח דידהו ולא שנא במזבח דידן (לא אמרינן) אלא איש איש למה לי לב] 'ותירץ רבינו שמשון בר אברהם דאיצטריך להך פלוגתא דרבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא לג] בפרק ואלו מנחות (מנחות עג:) מה תלמוד לומר לעולה פרט לנזירות 'רבי עקיבא אמר עולה אין לי אלא עולה ולא שאר קרבנות: **אלא** בתם ונעשה בעל מום. דאיכא למימר הואיל מעיקרא תם הוה סבר אע"פ שנפל בו מום אקדישנו ואקריבנו וכיון לד] 'דלהקרבה מכוין [למימר] דאסוקי אדעתיה דאקדשינהו 'לילקי אבל בבעל מום מעיקרו ממאי אתו דיקלא בעלמא הוא ואיכא למימר דלא אסיק אדעתיה דחזי לאקרוביה לשון רש"י וקשה להר"ר מר היכי מצית למימר דלא אסיק אדעתיה לאקרובי והלא התרו בו לא לה] 'תקריב בעל מום למזבח והא קבל עליו התראה ואמר על מנת כן אני עושה דבלאו הכי לא לקי לכ"ע להר"ם לפרש דלא קאי ר"ש בן לקיש אבל תקדישו אלא אבל תקטירו ואבל תזריקו וה"פ לא שנו דעובר אבל תקטירו ואבל תזריקו אלא כשהקדישו תם ונעשה בעל מום דכיון דחלה עליו קדושת מזבח קודם שהומם אסיק אדעתיה דחזי להקרבה אבל בעל מום מעיקרו קודם קדושה דיקלא בעלמא הוא דלא מסיק אדעתיה דחזי להקרבה ולא לקי: **אפילו** אקדיש לדמי נסכים לקי. לו] וה"ה מקדיש לדמי עולה והא דאמר לקמן (דף יח:) המקדיש נקבה לעולה ימכר ויפלו דמיו לעולה נ"ל דלקי וכן הא דתנן פרק כיצד מערימין (לקמן כה:) אמר על הבהמה ממאה ועל בעלת מום הרי אלו עולה לא אמר כלום הרי אלו לעולה ימכרו ויביא בדמיהם עולה צריך לומר דלקי לז]:

אבי

שיטה מקובצת

נדבה

נדבה תעשה [אותו] זה קדשי בדק הבית ואין לי אלא נדבה, נדר מנין ת"ל ולנדר, יכול אפי' קדשי מזבח תלמוד לומר ולנדר לא ירצה זה קדשי מזבח, ואין לי אלא נדר, נדבה מנין ת"ל נדבה, רבי אומר לא ירצה בהרצאת גופו הכתוב מדבר היינו תנא קמא [א] מאי לאו בהא קמיפלגי דתנא קמא סבר אפי' אקדשיה לדמי נסכים נמי לקי, ורבי סבר בהרצאת גופו (נמי) לקי אבל בדמי נסכים לא לקי ש"מ, ואלא אותו למה לי לכדתניא נדבה תעשה אותו אותו תעשה נדבה ואי אתה עושה תמים נדבה לבדק הבית מיכן אמרו המקדיש תמימים לבדק הבית עובר בעשה, ומנין אף בלא תעשה שנאמר וידבר ה' אל משה לאמר לימד על הפרשה שהיא בלאו דברי ר' יהודה א"ל רבי לבר קפרא מאי משמע א"ל דכתיב לאמר לא נאמר בדברים, בי רבי אמרי (לא) אמור. איתמר המעלה אברי בעלי מומין לגבי מזבח, אמר (רבא) עובר משום בל תקטירו כולו ומשום בל תקטירו מקצתו [ב] (אמר אביי) אין לוקין על לאו שבכללות, מיתיבי המקדיש בעלי מומין לגבי מזבח עובר משום חמשה שמות תיובתא דאביי אמר אביי בגברי קתני, אי בגברי, עובר עוברין מיבעי ליה, אלא פשיטא בחד גברא ותיובתא דאביי, אמר אביי [ג] אפיק (א) הקטרת מקצתו ועייל קבלת הדם, קבלת דם לר' יוסי ברבי יהודה אית ליה לתנא קמא לית ליה, קשיא, ל"א והא מדסיפא רבי יוסי בר' יהודה היא רישא רבנן, תיובתא דאביי, תיובתא:

מתני' הכהנים ממירין בשלהן, וישראל ממירין בשלהן, אין הכהנים ממירין לא בחטאת ולא באשם ולא בבכור אמר רבי יוחנן בן נורי מפני מה אין ממירין בבכור אמר לו ר' עקיבא חטאת ואשם מתנה לכהן, ובכור מתנה לכהן מה חטאת ואשם אין ממירין בו אף בכור אין ממירין בו, אמר רבי יוחנן בן נורי מה לו אם אינו ממיר בחטאת ואשם שאין זכין בהן בחייהן תאמר בבכור שזוכין בו בחייו, אמר לו רבי עקיבא והלא כבר נאמר והיה הוא ותמורתו יהיה קודש היכן קדושה חלה עליו בבית הבעלים אף תמורה בבית הבעלים:

גמ' תנן התם בכור מוכרין אותו תם חי, ובעל מום חי ושחוט, ומקדשין בו האשה, אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא שנו אלא בזמן הזה הואיל ואית ליה לכהן זכייה בגוויה (הואיל ויש לכהן שותפות בו) אבל בזמן שבית המקדש קיים כיון דרתם להקרבה הוא דקאי אין מוכרין אותו תמים חי, איתיביה רבא לרב נחמן מוכרין אותו תמים חי ואין שחוט לא, אימת אילימא בזמן הזה מי איכא תם שחוט אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים וקתני נמי מוכרין אותו תמים חי (אלמא אית ליה לכהן זכייה בגוויה) לא לעולם בזמן הזה מי קתני מוכרין אותו תמים חי אין שחוט לא הא גופא אתא לאשמועינן דבזמן הזה נמי מוכרין אותו תמים חי

איתיביה

*) מעשר שני פ"א מ"ב ב"ק יב: (בכורות לב)

תוספות

אביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות. פרש"י דהא אין לוקין דאמר אביי אין לוקין תרתי קאמר אבל חדא לקי ואליבא דמ"ד חדא מיהא לקי אלאו שבכללות בשילהי פ' כל שעה (פסחים דף מא:) לשון רש"י וכן מוכח הסוגיא כו]: **שאין** זכין בהן בחייהן. ואם תאמר ולאו זכין בהן בחייהן סיפי מימר למאן דאמר בגמרא בתר מתכפר אולינן וי"ל לומר דר"ל אף בתר מתכפר ולאו לאפוקי בעלים אתי:

לא שנו אלא בזמן הזה. כז] וא"ת האמר פרק שור שנגח הפרה (ב"ק דף מ:) שור ושור פסולי המוקדשין שנגחו אביי אמר חני כוק ומוקי לה במועד אבל שור של פסולי המוקדשין פטור אלמא לאו רעהו קרינא ביה וקאמר התם נמי דשור של הדיוט שנגח שור של פסולי המוקדשין חייב אלמא משמע דקרינא ביה רעהו ולריך לומר דקמייתא מיירי בבכור כח] דלא מלי פריק וברייתא בשאר קדשים דפריק להו במומן כט] והתם בזמן הזה איירי שהרי האמוראים דאיירי התם עלה לא הוו בזמן הבית ואפילו הכי קאמר התם דלאו ממונו הוא ואם כן קשה דהכא אמר דממונו הוא בזמן הזה ולריך לומר ל] דהכא אתייא כרבי יוסי הגלילי והאיך דהתם כרבנן ואע"ג דבפ' קמא דב"ק (דף יב: ושם ד"ה ואם) אמר [ולשני] הא כרבי יוסי [והא כרבנן] נ"ל דלפי זה לא מיתוקמא ההיא סוגיא דפרק הפרה: אימא

רש"י

נדבה תעשה אותו. לבעל מום לדמי קדשי בדק הבית דלמזבח לא אפשר לאקרוביה דהא כתיב (ויקרא כב) לא תקריבו אלה וגו': אין לי. רבוי להתפיס בעל מום לבדק הבית: אלא על ידי נדבה. כגון הרי זו לבדק הבית: נדר מנין. שאם אמר הרי עלי בהמה לדמי בדק הבית שמלוה להפריש בעל מום תלמוד לומר ולנדר והכי נמי דריש נדבה תעשה אותו ולנדר כלומר וכן לנדר: לא ירצה אלו קדשי מזבח. דשייכא בהו הרצאה: אין לי אלא נדר. דנדר כמוך ללא ירצה ומשמע דאם נדר הרי עלי עולה לא יביא בעלת מום: נדבה מנין. שאין רשאי לומר על בעלת מום הרי זו למזבח: תלמוד לומר נדבה. ולנדר לא ירצה והכי מידרש נדבה אשר תעשה אותו או נדר לא ירצה: רבי אמר לא ירצה בהרצאת גופו הכתוב מדבר. שלא יקריבנו והיינו נמי קדשי מזבח כתנא קמא: [ד] וקבעי אלא אותו למאי אתא. כלומר תינח כוליה קרא מוקמת לדרשא דקא דרשת האי נדבה ונדר: אלא אותו. דכתיב (שם) נדבה תעשה אותו למה לי: אותו. בעל מום אתה מקדיש לבדק הבית כו': עובר בעשה. אהאי עשה דאמרינן ואי אתה מקדיש תמימים דהיינו לאו הבא מכלל עשה ועשה הוא: לא נאמר בדברים. כלומר בההיא פרשה (ג): לא אמור. כלומר הכי אמר הקב"ה לאו אמור להם לישראל דלאו איכא הכא דאי עברי אהך פרשה עוברין בלאו: אברי כו'. הנתחים כמשפט עולה: על לאו שבכללות. דהקטרת כולו ומקלתו מחד לאו נפקי ואשה לא תתנו מהם כדפרישית לעיל אבל לכולהו איכא לאו לכל חד וחד דהקדש נפיק מכל אשר בו מום לא תקריבו ודרשינן ליה לעיל (דף ו:) לא תקדישו ושחיטה מלא תקריבו אלה לה' דגבי שורת או שבור וזריקה מלא תקריבו דגבי מעוך וכתות (ויקרא כב) והאי אין לוקין דאמר אביי אין לוקין תרתי קאמר אבל חדא כו] איכא ואליבא למאן דאמר חדא מיהא לקי אלאו שבכללות בשילהי פרק שני דפסחים (מא:): משום ה' שמות. וחשיב להו להני תרי בתרי: בגברי קתני. דלאו בהכי עסקינן דאי עבדינהו לתרוייהו נילקי תרי אלא מילי מילי קתני שאם הקטיר כולו עובר משום בל תקטירו כולו או אם אדם אחר מקטיר מקלתו לוקה משום מקלתו אבל אי מקטיר חד לכולהו לא לקי אלא משום כולו: אפיק חדא מינייהו. או כולו או מקלתו ועייל קבלת הדם דנפקא מלא תקריבו דמיד בן נכר: וקפריך קבלת הדם לתנא קמא לית ליה וקחשיב ה': רישא רבנן. כלומר רישא רבנן היא דלא מחייבי אקבלת הדם ואפילו הכי קא חשיב ה' וקשיא לאביי: **מתני'** הכהנים ממירים בשלהן. קרבנות שהפרישו הכהן כד] לעלמו אם המיר בהן נתפסים בתמורה: לא בחטאת ואשם. שנתן לו ישראל שיקריבנו לו אם המיר בו הכהן אינו עושה תמורה על ידו דהא אין לו חלק בו אלא מעות הקטרת אימורין ואילך זוכה בבשר ואמר בברייתא בהאי פירקא אין אדם מתפיס בדבר שאינו שלו: ולא בבכור. שנתן לו ישראל וטעמא מפרש הכא במתניתין גופה: מפני מה אין. הכהנים ממירין בבכור והלא כולו שלהן הוא ומחיים האי נתנו לו ואין הישראל מתכפר בו: כשם שאין הכהנים ממירין בחטאת ואשם. דהא ודאי פשיטא לן דאינו זוכה בהן אלא מהקטרת אימורין ואילך: מה לי אינו ממיר בחטאת ואשם. כלומר דין הוא שאין כהנים ממירין בחטאת ואשם כו': הוא ותמורתו. מקיש התמורה להקדש עצמו היכן קדושה חלה על ההקדש בבית הבעלים אף תמורה לא תחול אלא בבית הבעלים אבל בבית כהן לא חיילא לגמרי הלכך אין כהן ממיר בבכור אבל ישראל אם המיר בו נתפס בקדושה שהרי ברשותו חלה קדושה על הבכור: **גמ'** מוכרין אותו תמים חי. השתא משמע בין בזמן המקדש בין בזמן הזה והכי משמע אם בית המקדש קיים מוכרין אותו כהן לכהן חי ואותו כהן יקריבנו אבל שחוט לא דבזיון קדשים הוא דלאו אורח ארעא לעשות סחורה בדבר שקרב ממנו למזבח ואי בזמן הזה הוא, מוכרין אותו תמים חי בין כהן לכהן בין [ח] כהן לישראל והלוקח ימתין עד שיפול בו מום ויאכלנו דבכור [ו] בזמן הזה משנפל בו מום אין בו אלא איסור גזל שגזל את הכהן ואם מכרו כהן או נתנו לו מותר לאוכלו וכדאמרינן בבכורות [בפ' כל פסולי המוקדשין] (דף לב:) גבי בכור בעל מום כס) (כל פסולי המוקדשין) ב"ה מתירין ואפי' עובד כוכבים מותר לאכול הימנו אבל בתם שחוט בזמן הזה ליכא: ומקדש בו כהן את האשה. דממוניה הוא: לא שנו. דכהן יכול למוכרו חי: אלא בזמן הזה. דלא קאי להקרבה: ואית לכהן זכייה בגויה. מחיים דבזמן הזה נמי הוו הבכורות לכהנים: אין מוכרין אותו תמים חי. דלית לכהן זכייה בגויה אלא מהקטרת אימורין ואילך: מי איכא תם שחוט. הא הוי קדשים בחוץ: מי קתני שחוט לא. דמשמע מינה דלאו בזמן הזה, דבזמן הזה ליכא תם שחוט: הא גופא קמ"ל. כלומר מאי דקתני א) בברייתא גופה איצטריך לאשמועינן דמוכרין אותו תמים חי דס"ד דלית בהו זכייה עד שיפול בו מום ולאו משום דתידוק מינה שחוט לא דהא בזמן הזה קמיירי ובזמן הזה ליכא תם שחוט: בבכור

א) נ"ל במשנה

הגהות הגר"א [א] גמ' מאי לאו כו'. ונלע"ד נ"ל כן דקאמר יכול אפי' והאיך אסבר לומר כן והא כתיב לא תקריבו אלא דקאי אדמי דכהכי מסתפי בקדשי ב"ה ר' אומר כו' ואי"צ קרא וכי אתי לנדר דקרא כל נדבה: [ב] שם אמר אביי. נ"ל אביי אמר: [ג] שם אפיק הקטרת מקלתו. בי' רש"י אפיק חדא מינייהו: [ד] רש"י ד"ה וקבעי כו' וי"ל מאי ואלא ול"נ דכיון דדרשינן נדבה ונדר שניהם לא ירלה כו'. [ח] ד"ה מוכרין. כהן לישראל הוא כדב אבי לקמן: [ו] באו"ד בזמן הזה. ל"ג:

בבכור נאמר לא תפדה. פדיון אין לו שיכנס הפדיון בקדושה והוא יצא לחולין: אבל נמכר הוא. כן) ונאכל בקדושה וזו היא קדושה שלא ישחטו באיטליז ולא ישקלנו בליטרא: אימא סיפא. דקרא דלא תפדה: רישא דקרא בבעל מום. להכי דייקינן ונמכר הוא, וסופיה דכתיב ואת דמם תזרוק בתם. תורה אור

אימא סיפא את דמם תזרוק על המזבח. אסיפא דקרא קאמר בבכור נאמר לא תפדה. דלעולם הוא בקדושתו לענין דאינו נמכר באיטליז ואין נשקל בליטרא: **ובמאי** אילימא בבעל מום היינו בהמתה. ואם תאמר לימא דאתיא כרבנן דלאו ממונייהו הוא

איתיביה *ובבכור נאמר לא תפדה ונמכר הוא במאי עסקינן אילימא בזמן הזה אימא סיפא "ואת דמם תזרוק על המזבח" בזמן הזה מי איכא מזבח אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים, ובמאי א) אילימא בבעל מום אימא סיפא "ואת דמם תזרוק על המזבח ואת חלבם תקטיר" ב) מי חזי להקרבה אלא ג) לאו בתם וקתני נמכר הוא (אלמא אית ד) להו לכהן זכייה בגויה) שני אריא רישא בבעל מום סיפא בתם. **מתיב** רב משרשיא ה) כהנת *שנתערבה ולדה בולד שפחתה ו) [א] הגדילו התערובות *משחררין זה את זה ושניהם אוכלין בתרומה וחולקין חלק אחד ז) על הגורן, בכורן ירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומן ח) במאי עסקינן אילימא בזמן הזה מאי שנא דידן ומאי שנא דידהו דידן נמי מומין בעינן, אלא לאו בזמן שבית המקדש קיים, אי אמרת בשלמא אית ט) להו לכהן זכייה בגויה שפיר אלא אי אמרת לית ליה ליתי גזבר ולישקלא, לעולם בזמן הזה ודקא קשיא לך מאי שנא דידן י) ומאי שנא דידהו אנן יהבינן ליה לכהן במומייהו אינהו כיון דאיכא בהו מקצת יא) כהן מפקע ליה (לכהנים) ל"א (א) יב] בזמן הזה מאי איריא בכורות דהלין ספיקות אפילו דידן נמי ירעו אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים, ואי בבעל מום ירעו עד שיסתאבו הא מסואבין וקיימין אלא פשיטא בתמין יג] (זוהבי) הוא דלא מזבני) (נ) (ודאי) לעולם בזמן הזה מאי קשיא לך אפי' דילן נמי ירעו יד] לא מצינו מרחית ליה לכהן דלא אית כאן ספק כהונה, הני ספיקות מרחו לכהן כל חד וחד א"ל לכהן טו] דאנא כהן ואנא כהן. **מתיב** ר"ש אומר בהמתה פרט לבהמת בכור ומעשר שבה שללה פרט לכספי טז] מעשר שני שבה במאי עסקינן אילימא בזמן הזה מי איכא עיר הנדחת והתנן א) אין עושין עיר הנדחת אלא בב"ד של שבעים ואחד אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים, ובמאי, אילימא בבעל מום יז] היינו בהמתה אלא פשיטא בתם ואי אמרת בשלמא אית ליה זכייה בגויה שפיר אלא אי אמרת לית ליה למה לי יח] *מבהמתה [כ] תיפוק ליה משללה ולא שלל שמים לעולם בבעל מום ודקא קשיא לך היינו בהמתה מי' שנאכל בתורת בהמתה יט] יצאו בכור ומעשר כ) (שאינו בכלל) בהמתה דתנן ב) *כל פסולי המוקדשין נמכרין באיטליז (ונשחטין באיטליז) ונשקלין בליטרא חוץ מן הבכור ומן המעשר שהנאתן לבעלים כא] **מתיב** ג) *ומעלה מעל בה' לרבות קדשים קלים שהן ממון בעלים דברי רבי יוסי הגלילי, בן עזאי אומר לרבות שלמים אבא יוסי בן דוסאי אומר לא אמר בן עזאי אלא בבכור בלבד כב] במאי עסקינן אילימא בזמן הזה הא דומיא דשלמים קתני אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים, ובמאי עסקינן אילימא בבעל מום הא דומיא דשלמים קתני אלא לאו בתם וש"מ אית ליה לכהן זכייה בגויה כג]?

א) סנהדרין ב. ב) בכורות לא. לג: ביצה כח. לקמן כה. כד. חולין קלג: ג) ב"ק יב: קדושין נב: ב"ב קכג: זבחים קיד. בכורות מ:

ולא אתנו לכהן ואמתין עד שהוכל לאוכלו": **אלא אי אמרת לית ליה**. לכהן זכייה בבכור מחיים ממזבח ליתי גזבר ולשקליה וליתביה לכהן מעליא דהא אין בו זכייה אלא ממזבח ואילך אלא ודאי אית ליה הא ודאי בתם קמיירי דקתני ירעו עד שיסתאבו: **לעולם בזמן הזה**. ומשום הכי ירעה דלא חזי להקרבה

אמרי אביי לא, לעולם בתם ובבכור בחוצה לארץ ורבי שמעון היא דאמר *אם באו תמימין יקרבו מתיב אמר לו רבי יוחנן בן נורי מה לי אם אינו מימר בחטאת ואשם שהרי אין זכין בהן בחייהן תאמר בבכור שזוכין בחייו במאי עסקינן אילימא בבעל מום הא דומיא דחטאת ואשם (קאמר) אלא לאו בתם וקתני זכין בו בחייו אמר רבינא הא נמי בבכור בחוצה לארץ ורבי שמעון היא דאמר אם באו תמימים יקרבו, לימא כתנאי בכור: בבית הבעלים עושין תמורה, בבית הכהן אין עושין תמורה, רבי שמעון בן אלעזר אומר כיון שבא לידי כהן אין עושין תמורה. היינו תנא קמא, מאי לאו הכי קאמר בבית כהן (א) הוא עושה תמורה ואין בעל עושה תמורה, אלמא אית ליה לכהן זכייה בגווים? לא, קושיא הא דרבי יוחנן בן נורי והא דרבי עקיבא. אמר רב חסדא לא שנו אלא כהן לכהן אבל כהן לישראל אסור מ"ט דלמא אזיל ישראל ושדי ביה מומא וממטי לחכם ואומר לו "בכור זה נתן לי כהן במומו", ומי שרי חכם הכי והא *אמר רב "אין רואין בכור לישראל אלא א"כ כהן עמו"? אמר רב הונא בריה דרב יהושע היינו טעמא דישראל אסור מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות. מר זוטרא איקלע לבי רב אשי אמטו ליה לטעום מר מידי, אייתו לקמיה בישרא, א"ל ליכול מר דמיברי משום דבוכרא הוא, מנא לכו הא? אמרו ליה דזבן לן פלוני כהן אמר להו לא סבירא לכו הא דאמר רב הונא בריה דרב יהושע "מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות" אמרו ליה לא סבירא לן דאנן מיזבן קא זבנינן אמר להו ולא סבירא לכו הדתנן *עד כמה ישראל חייב ליטפל בבכור: בדקה שלשים ובגסה חמשים יום ואם אמר לו תנהו לי בתוך זמנו הרי זה לא יתננו לו ואמר רב ששת מה טעם מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות א"ל התם מוכחא מילתא הבא מזבן קא זבנינן לשון אחר אמרו ליה הבא לא יהיב דמי הבא קא יהיב דמי מאי אמרת מוזיל כהן גביה דסבר כהן דכי הוי ליה בכור אחרינא יהיב ניהלי, לא, דמסיק אדעתיה

א) [קדושין ו: בכורות כו:] ב) [עי' תוס' בכורות יט. ד"ה דכן]

ורבי שמעון היא דאמר אם באו תמימים יקרבו . ט] אבל לכתחלה לא וטעמא משום דיש להם פרנסה במקומם ורבי עקיבא פליג: ואמר דאפילו דיעבד לא יקרבו ומפרש טעמא משום דאיתקש בכור למעשר בהמה ומעשר בהמה למעשר דגן מה מעשר דגן אינו בא מחוצה לארץ ישראל אף בכור ומעשר כו' וא"ת אמאי לא אוקמא כר' עקיבא דלדידיה הוי טפי ממונו *וי"ל דלר' עקיבא לא הויא כל כך דומיא דשלמים לו]: לא בפלוגתא דרבי יוחנן בן טרי ורבי עקיבא דמתני' קמפלגי . כלומר והכא אוקימנא בבכור חוצה לארץ : דלמא אזיל ישראל ושדי ביה מומא וממטי ליה (לחבריה) [לחכם] ואמר בכור זה נתן לי כהן במומו . ואם תאמר מאי בכך והא לא שרו ליה כיון דנפק המום מיד כהן בלא עדים שהרי נחשדו הכהנים על זה ויש לומר דהכי קאמר נתן לי כהן בתמו וקמי דידי נפל בו מום מאליו וא"ת היכי חיישינן דלמא אזיל ישראל ושדי ביה מומא והרי לא נחשדו ישראל על כך כדאמרינן בבכורות (דף לו.) דבכור ביד ישראל הכל נאמנין עליו דכהנים הוא דחשידי אמומי אבל ישראל לא חשידי ואין לומר דה"מ טובא בכור היכא דסופו ליתנו לכהן דאין ישראל חוטא ולא לו דהא בפרק כל פסולי המוקדשין (שם דף לה:) אמר רב נחמן גבי ספק בכור בעליו מעידין עליו ויש לומר דלא דמי דה"מ כשהיה תם תחלה ביד ישראל אז ירא להטיל בו מום מאחר שעלד ברשותו דאין לו להשתכר בשום דבר אבל הכא דיש לו לתלות שנתן לו הכהן במומו יש לחשדו עליו ונראה דלכך לא רצה לומר בענין אחר דלמא אזיל ישראל ושדי ביה מומא ומראהו לחכם ואמר דמעצמו נפל ולא יאמר כהן נתנו לי דכה"ג לא עביד *דלמא יחשדוהו עליו ויאמר מה לו לטרוח עליו ולהביאו לחכם כיון דלאו דידיה הוא ופריך והא אמר רב יהודה אין רואין בכור לישראל אלא אם כן כהן עמו והטעם שמא יעכבנו לעצמו ולא יתננו לכהן וכיון דצריך להביא הכהן לא מצי אמר בכור זה נתנו כהן במומו דאמרינן ליה אייתי (*רחייה) ההוא כהן דיהבה לך דכל כמה דלא אייתי ליה לא שרינן ליה הבכור :

לשון רש"י הייט טעמא דנראה ככהן המסייע בבית הגרנות. דרגילות הוא דמוכר בכור דמוזיל גבי [ישראל] כדי שיתן לו בכור פעם אחרת וכל שכן דאסור לקבלו במתנה וצריך ליזהר שאם אמר ישראל לכהן הילך בכור זה אם אמר לו הכהן שלך יהא אסור לקבלו מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות שנאמר

נפולם כפס . ולא קשיא לרב נחמן דהאי דזכי ביה כהן מחיים בבכור בחוצה לארץ עסקינן דסתמיה לאו להקרבה קאי אפי' בזמן בית המקדש ודומיא דשלמים הוא דלאו מייתי ליה מלי לאקרוביה אבל סתמיה לאו להקרבה קאי: ור' שמעון היא . דאמר לקמן בפ' אלו קדשים (דף כא.) אם באו בכורות תמימים מחוצה לארץ יקרבו אם באו' אין ,לכתחילה לא : דומיא דחטאת ואשם קתני . והאי חטאת ואשם בתמימים קמיירי דקתני אין זוכין בהן הכהנים בחייהן אבל לאחר שחיטה זוכין אלמא בבני הקרבה עסקינן : לימא כתנאי . אי זכי כהן בבכור תם מחיים בזמן בית המקדש אי לא : מאי לאו הכי קאמר . תנא קמא בבית כהן כג] אינו עושה תמורה על ידי בעלים אלא על ידי כהן אבל כהן ממיר בו דאית ליה זכייה בגויה כג] : לא . בפלוגתא דרבי יוחנן בן טרי ורבי עקיבא דמתני' קא מיפלגי והאיה הא אוקימנא בבכור בחוצה לארץ וקאמר תנא קמא כהן עושה בו תמורה משבא לידו דהא זכי ביה מחיים דסתמיה לאו להקרבה כד] כרבי יוחנן בן טרי ור' שמעון כר' עקיבא דאע"ג דאית ליה זכייה בגוויה אינו עושה תמורה על ידו דנפקא ליה מההיקשא כדמפרש במתני' היכן קדושה חלה עליו כה] כו' [ח] עושה (ב) תמורה כו] [ו] דישראל והכהן אינו עושה תמורה לא זה ולא זה : רבי שמעון בן אלעזר כו' . זה וזה כהן וישראל מאי לאו דרב נחמן איכא בינייהו דהאי דקאמר תנא קמא אבל א) כהן אינו עושה תמורה (ג) כו] דאית ביה זכייה בגוויה כרב נחמן ורבי שמעון לית ליה דרב נחמן , לא , דכולי עלמא [ז] *לית להו דרב נחמן בבכור מעליא והכא בפלוגתא דרבי יוחנן בן טרי ורבי עקיבא פליגי ובבכור בחוצה לארץ והכי אמר ת"ק דכהן אין עושה בו תמורה ור' שמעון *כר' עקיבא לימא כתנאי בכור אבל כהן אינו עושה תמורה לא ישראל ולא כהן ואמרי הכי מימר הוא דלא מימר הא זבוני מזבין ליה רבי שמעון בר אלעזר אומר [ח] כיון שבא ליד כהן זה וזה אינו עושה תמורה כלומר דאפילו זבוני לא מצי מזבין ליה דכל תנא בתרא לטפויי מילתא קאתי מאי לאו דרב נחמן איכא בינייהו דתנא קמא (ד) אית ליה דרב נחמן [ט] ור' אלעזר לית ליה דרב נחמן כח] : לא שנו אלא כהן לכהן . יכול למוכרו תמים : בכור זה נתן לי כהן במומו . אבל כהן לכהן ליכא למימר הכי דכהן המביא בכור להראותו לחכם צריך להביא עדים שנפל בו אותו מום מאליו דאמרינן בבכורות בפרק כל פסולי המוקדשין (דף לה.) כל מומין הראוין לבא בידי אדם רועי ישראל נאמנים רועי כהנים אינם נאמנים דנחשדו כהנים על הבכורות : ומי שרי חכם הכי . [י] אפי' האי מום קבוע ומי שרי חכם את הבכור לישראל בלא כהן עמו : אלא אם כן כהן עמו . דשמא כשידע זה שמום קבוע הוא דלא הוי קדשים בתוך אכיל ליה ולא חייש לגזילה דכהן הלכך בעינן כהן בהדיה כס] (אלא מצי למימר "בכור זה נתן לי כהן במומו" דאמרינן ליה אייתי לי ההוא כהן דיהביה לך דכל כמה דלא אייתי ליה לא שרינן ליה הבכור אלא א"כ (ה)(יהיב) ליה נ] לכהן : היינו טעמא דישראל [יא] אסור . לקנות בכור תם מן הכהן משום דסתם בכור תם בזמן הזה נמכר בזול דבעי טקח לשהוייה עד שיומם הילכך הוה האי נ) כהן דמוזיל גבי ישראל נראה ככהן המסייע בבית הגרנות לזרות ולעמר כדי שיתנו לו התרומות והוי חילול השם דמחזי כמאן דשקיל לתרומה בתורת שכירות והאי כהן נמי מיחזי דמשום הכי מוזיל לישראל כי היכי דליתיב ליה בכורות שיוולדו לו בעדרו : ליכול מר דמברי . שבשר בכור בריאה לאכול לא] משאר הבשר : מנא לכו הא . מי נתנו לכם הא אינכם כהנים : ולא סבירא לכו . [יב] דאסור לקנות (בשר) בכור מכהן דלמא מוזיל גבייכו ונראה ככהן המסייע : מיזבן זבנינן . וליכא למיחש למסייע דהא לא יהיב לן במתנה : ליטפל . לטרוח בו לגדלו קודם שיתנו לכהן : נג] בכהן המסייע . דהשתא הוי סיוע שמלינו מלטרוח בו (ו) ובלבד שיתנו לו : מוכחא מילתא . נג] דהא מסייע הוא שהרי מיד מלינו מן הטורח והמזונות : מאי אמרת דלמא מוזיל . כהן לד] כי היכי דניתיב ליה בכורות דידן ולא לכהן אחר : נה] לא . עביד הכי : דמסיק אדעתיה בולגא

ה) ישראל כהן אים שעב תמורה דלית ליה ז"ק ב) נ"א כהן דמוכר בכור דמוזיל גביה כו' ז"ק

[לקמן כא. ב"ק יג:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' הכי קאמר בבית כהן כהן הוא עושה : (ב) רש"י ד"ה לא בפלוגתא וכו' ע"א עושה דרישא בבית בעלים תמורה דישראל והכהן אינו עושה תמורה דסיפא בבית כהן לא זה ולא זה : (ג) ד"ה רבי שמעון וכו' אינו עושה תמורה והא"ל ישראל דהיינו אבל בעלים עושים דאית ביה זכייה בגויה לא כרב נחמן ור' שמעון אית ליה דרב נחמן לא דכ"ע אית לכו דר"נ : (ד) בא"ד דת"ק לית ליה דרב נחמן ור"א אית ליה דרב נחמן : (ה) ד"ה אלא א"כ כו' אלא"כ מייתי ליה הס"ד : (ו) ד"ה ככהן וכו' ובלבד נ"ב ר"ל רק שיתננו :

גירסת רש"ק אין וגי' הג"ק ע"א עושה תמורה ישראל ובבית כהן אינו עושה תמורה לא זה ולא זה רשב"א אומר כו' אבל בבית ישראל זה וזה כהן וישראל עושים תמורה מאי לאו כו' והדר"ה

רבינו גרשום

הא דומיא דשלמים קתני . אבא יוסי ושלמים אינה אלא בזמן בית המקדש : אלא פשיטא כו' . הא דומיא דשלמים קתני דמצי קרבי אמר רבינא לעולם דבזמן בית המקדש קיים אפילו הכי לא קשיא לרב נחמן דהבא באיזה בכור קתני אבא יוסי דהוי ממונו דמצי זבין ליה בבכור תבא מחוצה לארץ לארץ ואליבא דר' שמעון דאמר (לקמן בפרק אלו קדשים) [בבבא קמא] אם באו תמימים מחוצה לארץ יקרבו אם באו אין אבל לכתחלה (לא) אין חייבין [להביאן] ולהקריבן הואיל והוא בן שאין חייב לכתחלה להביאן ולהקריבן הלכך הוי ממונו ומצי מזבין ליה אבל בכור דארץ ישראל דבעי מקריב ליה לא מצי מזבין ליה כרב נחמן : מאי לאו הכי קאמר . תנא קמא : בבית כהן . אין עושה תמורה לבעלים קאמר אבל כהן עושה תמורה ומדכהן עושה תמורה אלמא מצי מזבין ליה ור' שמעון בן אלעזור סבר כיון שבא ליד כהן אין עושה תמורה אפי' כהן דלא זכי ביה והיינו כרב נחמן : לא הני תנאי בפלוגתא דר' יוחנן בן נורי ור' עקיבא קא מיפלגי . דתנא קמא דאמר בבית כהן אין עושה תמורה לבעלי' אלא לכהן סבר כר' יוחנן בן נורי ר' שמעון בן אלעזור סבר כר' עקיבא . לישנ' אחרינא אצל ישראל עושין תמורה [משמע השתא [illegible]

שיטה מקובצת

[illegible]

[illegible]

מתני' *בוצינא *טב מקרא : **מתני'** ממירין מן הצאן על הבקר ומן הבקר על הצאן ומן הכבשים על העזים ומן העזים על הכבשים מן הזכרים על הנקבות ומן הנקבות על הזכרים מן התמימים על בעלי מומין ומן בעלי מומין על התמימים שנאמר לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב ואיזהו טוב ברע בעלי מומין שקדם הקדישן את מומן :

גמ' מנא הני מילי דתנו רבנן בהמה בבהמה מכאן שממירין מן הצאן על הבקר ומן הבקר על הצאן, מן הכבשים על העזים ומן העזים על הכבשים ומן הזכרים על הנקבות ומן הנקבות על הזכרים, ומן בעלי מומין על התמימים ומן התמימים על בעלי מומין, יכול אפילו קדם מום להקדישן ת"ל לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב ואיזהו טוב ברע בעלי מומין שקדם הקדישן את מומן.

מאי תלמודא? אמר אביי נימא קרא לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בו, בטוב אחרינא ל"ל שמע מינה טוב מעיקרו עושה תמורה רע מעיקרו אין עושה תמורה רבא אמר תרוייהו טוב יתורי מייתרי אם כן נכתוב קרא לא יחליפנו ולא ימיר אותו ברע או רע בו למה לי למכתב תרוייהו טוב חד טוב אפי' בטוב נמי כי ממיר לקי ואידך טוב מעיקרו עושה תמורה, רע מעיקרו אין עושה תמורה ואביי אמר לך וחומר הוא *ומה טוב ברע דעלויי קא מעלי ליה לקי, טוב בטוב דכי הדדי נינהו לא כל שכן דלקי ורבא *אין עונשין מן הדין ואביי אמר לך הא לאו דינא הוא מי גרע טוב מרע!

תנו רבנן לא יחליפנו בשל אחרים ולא ימיר אותו בשל עצמו ולכתוב לא יחליפנו ולא בעי לא ימיר אותו אי כתב הכי הוה אמינא תצא זו ותכנס זו הוא דלילקי אבל ממיר דתרוייהו קא מקדיש להו אימא לא לקי, קא משמע לן והאי בשל אחרים היכי דמי אי נימא בהמה דהקדש דידיה וחולין דעלמא, מי מצי מקדיש איש כי יקדיש את ביתו קדש לה' אמר רחמנא מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו ואלא בהמה דהקדש דעלמא וחולין דידיה מי מתפיס בדבר שאינו שלו אלא בבהמה דהקדש דעלמא וחולין דידיה כגון דאמר מריה דבהמה דהקדש כל הרוצה להמיר בבהמתו יבא וימיר :

מתני' ממירין אחד בשנים, ושנים באחד, אחד במאה ומאה באחד ר"ש אומר אין ממירין אלא אחד באחד שנאמר והיה הוא ותמורתו יהיה קדש מה הוא מיוחד אף היא מיוחדת : **גמ'** מנא ה"מ דת"ר בהמה בבהמה מכאן שממירין אחד בב' וב' באחד, אחד במאה ומאה באחד, ר"ש אומר אין ממירין אלא אחד באחד שנאמר בהמה בבהמה ולא בהמה בבהמות ולא בהמות בבהמה *אמרו לו מצינו בהמות שקרויה בהמה שנאמר ובהמה רבה ור"ש בהמה רבה איקרי, בהמה סתם לא איקרי, וטעמא דר"ש משום בהמה הוא והא טעמא דר"ש משום הוא מה הוא מיוחד אף (תמורה) מיוחדת? מעיקרא אמר להן ר"ש מן והיה הוא ותמורתו וכי חזא דדרשי רבנן מבהמה בבהמה אמר להם איהו: מהתם נמי מצינן למילף טעמא דידי, אמר ר"ל מודה ר"ש שממירין וחוזרין וממירין מ"ט קדושה ראשונה דהקדש להיכן הלכה ורבי יוחנן אמר כשם שאין ממירין ב' באחד כן אין ממירין וחוזרין וממירין, תניא כוותיה דרבי יוחנן תניא כוותיה דר"ל: תניא כוותיה דרבי יוחנן כשם שאין ממירין אחד בשנים כך אין ממירין וחוזרין וממירין תניא כוותיה דר"ל יכול כשם שאין ממירין שנים באחד כך אין ממירין וחוזרין וממירין ת"ל והיה הוא ותמורתו אפילו במאה בעי רבי אבין לדברי האומר *) אין ממירין וחוזרין וממירין הפריש אשם להתכפר בו והמיר בו והומם

*) [לקמן יג:]

רש"י

בוצינא דהשתא טב מקרא דלמחר טליא דלעת קטנה קרא דלעת גדולה כלומר מוטב שאמכרנו בשוויו בשמא אם אני מניח להם מן הדמים לא יוסיפו לי כלום ולא יתנו לי בטובתה שלהן : **מתני'** טוב ברע. תמים של חולין לא יתפים ברע של קדש ואם המר ימיר וגו' אלמא בעלי מומין עבדי תמורה ואבעל מום חיילא תמורה דכתיב או רע בטוב דמשמע בעל מום דחולין בתם דהקדש : ואי זהו טוב ברע. כלומר איזהו רע דקדש דעביד תמורה? שקדם הקדשו את מומו אבל קדם מומו את הקדשו לא עביד תמורה ובגמרא מפרש מאי תלמודא : **גמ'** נכתוב לא ימיר אותו טוב ברע או רע בו. והוי משמע או רע לא ימיר לא בטוב ולא ברע: בטוב בתרא ל"ל נומר לך טוב מעיקרו. שבשעה שהוקדש היה תמים ושוב נפל בו מום עושה תמורה : לא ימיר אותו ברע. והוי משמע דאיהו הוי טוב : או רע. [א] משמע או רע [כ] של חולין לא ימיר בטוב : טוב ברע. טוב של חולין ברע של קדש : דעלויי מעלי ליה. להקדש לקי, טוב בטוב מיבעיא : אין עונשין מן הדין. ולהכי איצטריך קרא דמשום דין קל וחומר לא מלקינן ליה כי מימר טוב בטוב : ואביי אמר לך הא לאו עונשין מן הדין הוא. אלא אגלויי מילתא בעלמא היא דהיכא דגלי קרא דלקי אטוב דחולין כי מימר ליה ברע דקדש, גלי נמי דאי מימר ליה בטוב דקדש לקי : דמי גרע טוב מרע. כלומר מי גרע טוב דקדש מרע דקדש, כי היכי דרע דקדש כי מחליף ליה לקי ה"ה לטוב דקדש, דרחמנא לא קפיד אלא דלא יחליף מידי (א) דקדש : יחליף משמע ע"י ב' אנשים ולא בעי ולא ימיר דמי גרע של עצמו משל אחרים : מילוף פלא זו ונכנס זו. והתם אע"ג דלא אהני מידי, דהקדש תם אינו יוצא לחולין, אפ"ה לילקי הואיל ונתכוין להוציא הקדש לחולין : **מתני'** ממירין אחד. של חולין : בשנים. דקדש ואומר הרי זו תחת אלו: ושנים. דחולין באחד דקדש הרי אלו תחת זו : מה הוא מיוחד. דכתיב הוא : **גמ'** והא טעמיה דר' שמעון במתניתין משום האי קרא הוא. [ג] והיה הוא ותמורתו : ומשנינן אמר ר' שמעון בן לקיש מודה רבי שמעון שממירין וחוזרין וממירין בהמה אחרת באותה בהמה ראשונה דהקדים ואפילו עד מאה כד] : מאי טעמא קדושה ראשונה דהקדש ראשון להיכן הלכה. שלא יתפיס עוד אחרתיה בקדושתו עד אלף/לשון אחר אמר רבי דגרסינן מעיקרא אמר להן רבי שמעון מן והיה הוא ותמורתו וכי חזא דדרשי רבנן מבהמה בבהמה אמר להן איהו [נ] מהתם נמי מצינא למילף טעמא דידי, ור' שמעון בן לקיש מימרא דנפשיה קאמר ולא לתרולי הך פירכא אתא :

תוספות

שנאמר לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב. [ג] טוב קודש ברע דחולין או רע דקדש בטוב דחולין זה הכלל כס] הראשון הוא הקדש : **איזהו** טוב ברע בעלי מומין שקדם הקדישן למומן. וזהו הפך מן האחרים ט] שהרי הכא האחד הוא הנתפס : **לאביי** חד בטוב איתורי מייתר. ולרבא תרוייהו דהוה מצי למכתב ולא ימיר אותו ברע או רע וקשה מההיא דפ"ב דבכורות (דף יד:) דאמר השתא רע דקדש בטוב דחולין אמרת לא טוב דקדש ברע דחולין מיבעיא משמע דטוב ברע מיותר למעוטי היכא דקדם מומן להקדישן דלא מתפיסין בתמורה ואין זה לא כאביי ולא כרבא ועוד קשה מאי קאמר טוב ברע מיבעיא והא איצטריך למימר דנתפס רע דחולין בטוב דקדש ויש לומר דהתם הכי קאמר לכתוב רחמנא ולא ימירן[ד]אותו רע בטוב או ברע טוב ברע למה לי כלומר טוב ל"ל אבל לא קאמר דניפתוק מטוב ברע כו' אלא מטוב לבד והיינו כאביי : **והא** טעמא דרבי שמעון משום הוא[ה]הוי אמר רבי שמעון בן לקיש מודה רבי שמעון דממירין וחוזרין וממירין. ופרש"י ללשון ראשון דתירוץ הוא ומשום הכי אתא בהמה בבהמה ודוחק הוא דאדרבה לדברי רבי שמעון משמע דבהמה חדא משמע ולא שנים והיכי קאמר דמפיק מיניה דממירין וחוזרין וממירין ול"א פרש"י דגרס מעיקרא אמר להן רבי שמעון מהיה הוא ותמורתו וכי חזא דדרשי רבנן מבהמה בבהמה אמר להון איהו [ו] מהתם נמי מצי למילף טעמא דידי ורשב"ל מימרא דנפשיה קאמר ולאו לתרולי הך פירכא אתא :

בעי

עין משפט נר מצוה

וסומס. הראשון: וחיללו על אחר(מו) ונתכפר באשם אחר. (ד) אחר שאבד אשם שני זה שחילל הראשון עליו ונתכפר באחר ואח"כ נמצא זה: וניתק לעולה. דאשם שכיפרו בעליו באחר סתמיה לשם עולה נדבה לנבור קאי דהייטו מן המותרות דמדרש יהוידע הכהן בפ' ולד חטאת (לקמן דף כג:): מהו יז] שימירו בו. מי אמרינן כיון דמכח קמא אתא אין ממירין בו דהא המיר בראשון או דלמא כיון דגופא אחרינא הוא וקדושה אחריתי היא דכי המיר בקמא הוה אשם והאי הוה עולה הלכך ממירין: אי שני גופין וקדושה אחת מיבעיא ליה. דמי אמרינן כיון דגופא אחרינא הוה מימר או דלמא כיון דקדושה אחת היא לא מימר: אי הכי מיבעיא ליה תיבעי ליה בלא נתכפר. דהכי איבעי ליה למימר הפריש אשם להתכפר בו והמיר בו והומם הראשון וחיללו על אחר מהו שימיר בזה האחר כיון דגופא אחרינא הוא מימר או דלמא כיון דמכח קמא אתא וחדא קדושה יח] דקמא הוה אשם והאי נמי אשם לא מימר ולמה לי למימר נתכפר באחר: ואי ב' קדושות וגוף אחד. קא מיבעיא ליה תיבעי ליה בלא הומם. וחיללו והכי ליתני הפריש אשם והמיר בו ואבד הראשון ונתכפר באשם אחר שהפריש מעדרו ונמצא הראשון וניתק לעולה דהוה ליה גוף אחד ושתי קדושות מהו מי אמר כיון דחד (ה) גופא הוא יט] [ד] דמספקא ליה ולהכי קא מתמה אמאי קתני תרתי: חדא מגו חדא. כלומר אם תמצא לומר קאמר וחדא בעיא היא והכי קאמר הפריש אשם והמיר בו והומם וחיללו דהוה ליה האי (ו) (גוף שני) וקדושה אחת מהו: ואם תימצי לומר הכא כיון דקדושה אחת היא אינו מימר. [ה] (משום דבההיא קדושה) (איתמר) (ז) בה, והוא מימר בה פעם אחרת: שני גופין ושתי קדושות מהו. כגון כ] אבד שני זה (ח) ונתכפר באחר ושני ניתק לעולה כשנמצא מהו כיון דהשתא שני הוא וקדושה אחרת היא מימר או דלמא סוף סוף מכח קמא אתא ואינו מימר כא] [ו] (בלישנא אחרינא) ירושלמי גרסי' לה ותרתי קבעי הפריש אשם והמיר בו והומם וחיללו על אחר מהו שימיר בו דהוי ליה שני גופין וקדושה אחת ומספקא ליה כדפרישית בלישנא דלעיל (ט) אלא הומם אלא כב] (אם) ונתכפר באחר וניתק זה לעולה כשנמצא והוה ליה שתי קדושות וגוף אחד מהו שימיר ופירושא כדפרישית: אמר כג] (ליה) אביי הדין קמיבעיא. אי זו מהן הויא עיקר שאלתו אי קדושה אחרת באותו הגוף כו' כדפרישית (ס) דהייט קאמר הפתח להאי לישנא לא בעי גוף אחד ושתי קדושות לא ניבעי הומם וחיללו כו' ורבי אבין חדא מגו חדא קא מיבעיא ליה ואת"ל מידי משני גופים ושתי קדושות אלא ה"ק אם תימצי לומר גוף אחד באותה קדושה כו' כד] ולהאי לישנא חשיב שני גופין וקדושה אחת כה] (חדא) עפי משתי קדושות וגוף אחד: ואין הקדש שני מוסיף חומש. [ח] והייט הקדש שני כגון שהומם הראשון וחיללו על אחר והוי האי "אחר" הקדש שני ואם הומם כו] וחיללו אינו מוסיף עליו חומש, ותמורה נמי הויא הקדש שני: הפריש אשם להתכפר בו כו'. כדלעיל דהוו להו שני גופים ושתי קדושות מהו: אמאי קא מיבעיא ליה. לרבי אבין דסלקא אדעתין דבעיא דר' אבין לאו שני גופין ושתי קדושות בעי אלא בתרי מילי פליג מילתיה דקמייתא הוו שני גופין וקדושה אחת ואידך נתכפר באשם אחר כלומר שלא הומם הראשון אלא שאבד ונתכפר באחר ונמצא זה וניתק לעולה דהוו להו שתי קדושות וגוף אחד מהו, הלכך פריך אביי הי מינייהו עיקר בעיא דר' אבין ליבעי [ז] (להדיא) ולישמע אידך מינה: אי שני גופין וקדושה אחת קמיבעיא ליה תיבעי ליה בלא נתכפר באחר אלא הומם הראשון וחיללו והוסיף עליו חומש, דחומש לא שייך בקדשי מזבח בלא מום דהא תם לא נפיק לחולין, והומם האי שני מהו כלומר מי אמרינן כיון דקדושה אחת היא אינו מוסיף בה חומש אחריגא או דילמא כיון דב' גופין נינהו מוסיף בה חומש וכי אמר ר' יהושע הקדש שני אינו מוסיף ביה חומש כגון מתפיס בעל מום לבדק הבית וחיללו בבעל מום אחר כז] דהאי לא מחדש בה מידי אבל הכא דמתפיס תם בבעל מום דהאי חזי למזבח [ח] הקדש כח] שני קרינן ביה דההוא קמא לא חזי אלא לדמי והאי חזי למזבח וקדושה חדשה היא: אי שתי קדושות וגוף אחד מיבעיא ליה תיבעי ליה בלא הומם. קודם שאבד אלא אבד והפריש אחרת ונתכפר בו ונמצא הראשון וניתק לעולה מהו מי אמרינן הקדש שני הוא שהרי נתכפר באחר וזה טפל לו ואם הומם ובא לחללו לא יוסיף עליו חומש:

תורה אור

בעי אבין לדברי האומר כו' ויש בספרים ב' לשונות ורש"י פירש לשון שני של ירושלמי וכללא דמילתא היכא דהומם וחיללו על אחר ונתכפר באשם אחר פירוש כגון שנאבד הראשון ואח"כ נמצא וניתק הוא לעולה הוי שני גופין ושתי קדושות, הומם וחיללו על אחר ולא נתכפר באשם אחר הוי שני גופין וקדושה אחת, לא הומם אלא נתכפר באשם אחר וניתק זה לעולה כגון שנאבד ואחר כך נמצא אחר שנתכפר באשם אחר הוי שתי קדושות וגוף אחד וללשון שני ונתכפר באשם אחר לאו דוקא לומר יה"נ נתכפר וכו' בעיות הן וכן גבי מוסיף חומש יש שתי לשונות כי הכא:

בעי רבי אבין לדברי האומר אין ממירין וחוזרין וממירין הפריש אשם להתכפר בו והמיר בו והומם וחללו על אחר ונתכפר באשם אחר וניתק לעולה מהו שימיר בו, אמר אביי מאי קא מיבעיא ליה: אי ב' גופים וקדושה אחת תיבעי ליה בלא נתכפר אי ב' קדושות וגוף אחד תיבעי ליה בלא הומם ורבי אבין חדא מגו חדא קמיבעיא ליה: ואם תימצי לומר שני גופין וקדושה אחת לא, משום דבההיא קדושה הא איתמר בה חדא זימנא שני גופין ושתי קדושות מהו, תיקו. לישנא אחרינא בעי רבי אבין לרבי יוחנן דאמר אין ממירין וחוזרין וממירין הפריש אשם להתכפר בו והמיר בו והומם וחללו על אחר מהו שיחזור וימיר, נתכפר באשם אחר וניתק זה לעולה מהו שיחזור וימיר אמר אביי הי קא מיבעיא ליה: קדושה אחרת באותו הגוף לא ניבעי הומם וחללו דאחר אי גוף (אחר) באותה קדושה לא ניבעי נתכפר באשם אחר. ורבי אבין חדא מגו חדא קא מיבעיא ליה: הומם וחללו על אחר מהו שיחזור וימיר מי אמרינן באשם ראשון הוא דאין חוזר וממיר אבל בגוף (אחר) אע"ג דקדיש אותה קדושה חוזר וממיר או דלמא כל באותה קדושה אין חוזר וממיר ואם תימצא לומר הדין גוף (אחר) כיון דבאותה קדושה קאים אין חוזר וממיר אלא נתכפר באשם אחר וניתק זה ראשון לעולה מהו שיחזור וימיר בו מי אמרינן כי אין ממיר וחוזר וממיר הני מילי אותו הגוף באותה קדושה אבל אותו הגוף בקדושה אחרת חוזר וממיר או דלמא אף על קדושה אחרת כיון דאותו הגוף הוא אין חוזר וממיר, תיקו: *א"ר יהושע בן לוי *הקדש ראשון מוסיף חומש ואין הקדש שני מוסיף חומש, אמר רב פפא מאי טעמא דרבי יהושע בן לוי אמר קרא °ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסף חמישית מקדיש ולא המתפיס. בעי רבי אבין הפריש אשם להתכפר בו והומם והוסיף עליו חומש וחללו *חבירו ונתכפר באשם אחר וניתק זה לעולה מהו שיוסיף עליו חומש? אמר אביי מאי קא מיבעיא ליה אי שני גופין וקדושה אחת קא מיבעיא ליה תיבעי ליה בלא נתכפר אי שתי קדושות וגוף אחד קא מיבעיא ליה תיבעי בלא הומם ורבי אבין חדא מגו חדא קמיבעיא ליה אם תימצא לומר שני גופין וקדושה אחת לא משום דבההיא קדושה איתוסף בה חדא זימנא חומש שני גופין ושתי קדושות מאי, תיקו, לישנא אחרינא בעי רבי אבין הפריש אשם להתכפר בו והומם וחללו על אחר והוסיף חומש נתכפר באשם אחר וניתק זה לעולה מהו שיוסיף עליו חומש אמר אביי הדין קא מיבעיא ליה אי קדושה אחרת באותו הגוף קא מיבעיא ליה הומם לא ניבעי אי גוף (אחר) באותה קדושה כו' וחללו על אחר מהו שיוסיף עליו חומש מי אמרי' באשם קמא הוא דמוסיף, אבל בגוף (אחר) אע"ג דקאים באותה קדושה [אין] מוסיף חומש

רבינו גרשום

הגהות ציון

גמרא

או דילמא כל אותה קדושה (אינו) מוסיף חומש ואם תימצא לומר הדין גוף [א] (אחר) כיון דבאותה קדושה קאים (א) מוסיף חומש אלא נתכפר באחר וניתק זה לעולה מהו כי מוסיף חומש באותו הגוף, באותה קדושה אבל בקדושה אחרת לא או דילמא כיון דאותו הגוף הוא מוסיף חומש, תיקו. בעי רמי בר חמא מקדיש מוסיף חומש או (מכפר) מתכפר מוסיף חומש? אמר רבא אמר קרא ואם המקדיש יגאל את ביתו, מקדיש ולא מתכפר. בעי רמי בר חמא מקדיש עושה תמורה או מתכפר עושה תמורה? אמר רבא אם כן מצינו ציבור ושותפין עושין תמורה, כגון דשוו שליח לאקרושי, ועוד דאמר רב נחמן אמר רב הונא תנא קרבנו לה' על נזרו מלבד אשר תשיג ידו וכי נזיר נידון בהשג יד, הא כיצד קרבנו לה' על נזרו שהפריש משלו מלבד אשר תשיג ידו שהפרישו לו אחרים למאי הילכתא אילימא לענין כפרה פשיטא דמכפר ליה אלא לענין תמורה והכי קאמר אף כשהפרישו לו אחרים עושה תמורה שמע מינה בתר מתכפר אזלינן. לא, לענין תמורה ודקא קשיא לך מתנה דקא יהבין ליה אי לאו דרבי רחמנא מלבד אשר תשיג ידו הוה אמינא גזירת הכתוב הוא קרבנו מדידיה הוא דמכפר מדאחרים לא, קמ"ל. מאי הוי עלה? תא שמע דאמר ר' אבהו אמר רבי יוחנן מקדיש מוסיף חומש ומתכפר עושה תמורה, והתורם משלו על של אחרים טובת הנאה שלו. מ"ט אמר קרא את כל מעשר תבואתך ונתת וגו':

מתני' אין ממירין לא אברין בעוברין ולא עוברין באברים, ולא עוברין ואברים בשלימים ולא שלימים בהן, רבי יוסי אומר ממירין אברים בשלימים אבל לא שלימים בהן. א"ר יוסי והלא במוקדשין האומר רגלה של זו עולה כולה עולה אף כשיאמר רגלה של זו תחת זו תהא כולה תמורה תחתיה:

גמ' אתמר בר פדא אמר אין קדושה חלה על עוברין ורבי יוחנן אמר קדושה חלה על עוברין ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דאמר רבי יוחנן הקדיש חטאת מעוברת וילדה רצה בה מתכפר רצה בוולדה מתכפר, וצריכא: דאי אשמעינן בהך קמייתא התם הוא דאקדשיה לעוברה

רש"י

או דלמא. כיון דשתי קדושות נינהו ה"ל הקדש ראשון לענין זה ומוסיף חומש: [ב] אחדא מגו חדא. כלומר סיפא דבעייא דרבי אבין אריסא דמילתא קאי ולאו מילתא אחריתי היא אלא שני גופין ושתי קדושות בעי: ואם תמצא לומר קאמר. אם תמצא לומר הייט חדא מגו חדא: מהו. מי אמרי' כיון דשני גופין ושתי קדושות נינהו לא מיקרי הקדש שני ומוסיף חומש דהא בהא קדושה והאי גופא לא תוסיף חומשו או דלמא סוף סוף מכח קמא [קא] אתא ידן (מעיקרא) והקדש שני הוא. נגבי חומש לישנא אחרינא פו] ירושלמי ולישנא בתרא דלעיל דבעיא דרבי אבין גבי תמורה גרסי' לה נמי הכא (ג) סו] [ג] ופירושי מפרש: מקדיש מוסיף חומש או מתכפר מוסיף חומש. דקימא לן (ב"מ דף נג:) הבעלים מוסיפין חומש אם פודין את הקדשן ואם אחרים פודין אותו יז] אין מוסיפין חומש הלכך הפריש זה קרבן לכפרת חבירו והומס מאן הוו בעלים דידיה יח] (חזי) דאי פריק ליה נוסיף חומש, מקדיש הוי בעלים אבל מתכפר כאחר דמי ואינו מוסיף או מתכפר הוו בעלים דידיה: א"ב. דמקדיש עושה תמורה אינו תמורה בצבור ושותפין והיכי דמי כגון דשוו צבור או שותפין שליח לאקדושי קרבן עלייהו דהשתא הוי מקדיש יחיד (ג) וקרינא ביה קרבן יחיד אי בתר דידיה אזלינן ואנן תנן בשלהי מתניתין הציבור והשותפין אין עושין תמורה אלא יט] בתר מתכפר אזלינן הלכך אין קרבנו עושה תמורה הואיל ורבים מתכפרין בו ולא קרינא ביה קרבן יחיד ואנן גמרינן לקמן ממעשר דקרבן יחיד עושה תמורה ולא דציבור ושותפין: בהשג יד. הייט קרבן עולה ויורד והלא קרבן נזיר קבוע הוא בין עשיר בין עני: הא כיצד. הכי קאמר קרא קרבנו שהפריש הוא משלו יביא על כן (גדרו) א) מלבד אשר תשיג ידו מלבד (ד) כלו' (אותו) שאינו יכול להפריש משלו שעני הוא ותשיג ידו לאחר זמן שאחרים יתנו לו יביאנו נמי ויצא: לענין כפרה. לאשמעינן דיכול להתכפר בבהמה שהפריש אחר לנזרו: מה כשהפריש הוא משלו. הוא עושה בו תמורה ולא אחר אף כשהפרישו לו אחרים הוא עושה בו תמורה ולא אחר: מדידיה הוא דמתכפר. דכתיב קרבנו לה': טובת הנאה שלו. של תורם הוי טובת הנאה שבידו ליתנו לאיזה כהן שירצה ולא כב] למי שתרם עליו: דכתיב את כל מעשר כג] וגו'. כי תכלה לעשר וגו' משמע מי כד] (שטנו) המעשר מתבואה שבידו ליתנו למי שירצה ולא ביד חבירו שנתרם עליו. טובת הנאה דבר מועט מקבל מישראל על מנת שיתן כל תרומותיו לבן בתו כהן: **מתני'** לא אברים דחולין בעוברין. דהקדש שאם אמר תהא רגל בהמה זו תמורת עובר הקדש שבמעי בהמה זו אין הקדושה חלה על האבר: כה] ואין עוברין באברין. שאם אמר הרי עובר שבמעי בהמת חולין זו תמורת רגל בהמת קדש זו אין העובר קודש: ולא אברין ועוברין. דחולין באברין ועוברין דקדש: ולא שלימין. דחולין בשלימים דקדש: ממירין אברין בשלימין. אמר הרי רגל בהמת חולין זו כו] תמורה תחת בהמת קדש זו חלה תמורה על האבר ופשטה לה בכל הבהמה והויא כז] תמורה כולה וקרבה: ולא שלימין בהן. דאין כח באבר אחד של בהמת קדש לעשות תמורה: והלא במוקדשים. כלומר בתחילת ההקדש כשמקדישו אם אמר רגלה של זו עולה כדמפרש טעמא לקמן בגמ': **גמ'** אין קדושה חלה על העוברין. אם הקדיש עובר במעי כח] (בהמה) אינו קדוש ליקרב ואם מקריב ליה כשנולד ולא אקדשיה משנולד מייתי חולין לעזרה ואם הפריש חטאת מעוברת לא הוו כשתי חטאות לאחריות, דעובר מכח אמיה הוא דקדיש ולא מכח עצמו והוי כולד חטאת ולמיתה אזיל [ד] וכן לכל דבריו הרי הוא כולד קדשים ולא כתחילת הקדש: רצה בוולדה מתכפר. דכי אמרינן וולד חטאת למיתה אזיל הייט היכא דמפריש חטאתו ונתעברה וילדה דהלכה למשה מסיני כ) נינהו חמש חטאות מתות כט] והכי גמירי לה דמתה אבל אי אפרשה מעוברת חשוב עובר כבהמה אחרת ותיילא עליה קדושה באנפי נפשיה והויא ליה כמפריש שתי חטאות לאחריות דמתכפר באיזו שירצה והשניה תרעה אלמא קדושה חלה על העוברין:

תוספות

אמר רבא א"כ. פירוש אי מקדיש עושה תמורה מליט ליבור ושותפין עושין תמורה כגון דשוו שליחא לאקדושיה נ] אבל לא מליט למימר אי מתכפר עושה תמורה מליט לבור ושותפין עושין תמורה כגון נא] דאיתקדוש בהמה להתכפר בה יחידי דכיון דיחיד מתכפר בה לאו דלבור היא אלא דיחיד:

איתמר בר פדא. זהו בר פדא בן אחותו של בר קפרא כדאיתא פ' קמא דמעילה (דף ז:) א"ל בר קפרא לבר פדא בן אחותו ראה מה אתה שואלני למחר בב"ה ואין זה בן פדת דבן פדת הוא ר"א בן פדת:

ואין קדושה חלה על העוברים. שאם הקדיש עובר במעי אמו בהמת חולין אינו קדוש ליקרב ואי מקריב ליה כשנולד ולא אקדשיה משנולד מייתי חולין בעזרה ואם הפריש חטאת מעוברת לא הוו כשתי חטאות לאחריות דעובר מכח אמיה הוא דקדיש ולא מכח עצמו והוי כולד חטאת ולמיתה אזיל וכן לכל דבריו הרי הוא כוולדות קדשים ולא כתחילת הקדש:

ורבי יוחנן אמר קדושה חלה על העוברין. ואם הקדיש עובר במעי אמו חולין קדיש נב] ואם הפריש חטאת מעוברת הוי כמפריש שתי חטאות לאחריות ולא הוי כולד חטאת אלא הולד קדושתו קדושת הפה מכח האדם ולא מכח האם נג] לא מליט ולד חטאת דאזיל למיתה אלא במקדיש חטאת ריקנית ועיברה:

ואזדא רבי יוחנן לטעמיה נד] [כו'] רצה בולדה מתכפר. פירוש ואין צריך קדושה אחרת והוי כמפריש שתי חטאות לאחריות שמע מינה דאית ליה לר' יוחנן קדושה חלה על העוברין דאי סלקא דעתך דאין קדושה חלה יצטרך קדושה אחרת אחר שנולד אבל אין לפרש מדלא אזיל למיתה שמע מינה דקדושה חלה נה] והא (אי) אפשר לומר דאף ע"ג דאין קדושה חלה על העובר אפילו הכי לא אזיל הולד למיתה דשמעינן ליה לר' יוחנן דאית ליה שיירו משוייר ואי אמר על בהמה של חולין היא קדש וולדה חולין הרשות בידו דעובר לאו ירך אמו הוא וכן מפרש הש"ס לקמן פ' כילד מערימין (דף כה.) אלא עיקר הראיה הוא דמדקאמר רצה בוולדה מתכפר ומשמע דאין צריך לאקדושיה זימנא אחריתי אחר שנולד דמשהקדיש האם הולד קדוש על פיו ולא מכח האם וק"ק מה שפירש רש"י ז"ל לבר פדא דאמר אין קדושה חלה על העוברין ונפקא מינה דאם הפריש חטאת מעוברת הוה ליה ולד חטאת ולמיתה אזלא מנלן דלמא אף על גב דאין קדושה חלה לא אזיל למיתה דסמא אית ליה שיירו משוייר ולאו ירך אמו הוא נו] כדפירשנו וי"ל דע"כ אית ליה לבר פדא דשיירו אינו משוייר דאם לא כן תקשה ליה ממתני' נז] (ולד שלמים) פרק כילד מערימין

הגהות הב"ח

הגהות הגר"א

גליון הש"ס

שיטה מקובצת

רבינו גרשום

לעוברה גופיה אבל הבא דאקדשיה לאימיה (הא) בכלל אימיה לא קדוש ואי אשמעינן בתרייתא התם הוא דאקדישלה וכל דאית בה אבל הבא דאקדשיה ליה כיון דליתיה אבראי לא קדיש, צריכא, לישנא אחרינא מאי קמ"ל [א] אם שיירו משוייר ועובר לאו ירך אמו הוא ותרתי למה לי? צריכא: דאי אתמר בהא משום דאימיה חזיא לגופיה מנו דנחתא קדושה לה נחתא נמי לולד אבל אידך לא, קמ"ל, (הא) ואי אתמר בהא משום דקא מפרש קדושה על (האם) הולד אבל ההיא לא, צריכא: יתיב ר' זירא וקאמר להא שמעתא, איתיביה ר' ירמיה לרבי זירא כיצד מערימין על הבכור המבכרת שהיתה מעוברת אומר מה שבמעיה של זו עולה ילדה זכר הרי זו עולה אלמא קדוש עובר, אמר ליה כי תניא ההיא בקדושת דמים, ומי אלימא קדושת דמים דקא מפקעא ליה מן הבכורה? אמר ליה אין והתנן כל קדשים שקדם מום קבוע להקדישן ונפדו חייבין בבכורה ובמתנות טעמא דלאחר שנפדו דחייבין אבל קודם שנפדו פטורין [אלמא] דאלימא קדושת דמים דמפקע ליה מבכורה. איתיביה האומר מה שבמעיה של זו עולה מותרת בגיזה ואסורה בעבודה משום כחוש עובר שבה, הא נמי קדושת דמים, ומי אלימא קדושת דמים (דאסירא ליה) בעבודה? אמר ליה אין והתנן יוצאין לחולין ליגזז וליעבד טעמא משום דנפדו הא קודם שנפדו אסורין בעבודה אלמא קדושת דמים אסורין ליה בעבודה. איתיביה אין ממירין לא אברין בעוברין ולא עוברין באברין אימורי הוא דלא מימר הא מיקדש קדשי? אמר ליה בולדי קדשים הוא דקדישי וקיימי אי ולד קדשים במעי אמן הוא הלא עבדין הא אבראי עבדין והא תניא אין הולד עושה תמורה הא מני רבי יהודה היא דאמר הולד עושה תמורה, א"ר יהודה תמורה הוא דלא עבדי הא מקדש קדשי הא"ר יהודה אברין לא קדשי? (אמר) הבא במאי עסקינן באבר שהנשמה תלויה בו. איתיביה מקדישין אברין ועוברין אבל לא ממירין הבא נמי בולדי קדשים אי בולדי קדשים מאי מקדישין הא קדישי וקיימי? הכי

רבינו גרשם

תני הכי מקדישין אברין וממירין: ועוברין שקדשו בבטן אמן. כגון שהקדישן ואח"כ נתעברו אין ממירין בהן ולעולם הא נמי בולדי קדשים מיירי [אבל בעוברין דעלמא ליכא למשמע מיניה] אכתי דקדש: אי ר' יהודה. איסא רישא מקדישין אברין וממירין בהן והיכי ממירין בהן הא לית ליה לר' יהודה האומר רגלה של זו עולה כולה עולה והכי נמי לענין תמורה: א"ל. ר' זירא הא מודי ר' יהודה דאי הקדיש אבר שהנשמה תלויה בו דקדשה כולה ובההוא אבר קאמר מקדישין איברין וממירין בהן ולעולם בולדי קדשים קא מיירי]: ל"א אבל לא ממירין קתני מיהת מקדישין עוברין. א"ל כגון דאקדשינהו לדמיהו רבותה [גבי אבר דאקדיש איברין לדמיהו] וטעמא משו' דאקדשינהו לדמיהו אין ממירין הא אקדשינהו לגופיהן קדשי למעבד תמורה הא אמר ר' יהודה אברין לא קדשי למיהוי כולה תמורה וליכא

רש"י

הכי קאמר מקדישין איברין וממירין בהן יז] כלומר מקדישין אבר אחד וממירין אחרי כן באותה בהמה ואשמעינן האי וממירין בהן דהאי דקאמר מקדישין אברין לאו למקדיש אבר לתודיה אלא למיפשט קדושה בכולה בהמה דאי אאבר לתודיה לא מלי למימר וממירין בהן דהא אפילו רבי יוסי דאמר ממירין אברין בשלמים מודה דאין ממירין שלמין בהן וכל שכן אברין באברין ודקתני סיפא דהך יח) ברייתא בפ' ב' אבל לא ממירין אשמעינן דאין ממירין אברים בשלמים דאם אמר אבר בהמה זו תמורה לא אקדשיה והייט אומר בתחילת הקדש מבתמורה דבתחילת הקדש כי אקדיש חד אבר פשט בכולה ובתמורה כי אמר אבר זה תמורה תחת שלימה זו לא קדשה: ועוברין שקדשו במעי אמן. כגון ולד קדשים אע"פ שהן קדושין אין ממירין בהמה בהן כל זמן שהן במעי אמן והא לאו משום חומר בקדשים מבתמורה קתני אלא משום דתנא וממירין בהן בבהמה שקדשה ע"י אבר כ) תני בעוברין אין ממירין בהן ור' יהודה היא [דאמר] ולד עושה תמורה דאי רבנן אברויי נמי לא עביד תמורה: אלא לזכרי כהונה. כדין חטאת, קא סלקא דעתך דבמפריש בהמה מעוברת עסקינן דאי במפריש ריקנית ונתעברה דכולי עלמא כא] הואיל ונכח אימיה הוא דקדיש, חולין הוא, דוולדי קדשים בהווייתן הן קדושים: כשהן טולדין ולא במעי אמן: מאי לאו תנאי היא. דבתרא קמא קדושה חלה על כב] האברין ומכח עצמן כשהיא מעוברת בשעת הקדש קדיש נאסר דלא כוולדי קדשים הוא ונאכלה בעזרה אין קדושה חלה עליו אלא מכח אמו וכשאר ולדי קדשים הוא דבהווייתן הוא דקדישי ולהכי נקט "חי" רבותא קא משמע לן דלא אמרי' הואיל וחי הוא בהווייתו חשיב ליה ואפילו לתנא בתרא ליקדש מכח אמו כשאר ולדי קדשים, קא משמע לן דהואיל ולא כלו חדשיו לאו הווייתו הוא: לא. במפריש בהמה מעוברת לא איירי הכא כלל אלא בבהמת קדשים שנתעברה ובהא פליגי תנא (קמא) כג] סבר ולדות קדשים בהווייתן הן קדושין כשהן טלדין הן קדושין ולא במעי אמן: בסורסן. לישנא דקרא נקט דאיתרבו ולדות מיניה דכתיב (דברים יב) רק קדשיך אשר יהיו לך וגו' ואמר מר "אשר יהיו לך" אלו הוולדות בפרק שני דבכורות (דף יד:): ואיבעית אימא חד תנא הוא. הנך תרתי מתנייתא, ודכולי עלמא קדושה חלה על העוברין ולאחר כב' יוחנן, ומאי דקתני דלא קדיש עובר, במקדיש בהמה ואח"כ נתעברה דוולדות קדשים בהווייתן הן קדושין ומאי דקתני דקדיש ולד לאלתר ולא הוי כשאר ולדי קדשים דעובר לאו ירך אמו כד] כשהקדישה מעוברת: לא קדושין בתמורה. שאם הן חולין והמירן בבהמת קדשים אינם נתפסין, ואפילו תמורה שחלה על בעלי מומין קבועין אינה חלה עליהן וכל שכן אם הקדישם ממש אינן קדושין:

תוספות

הא מני ר' יהודה היא. יש ספרים גרסינן אי ר' יהודה רישא היכי מתוקמא דקתני ולא אברין דחולין בשלמים דקדש דמשמע תמורה הוא דלא עבדי אברין לבהמה דליחול קדושת תמורה על כל גוף הבהמה משום אבר דידיה שהמירו בשלימים הא מיקדש קדישי אברים בתחילת הקדש אם הקדיש אבר אחד פשטה קדושה בכולה דהא תנא דמתני' האי סברא אית ליה מדקמהדר ליה והלא במוקדשין האומר רגלה של זו עולה כולה עולה מכלל דמודה תנא קמא בתחילת הקדש דפשטה בכולה ור' שמעון הוא דאי בר זוגיה דרבי יוסי לקמן בברייתא ואמר בתחילת הקדש כולה עולה ואשמועינן בתמורה דלא אי משום דדריש בהמה בבהמה אי משום דמקיש תמורה למעשר בסיפא דפירקין מה מעשר קרבן יחיד כו' ומההיא היקשא גופא יליף מה מעשר אינו נוהג באברים אף תמורה אינה נוהגת באיברים והכי אמרינן בפרק בהמה המקשה (חולין דף סט:) דאי רבי יהודה האמר לקמן בברייתא דלא פשטה קדושה בכולה הכא במאי עסקינן דדייקינן הא שלא ע"י תמורה קדשה כל הבהמה ע"י אבר אחד כגון שהקדיש אבר שהנשמה תלויה בו דאמרי' לקמן מודה ר' יהודה בדבר שיעשה אותה טרפה כגון אם הקדיש אחת מרגליה מן הארכובה ולמעלה הרי כולה עולה ובתמורה לא כט] דדרשי' בהמה בבהמה ע"כ לשון רש"י ונראה דאין צריך לגרוס כל זה דמשמע דפריך מטעם דמהדר ליה ר' יוסי והלא במוקדשין כולה מכלל דמודה ת"ק בה ובפ' בהמה המקשה (גז"ש) יש לשון אחר דרבי יוסי אדנפשיה קמהדר אבל תנא קמא פליג עליה ל) אפילו בתחילת הקדש ואם כן איכא למימר דרבי יהודה היא: הכי קאמר מקדישין איברין וממירין. כך גירסת רש"י ור"ל אם פשטה קדושה בכל הבהמה ע"י קדושת הבהמה ממירין בכל הבהמה אבל אמר אבר זה של חולין תהא תמורה לא אמר כלום ונראה דמשום הכי דחיק רש"י לגרוס וממירין משום דפריך עלה בסמוך אברים מי קדישי לא) דאי לא גרס וממירין היכא אשכחנא דאמר אברין קדשי אלא מדקאמר אברין ממירין ועל כרחין הייט כשהקדיש האבר ופשטה קדושה בכל הבהמה ולא נהירא לגרוס וממירין חדא דליתא ברוב הספרים ועוד דבמתניתין גבי חומר בתחילת הקדש מבתמורה תני דאי גרס וממירין אין זה חומר בתחילת הקדש מבתמורה ולכך נראה דלא גרס ליה והא דפריך עלה בסמוך אברים מי קדשי משום דקתני מקדישין עוברין ואברים ובודאי אבר לתודיה לא [...]

מסורת הש"ס

גמרא

[א] הכי קאמר מקדישין איברין וממירין בהן אבל לא ממירין [אברים] בהן ועוברים שקדשו במעי אמן אין ממירין בהן (א), בולדי קדשים במעי אמן הוא דלא עבדין תמורה הא אבראי עבדי' והא תנן אין הוולדות עושין תמורה הא מני רבי יהודה היא, אי רבי יהודה אברין מי קדשי הא לר' יהודה לית ליה האומר רגלה של זו עולה כולה עולה? אמר ליה הכא (במאי עסקינן) בדבר (העושה) אותה טרפה. (לימא) כתנאי השוחט את החטאת ומצא בה בן ארבע חי: תני חדא אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה ואינה נאכלת אלא לפנים מן הקלעים ואינה נאכלת אלא ליום אחד ותניא איכך נאכלת לכל אדם [ב] ונאכלין בכל מקום [ג] (א) ואינן נאכלין בעזרה מאי לאו תנאי היא דמר סבר קדושה חלה על עוברין ומר סבר אין קדושה חלה על עוברין: לא, הני תנאי בהא קמיפלגי דמר סבר ולדות קדשים בהווייתן הן קדושים ומר סבר ולדי קדשים במעי אמן הן קדושים ואיבעית אימא חד תנא הוא הא מהלין מתנייתא במקדיש בהמה ואח"כ נתעברה והא מנהון שהקדישה מעוברת. תניא רבי אליעזר אומר כלאים וטרפה ויוצא דופן טומטום ואנדרוגינוס לא קדושין ולא מקדישין ואמר שמואל לא קדושין בתמורה ולא מקדישין [לעשות] תמורה ותניא א"ר (מאיר) מאחר שאינן קדושין היאך מקדישין, אי אתה מוצא אלא במקדיש בהמה ואחר כך נטרפה במקדיש ולד ויצא [דרך] דופן אלמא קדיש ולד, אמר בתם במעי תמימה אפילו בר פרא נמי מודי דקדיש, לא נחלקו אלא בתם במעי בעלת מום: בר פרא סבר כיון דאימיה לא (מקדישין) קדושת הגוף, הוא נמי לא קדיש ורבי יוחנן סבר הני כב' בהמות נינהו: אימיה היא דלא מיקדשא אבל הוא קדוש לישנא אחרינא אבל כלאים וטומטום ואנדרוגינוס אי אתה מוצא אלא בולדי קדשים וכרבי יהודה שהיה אומר הולד עושה תמורה הלין הוא דלא קדשי גופייהו אבל עוברין אחרים קדושין אמר אביי תם במעי תמימה דברי הכל קדיש גופיה אלא כי פליגי במעי בעלת מום דבר פרא סבר כיון דאימיה נמי לא קדיש גופה איהו נמי לא קדיש אלא לדמי רבי יוחנן סבר עובר לאו ירך אמו הוא ואע"ג דאימיה לא קדשה לגופה ולד מיהא קדיש לגופיה: א"ר יוסי והלא במוקדשין האומר רגלה של זו כו':

א) גי' ז"ק ונאכלין לעולם מאי לאו

תנו

הקדישו אי לא דפשטה קדושה בכל הבהמה: השוחט את החטאת. כגון שעירה דאילו כשבה אי אפשר לילד תוך שנתה כדאיתא בבכורות (דף יט:): ומצא בה בן ארבע חי. דאיט בן ה' בבהמה דקה אינה

[...]

תנו רבנן א) יכול האומר רגלה של זו עולה תהא כולה עולה ת"ל כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קדש ממנו לה' ולא כולו לה', יכול תצא לחולין ת"ל יהיה קדש הא כיצד תמכר לצרכי עולות ודמיה חולין חוץ מדמי אבר שבה דברי רבי מאיר ורבי יהודה, [א] ב) ור' יוסי ור' שמעון אומר מנין לאומר רגלה של זו עולה שכולה עולה שנאמר כל אשר יתן ממנו לה' כשהוא אומר יהיה קדש לרבות את כולה: אמר מר תמכר לצרכי עולות [ב] והא קמייתי בהמה מחוסרת אבר אמר רבא באומר הרי עלי עולה בחייה ג) אמר רב חסדא ד) מודה רבי יהודה בדבר ה) שעושה אותה טרפה רבא אמר בדבר שעושה אותה נבילה ורב ששת אמר בדבר שהיא מתה, מאי איכא בין רב חסדא לרבא איכא בינייהו טרפה חיה רב חסדא סבר לה כמאן דאמר טרפה אינה חיה ורבא סבר לה כמ"ד טרפה חיה, ומאי איכא בין רבא לרב ששת איכא בינייהו דרבי אלעזר א) דאמר רבי אלעזר ו) ניטלה ירך וחלל שלה נבילה רבא סבר לה כרבי אלעזר רב ששת לא סבר לה כר' אלעזר, מיתיבי אמר רבי נראין דברי רבי יהודה בדבר שאין הנשמה תלויה בו ודברי רבי יוסי בדבר שהנשמה תלויה בו ז) לאו מכלל דפליג עליה רבי יהודה, בשלמא נראין דברי רבי יהודה בדבר שאין הנשמה תלויה בו ח) מכלל דפליג עליה רבי יוסי אלא נראין דברי רבי יוסי בדבר שהנשמה תלויה בו ט) לאו מכלל דפליג עליה רבי יהודה ותיובתא דכולהו, לא, חסורי מיחסרא והכי קתני נראין דברי רבי יוסי לר' יהודה בדבר שהנשמה תלויה בו שאף רבי יהודה לא נחלק עליו אלא בדבר שאין הנשמה תלויה בו אבל בדבר שהנשמה תלויה בו מודי ליה: י) בעי רבא בעוף מהו: בהמה אמר רחמנא והא לאו בהמה היא או דלמא קרבן אמר רחמנא יא) והאי נמי קרבן הוא: תיקו: בעי רבא יב) הקדיש אבר לדמיו מהו נחתא ליה קדושת הגוף: מי אמר יג) כיון דנחתא ליה קדושת דמים נחתא ליה נמי קדושת הגוף יד) ומדאקדשיה לחד אבר אקדשיה לכולה או דלמא חד מגו אמר, תרי מגו לא אמר: טו) תפשוט ליה מדידיה טז) דהאמר רבא הקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף: התם דאקדשיה לכוליה הכא יז) דאקדשיה חד אבר, מאי: יח) תיקו. בעי מיניה יט) מרבא הקדיש חד אבר מהו בגיזה: תפשוט לך מהא דתניא כ) לא תגוז בכור צאנך אבל אתה גוזז בשלך ושל אחרים כא) התם לא נחתא ליה קדושה כלל הכא נחתא ליה קדושה כב) (לישנא אחרינא) התם אין בידו להקדישו הכא בידו להקדישו: בעא מיניה אביי כג) מרבא הקדיש עורה מהו בעבודה כד) תא שמע האומר מה שבמעיה של זו עולה מותרת בגיזה ואסורה בעבודה מפני כחוש עובר שבה אמר ליה כי קתני אסורה בעבודה מדרבנן, אי הכי אפילו בגיזה נמי תיתסר אמר ליה עבודה דמיכחשא כה) גזרו בה רבנן, גיזה לא גזרו בה רבנן: בעא מיניה אביי מרב יוסף כו) היא שלמים וולדה חולין כז) ושחטה בפנים מהו, למ"ד ולדי קדשים בהווייתן הן קדושין: מי הוי חולין בעזרה או לא א"ל

א) חולין כח. לג: [נדה כג.] ב) [ערכין ה. ע"ש] ג) שבועות יא. ע"ש בכורות יד: [לקמן יט: ערכין ה.]

רש"י

יהיה קדש. ההוא אבר וכיון דההוא אבר הוי קדוש תו לא מצי למשקלו ההיא בהמה לשם חולין אלא תמכר כולה חוץ מדמי אותו אבר שבה דדמי אותו אבר לא יטול שהרי הקדישו ואינו יכול למוכרו: הכי גרסי' דברי רבי מאיר ור' יהודה: **מחוסרת אבר.** שהרי אותו אבר אינו שלו אלא לחובת המוכר הוא קרב נמצא שהלוקח זה לא הקריב עולה שלימה והוא נדר להקריב כל הבהמה לחובתו: **באומר הרי עלי עולה בחייה.** הרי עלי להקריב כל האברין שבבהמה חיה ממנה והרי כן עשה דהמוכר לא הקדיש אלא אבר שאינה חיה ממנו כגון רגל מן הארכובה ולמטה, שאם היה מקדיש דבר שהנשמה תלויה בו הוה פשטה קדושה בכולה כדאמר מודה ר' יהודה בדבר שעושה אותה טריפה שאם הקדיש אבר שממנו נטרפת אם היה ניטל, פשטה קדושה בכולה אפי' לר' יהודה, לישנא אחרינא ירושלמי והא מייתי בהמה דמקדיש גופה כי ליהוי כולה לדידיה כלומר האי לוקח הא מייתי בהמה שאין [כח] הגוף שלו ומשני כגון דאמר כוזא מן הדא בהמה לעולה כלומר שוה זוז מבהמה זו לעולה והרי קנה [ד] זוז (וזוז) הלכך יצא דהא לא נדר עולה שלימה: **מודה ר' יהודה.** דפשטה קדושה בכולה: **שעושה אותה נבלה.** כגון הירך וחלל שלה אבל בדבר העושה אותה טרפה כמו רגלה מן הארכובה ולמעלה (א) לא מודה וטעמא מפרש לקמיה [כט] (כגון הלב או הושט): **כמ"ד טרפה אינה חיה.** פלוגתא היא באלו טרפות (חולין דף מג.) הלכך כיון דאינה חיה הרי הקדיש דבר שהנשמה תלויה בו הלכך מודי: **ורבא ס"ל טרפה חיה.** ואינו דבר שהנשמה תלויה בו: **ניטל הירך וחלל שלה נבלה.** אע"פ שהיא עדיין חיה מטמאה כנבלה דכמתה היא ולא כחיה: **רבא סבירא ליה כרבי אלעזר.** הילכך אקדיש ירך וחלל שלה האי דבר שהנשמה תלויה בו: **ורב ששת לית ליה דר' אלעזר.** [ה] בפ"ק דחולין (דף כא.) מפרש היכי דמי חלל שלה כל שרבולה נראית חסרה: **הכי קאמר נראין דברי רבי יוסי לר' יהודה.** דר' יהודה מודה ליה בדבר שהנשמה תלויה בו: **בעוף מהו.** לר' א) יוסי קא בעי לה הקדיש רגל עוף דתור או בן יונה מי פשטה קדושה בכוליה או לא: **בהמה אמר רחמנא.** בהאי קרא [נ] מכל אשר יתן ממנו כתיב "בהמה, וקרבן": **הקדיש אבר לדמיו מהו דמיתות.** קדושת הגוף לכל הבהמה ותיקרב עולה מי אמר לרבי יוסי מדאקדיש חד אבר לדמיו פשטה קדושה לכולה בהמה לדמיה ומיגו דנחתא לה קדושת דמים לכולה בהמה נחתא לה קדושת הגוף הואיל והיא גופא חזיא לעולה למה לי למוכרה ולהביא בדמיה עולה הלכך בעל כרחיה קדשי קדושת הגוף: **תרי מיגו.** חד דהוא לא אקדיש אלא אבר ולדמיו ואנן צריכין לומר מיגו דחייל אאבר חייל אכולה בהמה לדמיה [מגו] דנחית [לא] כולה לדמיה נחית נמי כולה לקדושת הגוף: **ותפשוט ליה מדידיה.** דודאי נחתא לה קדושת הגוף: **דהא אמר רבא הקדיש זכר.** אי זכר והכי נקט רבא זכר דבעולה איירי רבא ונקבה לא חזיא לעולה וליכא למימר [לב] קדושת הגוף: **לדמיו.** להביא בדמיו עולה קדוש קדושת הגוף ואינו יכול למכרו הואיל והוא גופיה חזיא לעולה והוא עצמו יקרב לעולה והכא נמי הואיל ולרבי יוסי נחתא קדושה לכולה על ידי האבר קדשה נמי לגופה: **התם דאקדשה לכולה.** וליכא אלא חד מיגו: **הקדיש אבר מהו בגיזה.** [לג] בעבודה לא תיבעי לך דאסור דהא מכחיש [לד] לה: ג) **בשלך ושל אחרים.** עובד כוכבים אם יש לך בכור בשותפות עם העובד כוכבים מותר לגוזו הכא נמי הואיל והחולין והקדש שותפין בו מותר: **התם גבי בכור לא נחתא ליה שום קדושה.** ואפי' לחלקו של ישראל דשותפות עובד כוכבים פוטרת מן הבכורה הכא נחתא קדושה [לה] להך אבר: **אין בידו להקדישו.** הואיל ויש לעובד כוכבים שותפות בו: **הקדיש עורה.** של בהמה מהו בעבודה, בגיזה לא תיבעי לך דלא מכחיש ליה לעור אבל עבודה מכחשא ליה לעור: **מפני כחוש העובר.** והכא נמי איכא כחוש עור: **מדרבנן.** וכי מיבעיא [לו] ליה מדאורייתא ומילקי עליה: **היא שלמים וולדה חולין.** הקדיש בהמה מעוברת חוץ מעוברה דלדברי הכל אין העובר קדוש: **למאן דאמר וולדות קדשים בהווייתן הן קדושין.** כלומר אדם שהקדיש בהמה ואחר כך נתעברה ומיבעיא לי אליבא דמאן דאמר וולדות קדשים בהווייתן הן קדושין והשתא נויהא לא קדיש עובר ושחטה לאם בפנים בעזרה מי הוי ולד חולין בעזרה ומחייב דהא לא הקדיש עובר או לא: **א"ל.** לא מחייב: מי

א) עי' רש"ק בכ' שברמב"ם מפרש דלרבי יהודה נמי וכגון שהקדיש בעוף אבר שהנשמה תלויה בו וע"ש ב) בפלון נ"ק

תוספות

רב חסדא סבר כמאן דאמר טריפה אינה חיה ורבא סבר כמאן דאמר טריפה חיה. ובפ"ק דבכורות (דף ג.) נהפכה סוגיא ואת גבי שותפות עובד כוכבים דרב חסדא סבר טריפה חיה וזו מן הסוגיות הפוכות שבהש"ס וכן מצינו בשאר דוכתי גבי פלוגתא דאביי ורבא דידים מוכיחות במסכת נדרים (דף ה:) ובמסכת נזיר (דף סב. ע"ש) ומיהו צריך עיון לפי הא דאמר רבא הכא טריפה חיה דבפרק החולץ (יבמות דף לו) אמר רבא גבי ספק טרפה משהינן לה י"ב חדש:

[ו] **התם** לא נחתא ליה קדושת הגוף. [נ] פירש רש"י דסבר דשותפות העובד כוכבים פוטרת מן הבכורה ובפ"ק דבכורות (דף ג:) קאמר אפי' למ"ד שותפות העובד כוכבים אינו פוטר והא דאמר התם לא נחתא ליה קדושה ר"ל להקריב: **היא** שלמים וולדה חולין ושחטה בפנים מהו. פירוש אם הולד אסור משום חולין בעזרה ונראה דמלי למיפשטיה [לח] מההיא דלעיל דהשוחט את החטאת ומצא בה בן ד' חי משמע דלא הוי חולין בעזרה: אין

עין משפט נר מצוה

צט א ב ג מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הל"ב:

ק ד מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל"ט ופ"ב מהל' הבית הטומאה הלכה א:

קא ה מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הל"ב:

[illegible]

קב ו מיי' פ"ד מהל' מעילה הל"ב ופ"ה מהל' ערכין הל"ד:

קג ז מיי' פ"ט מהל' ערכין הלכה יד ופט"ו מהלכות מעה"ק הלכה ה:

קד ח מיי' פ"א מהל' מעילה הל"ו:

קה ט מיי' פ"ב מהל' מעילה הל"ד:

מסורת הש"ס

חולין סט: ערכין ה:

[נ"ל רבי יוסי ור"ש אומרים]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מודה וכו' ולא נלא אבל וכו' מהרכובה ולמעלה כגון כלל כגון והא לא מודה ועטמא מפרש לקמיה הס"ד:

[חולין מג. וש"נ] נ"ק מ"ו

גי' רש"ל במסכת חולין וחלל שלה ניכר נגלה

רבינו גרשום

[והא קא מייתי] בהמה מחוסרת אבר. דמעיקרא איקדיש מינה אבר: [אמר רבינא באומר. זה הקנה אותה אומר בשעת נדרו הרי עלי עולה]: בחייה כלומר (באומר זה הקונה בשעת נדרו) הרי עלי (בהמה) להביא עולה שיכולה לחיות ואפי' היתה מחוסרת אותו [אבר] שהוקדש מקודם היתה יכולה לחיות ומה שנדר הביא. ל"א והא קא מייתי בהמה כו'. [אלא אמר רבא כגון דאמר בשעת נדרו הרי עלי] בזוא (כלומר לא אמר בשעת נדרו אלא בשוה זו) מן [הדא] בהמה לעולה [דלא קבל עליו אלא בשוה זוז ממנה לעולה] דהשתא [תוך] מאותו אבר המוקדש [עדיין יש בה] שוה כמה זוזים ומה (שנדר) [ששוה יותר] יכול להביא [מודה ר' יהודה]: בדבר שהנשמה תלויה בו. [ואי אקדיש אבר מינה שהנשמה תלויה בו] כגון לב או כבד [דקדשה כולה או] בדבר שעושה טרפה [אם ניטל ממנה אותו אבר כגון] שנחתך רגלה מן הארכובה ולמעלה: ורבא סבר לה. כמאן דאמר טרפה חיה להכי קאמר בדבר שעושה אותה נבילה כגון ניטל הירך וחלל שלה [נבילה]: רב ששת לא סבר לה כר' אלעזר. להכי קאמר בדבר שהיא מתה מיד ולא שתהא מפרכסת [אלמא בתרווייהו פליגי]: ותיובתא דכולהו. דרב חסדא ורבה ורב ששת: אלא חסורי מחסרא והכי קתני כו'. ולא קשיא להו: בעוף מאי. אמר ר' יוסי דאי אקדיש רגל מן העוף הרי נמי כולו קדוש אי לא מי אמרינן קרבן אמר רחמנא ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה' ותאי נמי קרבן הוא]: פשוט מן הא דאמרת תקדיש זכר [דראוי לעולה הקדיש] לדמיו קדוש קדושת הגוף: התם. [מטום] דאקדשיה כוליה לדמיו וטנו דנחיתי קדושת [דמים אכולה] (לכולו לדמיו) נחתא ליה קדושת הגוף [נמי לכולו]: ל"א חד מגו אמרינן [הוא דאמרן תרי מגו מגו דאקדיש חד אבר קדשה כו' ומגו דקדשה לדמיה קדש קדושת הגוף] תרי מגו לא אמרינן: תא נמי שלו ושל אחרים [הוא] דחד אבר מינה הוא דקדיש ושאר הגוף דדתולין הוא. א"ל התם לא נחתא ליה קדושה בכולה דחציה דעובד כוכבים היא וחלק עובד כוכבים לא קדיש הכא דכולה שלו הויא נחתא קדושה בכולה ואסורה כולה בגיזה. הקדיש שה כי לישנא אחרינא: עור מהו בעבודה. כלומר בגיזה לא קא מיבעיא ליה דודאי אסורה מפני כחש העור כי קא מיבעיא ליה בעבודה: ת"ש האומר מה שבמעיה של זו עולה מותר בגיזה ואסורה בעבודה. מפני כחש עובר. הכא נמי עבודה מכחיש העור ואסור דכשהוא שמינה מוסב העור א"ל מיהא לא תפשוט דכי קתני

שיטה מקובצת

א) יכול. עי' תוס' לקמן (דף כו ע"א): ב) ר' יוסי אות ו' נמחק: ג) בחייה ל"א והא מייתי בהמה דמקדיש גופא כי ליתא לכולה לדידיה אמר רבא כגון דאמר בזוא מן הדא בהמה לעולה אמר: ד) חסדא. עי' תוס' ערכין (דף כ'): ה) בדבר. ס"א שהנשמה תלויה בו. גליון אי מקרא אי מסברא ואע"ג דאיכא לאוקמי קרא לומר שלא יצא הרגל לחולין מ"מ שקולין הן ויבואו שניהן: ו) אלעזר ניטל הירך וחלל: ז) עי' בהשמטות בסוף המסכת: ח) בו דהא פליג עליה ר' יוסי תיבת מכלל ואות ר' ד' נמחק: ט) בו מכלל דפליג עליה ר"י תיבת לאו ואות ד' נמחק: י) בעי רבא בעוף מהו. גליון תימה לפשוט ממתניתין דתנן אין העופות עושין תמורה לפי דכתיב בהמה וי"ל דשאני הכא דכתיב קרבן לרבות עופות: יא) רחמנ' והא נמי אות י' נמחק: יב) הקדיש אבר לדמיו. אליבא דר' יוסי בעי דאם הקדיש אבר קדושת [הגוף] קדוש כולה כמו כן כשתקדישו קדושת דמים [אי] קדוש כולו קדושת דמים ובעי כיון דלא קדיש אלא מאבר אחר. תוס': יג) מתיבת כיון עד תיבת מדאקדשי' נמחק: יד) מדאקדשיה לחד אבר אקדשיה לכולה ומדנחית ליה לקדושת דמים נחית ליה קדושת הגוף או: טו) עי' בהשמטות בסוף המסכת: טז) דהא אמר רבא: יז) הכא דאקדיש חד אבר. קשה הרי דמעיקרא בעי אי אמרי' תרי מיגו אי לא ומאי ס"ד לאתויי מחד מיגו. תוס': יח) מאי ס"א הכא חד מיגו הכא תרי מיגו: יט) מיניה אביי מרבה אות א' נמחק: כ) דתניא לא תעבוד בבכור שורך אבל אתה עובד בשלך ושל אחרים לא: כא) עי' בהשמטות בסוף המסכת: כב) נחתא ליה קדושה. ס"א התם לא נחתא ליה קדושה בכולה בהמה הכא נחתא ליה קדושה בכולה בהמה אי נמי תיבות לישנא אחרינא נמחק: כג] אביי מרבה הקדיש אות א' נמחק: כד] בעבודה. ס"א הקדיש עובר בסעי אמו מהו בעבודה. גליון צ"ע לר' יוסי הקדיש עורה מהו שתקדיש כולה דדילמא דוקא רגל שראויה להקרבה אבל עור לא ותהיה האבעיא אפילו לר' יוסי: כה] דמכחשא ולד גזרו בה רבנן גיזה דלא מכחשא ולד לא גזרי: כו] כז] עי' בהשמטות בסוף המסכת: כח] שאין כל הגוף שלו ומשני אמר רבא כגון דאמר בזווא מן אות כ' נמחק: כט] לקמיה בדבר שהוא מתה כגון: ל] קרא דמכל אשר: לא] דנחית אכולה לדמיה נחית נמי אכולה לקדושת הגוף: לב] למימר קדשה קדושת: לג] בגיזה לר' יהודה קא מבעיא ליה דאמר לא פשטה קדושה בכולה מהו אותו אבר בגיזה לר' יוסי כיון דפשטה קדושה בכולה פשיטא דאסורה בגיזה ועבודה: לד] מכחיש ליה לאבר שלך ושל: לה] קדושה לחד אבר תיבת לחד נמחק: לו] מבעיא לי מדאורייתא אות ה' נמחק: [ל]ז] בהשמטות בסוף המסכת: לח] למיפשטיה. גליון ויש לחלק בין כלו לו חדשיו בין לא כלו לו חדשיו: מתיבת

הגהות הגר"א

[א] גמ' ור' יוסי. נ"ל ר"י ור"ש אומרים: [ב] שם והא קמייתי כו'. [illegible]

יד] **מי קרינא ביה כי ירחק ממך המקום וזבחת**. דמהתם נפקא לן דאסור לשחוט חולין בעזרה דדרשינן בריחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקירוב מקום בעזרה בפרק שני דקדושין (דף נז:) והכא מי קרינא ביה הכי הא אינו יכול לשחוט בהמה זו אלא בעזרה שהרי שלמים היא: **היא חולין וולדה שלמים**. ואליבא תורה אור דמ"ד קדושה חלה על העוברין ושחטה בחוץ טו] מי חייב כרת אעובר משום שחוטי חוץ: **מי קרינא ביה והביאום לה'**. דלא מחייב משום שחוטי חוץ אלא באותן דראויין לקרבן והאי עובר לא חזי השתא לקרבן: **והביאום לה'**. גבי שחוטי חוץ כתיב:

מתני' **אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון**. מפרש בגמרא: **ואין המחומץ מחמץ אלא לפי חשבון**. עיסה של חולין שנתחמצה בשאור של תרומה הרי כולה אסורה ואם נפל מאותה עיסה לתוך עיסה אחרת של חולין וחימצתה אינה אוסרתה אלא לפי חשבון שאור תרומה שמעורב בה כלומר אם נפל בעיסה אחרונה מן הראשונה שיעור גדול כל כך שיהא בו משאור של תרומה שנתחמצה ממנו כדי לחמץ את האחרונה אסורה אף האחרונה אם בין הכל מה שנפל מן הראשונה לתוך האחרונה אין טז] (בו) אלא כדי לחמץ אחרונה מותרת האחרונה שלא נפל בה מן התרומה כדי לחמץ: **מים שאובים**. מפרש בגמרא: **ואין מי חטאת נעשים מי חטאת אלא עם מתן האפר**. בשעה שנותן את האפר נעשין מי חטאת הלכך בעינן שיהו מים תחילה בכלי ואח"כ אפר אבל נתן אפר תחילה ואח"כ מים פסול דהא עם מתן אפר יז] לעשות מי חטאת לא הוי שם מים ותו לא עבדי מי חטאת: **ואין בית הפרס עושה בית הפרס**. יח] שדה שנחרש בה קבר לשון דבר פרוסה אם חזר וחרש בית הפרס ושדות שסביבותיו לא מחזקינן לשאר שדות כבית הפרס (דילמא) שהמחרישה הוליכה העצמות לשדות שסביבותיה דקבר אחד לא עביד בית הפרס אלא כפי שיעור דמפרש בגמרא: **ואין תרומה אחר תרומה**. שאם תרם וחזר ותרם אין השניה תרומה: **גמ' מאן תנא**. דאין המדומע מדמע אלא לפי חשבון: **מדמעת כתרומה ודאי**. שאם נפלה סאה מן הדימוע למקום אחר ואין שם מאה סאין לבד סאה זו כולן אסורין: **שאני אומר סאה יט] שנפלה**. לתוך הדימוע היא סאה שעלתה וחזרה ונפלה לתוך האחרים: **אלא לפי חשבון** כ] (שבה). לפי מה שיש תרומה בסאה זו של דימוע בעינן מאה שיעורין מן החולין אבל מאה סאין לא בעינן כגון אם נפלה תחילה סאה של תרומה א) לתוך כ' וארבע סאין של חולין נדמעו ועכשיו כל סאה וסאה שיש שם הוי אחד מכ"ד שבו תרומה והיינו לוג תרומה בכל סאה וסאה אם חזרה ונפלה סאה מאותו דימוע לתוך חולין אחרים אם יש שם שבעים ושבעה לוגין אחרים של חולין מצטרפין עם עשרים כא](וארבע) לוגין חולין שבסאה זו ומבטלין את לוג התרומה: **ואין המחומץ מחמץ כו' דלא כרבי אליעזר**. דר' אליעזר לא בעי שיהא שם מן האיסור כדי לחמץ אלא האיסור וההיתר מצטרפין לאיסור: **אחר אחרון אני בא**. שהוא גורם את החימוץ ואם נפל האיסור בסוף אסורה ב) ומתני' כב] אע"ג דלא נפל מעיסה ראשונה לתוך האחרונה אלא כדי חימוץ ומגלא שרוב החימוץ חולין היה אפילו הכי קאסר ליה רבי אליעזר דסבירא ליה זה וזה גורם אסור, ואחר אחרון דקאמר רבי אליעזר לאו דווקא דאי נמי נפל האיסור תחילה ואח"כ ההיתר אם לא קדם וסילק את האיסור אלא הניח וחימצוה בין שניהם אסורה דזה וזה גורם אסור אית ליה לרבי אליעזר בפרק קמא דבכורות (דף ג) וכן בכל דוכתא והכי שני לה אביי בפסחים בפרק כל שעה (דף כז.) לא שנו אלא שקדם וסילק את האיסור אבל לא קדם כג] וסילק אסור ואף על גב דפרכינן לה התם כד] בהא מילתא סוף סוף מסקנא דשמעתא היא דסבירא ליה לרבי אליעזר דזה וזה גורם אסור: **מי גשמים**. כשרים לטבילה דלא בעינן מים חיים אלא זב בלבד: **ממלא בכתף**. מים שאובין תשעה עשר סאה: **ופותקן למקוה**. שלא יערה מן הדלי לתוך המקוה דאפי' בשלשה לוגין מיפסיל למקוה בכי האי גוונא אבל יעשה חריץ וגומא למרחוק ויערה מן הדלי לתוך הגומא ויקלחו המים דרך החריץ לתוך המקוה והיינו המשכה:

א) עי' ל"ק שהאריך: ב) נ"ל והאי דמתני' ל"ק

א"ל מי קרינא ביה °כי ירחק ממך המקום וזבחת כשמיניה אביי מרב יוסף היא חולין וולדה שלמים ושחטה בחוץ מהו: מי מחייב עליה משום שחוטי חוץ או לא? א"ל מי קרינא ביה °והביאום לה' ת"ל א"ל ראוי לפתח אהל מועד חייבין עליו בחוץ: **מתני'** *אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון ואין המחומץ מחמץ אלא לפי חשבון ואין המים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון; ואין מי חטאת עושין מי חטאת אלא עם מתן אפר, ואין בית הפרס עושה בית הפרס, ואין תרומה אחר תרומה, ואין *תמורה עושה תמורה, ולא הולד *עושה תמורה ר' יהודה אומר *הולד עושה תמורה אמרו לו הקדש עושה תמורה *ואין הולד עושה תמורה:

גמ' מאן תנא? א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן דלא כרבי אליעזר דתנן *סאה של תרומה שנפלה לפחות ממאה חולין ונדמעו ונפל מן המדומע למקום אחר רבי אליעזר אומר מדמע כתרומה ודאי *(שאני אומר סאה שנפלה היא שעלתה) וחכ"א אינה מדמעת אלא לפי חשבון שבה: ואין המחומץ מחמץ כו': אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מתניתין דלא כרבי אליעזר דתנן *שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך העיסה ולא בזה כדי להחמיץ ולא בזה כדי להחמיץ ונצטרפו וחימצו רבי אליעזר אומר אחר אחרון אני בא °וחכמים אומרים בין שנפל איסור לכתחילה ובין שנפל איסור בסוף לעולם אין אסור עד שיהא בו כדי להחמיץ: ואין המים שאובין פוסלין את המקוה: מאן תנא? אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן רבי אליעזר בן יעקב היא *דתנן *) ר' אליעזר בן יעקב אומר מקוה שיש בו עשרים ואחת סאה מי גשמים ממלא בכתף תשעה עשרה סאה ופותקן למקוה

*) [תוספתא דמקואות פ"ד ע"ש]

והן

אין המדומע חוזר ומדמע אלא לפי חשבון. כדמפרש בגמרא כגון סאה של תרומה שנפלה לפחות ממאה של חולין ונדמעו ונפל מן המדומע למקום אחר דאינה מדמעת השניה אלא לפי חשבון תרומה שבה ואם יש בשניה שיעור כדי לבטל שיעור מן התרומה שנפל בה בטילה אע"ג דאין בראשונה כדי לבטל שיעור כה] התרומה שנפל בה והיינו כחכמים דגמרא ולא כדברי ר' אליעזר דאמר מדמע כתרומה °והוא הדין דמלתא דרבי אליעזר היא אפילו אם יש (בשניה) מאה כדי לבטל מה שנפל בה כיון דלא עלתה אחת מהן קודם שנפל בשניה וצריך להעלות מפני גזל השבט:

ואין המחומץ חוזר ומחמץ אלא לפי חשבון. פרש"י עיסה של חולין שנתחמצה בשאור של תרומה כולה אסורה ואם נפל מאותה עיסה לתוך עיסה אחרת של חולין וחמצתה אינה אוסרתה אלא לפי חשבון שאור התרומה שמעורב בה כלומר שאם נפל בעיסה אחרונה מן הראשונה שיעור גדול כל כך שיהא בו משאור של תרומה שנתחמצה ממנו כדי לחמץ האחרונה אסורה אף האחרונה ואם בין הכל מה שנפל מן הראשונה לתוך האחרונה אין בו אלא כדי לחמץ האחרונה מותרת האחרונה כיון שלא נפל מן התרומה כדי לחמץ עכ"ל רש"י ולא נראה טו] דאם כן כי אמר בגמרא עלה [דלא] כרבי אליעזר דתנן שאור של חולין ושל תרומה כו' °למה צריך לאתויי דלא כרבי אליעזר כז] [ממתני' דשאור] אלא מההיא משנה שהביא גבי מדומע דמינה מלי לאוכוחי שפיר דלא כר' אליעזר לכן נראה לפרש כגון כזית שאור של תרומה וכזית שאור של חולין שניהם בעין ונפלו לתוך עיסה של חולין וחימצו ואין בכל אחד לבדה כדי לחמץ דאינה אסורה והיינו לפי חשבון כדי לחמץ בשאור של תרומה לבדה וזהו ממש כי ההיא משנה דמייתי עלה בגמרא וחכמים אומרים כו' דסבר זה וזה גורם אסור[א]:

ואין המים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון [וכו'] רבי אליעזר בן יעקב היא דתנן כו'. שהשאיבה מטהרת ברבייה ובהמשכה והיינו לפי חשבון שאין השאובין פוסלין אלא אם כן יש בהן כח] כהכשרים דהיינו כ' סאה מן השאובין וכ' סאה מן הכשרים אבל אם לא המשיך מן השאובין כי אם תשעה עשר לתוך כ"א הכשרים כשר [נ]: אלא אמר רב פפא לפי חשבון הכלים כלומר שנפל בשלשה כלים כנגד חשבון הלוגין ויוסף בן חוני היא ולפי זה רבנן לקולא פליגי והא דכי אתי רבין רבנן היא ומתניתין לאו בהכי איירי דתימא רבי אליעזר היא ורבנן לחומרא פליגי כן פרש"י והקשה ה"ר שמואל מלוני"ל דאין זה שיטת הש"ס כט] דמעיקרא לדברי רבי חייא בר אבא רבי אליעזר לקולא ורבנן לחומרא ולדברי [ג] רבינא רבי אליעזר לחומרא ורבנן לקולא סברת אמוראי הפוכה כזה לא מליע ל]

והן

בולין ואי אתה אוכל מה שאתה זובח בקרוב מקום כלומר חולין שנשחטו בפנים דהא לאו ... אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון תרומה שיש בה כדמפרש בגמ' סאה של תרומה שנפל ... שנפלה בעשרים סאין של חולין. לפי שדין התרומה הוא שאם נפלה במאה חולין שמתבטלת ... מסאת כמו שנפלה בעשרים סאין של חולין והלך מן אותו דימוע ונפל למקום אחר כגון ... אותו דימוע בשמונים סאין של חולין: ר' אליעזר אומר מדמע כתרומה ודאי כלומר אותה ... נפלה לכ' חולין נחשוב אותו סאה של דימוע כמו אם היתה סאה תרומה ודאית ואינה ... של חולין שאני אומר סאה של תרומה שנפלה לאותן פחות ממאה היא סאה עצמה שעלתה ... מקום אחר לאותן פ' של חולין ואינה מתבטלת בפ' חולין: וחכ"א אינה מדמעת אלא לפי ... נחשוב אותה היא סאה שנפלה היא שעלתה אלא אין באותה סאה אלא אחד מעשרים ... ועכשיו כי נפלה לפ' של חולין הרי נדמעה במאה חולין ומתבטלת והיינו אלא לפי חשבון ... דלא כר' אליעזר: אין המחומץ של [שאור] (איסור) מחמץ אלא לפי חשבון. כדמפרש שאור ... של תרומה דהיינו של איסור: ר' אליעזר אומר אחר האחרון אני בא כלומר אם נפל

גורם אסור ואע"פ שהאיסור וההיתר נופלים בבת אחת אין מצטרפין ואמר ר"י דמתניא דלא ... כתרומה ודאי לא מצי לאוכוחי דהך מתניתין דמחומץ דלא כר"א דאע"ג דאמר מדמעת כתר... אפילו נפלה מהם עשרה סאין לתולין לא ידמעו אלא כשיעור סאה של תרומה שנפלה בה כדמ... סאה שנפלה היא סאה שעלתה וא"כ הה"ל אין המחומץ שנפל בו כביצה תרומה מחמץ אלא ל... שנפלה ואם נפלו הרבה ביצים מאותו מחומץ עיסה וחומצו הרבה עיסות אינו אוסר אא"כ ... של תרומה להחמיץ אבל מהכא דזה וזה גורם אסור ואינו תלוי בשום דבר ואוסר כל מה שהוא ... בו תרומה כלל: יג] ראב"י הוא כו'. ולפי חשבון דמתניתין ר"ל לפי חשבון הכשרים כלומר אין ... פוסלים אא"כ הן כמו הכשרים אבל אם הכשרים רוב אינו פוסל: יד] דמי קרינא: טו] מחייב ... טז] אין בה אלא: יז] אפר לא יכול לעשות מי חטאת דלא היו שם מים ותו מי עברי מי חטאת ... הפרס שדה: יט] סאה של תרומה שנפלה: כ] תיבת שבה נמחק: כא] עשרים ושלשה לוגין ... נמי אע"ג: כג] וסילק את האיסור אסור: כד] התם עלה דהא מילתא אות ב' נמחק: ... שנפל תיבת התרומה נמחק: כו] נראה. גליון וכן כתוב בגליון דא"כ מאי קאמר דלא כר"א ...

והן טהורין שהשאיבה מטהרת ברבייה ובהמשכה מכלל דרבנן סברי דברבייה ובהמשכה לא, אלא [הא] דכי אתא רבין א"ר יוחנן שאובה שהמשיכה כולה טהורה מני לא רבנן ולא ר' אליעזר, אלא אמר (רבה) רבה לפי חשבון כלים ויוסף בן חוני היא דתניא שלשת לוגין מים שאובין שנפלו למים בשנים ושלשה כלים ואפי' בארבעה וחמשה כלים פוסלים את המקוה יוסף בן חוני אומר בשנים ושלשה כלים פוסל את המקוה בארבעה וחמשה אין פוסלין את המקוה: ואין מי חטאת נעשה מי חטאת כו': מאן תנא אמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן דלא כרבי שמעון דתניא הקדים עפר למים פסול ורבי שמעון מכשיר מאי טעמא דר"ש דכתיב ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ונתן עליו מים חיים ותניא רבי שמעון אומר וכי עפר הוא והלא "אפר" הוא, שינה הכתוב ממשמעו לדון הימנו גזירה שוה נאמר כאן עפר ונאמר להלן עפר מה להלן עפר ע"ג המים אף כאן עפר על גבי המים ומה כאן הקדים עפר למים כשר אף (כאן) הקדים עפר למים כשר והכא מנלן תרי קראי כתיבי ונתן עליו אלמא אפר ברישא והדר כתיב מים חיים אל כלי הא כיצד רצה עפר למטה רצה עפר למעלה, ותנא דידן מאי טעמא אמר לך סיפיה דקרא דוקא, ונתן עליו לערבן, מאי חזית דאמרת סיפיה דקרא דוקא דלמא רישא דוקא לא מצית אמרת, מה מצינו בכל מקום מבשיר למעלה אף כאן מבשיר למעלה: ואין בית הפרס עושה בית הפרס כו': מתניתין דלא כרבי אליעזר דתנן רבי אליעזר אומר בית הפרס עושה בית הפרס ורבנן עד כמה כי אתא רב דימי אמר ר"ל אמר ר"ש בר אבא שלש

א) אל כלי דוקא עליו לערבן. נ"ק

רש"י

וכן טהורין. כלומר כשר לטבול בו: מטהרת ברבייה והמשכה. כשהרוב ממי (של) גשמים שנפלו מעלמן לתוכו והמשיך מיעוט של שאיבה לתוכו דרך חריץ מטהרת השאיבה והיינו לפי חשבון דמתניתין דאין השאובין פוסלין את המקוה דרך המשכה אלא אם כן היו שם עשרים סאין: מכלל דרבנן כו'. כלומר מדקאמרת מתני' רבי אליעזר בן יעקב היא ולא רבנן ומתני' לקולא דבלישנא דקולא נקיט לה דקתני אין השאובין פוסלין אלא לפי חשבון מכלל דרבנן לחומרא פליגי: אלא הא דכי אתא רבין ואמר שאובה שהמשיכה כולה כשרה. שאפילו כל המקוה ממים שאובין דרך המשכה כשר לא רבי אליעזר ולא רבנן: אלא אמר רב פפא. רבנן לקולא פליגי והא דכי אתא רבין רבנן היא ומתני' לאו בהכי קמיירי דהימא ר' אליעזר היא ורבנן לחומרא פליגי: אלא לפי חשבון כלים. ויוסף בן חוני היא: שנפלו. למקוה מן הכלי לתוך המקוה (בהמשכה) בב' או בג' כלים. שנפל לוג שלם מכל כלי פסול אבל מד' או ה' כלים דאין לוג שלם נופל בכל אחד לא פסלוהו ולפי חשבון דמתני' נמי ה"ק: אלא על מתן אפר. בשעת מתן אפר נעשו מי חטאת אלמא בעינן מים ברישא דאי מים בסוף לא הוו מי חטאת דהא בשעת מתן אפר לא נעשו מי חטאת דלא הוו שם מים: דלא כר"ש. דלר"ש הקדים אפר למים כשר: דתניא. גבי סוטה הקדים עפר שבקרקע למים בכלי פסול כו': ואמרינן מאי טעמיה דר"ש דכתיב. גבי מי חטאת ולקחו לטמא מעפר ותניא כו': נאמר כאן. במי חטאת "עפר" ונאמר בסוטה "עפר" מה בסוטה עפר על המים כדכתיב (במדבר ה) ומן העפר אשר יהיה וגו' אף כאן עפר ע"ג מים או היה הכשר מצותה לכתחילה: ומה כאן כו'. כדמפרש והכא גבי מי חטאת מנלן אלמא סבירא ליה לר"ש דמי חטאת הקדים עפר למים כשר: וכתיב מים חיים אל כלי. דמשמע דהמים יהיו נתונין אל הכלי ולא אל העפר דאל כלי משמע עפר ברישא פסול: עליו לערבן. ונתן עליו לאו למימרא דאם הקדים עפר כשר אלא למימרא להזהר שלאחר שיתן העפר למים יערבם באצבעו יפה ויחזיר המים שתחתיו עליו: ואימא רישא דקרא דוקא. דאפר קודם למים כדכתיב ונתן עליו מים, ואל כלי להכי אתא שאחר חיותו בכלי שלא ימלאם בכלי אחר ויערם לכלי זה (ד) אלא בכלי זה יתן לתוך המעיין ויקח המים לתוכו: נמצינו מה מצינו בכל מקום. כגון בסוטה עפר למעלה שהוא המכשיר את המים [ד] (נגבדו) והוי למעלה דכולי עלמא מודו דמצוה להקדים המים כדכתיב ומן העפר וגו': אף כאן מכשיר למעלה. הלכך בע"כ סיפיה דקרא לגופיה ורישא לדרשא לערבן: רבי אליעזר אומר בית הפרס עושה בית הפרס. כל ארבע השדות שסביב (ה) בית הפרס הן אם נחרשו דעפר בית הפרס מטמאין:

ה) נ"א אלא כלי זה יתן כו'

תוספות

ועוד היכי מצינו למימר דלרבנן שאיבה שהמשיכה טלה ואין במקוה מי גשמים אחרים שיהא כשר א"כ קשיא מפרק קמא דתענית (דף יג.) דאמר (מטבילין במרחצאות) ואמרינן בגמרא עלה כל שהוא משום אבילות אסור לרחוץ בין בחמין בין בצונן וכל שהוא משום תענוג בחמין אסור בצונן מותר עד לימא מסייע ליה כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בט' באב וביוה"כ ואי בחמין טבילה מי איכא בחמין הא שאובין נינהו ואי כדברי רש"י דשאיבה מטהרת ברבייה בלא שום מי גשמים אם כן מצינו טבילה בחמין כגון שהמשיכן וע"ק מההיא דתנן במסכת מקוואות (פ"ו מ"ח) ב' מקוואות אחד עליון ואחד תחתון בעליון ארבעים סאה ובתחתון אין בה מ' סאה ממלא בכתף ונותן לעליון עד שירדו לתחתון מ' סאה ואי שאיבה מטהרת ע"י המשכה בלא מים אחרים למה לי נתן בעליון אפילו נתן בקרקע והמשיכן הוי טהור ועוד דתנן פ"ד דמסכת מקוואות (מ"ד) מי גשמים ומים שאובין שנתערבו בחצר ובעוקה ועל מעלות המערה אם רוב מן הכשר כשר ואם רוב מן הפסול פסול [מחצה למחצה פסול] אימתי בזמן שנתערבו עד שלא יגיעו למקוה כו' והשתא למה לי נתערבו אפי' מים שאובין לבדן כשרין ע"י המשכה ושלא ה"ר שמואל שקיבל מרבותיו שאיבה שהמשיכה כולה טהורה הייט כשיטתו במקוה [אח"כ] מי גשמים מ' סאה והשתא מיתרצא כל מה שהקשיט ושפיר הוי הך מילתא דרבין כר"א בן יעקב דלענין לירוף מ' סאה בעינן רוב הכשר וכן משמע מתוך לשון שאלתות דרב אחאי שכתוב מקוה אחד שנפל בו ג' לוגין מים שאובין פסול ואי אמשכינהו אברזי אגב מרזיבא ואזלי למקוה לא פסלי דכי אתא רבין אמר רבי יוחנן שאיבה שהמשיכה כולה טהורה ואיצטרופי מיצטרפי למ' סאה דהניא ר' אליעזר בן יעקב אומר כו' אלמא משמע דאית ליה דשפיר מיתוקמי הני תרי מילי מילתא דרבי אליעזר בן יעקב ומילתא דרבין ב) אלמא לא [לא] עגעי אהדדי ור"י השיב לו דשפיר מיתוקמא סוגיא דשמעתין לפרושי דמשמע ליה דלרבי אליעזר בן יעקב בעי רוב מי גשמים אבל אם רובן שאובין אפילו אם ירדו אח"כ מ' סאה מי גשמים לא מתכשר ומשום הכי פריך דמילתא דרבין לא מיתוקמא לא כר"א בן יעקב ולא כרבנן מיהו אומר ר"י דכל מה שהקשה לא קשה מידי דבכמה מקומות בהש"ס מצינו כן דמעיקרא היה מפרש מילתא דחד תנא להחמיר ואח"כ מפרשו להקל בפ"ק דקדושין (דף נז.) (דכי) ר' אליעזר אומר אף החדש דמיבעי ליה בהש"ס אי רבי אליעזר לקולא פליג או לחומרא פליג והא דתענית לא קשה מידי דלטעמיך נמי תיקשי דמצינו שפיר בחמין כגון שהמשיך י"ט סאה חמין לתוך כ"א סאה מי גשמים אי נמי ע"י עששיות של ברזל שהותמו ונתנו למקוה כדאמרינן במסכת יומא (דף לא:) גבי טבילה דכ"ג ביוה"כ ושאר משניות שהבאתי דמסכת מקוואות אפשר לאוקמינהו כרבי אליעזר בן יעקב ועוד יש לומר ג) מההיא דנתן לעליון עד שירדו בתחתון מ' סאה דאתא לאשמעינן דהיכא דיש במקוה מ' סאה מים כשרים אפי' ירדו בו ק' סאה מים שאובין לא יפסלוהו והגראה לפי האמת דאין לעשות מקוה טולו שאוב ע"י המשכה דאפי' לפירש"י הלכה כר' אליעזר בן יעקב [דמשנתו] קב ונקי אבל ע"י רבייה והמשכה כשר לכ"ע שאם יש במקוה כ"א סאה מים כשרים מותר למלאות בכתף תשע עשרה סאה ולעשות חריץ בקרקע ולערות שם ולהמשיכן למקוה עד שיתמלא כההיא דפ"ד דמסכת מקוואות שהבאתי דקתני אימתי בזמן שנתערבו עד שיגיעו למקוה הא אסיקנא דע"י רבייה והמשכה לכולי עלמא כשר ונראה דקתני שנתערבו עד שיגיעו למקוה לאפוקי היכא שהגיעו שחקקו ולבסוף קבעו יורד למקוה בלא המשכה:

יוסף בן חוני אומר בשנים ושלשה כלים פוסלים את המקוה בארבעה וחמשה כלים אין פוסלין. ולפי חשבון דקתני מתני' הכי קאמר ואין מים שאובין פוסלין את המקוה אלא א"כ נפלו מכלים לפי חשבון הלוגין שפוסלין המקוה דהיינו שלשה אבל אם נפלו הג' לוגין בד' וה' פעמים לא פסלי ופסק ה"ר אברהם בר דוד דהלכה כיוסף בר חוני לפיכך נראה כששואבין את המקוה לנקותו שטעלין אותן מים שבתוכו ובאים מים אחרים תחתיהן אין לחוש אפי' אם נשתייר קצת מן הראשונים במקוה ואע"ג שטפל מן הדלי לתוכו והוו להו שם יותר מג' לוגין מים שאובין אפ"ה אין לחוש דמסתמא לא נפלו ג' לוגין משלשה כלים ויש מחמירין שטקבין את הדלי בכונס משקה משום הך חששא דפי': הא כיצד רצה עפר למטה רצה עפר למעלה. וא"ת א"כ גזירה שוה למאי אתא וי"ל דלמטה בעינן מים תחילה ואח"כ עפר כדכתיב בסוטה (במדבר ה) ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים ומש"ה אתיא גזירה שוה:

א) [פרשת אחרי סי' ע] ב) נ"א דלא פליגי אהדדי ורי' השיב כו' נ"ק ג) דססיא דנתן נ"ק

רבינו גרשום

(כמין) [בתן] חריץ [כעין צינור] ופותקן והיינו שמושכן למקוה דרך אותו צינור: והן טהורין. ומתבטלין משאובין שהשאיבה נטהרת ברובה אם רובה הוו דלאו שאובין ובהמשכה דהיינו ופותקן כמו שאמרנו: מכלל דרבנן דפליגי עליה דר' אליעזר בן יעקב סברי דברובה והמשכה לא מיתבטל: אלא הא דכי אתא (רב דימי) [רבין] אמר ר' יוחנן [שאובה שהמשיכ' כולה. כל מ' סאין כי האי גוונא טהורה כמאן לא כרבנן ולא כר' אליעזר בן יעקב] אלא אמר רב פפא מאי אלא לפי חשבון דקאמר לפי חשבון כלים קאמר וכיוסף בן חוני: דתניא שלשת לוגין מים שאובין שנפלו לתוך המקוה ממש בלא המשכה בין אם היו אותן ג' לוגין בין ב' כלים או ג' בין בד' וה' ונפלו למקוה פסלוהו: יוסף בן חוני אומר. אם היו אותן ג' לוגין בב' או בג' כלים ונפלו בו פסלוהו

הגהות הב"ח

הגהות הגר"א

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

שלש שדות ושתי מעונות זוכמה מלא מענה מאה אמה [א] כדתניא החורש את הקבר עושה בית הפרס מלא מענה מאה אמה: ואין תרומה אחר תרומה כו': מתניתין מני ר"ע היא דתנן השותפין שתרמו זה אחר זה רבי אליעזר אומר תרומת שניהם תרומה ר"ע אומר אין תרומת שניהם תרומה וחכמים אומרים אם תרם הראשון כשיעור אין תרומת השני תרומה ואם לא תרם כשיעור תרומת השני תרומה: ואין תמורה עושה תמורה כו': מאי טעמא אמר קרא ותמורתו ולא תמורת תמורתו: ואין הולד עושה תמורה: דאמר קרא הוא ולא ולד: ר' יהודה אומר הולד עושה תמורה: דאמר קרא יהיה לרבות את הולד ורבנן לרבות שוגג כמזיד: **מתני'** העופות והמנחות אין עושין תמורה שלא נאמר אלא בבהמה, הציבור והשותפין אין עושין תמורה שנאמר לא יחליפנו ולא ימיר יחיד עושה תמורה ואין הצבור והשותפין עושין תמורה, קדשי בדק הבית אין עושין תמורה אמר ר"ש והרי מעשר בכלל היה ולמה יצא לומר לך מה מעשר קרבן יחיד יצאו קרבנות צבור ומה מעשר קרבן מזבח יצאו קרבנות בדק הבית: **גמ'** ת"ר יכול יהו קדשי בדק הבית עושין תמורה ת"ל קרבן מי שנקראו קרבן יצאו קדשי בדק הבית שלא נקראו קרבן ולא והתניא אי קרבן שומע אני אפילו קדשי בדק הבית שנקראו קרבן בענין שנאמר ונקרב את קרבן ה' וגו' ת"ל ואל פתח אהל מועד לא הביאו כל הבא אל פתח אהל מועד חייבין עליו משום שחוטי חוץ וכל שאינו בא לפתח אהל מועד אין חייבין עליו משום שחוטי חוץ אלמא איקרו קרבן? אמר רבי חנינא לא קשיא הא ר"ש הא רבנן: לר"ש איקרי קרבן לרבנן לא איקרי קרבן. ולא והכתיב ונקרב את קרבן ה' קרבן ה' איקרי קרבן לה' לא איקרי, ת"ר לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו למה נאמר והלא כבר נאמר לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע וגו' לפי שנאמר לא יחליפנו ולא ימיר אותו משמע קרבן יחיד קרבן צבור וקרבן מזבח וקרבן בדק הבית ת"ל לא יבקר, אמר ר"ש והרי מעשר בכלל היה ולמה יצא לומר לך מה מעשר קרבן יחיד וקרבן מזבח ודבר שבא בחובה ודבר שאינו בשותפות אף כל קרבן יחיד, וקרבן מזבח, ודבר שבא בחובה, ודבר

שלש שדות ושתי מענות. אותה שדה שהיה בה הקבר ושדה לכאן ושדה לכאן אם דרך בני הבקעה לחרוש שדותיהן מזרח ומערב עושה בית הפרס אותה שדה שבמזרח ואותה שבמערב ואם לצפון ודרום חורשין (אותה) בית הפרס אותו של לפון ואותו של דרום שאם גלגלה המחרישה את עפר בית הפרס והעצמות אבל לא לארבע רוחות שאין דרך לחרוש שתי וערב ואותן שתי שדות גופייהו לא הוו כולהו בית הפרס אלא שיעור שתי מענות מענה לזו ומענה לזו אבל אותה שדה שהקבר בה טמאה כולה דלא ידעינן באיזה מקום ממנה היה הקבר ומשום הכי עושה (א) מלא מענה לכל צד דשמא לאחד (לב) ראשיה היה הקבר ומשם הלך (לאותה) שדה (חבירתה) מלא מענה דזה הוא שיעור חרישת הקבר דכך שיערו חכמים דמלא מענה ראויות העצמות להתגלגל ע"י המחרישה: **תרומת שניהם תרומה.** שהרי לשניהם חלק בו: **אין תרומת שניהם תרומה.** ואפילו של ראשון דכיון דחזר השני ותרם גלי אדעתיה דלא ניחא ליה בתרומת הראשון והוה ליה ראשון תורם שלא מדעת וכן שני: **כשיעור.** אחד מחמשים: **ואם לאו.** כגון שתרם בעין רעה תרומת השני תרומה, ולרבי עקיבא בין כך ובין כך לא הויא תרומה ומתניתין נמי סתמא קאמר הלכך רבי עקיבא היא: **לרבות שוגג כמזיד.** ולקמן בפרק שני (דף יז.) מפרש לה כסבור להמיר שחור והמיר לבן (ב) (ג) דגבי קדשים לא קדיש דהוי הקדש טעות, וגבי תמורה קדיש: **מתני' אלא בבהמה.** ימיר בהמה בבהמה: **קדשי בד"ה אינן עושין תמורה.** דגבי תמורה כתיב קרבן וקדשי בדק הבית לא איקרו קרבן כדמפרש בגמרא: **אמר רבי שמעון כו'.** דסבירא ליה דקדשי בד"ה איקרי קרבן הלכך לא נפקא לן דלא עבדי תמורה אלא מהכא: והלא מעשר בהמה בכלל כל הקדשים היה דעבדי תמורה כדכתיב (ויקרא כז) ואם המר ימיר וגו' ולמה יצא דכתיב בדידיה דעביד תמורה אם המר (א) (ימיר) וגו' מה מעשר קרבן יחיד הוא דעושה תמורה אף כל קרבן יחיד עושה תמורה יצאו קרבנות צבור דמעשר ליתא בשותפות כדאמרינן בפרק בתרא דבכורות (דף נו:) יהיה לך ולא של שותפות: **גמ' קרבן.** ואם (כל) בהמה אשר יקריבו ממנה וגו' וכתיב בתריה לא יחליפנו: **אי קרבן שומע אני כו'.** גבי שחוטי חוץ קאי והאי אי לישנא דתורת כהנים הוא כדאמרינן בכמה דוכתי או אינו כו' גבי שחוטי חוץ דריש לעיל מהא מילתא להאי קרבן לדרשא אחרינא דקתני (יט) קרבן על הקרבן הוא חייב כרת בחוץ ואינו חייב כרת על חולין בפנים ועלה תני אי קרבן כלומר אי דרשינן להאי קרבן להכי משמע אפילו קדשי בד"ה כו' ואית דאמרי או כן משום דכתיב התם או אשר ישחט ולאו מילתא (ג) היא: **קדשי בדק הבית.** שהמן בעלי מומין ואינן ראויין לאהל מועד מ"מ קרבן איקרו (ג) לר"ש. למתניתין איקרו קרבן ומש"ה ממעט להו אלא מהיקשא דמעשר בהמה ולא מקרבן: **קרבן לה' לא איקרי.** דההוא הוי משמע קרבן סתמא אבל השתא לא משמע קרבן סתמא: **ס"ג ת"ר לא יבקר כו'.** ל"א גרסינן הא רבי הא ר"ש לר"ש איקרו קרבן לרבי לא איקרו קרבן והאי לישנא פרשינן דבמתניתין ליכא פלוגתא אלא כולה ר"ש ודקתני קדשי בד"ה אין עושין תמורה לאו מקרבן נפקא אלא ר"ש קאמר לה והדר מפרש טעמא הלכך ליכא למימר הא ר"ש הא רבנן: הכי גרסינן להאי לישנא מאי רבי ומאי ר"ש דתניא לא יבקר בין טוב לרע וגו': **נמס נאמר.** האי קרא גבי מעשר והלא כבר נאמר לא יחליפנו וגו' דמשמע כל הקדשים עבדי תמורה ומעשר בכלל: ג) **וקרבנות בד"ס.** והאי ברייתא כולה רבי שמעון היא דאית ליה קדשי ב"ה איקרו קרבן ורבי שמעון קא מפרש טעמא ואזיל ואפילו ללישנא קמא הא ודאי כולה ר"ש היא דקתני תלמוד לומר לא יבקר וגו' כלומר להכי הדר כתיב תמורה גבי מעשר להקיש אליו שאר כל הקדשים כדקאמר רבי שמעון: **ודבר שבחובה.** מפרשא לקמן למעוטי מאי:

א) [נ"ל ימירנו] ב) וקרבן ב"ה. נ"ק

שתי מעונות. פירש"י אותה שדה שהיה בה קבר ושדה לכאן ושדה לכאן אם דרך הבקעה לחרוש שדותיהם ממזרח למערב עושה בית הפרס אותה שדה שבמזרח ואותה שדה שבמערב ואם לפון ודרום חורשין עושין בית הפרס אותה שדה של לפון ודרום ל' רש"י וזה הטעם ניחא לרבנן אבל מה שפירש"י לרבי אליעזר לא נהירא דפירש כל ארבע שדות שסביב בית הפרס שלו הן בית הפרס והעפר כא] מטמאין ואמאי טעמא הוא זה שאם חרשו ממזרח למערב למה יטמאו לפון ודרום ואם חרשו מלפון לדרום למה יטמאו מזרח ומערב לכן נראה לפרש רבי אליעזר אומר בית הפרס עושה בית הפרס דלעולם מה שנחרש מבית הפרס לשדה אחר שאללו עשאהו בית הפרס וכן אם נחרש מאותה שדה שניה לשלישית וכן משלישית לרביעית וכן לעולם כולן עושין זה את זה בית הפרס כב]: **מתני'** ר"ע היא דתנן השותפין שתרמו זה אחר זה ר' אליעזר אומר תרומת שניהם תרומה. דכיון דשניהם יש להם חלק בו והא דממעטינן אתם ולא שותפין הייט לענין דכל תרומתן אינו תרומה אבל מקצת תרומתו של זה ומקצתו של זה הוי תרומה: **רבי** עקיבא אומר אין תרומת שניהם תרומה. פירש"י ואפילו של ראשון דכיון דחזר השני ותרם גלי דעתיה דלא ניחא ליה בתרומה של ראשון והוה ליה תורם שלא מדעת וכן שני כג] לשון רש"י ולא נהירא דאין זה כמו ולא תמורה אחר תמורה דהתם הראשון תמורה והשני אינו תמורה [ג] לכך נראה לפרש כמו כן הכא דהראשון תרומה ולא השני וקשה דבפרק ג' [מ"ג] דמסכת תרומות כד] תנן שותפין שתרמו ר"ע אומר תרומת שניהם תרומה וחכ"א אם תרם הראשון כשיעור ס' וא"כ קשיא דר"ע אדרבי עקיבא כה] א) ונראה לר"י דבמתניתין מיירי כשנתנו רשות זה לזה לתרום ומשום הכי תרומת הראשון תרומה לר"ע שהרי מדעת חבירו תרם והשני אינו כלום דכתן לחבירו רשות לתרום וכבר תרם ורבי אליעזר סבר דתרומת שניהם תרומה דגלי אדעתייהו דכל חד (לא) ניחא ליה בתרומת חבירו אבל התם בשלא נתנו רשות זה לזה לתרום הלכך כל חד אדעתיה דנפשיה תרם חלקו לפיכך תרומת שניהן תרומה מקלת:

א) ולפי פי' ר"י לא גרסינן בנמ' דתנן אלא דתניא. רש"ק וצ"ק

הגהות הב"ח

הגהות הגר"א

רבינו גרשום

שיטה מקובצת

רבי אומר למה יצא מעשר. דסבירא ליה לרבי דלקרבן יחיד ולמעוטי צבור ושותפין לא איצטריך שהרי כל הפרשה דתמורה בלשון יחיד נאמרה ולמעוטי נמי קדשי בדק הבית לא איצטריך דלא איקרו קרבן ולמעוטי נמי עולה מותרות לא איצטריך דקסבר עולת מותרות לנדבת צבור אזלי ופשיטא דלא עבדי תמורה כך פרש"י "עוד י"ל דסבירא ליה דעולת מותרות לנדבת יחיד אזלי וסבר כרבי אליעזר דעושה תמורה: לדון בתמורת גופו. דס"ד דאין עושין כלל תמורה משום דילא לדון בדבר החדש כדמפרש הש"ס אי נמי לדון בתמורת גופו לומר דחלה על דבר שאינו ראוי ושניהן פירש רש"י: תמורת שמו. היינו אם קרא לעשירי תשיעי ולתשיעי עשירי ולאחד עשר עשירי דקיימא לן (בכורות דף ס.) דשלשתן מקודשין:

הדרן עלך הכל ממירין

ודבר שאינו בא בשותפות [א] רבי אומר למה יצאת מעשר מעתה, [ב] לידון בתמורת שמו [ג] ובתמורת גופו [ג] לומר לך: תמורת שמו קריבה תמורת גופו אינה קריבה, תמורת שמו נגאלת תמורת גופו אינה נגאלת, תמורת גופו חלה על דבר הראוי ועל דבר שאינו ראוי ותמורת שמו אינה חלה אלא על דבר הראוי בלבד. אמרי [ד] משום דרבי רחמנא דאית ביה תמורת שמו אינגרועי איגרע. אין דאמרינן מאי דרבי רבי ומאי דלא רבי לא רבי, והא מהיכא תיתי? אמר רב הונא בריה דרב יהושע "משום דהוה דבר הבא לידון בדבר החדש ואין בו אלא חידושו בלבד. אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרבא: לרבי שמעון דאמר דבר הבא בחובה, עולת חובה היא דעבדה תמורה הא עולת נדבה לא, אמר ליה עולת נדבה נמי כיון דקבלה עליה עבדה תמורה ולא נצרכה אלא לעולה הבאה מן המותרות, מאי קסבר אי קסבר [ה] לה "כמאן דאמר מותרות לנדבת צבור אזלי פשיטא דלא עבדה תמורה [ו] דהא אין תמורה בצבור! אלא רבי שמעון סבירא ליה כמאן דאמר מותרות [ז] לנדבת יחיד אזלי, מאי שמעת ליה האי סברא, כרבי אליעזר הא שמעינן ליה בהדיא בעבדה תמורה דתניא עולה הבאה מן המותרות עושה תמורה דברי רבי אליעזר. [ז] רבי שמעון סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא [ח] כרבי אליעזר סבר עולה הבאה מן המותרות עושה תמורה ואידך סבר אין עושה תמורה. אי הכי [ט] דבעיא רבי אבין "הפריש אשם להתכפר בו והמיר [י] בו ונתכפר באשם אחר וניתק זה לעולה מהו [יא] שיחזור וימיר בו אליבא דמאן [ד] אילימא אליבא דר"ש [יב] הא אמרת רבי שמעון סבירא ליה עולה הבאה מן המותרות אין עושה תמורה, אלא הכי קמיבעיא ליה אי משכחת תנא דקאי כר"ש דאמר "אין ממירין וחוזרין וממירין, וס"ל כרבי אליעזר דאמר "עולה הבאה מן המותרות עושה תמורה מהו שיחזור וימיר בו [יג] בשני גופין וקדושה אחת מאי, ואם תימצא לומר קדושה אחת (א) [יג] (או לא) אלא שתי קדושות וגוף אחד מאי? [יד] תיבעי:

הדרן עלך הכל ממירין

תמורת שמו אינה חלה אלא על דבר הראוי. ליקדש קדושה גמורה כשאר קדשים שאין חלים כשקדם מומן להקדשן: וקפריך משום דרבי ביה רחמנא דעביד תמורת שמו אינגרועי מיגרעא. דלא חיילא על בעל מום [כ] הא כ"ש דבעי למיזל ביה טפי לחומרא הואיל ותמור כל כך דאוקיה בתמורת שמו: מאי דרבי רבי. וקרא לא רבי אלא מידי דחזי לשלמים כדקתני "הבקר" לרבות י"א לשלמים: מהיכא תיתי. דאמרינן הכי: דבר חדש. תמורת שמו: לישנא אחרינא (ד) [כא] נתפרש תמורת שמו שאינה חלה [כב] אלא על דבר הראוי וסברא היא "משום דאתמרא כשאר שלמים אינגרועי מיגרע תמורת גופו אינטריך קרא לרבויי: ומשני אין דאי לא כתב ביה [כג] אמרינן למאי דרבי רבי כו'. והא מהיכא תיתי דלימא הכי דהא אינה מן המדות שהתורה נדרשת בהן ואכתי למאי כתביה (ה) לידון בדבר חדש בתמורת שמו אין לך בו אלא חידושו להכי אינטריך לרבויי והכי עיקר דללישנא דלעיל איכא תרי פירכי חדא דמאי קאמר למאי דרבי רבי לאו מילתא לאוקומה הכי דהא תמורת שמו דקדשה איתרבי מוכל מעשר בקר וצאן ולא משמע אלא סתמא בין תם בין בעל מום ומאי דרבי מהבקר לא רבי אלא להקרבה דלא תימא דלדייניה בתמורת גופו ועוד דקא פריך [כד] ליה מהיכא תיתי ואין זה לשון הש"ס הואיל ואוקים דודאי מיגרע גרעא דלמאי דלא רבי לא רבי הוה ליה למימר מנא לך הא דאמרינן הכי אבל להאי לישנא מישתמע שפיר מהיכא תיתי כלומר מהיכא אתיא לי דלימא הכי [כה] דאצרכה קרא לרבוייה: דקיבלה עליה. שיקריבנה ואע"ג דאמר הרי זו: מותרות. כגון אשם שניתק לרעייה דדמיו קריבין עולה וכגון הפריש מעות לחטאתו ואשמו וניותרו, מביא בהותן דמים עולה דזהו מדרש יהוידע הכהן כל הבא ממותר חטאת וממותר אשם ילקח בהן עולות, הבשר לשם והעורות לכהנים, בפ"ק ולד חטאת (לקמן דף כג:): לנדבת צבור אזלי. לשופרות: לנדבת יחיד. הבעלים עצמן מביאין בדמים עולה ואינה עולה להן לתובתן אלא לשם דורון הוא: רבי אליעזר. דאית ליה מותרות לנדבת יחיד אזלי בפ"ק ואלו קדשים (לקמן דף כ:) תמורת אשם ולד תמורה ולדן ולד ולדן עד סוף העולם ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה לשופרות רבי אליעזר אומר יביא בדמיו עולה [כו]: סבר לה כוותיה בחדא. דמותרות לנדבת יחיד אזלי דלהכי אצטריך למעוטיה מתמורה: אי הכי. דלרבי שמעון [כז] [ו] *) עולה הבאה מן המותרות לא עבדה [ז] תמורה ואפילו [כח] לא אמיר בה מעיקרא לא מצי אמיר בה השתא דעולה הבאה מן המותרות היא: ואלנו על אחרת. אי נמי נתכפר באשם אחר כו' כדפרישית לעיל בפירקין: מהו שיחזור וימיר. דהיכא אמר רבי יוחנן אליבא דרבי שמעון אין ממירין וחוזרין וממירין היכא דקאים בקדושתיה אבל כגון קדושה אחרת [כט] לימא דמימר או דילמא ל"ש: אי אליבא דרבי שמעון ממעשר ילפינן. [ל] כלומר הא [ח] דגמר ר' שמעון ממעשר דבר שבחובה לאפוקי עולת מותר דלא עבדה תמורה: אי משכחת תנא. דסבירא ליה כרבי אליעזר וכר' יוחנן דאמר לעיל אליבא דר"ש אין ממירין וחוזרין וממירין כו': בשני גופין וקדושה אחת מאי. דהיינו הפריש אשם להתכפר בו והמיר בו והומם וחיללו על אחר: אלא שתי קדושות וגוף אחד. דהיינו נתכפר באשם אחר ונמלא ראשון האבוד וניתק לעולה: תיבעי. לשון ירושלמי כמו תיקו בלשון בבלי:

*) עולה כנלה מותרות נ"ק

הדרן עלך הכל ממירין

גמרא

יש בקרבנות היחיד שאין בקרבנות הציבור ויש בקרבנות הציבור שאין בקרבנות היחיד: שקרבנות היחיד עושין תמורה ואין קרבנות הציבור עושין תמורה, קרבנות היחיד נוהגות בין בזכרים בין בנקבות וקרבנות הציבור אין נוהגין אלא בזכרים, קרבנות היחיד חייבין באחריותן ובאחריות נסכיהם וקרבנות הציבור אין חייבין באחריותן ולא באחריות נסכיהן, אבל חייבין באחריות נסכיהן משקרב הזבח, יש בקרבנות הציבור מה שאין בקרבנות יחיד: שקרבנות הציבור דוחין את השבת ואת הטומאה וקרבנות יחיד אינן דוחות לא את השבת ולא את הטומאה, א"ר מאיר והלא חביתי כ"ג ופר יוה"כ קרבנות היחיד הן ודוחין את השבת ואת הטומאה אלא שזמנו קבוע:

גמ' קרבן יחיד עושה תמורה כו': וכללא הוא והרי עופות דקרבן יחיד ואין עושה תמורה כי קתני בבהמה קתני והרי ולד דקרבן יחיד הוא ואין עושה תמורה הא מני רבי יהודה היא דאמר הולד עושה תמורה והרי תמורה עצמה דקרבן יחיד היא ואין תמורה עושה תמורה כי קתני בעיקר זיבחא קתני, השתא דאתית להכי אפילו תימא רבנן בעיקר זיבחא קתני: קרבנות היחיד נוהגות בין בזכרים בין בנקבות: וכללא הוא והרי עולה דקרבן יחיד הוא זכר אתיא נקבה לא אתיא ואיכא עולת העוף דתניא תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות והרי חטאת דקרבן יחיד היא נקבה אתיא זכר לא אתיא ואיכא שעיר נשיא דמייתי זכר והאיכא אשם יחיד זכר אתי נקבה לא אתיא קאמרי רבנן קרבן דשוי בין ביחיד בין בציבור אשם ביחיד איתיה בצבור ליתיה, ואיבעית אימא מי קתני כל קרבנות, יש בקרבנות קתני ומאי ניהו שלמים דאי בעי נקבה מייתי ואי בעי זכר מייתי: קרבנות יחיד חייבין באחריותן [כו']: מנא ה"מ דת"ר דבר יום [ביומו] מלמד שכל היום כשר למוספין ביומו מלמד שאם עבר היום ולא הביאן אינו חייב באחריותן, יכול לא יהא חייב באחריות נסכיהם ואע"פ שקרב הזבח ת"ל מנחתם ונסכיהם בלילה, מנחתם ונסכיהם למחר ר"ל אמר מהכא מלבד שבתות ה' וצריכא: דאי כתב רחמנא מלבד שבתות ה' הוה אמינא ביום אין ובלילה לא, אמר קרא ומנחתם ונסכיהם ואי כתב רחמנא מנחתם ונסכיהם ולא כתב מלבד שבתות ה' הוה אמינא בלילה אין בימא לא, ומאי שנא משום דבקדשים לילה הולך אחר היום, צריכי נסכים מי קרבי בלילה והתנן אין לי אלא דברים שדרכן ליקרב בלילה כגון אברים ופדרים שמקריבין מבוא השמש ומתעכלין והולכין כל הלילה כולו, דברים שדרכן ליקרב ביום כגון הקומץ הלבונה ומנחת נסכים שמעלן מבוא השמש, סלקא דעתך והאמרת דברים שדרכן ליקרב ביום נינהו אלא עם בא השמש שמתעכלין והולכין כל הלילה מנין תלמוד לומר זאת תורת העולה ריבה קתני מיהא נסכים ביום אמר רמי בר חמא לא קשיא כאן ליקדש כאן ליקרב אמר ליה רבא אי מיקדש קדשי, קרובי מיקרבי והא תניא זה הכלל כל הקרב ביום אין קדוש אלא ביום וכל הקרב בלילה קדוש בלילה, בין ביום בין בלילה אלא אמר רב יוסף סמי מנחת נסכים מהא מתניתא, כי סליק רב דימי אשכחיה לרב ירמיה דיתיב וקאמר משמיה דרבי יהושע בן לוי מנין לנסכים הבאים עם הזבח שאין קריבין אלא ביום ת"ל ולנסכיכם ולשלמיכם מה שלמים ביום אף נסכים ביום, אמר אי [א] אשכחיה, (א) דכתיב איגרתא שלחי ליה לרב יוסף

א) מנחות ו. כה. [חולין כג. זבחים קטו. קדושין כד:] ב) זבחים ח. ספרי מנחות מד: כג. תענית ב: ג) [חולין פג'] ד) [מנחות כו: ע"ש] ה) יומא כט: מנחות ק. ו) אשכחיה אינשי הוה כתיב - נ"ק

מסורת הש"ס

דסמיך אהא דתני וכל הקרב בלילה דלא מליט קרב בלילה אלא מנחת נסכים בלבד וה"ה דמלי למיפרך מינה הכא בהדיא מדקתני וכל הקרב בלילה ולא מלינו דבר זה אלא מנחת נסכים בלבד אלא דמהדר לפרוכי אף לפי מה דס"ד מעיקרא התם בפ' שתי הלחם:

תוספות

וכל הקרב בלילה· פרש"י שילהי שתי הלחם (מנחות דף ק.) כגון שמן למטרה ולא נראה דמה קדושה שייכי ביה הא לית ביה קדושת כלי ולכך נראה לומר דלא מליט קרב בלילה אלא מנחת נסכים ומשו"ה ניחא דלא משני הכא דילמא איט קדוש ליקדש אבל קדוש ליפסל דהכי מסיק התם שילהי פ' שתי הלחם (גז"ש)

רש"י

קרבנות ציבור כח] כולם זכרים· דרובן עולות ועולה זכר הוא ואין ציבור מביאין שלמים אלא כבשי עצרת דזכרים הן וחטאות שלהן שעירים כדכתיב בכולהו ושעיר חטאת אחד: **קרבנות היחיד חייבין באחריותן**· כלומר יש מהן מאותן שקבוע להן זמן שאפי' עבר זמנם חייבין להקריבן כגון כו] קרבן תורה אור שלה יולדת (וקרבנה) וקרבנות מצורע אם עבר שמיני שלו יכול להקריבו לאחר זמן אבל קרבנות ציבור שיש להן זמן אם עבר זמנם בטל קרבנן כדמפרש בגמ': **משקרב הזבח**· שאם קרב הזבח בזמנו ולא קרבו נסכים עמו חייבין להקריבם אפי' מכאן ועד עשרה ימים כדמפרש בגמ': **חביתי כהן גדול**· דוחין שבת וטומאה דכתיב בה מנחת תמיד הרי היא לך כמנחת תמידין בשילהי כו] [התכלת] במנחות (דף נ:): **פר** כח] **יום הכיפורים**· פרו של אהרן: **אלא שזמנו קבוע**· כלומר אין הטעם תלוי אלא בקביעות כט] דמן אותן שזמנן קבוע שאם עבר הזמן אין להן תשלומין דוחין שבת וטומאה אפילו דיחיד וכל שאין להן זמן קבוע אינם דוחין שבת וטומאה ואפי' דציבור כגון פר העלם דבר של ציבור, ושעירי עבודת כוכבים: **גמ' עיקר זיבחא**· הקדש ראשון: **אפי' תימא רבנן**· דלית להו ולד עושה תמורה: **בין בזכרים בין בנקבות**· משמע כל קרבן שחייב היחיד להביא ל] בין זכר בין נקבה: **הא איכא עולת העוף**· תירוצא הוא: **אשם הוי** זכר דכבש או איל כתיב ביה ולא כבשה: **מאי ניהו שלמים**· אבל שלמי צבור זכרים הם דכתיב בהו (ויקרא כג) ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים א) זבחי שלמי צבור כבשי עצרת: **מנא הני מילי**· דקרבנות צבור אין להן תשלומין: **דבר יום ביומו**· במוספי המועדים משתעי בפרשת שור או כשב דכתיב אלה מועדי ה' לא] מקראי קדש וגו' להקריב אשה ואיזה אשה לב] מקריבין במועד יותר משאר ימים הוי אומר מוספין: **שכל היום כשר למוספין**· ובלבד לג] שיקדמו מוספין לתמיד של בין הערבים דאמר (יומא דף לג.) עליה השלם כל הקרבנות כולן: **מנחתם ונסכיהם** לד] **אפי' בלילה ואפי' למחר**· אם קרב הקרבן בזמנו ואפי' מכאן ועד עשרה ימים ולעולם ובלא נזדמנו נוקא (ב) מיירי: **מלבד שבתות ה'**· דהכי כתי' זבח ונסכים דבר יום ביומו מלבד שבתות ה' לה] (ומשום דדרשינן סמוכים (ג) דבר יום ביומו הקרב נסכים מלבד אותן של שבתות דאם יו"ט אחר נו] שבת הוא הקרב נסכיו עם קרבנותיו והקרב נסכים ששכחת אתמול ולא הקרבת: **ביום אין בלילה לא**· דהא דבר יום ביומו כתיב וסמיך ליה מלבד שבתות ה' כלומר נסכי השבת תקריב היום ביו"ט אבל בלילה לא: **ואי כתב מנחתם ונסכיהם**· הוה אמינא ללמדך שתקריב נסכי היום לז] בלילה הבא אבל בימא דלמחר לא: **ומ"ש**· כלומר וכי תימא מאי שנא דלימא בלילה אין בימא לא הא קרא סתמא לח] הוא כתיב: **משום דבקדשים הלילה הולך אחר היום**· שעבר דכתיב (ויקרא ז) ביום קרבנו יאכל לא ג) תותירו ממנו עד בקר אלמא כל הלילה קרי יום קרבנו הלכך סד"א בלילה יקרב (ד) לט] דהנסכים הוי מיום שעבר אבל בימא דלמחר לא: **אין לי כו'**· בת"כ היא והקרא קאי דכתיב היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה שיהא נותן מבוא השמש ומתעכלין מ] כל הלילה: **אין לי אלא דברים שדרכן ליקרב בלילה**· כגון אברי דעולה ופדרים כדרבי להו לעיל שיהא נותן מבוא השמש כלומר לאחר שקיעת החמה נותן על המערכה מא]: **דברים שדרכן ליקרב ביום**· דאינן קריבין בלילה כלל דכולהו קרבנות כתיב בהו ביום צוותו דמשמע ביום ולא בלילה אבל אברים ופדרים הוא דאיתרבו מב] הכא (ה) בלילה ד) מהאי קרא שמקריבין מבוא השמש מג] וקא מקטירן על המערכה והם נתעכלין מאליהן [ג] דאם לא כן היא העולה מאי ממעט: אפריך מבוא השמש והאמרת דרכו ליקרב ביום: **אלא עם בא השמש**· קודם שקיעה: **ליקדש**· בלילה מד] אם ניתנו בכלי שרת קדשי דתו לא כפקי לחולין אבל מיקרב לא קרבי עד היום: **אי מקדש קדשי**· בלילה מיקרב נמי קרבי: **סמי מה] מכאן נסכים**· לא תימני להו עם דברים שדרכן ליקרב ביום: **עם הזבח**· שמביאין עם הזבח וקידשן שחיטת הזבח דהוי כי זבח גופיה ואינן קריבין אלא ביום: **אמר רב דימי אי מו] אשכחיה אינשי כתיב איגרתא**· אם הייתי מוצא אדם הייתי כותב איגרתי מז] והייתי שולח לרב יוסף לבבל: לא

א) גי' ל"ק ואין שלמים נצבור אלא כבשי כו' : ב) מלבד שבתות ה' ודרשינן סמוכים ל"ק : ג) [נ"ל יניח] : ד) עי' רש"ק

רבינו גרשום

[והרי וולד דקרבן יחיד ואין עשה תמורה· כדאמר בפרקין דלעיל והיה הוא ולא ולד: הא מני מתניתין דקתני דקרבנות יחיד עושין תמורה דאפי' ולד דקרבן יחיד ר' יהודה היא: והא תמורה דקרבן יחיד ואין עושהתמורה אחרת' כדאמר לעיל ולא תמורת תמורתו כי קתני דקרבנות יחיד עושין תמורה בעיקר זיבחא גופיה קתני ולא בתמורת ולא בולד: והשתא דאתית להכי אפי' תימא מתניתין רבנן היא· ודקשיא והרי ולד דקרבן יחיד ואין עושה תמורה כי קתני מתני' בעיקר זיבחא דיחיד קתני דעושה תמורה: הא איכא עולת העוף· דאפי' נקבה אתיא והיינו פירוקא: הא איכא שעיר חטאת· דנשיא דהיינו דיחיד דוכר הוא והאי נמי פירוקא: והא איכא אשם· דקרבן יחיד זכר אתי ולא נקבה: מנהני מילי· דקרבן צבור אין חייבין באחריותו]: דת"ר אלה מועדי ה' מקראי קדש להקריב אשה לה' עולה ומנחה זבח ונסכים דבר יום ביומו· [דבר יום] מלמד שכל היום כשר למוספין דהיינו עולה [היינו מוספין]: ביומו· מלמד שאם עבר [היום ולא הביאן אין חייב באחריותן] דביומו [משמע דוקא ביומו] (כתב כלומר) הא אם עבר יומו בטל קרבנו [ואינו חייב באחריותן: יכול אין חייב באחריות נסכיהן· אף משקרב הזבח ת"ל בפרשת פנחס ומנחתם ונסכיהם ריבה דאפי' בלילה ואפי' למחר משום דחייב באחריותן] ריש לקיש אמר [מהכא] (מה בא) דחייב באחריות [משקרב הזבח] מדסמוך ליה מלבד שבתות ה' דמשמע דאי הוי י"ט אחר השבת [ולא הקריבו נסכי המוספין של שבת בשבת מביאין עכשו בי"ט דכתיב זבח ונסכים דבר יום ביומו מלבד שבתות ה' כלומר דשל י"ט קרבי ותני של אתמול של שבת היינו מלבד שבתות ה' אלמא ונסכיהם אף למחר: וכי תימא מ"ש בלילה (באין)[הוא] דקרבי ולא לאחר משום] דבקדשים לילה הולך אחר היום דכתיב ומיום השמיני והלאה ירצה (דכל לילה) [כלומר דבליל שמיני] אסור לשוחטו דאותו לילה משלימין אחר שבעת ימים א) במחוסר זמן דבקדשים לילה הולך אחר היום [להכי הדר כתב מלבד שבתות ה' גבי ביומו למימרא דלמחר איתי נסכים דאתמול דביו"ט מקריב נסכים של שבת· מבוא השמש משתשקע החמה]: עד בא השמש: היינו סמוך קוד' שתשקע החמה: [וזאת תורת העולה ריבה כל העולין: כאן ליקדש כאן ליקרב ליקדש מקדישין נסכים אפי' בלילה אבל מיקרב אין מקריבין אלא ביום' אמר רבא ואי מקדש קדשי בלילה קרבי נמי

א) נ"ל ועדיין הוי מחוסר זמן·

עין משפט נר מצוה

[לפניט ברש"י דמנחת איתא כגון מנחת נסכים וכ"כ תוספות שם בשם רש"י ע"ש וכן ביומא כט ע"ב איתא ברש"י כל הקרב בלילה כגון מנחת נסכים דאמר מר מנחתם ונסכיהם אפי' בלילה עכ"ל]

א א מיי' פ"א מהל' תמורה הל"א והל' יב:
ב ב מיי' פ"א מהל' מעה"ק הלכה טו:
ג ג מיי' שם הלכה יז:
ד ד מיי' פ"ד מהלכות ביאת מקדש הל' י:
ה ה מיי' פ"ג מהלכות תמידין ומוספים הל"ית:
ו ו מיי' פ"ד מהל' ביאת מקדש הלכה י:
ז ז מיי' פ"א מהלכות תמורה הלכה יא:
ח ח מיי' שם הל' טו:
ט ט מיי' פ"א מהלכות מעה"ק הלכה ח:
י י מיי' פ"ג מהלכות איסורי מזבח הל' א:
יא כ ל מיי' פ"א מהל' מעה"ק הלכה טו:
יב מ מיי' שם הלכה י:
יג נ מיי' שם הלכה ד:
יד ס מיי' שם פ"ד הלכה ב:
טו ע מיי' שם הלכה ד:
טז פ מיי' שם הל' ה:

שיטה מקובצת

א) בקרבנות היחיד מה שאין בקרבנות הצבור ויש בקרבנות הצבור מה שאין בקרבנות היחיד: ב) בקרבנות היחיד שקרבנות הצבור כו' וקרבנות היחיד אינן דוחין לא: ג) יחיד הן ואין: ד) רבנן כי קתני בעיקר: ה) יחיד הוא וזכר אתיא ונקבה לא אתיא· [כו' הא איכא עולת העוף] גליון תימה הא לעיל משני כי קתני בבהמה וכי תימא דהדר ביה מתהיא שינויא א"כ הוי ליה למימר כולהו עיקר זיבחא תני ועוד דעוף נמי עיקר זיבחא הוא וי"ל דבתמורה כיון דכתיב בה בהמה שייך שפיר למיתני קרבן יחיד עושה תמורה בבהמה אבל הכא שייך למיתני שפיר בזכרים ובנקבות כיון דאיכא בעולת העוף: ו) עי' בהשמטות בסוף המסכת: ז) כי קאמרינן קרבן: ח) שלמים דאיבעי אות ו' נמחק: ט) וזכר מייתי ואי בעי נקבה מייתי לאפוקי זבחי שלמי צבור הזכרים [נינהו] הוא דאתא (ואי בעי נקבה מייתי) וה"ה לעיל גבי תמורה ה"מ לשנויי הכי: י) אע"פ שקרב אות ו' נמחק: יא) ונסכיהם מנחתם ונסכיהם בלילה מנחתם: יב) יג) עי' בהשמטות בסוף המסכת: יד) משום דבקדשים לילה הולך אחר היום ונראה למורי דהוי מצי לשנויי דהוי מוקמינן ליה ביום אבל בלילה לא דהא יום מסתבר טפי מדקאמר דאי ליכא אלא מלבד שבתו' ה'הו"א ביממא אין בלילה לא: טו) בלילה והתניא אין: טז) ופדרים שמעלין ומקטירין מבוא: יז) נסכים שמעלין ומקטירין מבוא: יח) השמש ומתעכלין והולכין כל הלילה כולו מנין: יט) מיהא מנחת נסכים: כ) עי' בהשמטות בסוף המסכת: כא) קרובי נמי מיקרבי דתניא זה: כב) הקרב' ס"א בין ביום ובין בלילה קדוש כו' ועי' בפרק שתי הלחם בסופו: כג) אשכחיה אינש: כד) כתיב איגרתא אות ד' נמחק· ס"א כתבי איגרתא שדרית לרב יוסף דלא כו': כה) צבור אין עושין תמורה כדמפרש לעיל בזוכרים ותיבת כולם נמחק: כו) כגון עולת יולדת וקרבנות: כז) בשילהי התכלת מפיק ליה שדוחה שבת וטומאה דבתמיד כתיב במועדו ואמרינן במועדו ואפילו בשבת ואפי' בטומאה: כח) פר של יום: כט) בקביעות הזמן אותן: ל) להביא מביא בין: לא) ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש להקריב וחיבת תני' נמחק: לב) שמקריבין במועד: לג) ובלבד שיקדימו מוספין כו' דאמר מר עליה: לד) ונסכיהם בפרשת פנחס כתיב בכולהו מנחתם ונסכיהם לפרים וגו' לומר לך מנחתם ונסכיהם אפילו: לה) ה' וטעמא דדרשינן: לו) אחר השבת הוא: לז) היום בלילו אות ה' ותיבת הבא נמחק: לח) תיבת הוה נמחק: לט) יקרב דאפי' הנסכים הוי מיום כו' לא קמ"ל הס"ד: מ) ומתעכלין והולכין כל: מא) המערכה דקודם שקיעת החמה היה מעלן בראשו של מזבח כדי שלא יפסל בלינה ולאחר שקיעת החמה יסדרם על המערכה ומתעכלין והולכין כל הלילה הס"ד: מב) תיבות הכא בלילה נמחק: מג) השמש וקא פריך מבוא השמש והאמרת דרכו ליקרב ביום אלא עם השמש קודם שקיעת החמה וסקירו על המערכה כו' מאליהן כל הלילה הס"ד ומה"ד תורת העולה ריבה כל העולין להביא מתעכלין כל הלילה לא להקטיר להכי לא תקרי רבינו שיהא נקטרים כל הלילה דא"כ היא העולה כו': מד) בלילה שאם ניתנו בכלי כו' לחולין אפי' ע"י פדיונם אבל: מה) סמי מנחת נסכים: מו) אשכחית אינש כתיב כו': מז) אדם הייתי כותב כו' הס"ד ומה"ד שלחי הייתי שולח לרב יוסף לבבל: מח) כלי דלא שייך קדושת כלי אלא בקדשי מזבח וגם לא קרי בכל התלמוד קרב אלא בקרבנות לכך:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי אשכחיה כתיב כצ"ל ואות ד' נמחק: (ב) רש"י ד"ה מנחתם וכו' קא מיירי הס"ד: (ג) ד"ה מלבד וכו' סמוכים דדרשינן דבר יום ביומו קרב: (ד) ד"ה משום וכו' יקרב הנסכים דהוי: (ה) ד"ה דברים וכו' דליקרבו בכל הס"ד ואחר כך מ"ה ביום נינהו כו' אלא עם בא השמש קודם שקיעת החמה מבוא השמש כו' ...

הגהות הגר"א

[א] גמ' אשכחיה אינשי כתיב איגרתא ...

עין משפט
נר מצוה

יז א מיי' פ"ד מהלכות מעה"ק הלכה ב:

יח ב מיי' פ"א מהלכות חגיגה הלכה י:

יט ג מיי' פ"ד מהלכות מעה"ק הלכה ה:

א) ולא תיסמי מנחת נסכים *(ממתני') ולא קשיא כאן בנסכים הבאין עם הזבח כאן בנסכים הבאין בפני עצמן. (א' ג) (הוה ליה) איגרתא (מי אפשר למישלחא) והא אמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא א"ר יוחנן כותבי הלכות ג) כשורף התורה והלמד מהן אינו נוטל שכר *דרש *ר' יהודה בר נחמני מתורגמניה דר"ל כתוב אחד אומר °כתוב לך את הדברים האלה וכתוב אחד אומר °כי על פי הדברים האלה לומר לך דברים שעל פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב ושבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה ותנא דבי רבי ישמעאל כתוב לך את הדברים האלה אלה אתה כותב אבל אי אתה כותב הלכות ד) אמרי דלמא מילתא חדתא שאני *דהא רבי יוחנן ור"ל מעייני בסיפרא דאגדתא בשבתא ודרשי הכי °עת לעשות לה' הפרו תורתך אמרי מוטב תיעקר ה) תורה ואל תשתכח תורה מישראל אמר רב פפא השתא דאמרת נסכים הבאין בפני עצמן קריבין אפי' בלילה נזדמנו ו) נסכים בלילה ז) מקדישן בלילה ומקריבן ח) אמר ליה רב יוסף בריה דרב שמעיה לרב פפא תניא דמסייע לך זה הכלל כל הקרב ביום אינו קדוש אלא ביום וכל הקרב בלילה קדוש (בין ביום בין) בלילה אמר רב אדא בר אהבה ט) *ועולת השחר פוסלת בהן י) כאברין. *כי אתא רב דימי א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק °אלה תעשו לה' במועדיכם אלו חובות הבאות י)חובה ברגל לבד מנדריכם ונדבותיכם לימד על נדרים ונדבות יא) שקרבין בחולו של מועד, ולעולותיכם במה הכתוב מדבר אי בעולת נדר, הרי כבר אמור נדריכם אי בעולת נדבה, הרי כבר אמור ונדבותיכם הא אינו מדבר אלא בעולת יולדת ועולת מצורע, ולמנחותיכם במה הכתוב מדבר אי במנחת נדר הרי כבר אמור אי במנחת נדבה הרי כבר אמור, הא אינו מדבר אלא במנחת יב) (סוטה) ובמנחת קנאות, ולנסכיכם ולשלמיכם מקיש נסכים לשלמים מה שלמים ביום אף נסכים ביום, ולשלמיכם לרבות שלמי נזיר א"ל אביי ולימא מר שלמי פסח דאי שלמי נזיר נידר ונידב הוא *דהתניא יג) זה הכלל כל שהוא נידר ונידב קרב בבמת יחיד, ושאינו נידר ונידב אינו קרב בבמת יחיד א) ותנן *המנחות והנזירות קריבין בבמת יחיד דברי ר"מ יד)? סמי מכאן נזירות, ב) מי איכא למ"ד דנזיר לאו נידר ונידב הוא ג) והכתיב טו) °מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל המלך אלכה נא ואשלם את נדרי אשר נדרתי לה' בחברון כי נדר נדר עבדך וגו' מאי לאו אקרבן? טז) לא אעיקר נדרו אמר צמח נדרו בחברון הוה והלא בגשור הוה? יז) ד) אמר רב אחא ואיתימא רבה בר רב חנן יח) לא הלך אבשלום אלא להביא כבשים מחברון ה"ג מסתברא דאי תימא לאקרובי הוא דאזיל, שביק ירושלים ואזיל ומקריב בחברון ואלא מאי להביא כבשים מחברון האי 'אשר נדרתי לה' בחברון' מחברון מיבעי ליה? אלא לעולם לאקרובי ודקא קשיא לך אמאי שבק ירושלים ומקריב בחברון תיקשי לך גבעון דמקום קדוש הוא [א] אלא כיון שהותרו הבמות יט) כל היכא דבעי, מקריב; כ) *ארבעים שנה למאן? תניא רבי נהוראי אומר משום רבי יהושע מקץ ארבעים שנה ששאלו להם מלך כא) *דתניא אותה שנה ששאלו להם מלך אותה שנה=עשירית של שמואל היתה

א) נ"ל ותניא : ב) [רב דימי אמר הכי תסמי מכאן נזירות תנאי היא הא רבי מאיר והא רבנן מי איכא למ"ד כו' כך איתא בילקוט] ; ג) תוספתא דסוטה פ"ג : ד) [סוטה לה: ע"ש] :

עשר

רש"י

לא תיסמי כב] **נסכים** · מההיא מתני' דלעיל ומלי לתרולי : **סה*** · דקתני נסכים בהדי דברים שדרכן ליקרב ביום היינו בנסכים הבאין עם הזבח]: **בפני עלמן** · שלא קדשו בשחיטת הזבח יכול להקריב בלילה : **כשורפי** כד] **תורה** · שאין מלילין אותן בשבת בפני הדליקה· ל"א שאסור לשהותן כתובים דתורה שבעל פה היא : **והלמד מהן** · מתוך הספרים : **חדתא** · חדשה שלא היו יודעין לתרץ הברייתות: [ל"א] **חדתי** · כה] לחדש דבר כגון זו שחדשה היא : **מעייני בספר אגדתא** · שלא ישתכחו : **עת לעשות לה'** · כשעושין הדבר לשם קדושת השם ראוי להפר תורתך ומוטב תעקר כו' : **השתא דאמרת כו'** · יכול להקדישן ולהקריבן בלילה (א) (אחא · ל"א גרסינן) עולת השחר פוסל בהן כאברים כלומר הא דאמרינן נזדמנו לו נסכים בלילה מקדישן בלילה כו] א) [ומקריבן] : **כאברים** · של תמיד במס' זבחים (פז.) וכן עיקר הגהת הרב : **חובות הבאות מחמת הרגל ברגל** · כגון עולת ראיה וחגיגה (ב) ומוספין כז] : **יאמור** נדריכם : **אף** · נסכים ביום : **לרבות שלמי נזיר** · דאי שלמי נדבה הרי כבר אמור "נדבותיכם" ואי משום הקישא לכתוב "ולשלמים": **שלמי פסח** · חגיגת י"ד שכשהיתה חבורה מרובה נמנים על הפסח ואינו סיפק להן היו מביאין עמו שלמים ואם הפרישן לשם כך ולא הקריבום יקריבום בחוה"מ דאי שלמי נזיר לא צריכי ריבוי דרבוי "למנדריכם ונדבותיכם" נפקא דנזירות ע"י נדר באה עליו ונידר ונידב קריבא ביה אבל שלמי פסח-חובה נינהו כדמפרש בפסחים בפ' ואלו דברים (דף עא·) : **והנזירות קרב בבמת יחיד** · אלמא נידר ונידב חשיב ליה דאי לאו הכי לא הוה קרב בבמת יחיד כח] : **סמי מכאן נזירות** · דאע"ג דנזירות באה עליו ע"י נדר אין הקרבנות נקראין נידר ונידב דהא לא נדר אלא מן היין והקרבן מאליו מוטל עליו חובה : **אשר נדרתי לה' בחברון** · משמע בחברון אלך ואשלמה שם נדרי והאי נדר נזירות היה דאבשלום נזיר עולם היה כט] ומשלשים לשלשים יום היה מגלח ומביא קרבן ומהלך להקריב קרבנות נזירותיו בחברון דקא במת יחיד שמע מינה נידר ונידב הוא : **אעיקר נדרו קאי** · האי "בחברון" וה"ק אלכה נא לבמה גדולה ל) בגבעון דהתם הוא מזבח שעשה משה ואשלמה נדרי (ג) שנדרתי בחברון אבל לא שיביא הקרבן בחברון לא] : **והלא בגשור כו'** · דכתיב "כי נדר נדר עבדך בשבתי בגשור וגו'" : **להביא כבשים** · לב] ולהקריבן שוב בבמה גדולה וה"ק אשלמה את נדרי כלומר אשלמה את נזירותי ואגלח ומחברון אביא הכבשים ולהכי פריך 'מחברון' מיבעי ליה: **בחברון** · בו כבשים שמנים במס' מנחות (דף פז·) : **אלא לעולם לאקרובי** דנזירות לג] בבמת יחיד: **תיקשי לך גבעון** · דשם מזבח שעשה משה:

א) גי' רש"ק · וגי' נ"ק ומקריבן ע"ש פוסל בהו כאיברים כו' וכד"א

תוספות

דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בעל פה · וא"ת היכי קאמרינן מזמורים על פה וי"ל דאין להקפיד רק מה שכתוב בחומש [נ] ואמנם קשה היכי קרינן ויושע וקריאת שמע וי"ל [ב] דאין להקפיד אלא בדבר שמוליא אחרים ידי חובתן : **ותנן** המנחות והנזירות לס] בבמת יחיד דברי ר' מאיר · הוה מלי לשנויי תנאי היא שהרי בפ' בתרא דזבחים (דף קיז·) פליגי רבנן עליה דרבי מאיר ומסיק התם דמנחות ונזירות איכא בינייהו *) לו] : **סמי** מכאן נזירות · וה"ה דצריך כמו כן למיסמייה מההיא דפ' בתרא דזבחים (דף קיז: ע"ש) דאמר מנחות ונזירות איכא בינייהו: **אלא** כיון דהותרו הבמות כל היכא דבעי מקריב · ורבנן דפליגי עליה דרבי מאיר דאמר נזיר לאו נידר ונידב הוא צריך לומר דלא הלך אבשלום אלא להביא כבשים מחברון והקריבן בגבעון מיהו לפי מה דפרש"י פרק בתרא דזבחים (ג"ז שם) דרבנן דרבי מאיר כרבנן בתראי סבירא להו דאמרי כאן וכאן לא קרבו ליחיד אלא עולה ושלמים בלבד קשה דא"כ היכי קאמר אבשלום אלכה נא ואשלמה את נדרי אשר נדרתי וגו' הא לאו נידר ונידב הוא נזירות לרבנן וא"כ כאן וכאן לא קרבי וצריך לחלק התנאים דרבנן דרבי מאיר לא ס"ל כרבנן בתראי אלא כרבי יהודה סבירא להו דאמר דבבמה גדולה אפי' חובות נמי קרבו ורבי מאיר דאית ליה נזירות דבר הנידר והנידב *הא מצינו למימר דאית ליה כרבנן בתראי דזבחים דאמרי כאן וכאן לא קרבו ליחיד אלא עולה ושלמים בלבד מיהו ריהטא דשמעתא התם משמע כפרש"י מיהו תימה לר' שמעון דאמר התם בפ' בתרא דזבחים (ג"ז שם) אף ציבור לא הקריבו אלא פסחים וחובות הקבוע להם זמן ואמר בפ' כל שעה (פסחים לח:) זאת אומרת שחלות תודה ורקיקי נזיר נאכלין בנוב וגבעון ופרש"י שם דסייעו דלא כר"ש וא"כ היכי קאמר אבשלום אלכה נא ואשלמה את נדרי הרי לא היה יכול להקריבו ותירץ מורי הרמ"ר דרבי שמעון לטעמיה דאמר במסכת נזיר (דף מו:) דאם גילח על שלמי נדבה יצא ואם אמר הריני מגלח על מאה עולות יביא מאה עולות וא"כ אפשר דאבשלום נדר להביא עולות נדבה ודבר הנידר והנידב קרב בבמה לכ"ע ועולים היה אבשלו' רצה לגלח:

ושלמים

*) [לפי' גי' סלקום שהעתקתי לקמן בגמ' הכל ניחא]

רבינו גרשם

קרבי דהא תניא זה הכלל כו': אלא סמי מן הדא מתניתא דאין לי' מנחת נסכין משום דהא קרבי נמי בלילה] : כי סליק רב דימי כו' · אמר אי אשכחת איניש דאזיל להתם כתבי איגרת [ושדרית ליה (ע"כ שייך לע"א) דלא תיסמיה מתניתא מנחת נסכין : ולא קשיא · מתני' דקתני דמשקרב חובה חייבין באחריותן כלומר אף בלילה ברייתא (דהא) דתני ומנחתם ונסכיהם בלילה היינו] בנסכים הבאין בפני עצמן · שלא הקדיש עם הזבח אלא שהקדישום לאחר הקרבת הזבח שיכול אדם להקריב והיום נסכיו מכאן ועד עשרה ימים ובהכי אמר דקרבי [אף] בלילה [והא דקתני ברייתא דברים שדרכן להקריב ביום מנחת נסכים היינו בנסכים הבאים עם הזבח] : כותבי הלכות · מדרש משנה ותלמוד והגדות [דברים שבע"פ נענשין] כשורפי תורה משום דדינן של הלכות בע"פ ואינו רשאי לכותבן [וכל הלמד מהן מן הכתב אין לו שכר: דברים שבכתב · תורה נביאים וכתובים · חדושי מילתא שאני · דבר חדוש הוה אותו היקשא ומשום הכי מותר : ל"א משום דאיכא שכחה כתבין ואמאי מותר] : מוטב שתעקר [אות אחת מן התורה] דכתיב כי עלפי ומוטב הוא לכתוב כדי שלא תשתכח תורה: השתא דאמרת נסכים הבאים בפני עצמן לאחר הקרבת הזבח [ומחמת] חובה קריבין אפילו בלילה · אם נזדמנו לו מקדישן בלילה בכלי שרת ומקריבן בלילה דחייב באחריותן : אמר רב אדא בר אהבה עולת השחר · התמיד פוסל בהן כאברין ואברייתא קאי דקתני ומתעכלין והולכין כל הלילה [כולה] (כלומר) ואם לא נתעכלו כל האברין של תמיד של בין הערבים עד שהעלו תמיד השחר פוסלת בהן באברים אבל סידור המערכה של תמיד השחר אינה פוסלת בהן אלא הקרבת [התמיד] עצמו דכבר הוי יום ואין דרכן ליקרב ביום : [לבד מנדריכם ונדבותיכ' לימד על נדר ונדבה] שקריבין בחולו של מועד' נמי הוי (נמי) מועדיכם אבל בי"ט לא הנדר ונדבה אין קריבין בי"ט : [והא אין הכתוב מדבר אלא בעולת יולדת' ועולת מצורע דקרבי נמי בחולו של מועד : במנחת חוטא ומנחת קנאות · קרבי נמי בחולו של מועד : אף נסכים ביום · אותן הבאין עם הזבח : אלו שלמי נזיר · דקרבי נמי בחולו של מועד : תימא דאי שלמי נזיר דבר נידר ונידב הוא · דנודר אדם להיות נזיר [ומונה נזירותו ומביא אח"כ שלמיו וכבר לימד על נדר ונדבה שקרב בחולו של מועד] א"כ ולשלמיכם תו למה לי: ומנלן דנזיר דבר נידר ונידב דתנן [זה הכלל דבר הנידר והנידב קרב בבמת יחיד] : ותניא המנחות והנזיר קריבין בבמת יחיד · אלמא שלמי נזיר דבר נידר ונידב הוא מקריב בבמת יחיד] אלא אמר רב יוסף סמי מן הדא מתניתא "דהמנחות והנזירות" לא תיתני הנזירות קרב בבמת יחיד [וליכא למימר דליתי נידר ונידב] ורב דימי סבר תנאי היא (דהא מתני' דקתני דנזירות קריבה בבמת יחיד רבי מאיר ורבנן פליגי עליה ואמרי דלא קרבו בבמת יחיד) [הא רבי מאיר דקרבין בבמת יחיד והא רבנן דפליגי עליה בבמה דלא קרב דלא הוי נידר ונידב] ואנא דאמרי כרבנן : לא אעיקר נידרו שנדר בחברון · למנות נזירות היינו עיקר נידרו: נזיר עולם היה' והיה מגלח (סל' ל"י) [משנה לשנה] לחברון והוה תמן בתמיהא כלומר (דהתם נדר) [דהתם נדריה] מאן נפקא ליה מינה היכא נדר ואמאי אזיל להתם בשביל כך' ועוד הא בגשור הוה [נדרו : שהלך ליטול] כבשים בחברון · כדתניא אילים ממואב וכבשים מחברון דאי לא תימא הכי נזירות דהוצה לארץ היא דנדר בשבתו בגשור בארם ואין עולה לו מן המנין דהכי תנן בפס' נזיר מי שנזר נזירות מרובה

שלשים

שיטה מקובצת

א) דלא תיסמי אות ו' נמחק : ב] ואי אשכח גברא כתיב איגרתא והא אמר כו' והשאר נמחק : ג] כותבי הלכות כשורפי תורה · גליון פירוש כותבי תלמוד כשורפים פסוקים מן התורה דהתלמוד לא ניתן לכתוב כדאמר אלה אתה כותב כו' ואי כותב אדם אי אפשר בלא פסוקין ומאן דמשכח ליה כיון שלא ניתן לכתוב או נתנו או שורפו : ד] הלכות מדרש ואגדות אמרי דילמא ס"א דילמא חדותא מילתא שאני · לישנא אחרינא אמרי רבנן אגירסייהו סמיכי וכיון דאיכא שכחה כתבין ומתחין וכי משכחנא מילתא סעיינין בספרא וכי הא דרבי יוחנן כו' : ה] תיעקר אות אחת מן התורה ואל : ו] נזדמנו לו נסכים בלילה · גליון לאו דוקא נזדמנו אלא אפילו לכתחילה מותר להקדישם בלילה ולהקריבם בלילה דסד"א דהתירקרבים בלילה ה"מ צריך להקדישו ביום קמ"ל : ז] מקדישן בלילה ומקריבן בלילה : ח] ועולת השחר · גירסת הרגמ"ה ועולת השחר : ט] באברין והי גירסת רש"י אבל גירסת הרגמ"ה באברין : י] חובה תובה נמחק : יא] שקרבין בחולו של מועד ותימה אמאי לא פריך הכא כדפריך בפ"ק דביצה דקאמר תודה קריבה בחולו של מועד ופריך השתא שלותו מילתא מסלתינן תודה מבעיא ומשני לענין בל תאחר ת"ע אם אותו תירוץ שייך הכא · תוס' גליון שקרבין בחש"ם יש מפרשים דאתא למיסר י"ם ואע"ג דמלכם נפקא מ"ם איצטריך לעולת יולדת ושלמי נזיר [illegible] תובה ברגל יכול באיזה שירצה ת"ל והבאתם שמה ברגל ראשון שיבא: יב] כמנחת חוטא ובמנח' קנאות : יג] דהתניא ס"א דתנן כל הנידר והנידב קרב בבמה וכל שאינו נידר ונידב אינו קרב בבמה אבל כמו שכתוב בדפוס אינו לשון משנה אלא לשון ברייתא : יד] רבי מאיר · ס"א אמר רב יוסף סמי מכאן נזירות ורב דימי סבר תנאי היא ומי איכא למ"ד דנזירות לא קרבה בבמת יחיד והא כתיב ויהי וגו' ותניא רבי אומר אבשלום נזיר עולם הוה והיא שעתא זמן היתר במות הוי ואמאי שבק לבמה גדולה ואזיל לחברון לשלומי נדריה לאו ש"מ קרבה נזירות בבמת יחיד וכי אזל לחברון משום דכי נדר נדריה בחברון הוה מאי נפקא מיניה ותו הא בגשור הוה אלא אמר רב יהודה ואיתימא רבה בר חנה שהלך להביא כבשים מחברון דאי לא תימא הכי נזירות חוץ לארץ ואין עולה לו מן המנין אלא ש"מ להביא כבשים מחברון כו' מחברון מבעיא ליה אלא בשעת היתר הבמות וכי נדר לבמת יחיד אזיל : טו] והכתיב ויהי מקץ : טז] אקרבן וקרי ליה נדר לא : יז] הוה · ס"א והא עיקר נדריה בשבתו בגשור הוה אין בשבתו בגשור הוה וכגון דאמר דכי מטינא לירושלים אולינא לחברון והוינא תמן ומה נפקא ליה מיניה אלא אמר רב יהודה כו' : יח] לא הלך אבשלום' גליון כלומר אמת הוא דלא נעדר ולא הקרבן הוי בחברון אלא שהלך כו' והפי' דקרא אלך להביא כבשים מחברון ואשלם נדרי בגבעון אשר נדרתי בגשור : יט] עי' בתשמשות בסוף המסכת : כ] מקריב מקץ ארבעים שנה למאי תניא(אות ן' נמחק)מקץ מ' שנה כו' · גליון ואירע מהר קלקול בסלכות מחמת אותו שן ולכך מנאו הנביא מאותו פרק : כא] מלך · ס"א גליון מאמו בשם מאמו ברוך הוא קלקל דוד בקלקול המלך : כב] תיסמי מנחת נסכים : כג] חובה דקדשן שחיטת הזבח בגופית דלא מצי למקרבינהו בלילה : כד] כשורפי תורה אות ח' נמחק : כה] חדתי לחדש דבר כגון זו שחדשה היא שלא היו יודעין לתרץ הברייתות : כו] בלילה ומקריבן בלילה עד עלות השחר מצי לאקרבינהו אבל מעלות השחר לא דעמוד השחר עושה בהם פסול לינה כמו שפוסל באברים עצמן של תמיד דהכי אמרי' לעיל אפילו למחר ה"מ אי לא אקדשינהו לנסכים בלילה בכלי שרת אבל אקדשינהו לא יביאם למחר דהא איפסלו בלינה כדאמרינן במסכת זבחים והר"א : כז] ומוספין הס"ד ומה"ד אף נסכים ביום וכדאוקמת לעיל בנסכים הבאין עם הזבח וקדשו בשחיטתן הס"ד ומה"ד לרבות שלמי נזיר דקרבין במועד דאי שלמי נדר הרי כבר אמור נדריכם ומתיבת אמור עד תיבת דאי נמחק : כח] יחיד דהא תניא לעיל כל שאינו נידר ונידב אינו קרב בבמת יחיד הס"ד : כט] היה ומשנה לשנה היה מגלח : ל] גדולה אשר בגבעון : לא] בחברון ועיקר נדרו קרי נדר אשר נדרתי בחברון והא : לב] כבשים מחברון ולהקריבן כו' גדולה לפי שהן גדולים ומובחרים כדגרסי' במנחות אילים ממואב כבשים מחברון בשלהי כל הקרבנות וה"ק : לג] דנזירות קריבה בבמה : לד] בחומש שהרי עדיין לא היו נביאים וכתובים אמנם : לה] ונזירות קרבין בבמה : לו] בינייהו ויש ספרים דגרסי רב דימי אמר הא ר"מ הא רבנן :

ושבע

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה השתא וכו' ואחא לא גרסי' הס"ד ואח"כ מ"ה עולת השחר וכו' מקדישן בלילה דוקא בלילה של תמיד : (ב) ד"ה חובות וכו' ומוספין הס"ד ואח"כ מ"ה אף נסכים ביום ולשלמיכם הרי כבר אמור נדריכם ואי שלמי נדבה הרי כבר אמור נדבותיכם ואי משום היקשא : (ג) ד"ה אעיקר וכו' נדרי אשר נדרתי :

הגהות הגר"א

[א] גמ' אלא כיון כו' · וסלך לחברון ליקח כבשים משם וכיון שהיה שם הקריב שם : [ב] תוס' ד"ה דברים · דאין כו' · וכ"מ בפ"ד דתענית (כו א וע"ש כח א) ובמגלה נכנסין וקורין ע"פ כקורין את שמע (וכן הסכים לדינא בלקוטי' לש"ע א"ח סי' מ"ט) :

*עשר שנים מלך שמואל בעצמו. שנה אחת שמלך שאול ושמואל, ושתים שמלך שאול בעצמו ושלשים (א) א) ושבע שמלך דוד:

מתני' *חטאת היחיד שכפרו בעליה מתה ושל צבור ג) אינה מתה, רבי יהודה אומר *תמות. ג) ר"ש (אומר) מה *מצינו בולד חטאת ובתמורת חטאת *ובחטאת שמתו בעליה ד) (ג) דברים אמורים ביחיד ולא בצבור אף שכפרו בעליה [א] ושעברה שנתה ביחיד דברים אמורים ולא בציבור:

גמ' ת"ר מהו אומר חטאת יביא – מנין למקדיש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה ה) (קיימת) והרי שתיהן עומדות, מנין שאיזו מהן שירצה יביא ת"ל *חטאת ו) (ג), יכול יביא שתיהן ת"ל יביאנה – אחת ולא שתים ואותה שניה מה תהא עליה? אמר רב המנונא תניא ז) ר' יהודה אומר תרעה רבי שמעון אומר תמות. ומי אמר ר' יהודה תרעה והא ר' יהודה תמות שמעינן ליה. איפוך, רבי יהודה אומר תמות ר' שמעון אומר תרעה. ומי אמר ר"ש תרעה והא ח) אמר רבי *שמעון חמש חטאות מתות. אלא ט) (א"ל) לעולם לא תיפוך ולא *) קשה כאן י) באבודה בשעת הפרשה כאן באבודה בשעת כפרה ואיבעית אימא אידי ואידי בשעת הפרשה ולא *קשה הא רבי יהודה יא) אליבא דרבי הא רבי יהודה אליבא דרבנן. ומי יב) איכא למאן דאמר חטאת ציבור שכפרו בעלים מתה והתניא

*) [נ"ל קשיא]

עשר שנים מלך שמואל בעצמו · יחידי בלא שאול הלכך שנה עשירית אינה נמנית באותן מ' שנה יג) [ב] ל"ז מלך דוד קודם למרדו של אבשלום יד) הא מילתא פירש רבי במקום אחר כן שנה עשירית לשמואל היתה לגדולתו של שמואל ולא נפקא לן מקרא בהדיא אלא מדלא משכחת לה מ' שנה למנייה אחריתא ולא תשוב תורה אור טו) למיתתו של עלי שהיא תחילת גדולתו של שמואל עד שנת מרדו של אבשלום מ"ט שנה י"ג לשמואל ושאול [ג] ושלשים ושש לדוד, ועלי מת כשנשבה הארון שנא' (שמואל א ד) ויהי כהזכירו וגו' וכתיב (שם ו) ויהי ארון ה' בשדה פלשתים טז) (ז') חדשים, והביאוהו פלשתים (שם ז) ויבאו אנשי קרית יערים וגו' וכשמלך דוד בירושלים על כל ישראל הביאו משם את הארון כדכתיב (שם ב ו) ויוסף עוד דוד וגו' וכתיב (שם א ז) ויהי מיום שבת הארון בקרית יערים וירבו הימים ויהיו כ' שנה [ד] לא מהן ז' שנים שמלך דוד בחברון יז) [ה] (ד) ומהן מלך שמואל בעצמו [ו] י"א שנה ושאול עם שמואל ב' שנים כדכתיב (שם יג) ושתי שנים מלך וגו' ושמואל לא מת קודם לשאול אלא ד' חדשי' שכך מפורש בספר שמואל (שם כה) ושמואל מת וגו' וכתיב בתריה (שם כז) ויאמר דוד [וגו'] עתה אספה יום אחד ביד שאול וגו' וברח לו אל אכיש עד שמת שאול וכתיב (שם) ויהי מספר הימים אשר ישב דוד בשדה פלשתים ימים וד' חדשים מלינו י"ג שנים לשמואל ושאול משמת עלי עד שמלך דוד ושלשים ושש לדוד כשמרד אבשלום הרי ארבעים יח) וכו' לא מהן ט' שנים לשמואל קודם שאלו להם מלך הרי מ' שנים משאלו המלוכה עד שנת מרדו של אבשלום ועד בכלל והכי תניא בסדר עולם היא שנת שלשים ושש למלכות דוד יט) וה"ג עשר שנים מלך שמואל בעצמו [ז] ושנה אחת שמלך שאול בעצמו ושלשים ושש לדוד ואני הוספתי משלי על זה ועוד לא וחשוב נמי מלידתו של שמואל ותמלא כמו כן שי"ג שנה נהג שמואל שררה על ישראל דאמר מר בסדר עולם ועלי הכהן יושב על הכסא כ) והיא מרת נפש וגו' כא) ובאותה שנה נתמנה עלי להיות שופט על ישראל והוא שפט את ישראל ארבעים שנה לא מהן שנה אחת לעיבורו כנולא שמואל בן ל"ט שנה בשעה שנתנבא ועלה לגדולה דמשעה שמת עלי כב) זרחה שמשו של שמואל י"ג שנה לשררותו דכל שנותיו לא היו אלא נ"ב כדנפקא לן בעלמא (מ"ק כח *) מעד הגמל הנער דהייט כ"ד חדש כדי הנקת תינוק והדר וישב שם עד עולם שלמו של יובל דהייט נ' שנה ובהללו י"ג שנה כג) היו מובלעים השתי שנים שמלך שאול שהרי שניהם מתו בשנה אחת כדמפרש למעלה: מתני' שכיפרו בעלים · שאבדה ונתכפר באחרת ונמצאת הראשונה: ושל ציבור · שכפרו באחרת: אינה מתה · דחטאות (ה) המתות (הפנימיות) הלכה למשה מסיני בהא מסכתא וס"ל לת"ק דשל יחיד גמירי ולא של ציבור: תמות · דבציבור נמי גמירי: אמר רבי שמעון מה מצינו כו' · כלומר קי"ל חמשה חטאות מתות חטאת: שמתו בעליה ושכפרו בעליה ושעיברה שנתה כד) ולד חטאת ותמורת חטאת וכי היכי דתלת מינייהו לאו בציבור גמירי דהאלא משכחת להו בקרבנות צבור ולד חטאת (לא משכחת בציבור) דאין נקבה בציבור ותמורת חטאת נמי אין קרבן ציבור עושה תמורה ושמתו בעליה אין הציבור מתים כדאמרי' לקמן בגמרא: אף שכפרו בעליה ושעברה שנתה · אע"ג דמלינן לאשכוחינהו בציבור, לא גמירי דמתות: כה) גמ' מהו אומר חטאת יביא · למה לי למיכתב (ויקרא ד) אם כבש יביא קרבנו לחטאת לכתוב אם כבש קרבנו לחטאת וגו': יביאנה · סיפיה דקרא נקבה תמימה יביאנה: ר' שמעון אומר תמות · לחטאת יחיד שכיפרו בעליה היא: כו) והאמר רבי יהודה תמות · כז) דהכי שמעת ליה במתני' אפי' גבי ציבור וכל שכן יחיד: והאמר ר"ש · במתני' גבי יחיד חמשה חטאות מתות וקחשיב להך חטאת שכפרו בעליה וקתני ביחיד דברים אמורים: אבודה בשעת הפרשה · שלא בשעת כפרה דנמצאת הראשונה קודם שנתכפר בשניה כדקתני בברייתא בההיא קאמר רבי יהודה דתרעה דלא גמירי דמתה לרבי יהודה אלא היכא דנמצאת לאחר שנתכפרו הבעלים ודקתני מתניתין תמות באבודה בשעת כפרה גרסינן דאף בשעת כפרתו בשניה היתה עדיין הראשונה אבודה: אידי ואידי בשעת הפרשה · שנמצאת קודם כפרת השניה ומתניתין דקאמר לרבי יהודה תמות רבי יהודה קאמר לה אליבא דרבי דאמר לקמן בפרק ולד חטאת (דף כב:) במשנה אבודה בשעת הפרשה אע"פ שנמצאת קודם כפרה מתה וברייתא דקאמר רבי יהודה תרעה אליבא דרבנן דפליגי עליה דרבי קאמר לה דאמרי אין חטאת מתה אלא שנמצאת לאחר שנתכפרו הבעלים: ומי איכא למ"ד כו' · אמתני' פריך:

*) [נ"ל כתי' ונתענית כ: מגולר היטב בפרש"י ד"ס ימין]

*) וכמס' עיר תירץ דמקן מ' שנה לאו דוקא אלא תחילת מ' שנה קרי נמי מקן ע"ש

ושלשים ושם שמלך דוד ה"ג והייט ארבעים שנה משאלו להם מלך ושנת עשירית לשמואל שאלו להן מלך היה מן המנין של ארבעים שנה ומגלן דשמואל שפט ישראל י"ג שנה שהרי כשמת עלי אז נשבה הארון כדכתיב ויהי *כהביאו את ארון האלהים ואז נתמנה שמואל מיד אחר מיתת עלי וכתיב ויהי ארון ה' בשדה פלשתים שבעה חדשים והביאוהו בקרית יערים ודוד כשמלך על ישראל לקחו משם והביאו בירושלים כדכתיב ויוסף עוד דוד וגו' וכתיב ויהי מיום שבת הארון בקרית יערים וירבו הימים ויהיו (על) עשרים שנה לא מהן שבע שנים שמלך דוד בחברון נשתיירו י"ג שנה לשמואל ושאול משמת עלי ונשבה הארון עד שמת שאול ומלך דוד בחברון ומהן מלך שמואל בעצמו עשר שנים ושנה אחת שמלך שמואל ושאול פי' באותה שנה שמשחו שמואל אותה שנה לא היתה שלימה לשאול שמקלתה היה שמואל נגיד על ישראל ושתי שנים שמלך שאול בעצמו וגם שמואל היה חי שהרי שמואל לא מת אלא ארבעה חדשים קודם שאול שכן מלינו מפורש בספר שמואל ושמואל מת וגו' וכתיב ויאמר דוד [וגו'] אספה יום אחד ביד שאול וברח לו אל אכיש עד שמת שאול וכתיב ויהי מספר הימים אשר ישב דוד בשדה פלשתים ימים וארבעה חדשים מלינו י"ג שנים לשמואל ושאול משמת עלי (ומלך דוד) ושלשים ושש לדוד כשמרד אבשלום הרי מ"ט לא מהן ט' שנים קודם ששאלו להן מלך שהרי בשנה עשירית שאלו להן מלך והעשירית ממנין הארבעים הרי מ' שנים משאלו מלך עד מרדו של אבשלום ועד בכלל *והשלשה עשר שני' שמלך שמואל בעצמו ושנה אחת שמלך שאול ושמואל וב' שנים שמלך שאול בעצמו ושלשים ושש שמלך דוד [ו] ותימה לפ"ז הא דתניא בסדר עולם שמלך דוד חמש שנים אחר המרד שלשה שנים של רעב שנאמר (שמואל ב כא) ויהי רעב שלש שנים שנה אחר שנה ושנה של שיטה דכתיב (שם כד) וישוטו [בכל הארץ] ויבואו מקץ תשעה חדשים ועוד שנה שתיקן משמרות דכתיב (ד"ה א כו) בשנת ארבעים לדוד נדרשו וגו' לריך לומר שנת המרד היתה שנה ראשונה של רעב ויש ספרים כח) דגרסינן שלשים ושבע שמלך דוד ולפ"ז נ"ל שהתחיל הרעב שנה אחת קודם המרד *וגם נ"ל שנת עשר כט) לשמואל ששאלו מלך אינו מן המנין של מ' שנה ואינו לריך למנות רק שלש שנים משאול ושלשים ושבעה מדוד הרי ארבעים ובסדר עולם תניא רבי נהוראי אומר שנת ל"ה למלכות דוד היה המרד *) ולפי דבריו לא מלינו מ' שנה משאלו מלך עד שמרד אבשלום ל) וי"מ למנות י"ג של שמואל כל שנותיו של שמואל הרמתי היו נ"ב שנה שהרי כשהגמל שמואל הביאתו חנה לירושלים ואז היה לו משמתא ב' שנים כדרך הנקת תינוק וכתיב וישב שם עד עולם והייט נ' שנים דהוא עולמו של יובל ותפלת חנה היתה יום שנתמנה עלי וקיי"ל דארבעים שנה שפט עלי את ישראל לא מהן שנה מעיבורו דשמואל נשתיירו ל"ט שנה דעלי נשתיירו י"ג שנים לשמואל דמיד כשמת עלי נתמנה שמואל דאמר מר (קדושין דף עב:) וזרח השמש ובא השמש עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל נמלא דשררתו של שמואל התחילה כשהיה בן ל' ותשע ונמשכה י"ג שנה:

כ א ב מיי' פ"ד מהל' פסולי המוקדשין הל' ...

כא ג ד מיי' שם הל' ...

שיטה מקובצת

א] ושבע נ"א ושש שמלך דוד הרי ארבעים שנה: ב] ושל צבור אינן מתות · כדמפרש ואזיל דמה מצינו בולד חטאת כו' · פי' מתוס' שכתבו לשון קונטרס: ג] תמות אמר ר"ש מה: ד] בעלית ביחיד דברים אמורים: ה] תיבת קיימת נמחק: ו] חטאת יביא יכול יביא: ז] והא ר"י תמות כו' והשתא לא הוי נוחה כלל לחלק בין שתיהן עומדות לנמצאת אחר כפרה · פי' מתוס' כנ"ל: ח] והא' עי' תוס' זבחים (דף קי"ב): אמר ס"א תניא ר"ש אומר חמש חטאות מתות: ט] אלא לעולם (תיבות אמר ליה נמחק) לא תיפוך ולא קשיא דר"י אדר"י דמתניתין איירי באבודה בשעת כפרה ולכך אמר תמות אבל בשתיהן עומדו' דנמצאת קודם כפרה ואינה אבודה אלא בשעת הפרשה רועה ואידי ואידי אליבא דרבנן דרבי ולומר א) דהא דאמרינן חמש חטאות מתות היינו לאחר כפרה דהא מפורש במעילה דאפילו במפריש שתי חטאות לאחריות אמר ר"ש תמות דה' חטאות מתות סתמא קתני בין כיפרו בין לא כיפרו ואפילו באחריות · פי' מתוס' שכתבו לשון קונט' כנ"ל: י] באבודה תוס' מעילה (דף י ע"א): יא] יהודה · עי' בספר כריתות (דף לד): יב] ומי ס"א וסבר רבי יהודה חטאת כו': יג] שנת ושנה אחת שמלך כו' דשמואל לא העמיד מלך אלא באמצע שנת י"א ולא היתה שלימה לשאול כי מקצתה היה שמואל נגיד הס"ד ומה"ד ל"ז שנה מלך: יד] אבשלום הרי ארבעים הא מלתא כו' אחר כן · לפי שמשתתחיל שמואל לנהוג שררה לא חי אלא י"ג שנה צא מהן ד' אחרונים להשלים ל"ז דדוד נמצא שהיתה [עשר שנים] לגדולתו: טו] צא וחשוב ממיתתו של עלי שהוא כו' של שמואל שנאמר וזרח השמש ובא השמש עד שלא שקעה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל עד שנת: טז] י"ב חדשים ואח"כ הביאוהו: יז] בחברון נשתיירו י"ג שנה לשמואל ושאול משמת עלי ונשבה הארון עד שמת שאול ומלך דוד בחברון ומהן מלך שמואל בעצמו עשר שנה ושאול עם שמואל שנה אחת ושאול ב' שנים: יח] ארבעים ותשע תיבת וכו' ל"ש: יט] דוד והשלש עשר שנים עשר מלך וה"ג עשר שנים כו' שאול ושמואל וב' שנים שמלך שאול בעצמו: כ] הכסא תו' והיא: כא] ובאותו היום נתמנה: כב] עלי הוא עמד להיות שופט דאמר מר וזרח השמש ובא השמש עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל ונשתיירו י"ג: כג] שנה · גליון ואע"ג דמת שמואל ארבע חדשים קודם שאול משכחת שנותיו שלמים שבאותה שנה שנתמנה נולד לסוף שמנת חדשים ועלו באותה שנה ארבעה חדשים והיו שנותיו שלמים מיום אל יום וי"מ דוד משמלך חי ארבעים שנה וששה חדשים כדכתיב בחברון שבע שנים ובירושלים שלשים ושלש וניחא למ"ד חמש ושלשים והיינו לפי חשבון ארבעים שנה ולא יותר דלא חשיב ששה חדשים אבל קרא מקץ ארבעים שנה חשיב הששה חדשים וגם ניחא דמשכחת שהי חמש שנים אחר המרד ותיבת הוו נמחק: כד] שנתה וולד חטאת: כה] דמתות הס"ד ומה"ד דברים אמורים דמתות הס"ד: כו] מה"ד והא רבי יהודה: כז] תיבת דהכי נמחק: כח] דגרסי' ושלשים ושבע י"ס גרסי שלשים ושבע דדוד ולפי זה אין צריך למנות אלא ג' של שאול אבל קשה איך חי דוד אחר המרד חמש שנים ואפילו יהיה שנת המרד שנה ראשונה של רעב מ"מ תחסר שנה ובסדר עולם תניא ר' נהוראי אומר כו' והשתא ניחא שתמצא ה' שנים אחר המרד בלא דוחק אבל קשה בשמעתין דהכי נמי מנינן עשירית של שמואל איגו כי אם ל"ט שנים · תוס' אחרות: כט] עשירית של שמואל את ל' נמחק: ל] אבשלום · גליון וצריך לומר מקץ ארבעים שנה ר"ל בתחילה כמו מקץ שבע שנים ואין בין מרד למרד רק ל"ט שנה ולדידיה משכחת שפיר חמשה שנים שהי אחר המרד:

א) מלאם דנ"ל ולא מצי למתרך אליבא דר"ש דלמר ר"ש תמות:

א) חסר כאן גליון ונ"ל וכא ר"י תמות שמעינן ליה אפי' בחטאת צבור וכ"ש חטאת יחיד: אף

רבינו גרשום

שלשים ושבע שמלך דוד · ובאותו זמן אמר אבשלום אל אביו אלכה נא וגו': אמר רבי מאיר והלא הביתי כו' אלא שומנן קבוע כלומר קסבר ר' מאיר אין הפרש ביניהן דכל שומנו קבוע בין ביחיד בין בצבור דוחה את השבת ואת הטומאה: אמר רבי שמעון מה מצינו בוולד חטאת ובתמורת חטאת וחטאת שמתו בעלית דמתות דביחיד דברים אמורים ולא בצבור כך מפרש ר' שמעון בגמרא בברייתא ואי אתה יכול לומר וולד חטאת בצבור שאין חטאת הצבור נקבה כו': אף חטאת שכיפרו בעלים ומי שעברה שנתה דמתות ביחיד דברים אמורים ולא בצבור · מהו אומר חטאת יביא · כלומר מה צורך לכתוב אם כבש. יביא קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה · לכתוב הכי אם כבש קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה א) כל שכן חטאת שכיפרו בעלים דיחיד דתמות דגבי יחיד לא פליגי: ולא קשיא · הא דקאמר ר' יהודה רועה כאן באבודה ונמצאת בשעת הפרשת שניה קודם הקרבה הואיל ואיזו שירצה יכול להקריב הלכך אין מתה אלא רועה: כאן באבודה ונמצאת שלא בשעת הפרשה אלא לאחר הקרבה דכבר כיפר הילכך מתה: ואיבעית אימא אידי ואידי · דנמצאת בשעת הפרשה: ולא קשיא · הא דתני רועה היינו ר' יהודה אליבא דרבנן כדתנן בפרק וולד חטאת המפריש חטאת ואבדה והפריש אחרת תחתיה ולא הספיק להקריבה עד שנמצאת ראשונה והרי שתיהן תמימות אחת מהן תקרב חטאת ושניה תמות דברי רבי וחכמים אומרים אין חטאת מתה אלא שנמצא כו' · והא דתני מתה היינו רבי יהודה אליבא דרבי:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ושלשים (ושבע) מ"ט ונ"ב נ"י רש"י ושם: (ב) שם במשנה שמתו בעליה ביחיד דברים אמורים ולא: (ג) גמ' ת"ל חטאת יביא יכול: (ד) רש"י ד"ה עשר שנים וכו' לא מהן ז' שנים שמלך דוד בחברון וי"ג שנה מהן מלך שמואל בעצמו עשר שנים ושנה אחת שמלך שאול עם שמואל וב' שנים שאול לבד כדכתיב ושתי שנים: (ה) ד"ה אינה מתה דחטאות המתות ספמיות המתות כלכם:

הגהות הגר"א [א] גמ' ושעברה · נ"ל ועברה וכן בכל הש"ס בגמ' ורש"י: [ב] רש"י ד"ה עשר כו' · ל"ז מלך כו' · סוף נפי גירסא ראשונה: [ג] בא"ד ושלשים ושש כו' · סוא כגי' סדר עולם ולזה הסכים רש"י: [ד] בא"ד לא מכן כו' · אע"ג דדוד מלך שם עוד ו' חדשים לא כנגדן ז' חדשים שהיה הארון בשדה פלשתים: [ה] בא"ד ומהן מלך כו' עד ב' שנים · זה גי' ... [ו] בא"ד ושנה כו' · ... [ז] ...

הגהות צ"ק

והתניא כיוצא בו א"ר יוסי (והבאים מהשבי בני הגולה הקריבו עולות פרים (בני בקר) שנים עשר אילים תשעים ותשעה כבשים שבעים ושבעה (שעירי) חטאת שנים עשר הכל עולה לה') וחטאת מי קרבה עולה אמר רבא כי עולה מה עולה אינה נאכלת אף חטאת אינה נאכלת שהיה רבי יוסי אומר על עבודה זרה הביאום ואמר רב יהודה אמר שמואל על עבודה זרה שעשו בימי צדקיהו, קא סלקא דעתין למאן דאית ליה חטאת צבור שנתכפרו בעליה מתה איתליה נמי חטאת צבור שמתו בעליה מתה והא הכא (דאיכא) דמתו בעליה וקא קרבה אמר רב פפא אפילו למאן דאמר חטאת צבור שנתכפרו בעליה מתה חטאת צבור שמתו בעליה אינה מתה לפי שאין הצבור מתים, מנא ליה לרב פפא הא אי נימא משום דכתיב תחת אבותיך יהיו בניך אי הכי אפי' יחיד נמי אלא היינו טעמא שאין הציבור מתים משעירי רגלים וראשי חדשים דאמר רחמנא אייתינהו מתרומת הלשכה ודלמא מתו מרייהו דהני זוזי אלא לאו ש"מ אין הצבור מתים ואיבעית אימא כי אקרובינהו להני חטאות אחיי אקרבינהו דכתיב ורבים מהכהנים (ו) הלוים וראשי האבות הזקנים אשר ראו את הבית הראשון ביסדו זה הבית בוכים בקול גדול ורבים בתרועה, ודילמא הנך מיעוטא לא מצית אמרת דכתיב ולא הכירו העם בתרועה (ושמחה) לקול בכי העם והיכי מקרבי להו והרי מודין הוו אמר רבי יוחנן הוראת שעה היתה. הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי בשלמא פרים ושעירי' כנגד שנים עשר שבטים (א) אלא (ו) כבשים כנגד מי אלא הוראת שעה היתה:

תנן התם משמת יוסף בן יועזר איש צרידה ויוסף בן יוחנן איש ירושלים בטלו האשכולות איש שהכל בו ואמר רב יהודה אמר שמואל כל אשכולות שעמדו להן לישראל מימות משה עד שמת יוסף בן יועזר היו למדין תורה כמשה רבינו מכאן ואילך לא היו למדין תורה כמשה רבינו, והאמר רב יהודה אמר שמואל שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה דאישתכח (להו) אישתכח ודגמירן להו הוו גמירי כמשה רבינו והא תניא משמת משה אם רבו מטמאין מטמאו אם רבו מטהרין טיהרו ליבא דאימעיט, מיגמר הוו גמירי להו כמשה רבינו, במתניתא תנא כל אשכולות שעמדו לישראל מימות משה עד שמת יוסף בן יועזר איש צרידה לא היה בהם שום דופי מכאן ואילך היה בהן שום דופי והתניא מעשה בחסיד אחד שהיה גונח מלבו ושאלו לרופאים ואמרו אין לו תקנה עד שיינק חלב רותח שחרית והביאו עז וקשרו לו בכרעי מיטתו והיה יונק ממנה חלב למחר נכנסו חביריו לבקרו כיון שראו העז אמרו ליסטים מזויין בתוך ביתו ואנו נכנסים לבקרו ישבו ובדקו ולא מצאו בו עון אלא של אותה העז בלבד אף הוא בשעת מיתתו אמר יודע אני בעצמי שאין בי עון אלא של אותה העז בלבד שעברתי על דברי חבירי שהרי אמרו חכמים אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל וקי"ל כל היכא דאמר מעשה בחסיד אחד או ר' יהודה בן בבא או ר' יהודה בר אילעאי ורבנן בתר יוסף בן יועזר איש צרידה דרי דרי הוו

*) תוספתא [דב"ק פ"ח] (דשביעית סג) [ב"ק עט: תענית כס.]

אמר

רש"י

כיוצא בו · לא איתפרש היכא קאי: וחטאת מי קרבה עולה · דכתיב (ס) ושעירי חטאת שנים עשר הכל עולה: ואף הוסס חטאת אינה נאכלת שהיה רבי יוסי אומר יז] שעיר של עבודה זרה הביאום · כנגד שנים עשר שבטים יח] שעבדו עבודה זרה בימי צדקיהו וליבור (ו) שמביאין שעיר לחטאת דכתיב בשלח הלך אנשים גבי עבודה זרה ועשו כל העדה פר לעולה וגו' ושעיר עזים אחד לחטאת וגו' ואותן שעירין נשרפין הן מחוץ למחנה כפר העלם דבר והן שעירין הנשרפין כדאמרינן באיזהו מקומן (זבחים דף מז:) ובמנחות בהקומץ רבה (דף כז:) נפקא לן (דהכא) מהאי קרא דכתיב גבי פר העלם דבר' ועשה לפר וגו' כאשר עשה וגו' והכי תניא ועשה כאשר עשה מה ת"ל לכפול בהזיות כו' וסיפא דברייתא "החטאת" לרבות שעירי עבודה זרה לידון כפר העלם דבר': וקא קרבה · אע"ג דמתו הבעלים באותן ע' שנה שהיו בבבל: יהיו בניך · כלומר דבנים הוו במקומן ומשו"ה קרבה חטאתן: היינו טעמא שאין הציבור מתים · שאין דין חטאת שמתו בעליה' בציבור משעירי מוספי הרגלים וראשי חדשים (ז) יט] חטאות נינהו ואמר רחמנא לייתינהו מתרומת הלשכה משקלים הבאין באדר ואע"ג דאיכא למימר דלמא מתו מרייהו דהנך זוזי קלת מאותן שהביאו השקלים מתו קודם הרגלים וגמלא שמקריבין חטאת שמתו בעליה שהרי יש להן חלק בהן: כי אקרבינהו · להנך שעירי עבודה זרה בימי עזרא: אחיי אקרבינהו · על אותן שהיו עדיין חיין מן העובדים עבודה זרה בימי צדקיהו כ]: ורבים בתרועה · אותן שלא ראו את הבית הראשון היו עכשיו מריעין ושמחין: ודלמא הנך · שחיין עדיין מיעוטא דישראל הוו ואמיעוטא לא מקרבין כמרובין אלא כיחידים כל א' ואחד שעירה ומאי אקריב (ח) שעירים שעיר לכל שבט כמרובים ודאי אקמאי דמתו סמיך ושמע מינה דאין חטאת ציבור מתה: לקול בכי העם · אלמא רבים היו הבוכים על המריעים, לא (בוכים) היו · מן הראשונים: הא מודין היו · בימי צדקיהו: ה"נ מסתברא · דהוראת שעה היתה: בשלמא פרים שנים עשר · לעולה ושנים עשר שעירים לחטאת: כנגד י"ב שבטים · דהוו קרבן ציבור בעבודה זרה פר לעולה ושעיר לחטאת בפרשת שלח לך: שהכל בו · תורה ויראת חטא וגמילות חסדים: דאישתכח אישתכח · אותן שנשתכחו כב]: ודגמירי · אותן שלא שכחו הוו גמירי להו כמשה: ליבא דאימעוט · הלב נתמעט כג] ולא היו יודעין להחזיר אותן ששכחו מתוך פלפול הלכה היאך (הלכה) והיו חלוקין בהן והלכו אחר המרובין: מגמר · לאותן שלא נשתכחו הוו גמירי להו כמשה: דופי · קס"ד דופי של חטא לא היה באשכולות שעמדו פרנסים כד] (של) ישראל: גונח · פלניי"ט בלע"ז לועק מכאב לבו כמו גנוחי גנח בחימיה דסיסרא (שופטים ה תרגום): ליסטים מזויין · בהמה דקה אין יכולים לשומרה והולכת ורועה בשדות אחרים: ורבנן · והנך רבנן ר' יהודה בר אילעאי ורבי יהודה בן בבא בתר יוסף בן יועזר דרי דרי הוו ולא אשכחן דקתני דלא מלתו בהן עון אלמא לא היה בהן דופי:

תוספות

כיוצא בו אמר ר' יוסי · פרש"י לא איתפרש היכא קאי (ס) כס] הכי תניא בת"כ על ההיא דדרים האי קרא דכתיב גבי נו] [עולה ויורד] (ויקרא ה) ואת השני יעשה עולה מה עולה אינה נאכלת אף חטאת זו אינה נאכלת ועלה מייתיא היא: על עבודה זרה שעשו בימי צדקיהו · ואתיא (י) כמ"ד כז] דאית ליה ליבור בעבודה זרה כל שבט ושבט מייתו פר ושעיר ואמטו לככי הביאו שעירי חטאת שנים עשר לשנים עשר שבטים: [א] והא הכא [כח] דאיכא מתו בעליה וקרבה · והקשה הרשב"א מה ענין זה למתו בעליה דטלי הש"ס דמיירי שהפריש החטאת ומתו בעליה אחר כך אבל הכא הרי לא הפרישו שום דבר כס] ואומר רבינו נתנאל דאי בלא הפריש מלי להקריב אלמא יש כפרה למתים וא"כ כל שכן דהיכא שהפריש ואח"כ מתו בעליה דראוי להקריב וכן משמע בפ"ק דהוריות (דף ו:) דאמר והא [נ] אית כפרה למתים דמייתא להא שמעתא דהכא משמע דאי יש כפרה למתים על הבנים להקריב בשבילם וכ"ש אם הפרישו ואח"כ מתו דעל הבנים להקריבן: וקא קרבה · וא"ת תיקשה נמי למ"ד הרעה דלהקריב ליכא מ"ד וי"ל דודאי כיון דלא אזיל לנויתה אפי' לאקרובי נמי ראוי וכן מלינו פרק הוציאו לו (יומא דף נ:) גבי הא דאמר בפר ואפילו בדמו ופריך עלה והא חטאת שמתו בעליה היא ומשני כיון דעל כפרת ציבור נמי אתי לאו מתו בעליה היא נ] אלמא היכא דלא אזיל למיתה אפי' להקרבה נמי הוא ראוי[נג]: קא סלקא נא] דעתך דמאן דאית ליה חטאת שכיפרו בעליה מתה אית ליה נמי חטאת שמתו בעליה מתה · [ד] וא"ת תיקשי למתני' דהכא ליכא מאן דפליג דחטאת שמתו בעליה ביחיד דברים אמורים ולא בציבור ואפי' הכי בכפרו בעליה פליגי וי"ל דלא דמי דמתני' פשיטא ליה דחטאת שמתו בעליה ליתא בציבור היינו כשמתו כל הבעלים ולא נשאר בהן אחד אבל הכא ס"ד דעדיין מקלת הבעלים קיימין ומש"ה קאמר דקרבה: ליבא דאימעיט · שלא היה להם לב להחזיר שכחתם ובהא נחלקו: מיגמר הוו גמירי · מה שנשתייר להם שלא שכחו הוו גמירי בדוקיא כמשה:

וכי

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הלכה א: ג"י ל"ק דכתיב גבי לוים ופר השני תקח לחטאת שני לעולה מה עולה כו' וברייתא זו הובא בהוריות דף ס ע"ב

כג ב מיי' פ"ד מהלכות שקלים הל' א:

[ועי' בהוריות ו. דמסיק דאתי ככ"ע דחטאו והדר חטאו עד תריסר זימנין ומנוס לייסב ומאתי במהרש"א בהוריות ד"ה גמרא כיוצא בו וכו' תמה אתוס' דהכא]

הגהות הב"ח

(א) גמ' שבעים ושבעה שעירי חטאת: (ב) שם שאין הציבור מתים דגמרינן משעירי: (ג) שם מהכהנים והלוים: (ד) שם אלא אלים וכבשים כנגד מי אלא הוראת: (ה) רש"י ד"ה וחטאת וכו' דכתיב ושעירי חטאת: (ו) ד"ה ואף אותה וכו' וליבור מביאין פר ושעיר לחטאת וכו' והן שעירין: (ז) ד"ה ס"ט וכו' דחטאות: (ח) ד"ה ודילמא וכו' ומדאקריב י"ב שעירים: (ס) תוס' ד"ה כיוצא וכו' היכא קאי תימה והא תניא בת"כ על וכו' דכתיב גבי לוים ואת השני יעשה עולה י"ב והכי איתא בסוף פ"ק דהוריות

הגהות הגר"א

[א] גמ' אלא כבשים כו' · ולא צריך אלילים כיון שהיו נדבה י"ל שהקריבו במונה לכל שבט אבל בכבשים אין המספר מכוון (עי' בהוריות ובהגהות הב"ח כאן):

גליון הש"ס

גמ' כל אשכולות · עי' ב"ב דף סו ע"ב תוס' ד"ה זוג:

רבינו גרשום

אף חטאת אינה נאכלת שעל ע"ז הביאום · והוו שעירים הנשרפים: והא הבא דמתו בעלים · דורו של צדקיהו וקא קרבה וקשיא לר' יהודה: אמר רב פפא אפילו [למאן דאמר חטאת שנתכפרו] כו' · וליכא למידק הא מיתא לפי שאין דין מתה בצבור ולא קשיא לר' יהודה: [אי נימא משום דכתיב תחת אבותיך יהיה בניך' דהבן במקום האב הוא ולא הוי כמת: אי הכי אפי' ביחיד נמי · נימא דבן במקום אב קאי ולא ליהוי חטאת שמתו בעליה]: דקאמר רחמנא לאייתויה מתרומת הלשכה דכתב זאת [עולת] (תורת) חדש בחדשו חדש והבא קרבן מתרומה חדשה: [ודילמא מתו להו מן מריותו · דהני זוזי אלא ש"מ דאין דין מיתה בצבור]: ואיבעית אימא כי אקרבינהו להני חטאות · דשעירי עבודת זרה אחיי דאישתיור מההוא דרא אקרבינהו דלא הוו חטאת שמתו בעליה והא נמי דקא ילפת משעיר דר"ח ודילמא שאני שעיר דר"ח דהא איתיה לרוב צבור דקיימין דאקדישו הנהו זוזי ובימי עזרא נמי הוה עדיין רוב צבור של דורו של צדקיהו קיימין · [והיכי מקרבי קרבן לעבודת זרה והא מודין הוו]: הוראת שעה היתה · לפנים משורת הדין: היו למדין תורה · בדקדוק כמשה: אם רבו מטהרין · [טיהרו] אלמא לא בריר להו כמשה: מאי דאישתכח · בימי אבלו קאמר אם רבו מטהרין טיהרו · ל"א תני מילי ליבא דאימעוט היינו נמי בהלכות שנשתכחו בימי אבלו דמשה: ורבנן (אמר) ר' יהודה בר אילעאי (ואמר) [או] רבי יהודה בן בבא (קאמר) דהוו דרי דרי בתר יוסי בן יועזר ולא נמצא בהן שום דופי:

שיטה מקובצת

א] יוסי הבאים מהשבי: ב] תיבות בני בקר נמחק: ג] תשעים וששה כבשים שבעים ושבעה צפירי חטאת: ד] והא הבא (תיבת דאיכא נמחק) דמתו בעליה וקרבה משמע אבל אי הוה סבר אינה מתה ניחא וכן למאי דמסיק אין מתה בצבור וקשה דמ"מ קשה נמי דאינה מתה מ"מ תרעה א) וי"ל דלמ"ד כו' וא"ת תיקשי למתני' דר"י דאית ליה נתכפרו דצבור מתה ובמתה דצבור לא פליג כדמשמע מתניתין דאמר ר"ש מה מצינו כו' משמע דבהגהו ג' לא פליג ר"י ואפ"ה פליג בנתכפרו דצבור וי"ל דודאי היכא דלא מתו כל הבעלים לא פליג ר"י אבל היכא דמתו כל הבעלים כגון הכא דמסתמא מתו כל אותם שהיו בימי צדקיה והוה ס"ד למאן דאית ליה דנתכפרו מתה בצבור כמו כן מתו כל הבעלים תמות בצבור ומסיק רב פפא דאפי' למ"ד כו' אפי' מתו כל הצבור לפי שאין צבור מתים כלומר אפי' מתו כולם אין להם תורת מתה וכן משמע

בבא: בתר יוסף בן יועזר דרי דרי הוו · כלומר אחר יוסף בן יועזר הוו אלו לאחר דורות הרבה וקתני דלא מלתו בהן עון אלמא לא היה בהן דופי

דופי

הסוגיא דהכי פירושא מדבעיא מנלן לרב פפא הא כו' תוס' אחרות: ס] הא' גליון ואע"ג דברייתא היא לקמן בעי מנלן מקרא: ו] מתים ס"א אלא דיוקא דרב פפא משעירי רגלים כו' אלא לאו ש"מ חטאת שמתו בעליה קריבה בצבור ודלמא שאני שעיר דר"ח דקא איתיה לרוב צבור בימי עזרא נמי הכי הוה דכתיב ורבים מהכהנים וגו' ודילמא מיעוטא הוו לא מצית אמרת דכתיב ורבים כו': ז] הבית בעיניהם: ח] בתרועה וגו' ודלמא הנך מיעוטא הוו לא מצית אמרת דכתיב ואין העם מכירין קול תרועת השמחה לקול בכי: ט] אלא אילים תשעים וששה וכבשים שבעים ושבעה כנגד: י] היתה ה"ג הוראת שעה היתה: יא] האשכלות מאי אשכולות אמר רב יהודה איש שהכל בו · גליון פי' הקונטרס תורה ויראת חטא כו' וקשה דהוי בימי שפוט השופטים דור ששפטו שופטיהם טול קיסם וצ"ל שהכל בו לענין תורה שלמדין כמשה רבינו: יב] דאישתכח אישתכח תיבת להו נמחק: יג] והא תניא משמת משה כו' אלמא מיד אחר פטירת משה היה מחלוקת אלמא לא הוו נמירי כמשה דאלו הוו גמירי היה להם לכוון שמועתם אליבא דהלכה ולא להלוק · פי' מתוס': יד] טיהרו ס"א במאי דאישתכח רבו מטהרין במאי דהוו גמירי כו' ליבא דאימעיט כלומר מה שהיו חלוקים בהלכות שנשתכחו דבוה ודאי לא הי' לב לכוון כמשה פי' מתוס': טו] חלב עז רותח משחרית לשחרית והביאו עז וקשרו לו כו' חלב שחרית נכנסו: טז] לבקרו מיד היצוו ויצאו כשמת ישבו: יז] אומר שעירים י"ב של: יח] שבטים שהיו בימי צדקיה שעבדו עבודה זרה כו' ובצבור בעבודה זרה מביאין שעיר: יט] דהחטאות נינהו: כ] צדקיהו דכתיב ורבים תו' אלמא שעדיין היו חיים מאותן של בית ראשון שביימי צדקיהו הס"ד: כא] המריעים והבוכים היו: כב] שנשתכחו שכחו הס"ד: כג] נתמעט ס"א וכשמעשה בא לפניהם לטהר או לטמא לא הוו ידעין ללמוד מתוך משנתם או לסבר בודמי מילתא למילתא ובסברא היו חלוקים זה עם זה זה מטמא וזה מטהר אבל המשנה וההלכה היו יודעים כמשה רבינו על עיקרה מיגמר כו': כד] על ישראל נ"ל (והו לשון רב"א): כה] קאי והיא שנייה בת"כ בפרשת פר העלם דבר והכי תני לעיל מיניה ופר שני בן בקר תקח לחטאת גבי לוים כתיב מה ת"ל שני אם ללמד שהם שנים הרי כבר נאמר ועשית את האחד חטאת ואת האחד עולה אלא מה תלמוד לומר שני לומר לך מה (השאת) עולה אינה נאכלת אף חטאת אינה נאכלת פי' אותו חטאת לא נאכל שהיתה מילואים כיוצא בו אמר רבי יוסי פי' שנקראת חטאת עולה לומר שאינו נאכל ולהקיש לעולה (תיבת תניא נמחק) גליון וכן היא שנויה בהדיא בהוריות בפ"ק [דף ה ע"ב] על כו': כו] גבי לוים תיבות עולה ויורד ליתא ונמחק: כז] כמ"ד בהוריות דכל שבט איקרי קהל בעבודה זרה: כח] הכא דמתו בעלים תיבת דאיכא נמחק: כט] דבר ואומר דבהגהו לא נשנית ההלכה ואומר: ל] היא ומאי משני מ"מ רעיה בעי אלמא: לא] סלקא דעתין אות ד' נמחק:

א) נראה דצ"ל וי"ל דודאי כיון וכו' והס"ד ואח"כ מה"ד קס"ד · וא"ת תיקשי וכו':

כד א ב ג מיי' פ"ד מהל' פסה"מ [illegible]

דופי של סמיכה · דעד יוסף בן יועזר לא נחלקו בסמיכה ולא בשום דבר שעדיין לא נתמעט הלב ולהכי נקט סמיכה דהיא היתה מחלוקת ראשונה שנחלקו בו חכמים מעולם ומיוסף בן יועזר ואילך היה בהן דופי של סמיכה שנחלקו בסמיכת שלמים ביום טוב כדאמרי' בחגיגה (דף טז:) שמאי אומר לסמוך והלל אומר שלא לסמוך: **והא יוסף גופיה** · איפליג ביה במסכת חגיגה (שם): **דבצר ליבא** · שנתמעט הלב בסוף שנותיו כה] (ס) נשתכחו: **נשתכחה בימי אבלו של משה** · אם מתה אם רועה והיא מאותם הלכות כו] *(יאפ"ש) יהושע שאלו תחלה ואחריו שמואל ואחריו פנחס ואחריו אלעזר יאפ"ש יהושע אלעזר פנחס שמואל יפא"ל יהושע פנחס אלעזר שמואל: **ונשתכחו ממנו** · מיהושע בעון שגרם להחליש דעתו של משה שנצטער משה על יהושע כז] בעצמו שהיה גדול כמותו: **לסרגו** · עד שיאמר להם: **קלין וחמורין** · מדרשי ק"ו: **דקדוקי סופרים** · מפרש בשקלים (דף ח:) שעשו התורה ספירות ספירות כגון ט"ו נשים פוטרות לרותיהן, י"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור, חמשה לא יתרומו, שצירפו הדברים ומנאום יחד שלא ישתכחו ומאותן דקדוקין שעדיין לא צירפום נשתכחו בימי אבלו של משה: **וילכדה עתניאל** · לקרית ספר כח] ומאי קרית ספר הלכות: **כועס על אשתו** · מתוך יופיה: **ותצנח** · לשון צווחה (י) צועקת: [**אלא תורה בלבד** · שהתורה נקראת מים] ועתניאל לא היה עשיר אלא חכם: **מנוגב** · חרב ויבש מכל טוב: **גולות מים** · התורה כלומר אדם שהתורה גלויה לו: **יבקש ממנו מזונות** · דהאי ודאי לא יצטרך דכתיב בה (מפני לא) היתה כאניות סוחר וגו': **בן קנז** · דכתיב לעיל עתניאל בן קנז אחי כלב אלמא כלב בן קנז (כ) היה [ז]דכתיב בדוכתא אחריתי (יהושע יד) כלב בן יפונה הקניזי ולא כתיב בן קנז: **הוליד את עזובה אשה** · מפרש בפ"ק דסוטה (דף יב:) שנשא את מרים שהיתה עזובה מחמת חולי וכיון שנשאה לשם שמים מעלה עליו הכתוב כאילו ילדה: **חורגיה דקנז** · ועתניאל אחיו מן האם: **דיקא נמי** · דכלב לאו בן קנז הוא דכתיב בדוכתא אחריתי כלב בן יפונה הקנזי ולא כתיב בן קנז אלמא גידלו קנז ולא ילדו: [ח]**ועשית לי מרעה לבלתי** (ל) · כלומר לבלתי ישגבני יצר הרע מלשנות שלא ישגבני יצר הרע לבטל מתלמוד תורה: **עצבי** · משמע לשון עצב והכי אמר לפניו אם אתה עושה לי כך מוטב ואם לאו הריני הולך בנסיסי לשאול הריני מת בעצבוני כדמתרגמינן (בראשית לד) ויתעצבו ואתנסיסו: **כיוצא בדבר אתה אומר** · שכל המוסר עצמו לחזר אחר תורה ממלאין לו שאלותיו: [ט]**ואיש תככים** · בינוני שיודע שני סדרים או שלשה כט] (המוסמך) בינוני: **מאיר עיני שניהם** · שאף הרב צריך עדיין לימוד ומלמדו הקב"ה: **עושה** [י](**שניהם**) · עכשיו הוא מתחיל לעשותם חדשים לזה חכם ולזה טיפש: **כיוצא בדבר כו'** · שהמבקש על מזונותיו ועל צרכיו, שנזקקין לו מן השמים למלא שאלותיו: ל]**סתום** · שכיפרו בעליה ושעיברה שנתה לא]: **מפורש** · ולד [יא] ותמורתו ושמתו בעליה שמפורש לנו דאינן בצבור: וכי

תורה אור

אמר רב יוסף דופי של סמיכה קתני, והא יוסף בן יועזר גופיה מיפליג פליג *בסמיכה? כי איפליג בה בסוף שניה דבצר ליבא. גופא אמר רב יהודה אמר שמואל שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה אמרו ליהושע שאל, א"ל לא בשמים היא. אמרו לו לשמואל שאל, אמר להם אלה המצות *שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה. אמר ר' יצחק נפחא אף חטאת שמתו בעליה נשתכחה בימי אבלו של משה, אמרו לפנחס שאל, אמר (א) *ליה לא בשמים היא. א"ל לאלעזר שאל, אמר להם אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה. אמר רב יהודה אמר רב בשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן אמר לו ליהושע שאל ממני כל ספיקות שיש לך, אמר לו רבי כלום הנחתיך שעה אחת והלכתי למקום אחר, לא כך כתבת בי ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל, מיד תשש כחו של יהושע ונשתכחו ממנו שלש מאות הלכות ונולדו לו שבע מאות ספיקות ועמדו כל ישראל להרגו, אמר לו הקב"ה לומר לך אי אפשר, לך וטורדן במלחמה שנאמר ויהי אחרי מות משה עבד ה' ויאמר ה' וגו'. במתניתין תנא אלף ושבע מאות קלין וחמורין וגזירות שוות ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה. אמר רבי אבהו אעפ"כ החזירן עתניאל בן קנז מתוך פלפולו שנאמר וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב (הקטן ממנו) [ויתן לו את עכסה בתו לאשה] ולמה נקרא שמה עכסה? שכל הרואה אותה כועס על אשתו. ויהי בבואה ותסיתהו לשאל מאת אביה שדה ותצנח מעל החמור, מאי ותצנח? אמר רבא א"ר יצחק אמרה לו מה חמור זה כיון שאין לו מאכל באבוסו מיד צועק, כך אשה כיון שאין לה תבואה בתוך ביתה מיד צועקת. ותאמר תנה לי ברכה כי ארץ הנגב נתתני, בית שמנוגב מכל טובה, ונתתה לי גולות מים, אדם שאין בו אלא תורה בלבד. ויתן לה כלב את גולות עליות ואת גולות תחתיות, אמר לה מי שגלוי לו (ד) (שדר) עליונים ותחתונים יבקש (מכנו) מזונות. וכלב בן קנז הוא? והלא כלב בן יפונה הוא, מאי יפונה שפנה מעצת מרגלים. ואכתי בן קנז הוא? בן חצרון הוא דכתיב וכלב בן חצרון הוליד את עזובה. אמר רבא (ה) חורגיה דקנז הוא. תנא הוא עתניאל הוא יעבץ, ומה שמו יהודה אחי שמעון שמו, עתניאל שענאו אל, יעבץ שיעץ וריבץ תורה בישראל, ומנלן שענאו אל? דכתיב ויקרא יעבץ לאלהי ישראל לאמר אם ברך תברכני והרבית את גבולי והיתה ידך (עמדי ועשה מרעתי) לבלתי עצבי ויבא אלהים את אשר שאל. אם ברך תברכני בתורה והרבית את גבולי בתלמידים והיתה ידך עמדי שלא ישתכח תלמודי מלבי (ועשה מרעה) שיזדמנו לי ריעים כמותי לבלתי (עצבי) שלא ישגבני יצה"ר מלשנות, אם אתה עושה כן מוטב ואם לאו הריני הולך (ו) בנסיסי לשאול, מיד, ויבא אלהים את אשר שאל. כיוצא בדבר אתה אומר רש ואיש תככים נפגשו מאיר עיני שניהם ה'. בשעה שהתלמיד הולך אצל רבו ואומר לו למדני תורה, אם מלמדו, מאיר עיני שניהם ה', ואם לאו עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה', מי שעשאו חכם לזה עושה אותו טיפש, טיפש לזה עושה אותו חכם. זו משנת ר' נתן, ר' יהודה הנשיא אומר אם ברך תברכני בפריה ורביה והרבית את גבולי בבנים ובבנות והיתה ידך (עמדי) במשא ובמתן (ועשית) (מרעתי) שלא יהא בי מיחוש ראש ומיחוש אזנים ומיחוש עינים לבלתי (עצבי) שלא ישגבני יצה"ר מלשנות, אם אתה עושה כן מוטב ואם לאו הריני הולך בנסיסי לשאול, ויבא (ז) (לו) אלהים את אשר שאל. כיוצא בדבר אתה אומר רש ואיש תככים נפגשו מאיר עיני שניהם ה'. בשעה שעני הולך אצל בעל הבית ואומר פרנסני, אם מפרנסו מוטב, ואם לאו עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה', מי שעשאו עשיר לזה עושה אותו עני, עני לזה עושה אותו עשיר: אר"ש מה מצינו כו': ת"ר רבי שמעון אומר חמש חטאות מתות ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה וחטאת שכפרו בעליה וחטאת שעיברה שנתה. (ח) אי אתה יכול לומר ולד חטאת בציבור לפי שאין חטאת נקבה בציבור. אי אתה יכול לומר תמורת חטאת בציבור לפי שאין ציבור עושין תמורה. אי אתה יכול לומר חטאת שמתו בעליה בציבור לפי שאין הציבור מתים. שכיפרו בעליה ושעיברה שנתה לא (מצינו) יכול יהו נוהגות בין ביחיד בין בציבור? אמרת ילמד (אדם) סתום ממפורש, מה מפורש ביחיד ולא בצבור אף שכיפרו בעליה ושעיברה שנתה ביחיד דברים אמורים ולא בציבור. וכי

א) [ס"א משה וכן הגירסא בילקוט פרשת בחקותי] : ב) [עי' תוספות תענית ד' ד"ה שלשה כו' משמע דלא כפרש"י דהכא ע"ש] : ג) [סוטה יא: ע"ש]
ד) ס"א דיקא נמי דכתיב כלב בן יפונה הקניזי ולא כתיב בן קנז ש"מ ל"ק וכן משמע מפרש"י : ה) [נ"ל עמי ועשית מרעה] : ו) נ"ל ועשית מרעה :
ז) נ"ל עמי כו' מרעה : ח) [הוריות ו:] : ט) [יומא ג. מיר כה: לעיל טו. לקמן כח:] : י) [לעיל טו:] :

רבינו גרשום

א"ר יוסף האי דקאמר מכאן ואילך היה בהם דופי · דופי (דחלוקת) [מחלוקת] קאמר דלא שמשו כל צרכן והיו חולקין זה על דברי זה ל"א דופי של סמיכה שחלקו על סמיכה כמו שמאי אומר (שלא) לסמוך הלל אומר שלא לסמוך: [כי איפליג יוסי בן יועזר] בסוף שניה דבציר ליבא מרוב (חצרות) [הזקנה]: א"ל ליהושע שאל · ברוה"ק שיפרשם לך: א"ל לא בשמים היא [התורה] שכבר ניתנה לנו כולה (סימן ישפ"א וא"ד יפא"ש במתני' תנא יפל"ל) [סימן · ישפ"ו · יהושע שמואל פנחס אלעזר · איכא דאמרי יפא"ש יהושע פנחס אלעזר שמואל יפל"ל יהושע פנחס אלעזר שמואל]: כלום הנחתיך · כלומר אין לי ספיקה · א"ל הקב"ה לומר לך אי אפשר · דלא בשמים היא: ושל דקדוקי סופרים [חשבון דברים] כגון חמש עשרה נשים פוטרות י"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור והיינו קרית ספר: כועס על אשתו שנדמית לו אשתו כעורה [כנגדה · אחוה דכלב מן אימיה הוה עתניאל בן קנז וכלב הוה חורגיה דקנז ונקרא על שמו מפני שגידלו]: ותצנח הוי (כמו ותצעק) [כגון ותצווח]: אדם שמנוגב מכל טובת ממון: גולות מים · אדם יש בו דברי תורה שנמשלו כמים: אמר לה · כלב נתתי ליך אדם מי שרזי עליוני' ותחתונים גלוים לו [מרוב חכמתו] ולא דיי ליך שהיא מבקשת את [ממנו] מזונות · [בנסיסי] (בר סיסי) לשאול · ועף [לשאול] לקבר [כמו] ותגם זועפים ומתרגמינן נסיסין: [מיד ויבא ה' לו אשר שאל] כיוצא בדבר רש ואיש תככים · רש זה שהוא רש מן התורה: ואיש תככים זה בינוני בתורה כגון שיודע ב' סדרים ובשעה שאמר לו רש לאיש תככים למדני חייב ללמדו ולעשות רצונו כמו שעשה לו הקב"ה רצונו לעתניאל [דענהו] (דפנאו) דכתב ויבא אלהים את אשר שאל היינו כיוצא בדבר: ור' יהודה הנשיא · מפרש רש ואיש תככים לענין ממון וחייב לפרנסו ולעשות רצונו כמו שעשה הקב"ה לעתניאל: ואם עשה כן מאיר עיני שניהם ה' · יתעשרו שניהם: [כיפרו בעלים ושעיברה שנתה · לא למדנו שלא יהא יכול לקיימן בצבור יכול נאמר דבצבור הן ולא ימותו למד סתום הללו שכיפרו בעלים ושעיברה שנתה דלא ידעינן אי בצבור הן אי ביחיד הן ממפורש מוולד חטאת ותמורת חטאת ושמתו בעליה מה הללו ביחיד ולא בצבור אף הללו]:

הגהות הב"ח

[illegible]

שיטה מקובצת

[illegible]

הגהות הגר"א

[א] גמ' דופי של כו' · והא דקאמרינן לעיל אם רבו מסמכין כו' · כין מסכימים לדברי המרובין : [illegible]

*וכי דנין אפשר משאי אפשר?א] (*ר' שמעון בחד מקום גמיר להו) אמר ר"ל ארבעה נתנו להן והעמידום נ] על חמש ואי ס"ד בצבור, הנך מי איתנהו בצבור אלא על כרחיך ילמד סתום ממפורש: ר' נתן אומר אחת נתנה להן והעמידוה על חמש, וליחזי בהי סידרא גמירי להו אי ביחיד אי בצבור? שתי ד] שכחות שכחו וקשיא להו [א] ואי ס"ד בצבור הנך מי איתנהו בצבור אלא ש"מ ילמד סתום ממפורש מה מפורש ביחיד ולא בצבור אף סתום ביחיד ולא בצבור:

מתני' חומר בקדשים מבתמורה וחומר בתמורה מבקדשים. חומר בקדשים מבתמורה שהקדשים עושין תמורה ואין תמורה עושה תמורה, הצבור והשותפין מקדישין אבל לא ממירין, ומקדישין ה] עוברין ואברים אבל לא ממירין. *חומר בתמורה מבקדשים ו] *שהקדושה חלה על בעלת מום קבוע ואין יוצא לחולין לגזוז

רש"י

וכי דנין אפשר משאי אפשר · בהוריות (דף ו:) משני כולהו בחדא גמרא גמירי כלומר כל החמש חטאות נשנו בחדא שיטה וכיון דאיכא בהו דלא אפשר להיות בציבור כולהו נמי הכי נשנו דאינן בציבור והכא הכי גרסי' אמר רשב"ל ארבעה נתנו לכן והעמידו על חמש פירוש בסיני נתנו להם ד' מתות ואחת רועה ושכחו בימי אבל משה הי מינייהו וגזרו על כולן שימותו ואי ס"ד בציבור הנך מי איתנהו בציבור אלא ע"כ ילמוד סתום מן המפורש ולא מיבעיא אם נגמרה להן בכולן שימותו פשיטא דבחד גמרא הוו גמירי וכיון דאיכא בהו דליכא בצבור כולהו נמי ליתנהו בציבור אלא אפילו השתא נמי דנגמרו דאיכא בהו דהויא רועה אמרי' דכולהו ליתנהו בצבור ולא מיבעיא אם אותה שרועה היא מאותן דליתנהו בצבור וא"כ כל הד' שנגמרו למות נגמרו בחד גמרא וכולהו ליתנהו בצבור דלכל הפחות ב' מהם נגמרו שלא בצבור כמו כן נמי הב' האחרים נגמרו שלא בצבור אלא אפי' את"ל דכפרו בעליה או עברו שנתה דחד מינייהו הוא אותה שנגמרה להיות רועה מיהו אידך נגמרה למות עם שלשה דליתנהו בצבור הרביעית נמי ליתא בצבור ומעתה אותה שנגמרה להיות רועה ושכחוה וגזרו עליה מיתה אע"ג דאפשר להיות בצבור מיהו ילפינן אפשר כב] משאי אפשר וכיון דנגמרו הארבעה למות ביחיד ולא בצבור משום דבחדא גמרא גמירי אידך נמי שנגמרה להיות רועה וגזרו עליה מיתה מפני שהושכחה ביחיד דוקא גזור עליה מיתה ולא בצבור דילפינן אפשר כג] משאי אפשר: **רבי** נתן אומר אחת ניתנה והעמידוה על חמש · פירוש בסיני נתנה להם אחת מתה וארבעה רועות ונשתכחה בימי אבל משה הי ניהא מתות והי ניהו רועות לפיכך גזרו על כולן שימותו וסמיך אהא דמסיק כד] מה מפורש ביחיד כו' אלא פריך על דבריו מקמי דלהסיקנא והדר אסיקנא למילתיה דרבי נתן ופריך וליחזי בהי סדרא גמירי אי בצבור אי ביחיד פירוש למה גזרו על כולן למות הרי איכא בהו ג' דביחיד איתנהו ולא בצבור וב' דאיתנהו בצבור וליחזי אם אותה שנגמרה למות היא מן השלשה נגזור מיתה על א) השלישית והשנים ירעו ואם היא מן השנים לא היה להם לגזור מיתה רק על הב' ב) והשלישית ירעו ומשני שתי שכחות שכחו הי נגמרה למיתה וגם שכחו אם היא מן השנים או מן ג) השלישית לפיכך גזרו מיתה על כולהו והשתא אסיק למילתיה וקשיא להו אי ס"ד כו' אלא ש"מ ילמד סתום מן המפורש מה מפורש כו' כה] (פירוש חד שנגמר להיות רועות ונגמרו בחד גמרא וילמד סתום מן המפורש) פירוש הד' שנגמרו להיות רועות נגמרו בחד גמרא וילמד סתום מן המפורש הכל כדפירשנו גבי מילתא דרבי שמעון בן לקיש:

א) נ"ל השלשה נ"ק ב) והשלשה נ"ק · ג) כשלשה נ"ק

תוספות

וכי דנין אפשר משאי אפשר · הא דלא איתנהו להנך שלשה בצבור למיתה משום דלא משכחת להו בצבור לא לענין מיתה ולא לענין הקרבה דהא לא מיתרמו בצבור לעולם: **ארבעה ניתנו להם** · (א) כולם ארבעה חטאות ניתנו להם מסיני דמתות ולא חמש ז] (או ביחיד או בצבור ושכחו באיזו נאמר להו מתה) והחמישית נאמר להם רועה וביומי אבלו של משה שכחו איזו ח] היתה רועה והלכו לחומרא ואמרו כולן מתות הלכך אי ס"ד בצבור נאמר להם מי משכחת להו בצבור הא לא מיתרמו בצבור אלא שתים מהם אלא ודאי לא הוי אלא ביחיד: **אחת ניתנה לכן** · למיתה וארבעה לרעייה והעמידוה על חמשה ששכחו איזו (ב) המתה ור' נתן לפרושי טעמיה דרבי שמעון דמקני' אתא אלא מקמי דמסיק למילתיה קפריך ליה הש"ס ומתרץ לפירוקיה והדר מסיק למילתיה: **וליחזי בהי סדרא גמירי** · אמאי העמידוה על חמשה משום ספיקא דחדא ליחזי בהי סדרא גמירי לה להיות חדא (אם) הוו זכורים שאותה המתה שנאמרה להם היתה יכולה להיות ביחיד ובצבור ט] למהו דחטאת שכיפרו בעליה ושעברה שנתה מתה מספיקא אבל הנך שלשה ליכא לספוקי י] דלא הוו בצבור דלא דמו לההיא (אם) הוו זכורים שאותה המתה לא היתה יכולה להיות אלא ביחיד לימא דהנך שלשה מתות אבל יא] (הלא) ליכא לספוקא דהא לא דמי לה: **שתי שכחות שכחו** · מהי סדרא, ואי זו היא, והלכך מדשכחו הכל קשיא להו לאותן שבימי יהושע אי סלקא דעתך דבצבור הויא ההיא דמתה ד' דרעייה היכי משכחת להו בצבור הא לא מיתרמו לעולם יב] אלא ודאי מדאדכר חמשה בין מיתה ורעייה, ביחיד איתמר דמשכחת להו כולהו ביה והיינו טעמיה דרבי שמעון, ורבנן אית להו ארבעה ניתנו להן כל היכא דמשכחינן להו דאיתיה ביחיד ובצבור איתיה, דליתיה בצבור ליתיה/(ג) ובמקום אחר פירשה רבי הכי אמר רשב"ל לאו דינא הויא אלא גמרא הוא דארבעה ניתנו להן למיתה בחדא יג] (מימרא) וכיון דכי הדדי בחדא גמרא אגמריכהו ודאי בחדא דוכתא אגמריכהו לארבעה ולא משכחת ארבעה אלא ביחיד והעמידום על ה' יד] חמישית ניתנה להן לרעייה גזרו עליה מיתה לחומרא מספק ששכחו איזו היא וביומי אבלו של משה נשתכחה וקשיא להו כו' (ד) לאותן שבימי יהושע אי סלקא דעתך בצבור אגמרן מכדי טו] חדא דוכתא הואי מדאגמרי טז] *לרביעית בחדא גמרא ובציבור מי משכחת ארבעה הלכך מתה ביחיד נאמר ולא בצבור וכל היכא דמיתרמא בצבור רועה דמתה דחטאות פשיטא לן דבצבור לא הוי והאי דנקט ד' ניתנו להן כו' משום דמעשה שהיה כך היה דודאי הלכה זו נשתכחה בימי אבלו של משה ולא משום תירוצא דר' שמעון נקיט לה הכי דכל שכן אי כולן ניתנו למיתה מיתרצא מילתיה דרבי שמעון שפיר ספי רבי נתן אומר כו' לתרוצי נמי *) (ההא) אחת ניתנה להן למיתה וארבע לרעייה ושכחו איזו המתה והעמידום כולן למיתה וכיון דד' דרעייה בחדא גמרא ובחדא זימנא נגמר ודאי בחדא דוכתא איגמור אי כולהו ביחיד אי כולהו בין ביחיד בין בצבור הלכך על כרחיך בחדא דוכתא לא משכחת לה אלא ביחיד יז] דגמרינן לה מדרעייה ולאו משאי אפשר הוא דהא בהנהו ארבעה דרעייה על כרחיך איכא חדא דמצי לאיתרמויי בציבור ואפי' הכי ביחיד הוא דגמרוה דהא בחדא מילתא איתמר הלכך ה' דמתה יח] גמרינן מינה מה זו אפשר להיות ביחיד ובצבור יט] לא נאמרה (מיתתה) אלא ביחיד אף זו אפי' היא מאותן שאפשר להיות בצבור לא נאמרה מיתתה אלא ביחיד הלכך אפשר כ] משאי אפשר גמרינן ומוקמינן מיתה ביחיד ולא בצבור והכי דמי אפשר משאי אפשר דלא גמרינן כגון אי הוו גמירי הלכתא בחדא גמרא לרעייה ותרתי בחדא גמרא למיתה ובעו למילף הני מהני מה תלתא דרעייה לא נאמרו אלא ביחיד דבצבור לא משכחי שלשה אף תרי דמיתה לא נאמרו אלא ביחיד התם איכא למיפרך וכי דנין אפשר משאי אפשר דלמא הנך שלשה דלא מתרמו בצבור אוקי לרעייה והנך תרי דמיתרמו הכא והכא אוקי למיתה כל היכא דמיתרמו וכי נמי אתו לקמן מהנך שלשה ליתנהו אלא ביחיד איכא לספוקי דלמא מיתה ביחיד נאמרה ובתרי מהנך שלשה והרעייה בשלשה האחרות שהרי כולן מצויות ביחיד וליחזי בהי סידרא גמירי אמאי העמידום על חמשה בשביל אחת ליחזי אותה אחת מאיזה סדר היתה אם מסדר (ה) הנמצאות ביחיד ובצבור המתה מהגא תרתי חטאות שכיפרו בעליה ושעברה שנתה איכא לספוקא אבל ולד חטאת ותמורה ושמתו בעליה ליכא לספוקא דהא פשיטא לן דאותה של מיתה מאותן הראויות להמצא בצבור היתה אם מהשלשה היתה שאינן נמצאות בצבור אותן שלשה יעמידו כולן למיתה אבל שכיפרו ושעיברה שנתה אמאי העמידו הא פשיטא להו שהמתה לא היתה יכולה להמצא בצבור: **ב' שכחות שכחו** · מאיזה סדר היתה ואיזו היא לפיכך העמידו כולן למיתה וקשה להו (ו) השתא הדר לתירוצא קמא ומסיים כא] רבי נתן למילתיה לתרוצי מילתיה דר"ש ועד השתא מפסקה הש"ס דפרכה למילתיה אמאי דאמר העמידום על ה': **מתני'** ומקדישין אברין ועוברין אבל לא ממירין · רבי יהודה הוא דדריש "בהמה בבהמה" בפרק קמא (לעיל דף י'): **על בעלת מום קבוע** · שאם המיר בעלת מום בתמימה של הקדש חלה עליה קדושה תמורה כ"כ שאם יפדה לא תצא לחולין: ליגזז

*) נ"א אתא

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ד מהל' תמורה הלכה טו:
כו ב [illegible]
כז ג מיי' פ"א מהלכות תמורה הלכה א
כח ד [illegible]
כט ה [illegible]
ל ו [illegible]
לא ז [illegible]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ארבעה ניתנו להם כלומר ארבע וכו' ולא חמש [illegible] (ב) ד"ה אחת וכו' [illegible] (ג) ד"ה שתי שכחות וכו' [illegible] (ד) [illegible] (ה) [illegible] (ו) שם ד"ה ב' שכחות וכו' [illegible]

הגהות הגר"א

[א] גמ' ואי ס"ד · נ"ב וקשיא להו ואי ס"ד:

רבינו גרשום

וכי דנין אפשר משאי אפשר [illegible] כלל) [כלומר] ד' מהנך חמש אי אפשר למיהוי בצבור כדאמרן אלא [ודאי] ע"כ ילמד סתום ממפורש: ר' נתן אומר אחת ניתנה להן · דמתת ושכחו אי זו היא המתת והעמידו על ה' מספיקא: תיחזי אותה אחת [בתרין] (נהירין) סידרא נמירי להם כלומר אי בסדר אותן שלש דביחיד הן ואינן ידועין אי נ ליסא שלש חטאות מתות ותו לא ואם באותן שנים דאיתנהו בצבור ליסא שתי חטאות מתות בלבד: אלא שתי שכחות שכחו · שכחו דלא ידעו אי נ היא · שכחו [ולא ידעו באיזה] (דלא מאי) זה סדר הילכך העמידום על חמש: וקשיא להו אי ס"ד דבצבור הוה · ההיא תנך אחריני מי איתית בצבור אלא על כרחיך · ילמד סתום ממפורש וכולן ביחיד אמורות: ואין יוצאין לחולין ליגזז

שיטה מקובצת

א] תיבות ר"ש כו' להו נמחק: ב] והעמידום מספק כולם למיתה פי' כיון דד' גמירי למיתה לא מבעיא אם כפרו מעבירה מאותן ד' ונשנו בהדי תרי אחריני דלא אפשר להו למהוי אלא ביחיד א"כ כמו כן כפרו ועברו שנתן עמם לא יהיו אלא ביחיד דכולהו בחד נוסחא ובחד מקום גמירי אלא אף כי נמי אותם שנשנו למיתה אין בהם כי אותה מתני תרי דשייכי ביחיד בצבור כלומר כיפרו ועברה מ"מ אי אפשר בר' שלא היה בהם אותה משני אלו או כפרו או עברה ואותה שנישנית בהדי הנ' דלא שייכי אלא ביחיד ע"כ אינה אלא ביחיד דכולהו בחדא גמרא גמירי וא"כ אף אותה שנשנית לרעייה דלא הוי בכלל גמרא דהדא גמרא מ"מ גמרינן לה מחברותה שנשנית בד' דמתה ולא הוי אפשר מאי אפשר דהך אידך נמי עם הנ' אפשר היא אלא דלא נהגה בצבור משום דהדא גמרא: ג] ר' נתן אומר כו' ר' נתן נמי טעמא דר"ש מפרש דאמר ביחיד דברים אמורים וה"ק אחת ניתנה להם למיתה וד' לרעייה ושכחו איזה למיתה והעמידו כל החמשה למיתה וכיון דד' לרעייה בחד גמרא ע"כ תרי מינייהו ביחיד אבל לא בצבור הלכך חמישית שניתנה למיתה אע"ג דאיכא לספוקי הדא מתרתי דשייכי בצבור מ"מ לא מוקמינן לה אלא ביחיד דגמרינן לה מרעייה שהיא ביחיד ולא בצבור כדפירש משום גמרא ולא הוי אפשר משאי אפשר כיון דבד' דרעייה על כרחך איכא חדא מתרי דשייכי בצבור ואפ"ה לא הוי (אלא) בצבור משום טעמא דחד גמרא (אך) [אף] אידך דמתה נמי נינמר [דלא] איכא (דבצבור) [בצבור] · פי' מתום' אחרות: ד] שתי שכחות שכחו: ה] ומקדישין איברים ועוברין אבל לא ממירין חומר עי' תוס' לעיל (דף ז ע"א): ו] מבקדשים שהתמורה חלה: ז] ולא חמשה וודאי דליתני אלא או כולהו ביחיד או כולהו בצבור: ח] איזו היא דרועת: ט] ובצבור ליכא דחטאות: י] לספוקי דליולו למיתה דלא הוו בצבור ולא דמו לההיא דתמיד דאולי למיתה ואם: יא] אבל השנים ליכא כו' לא דמי להו הס"ד: יב לעולם בצבור אלא: יג] בחדא גמרא וכיון: יד] ה' והחמישית שניתנה להן: טו] מכדי בחדא דוכתא הואי · וס"א כלומר בחדא גזירה גזירנהו לה ובצבור לא משכחת להו הלכך: טז] מדאגמרי' לארבעה בחדא גמרא ובצבור לא משכחת לה ארבעה: יז] ביחיד והחמישית שניתנה להם למיתה משום דאיכא לספוקי דמתניא בין בצבור בין ביחיד מש"ה לא מוקמינן אלא ביחיד דגמרינן: יח] מינה גמרינן מה: יט] ובצבור ולא נאמרה אלא: כ] אפשר משאפשר גמרינן: כא] ומסיים · גליון ק"ק דר' נתן תנא והיה לו להקדים דבריו לרשב"ל ונראה דרשב"ל מפרש וקאמר דר' נתן פליג וקאמר דלא ניתנה להם כו' ולא לפרש אתא: כב] אפשר מאפשר תיבת משאי נמחק: כג] אפשר משאפשר הס"ד: כד] דמסיק · גליון ק"ק מאי משני מפירבא וכי דנין אפשר משאפשר: כה] מה מפורש כו' פירוש הד' שנגמרו כו' והשאר נמחק:

רבי

לג(נ)זו וליעבד ר' יוסי בר' יהודה אומר עשה שוגג כמזיד בתמורה ולא עשה שוגג במזיד במוקדשין [א] ר' אלעזר אומר הכלאי' והטרפה והיוצא דופן וטומטום ואנדרוגינוס לא קדושין ולא מקדישין: **גמ'** מ"ט דר' יוסי בר' יהודה? אמר קרא "יהיה קודש" לרבות שוגג כמזיד. ה"ד שוגג כמזיד? אמר חזקיה כסבור שהוא מותר להמיר. גבי תמורה לקי גבי קדשי' לא לקי [לישנא אחרינא גבי תמורה קדיש גבי קדשים לא קדיש] ר"ל ור' יוחנן אמרי כסבור לומר תמורת עולה ואמר תמורת שלמים (לישנא אחרינא) גבי תמורת שלמים קדיש גבי קדשים לא קדיש [ל"א] כסבור לומר שחור ואמר לבן. גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי. ר' יוחנן אמר באומר תצא זו ותיכנס זו. גבי קדשים (באומר) שנולד בהם מום נאכלין בלא פדיון (לא לקי) גבי תמורה לקי. רב ששת אמר באומר אכנס לבית זה ואקדיש ואמיר מדעתי ונכנס והמיר והקדיש שלא מרעתו: גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי: ר"א אומר הכלאים והטרפה וכו': אמר שמואל לא קדושין בתמורה ולא מקדישין לעשות תמורה. תניא אמר ר' מאיר ומאחר שאין קדושין מהיכן מקדישין אלא אי אתה מוצא אלא במקדיש בהמה ואח"כ נטרפה (ג) במקדיש ולד ויצא [דרך] דופן אבל כלאים וטומטום ואנדרוגינוס אי אתה מוצא אלא בולדי קדשים ואליבא דרבי יהודה דאמר הולד עושה תמורה. אמר רב פפא מ"ט דר' אלעזר: בבהמה טמאה: מה בהמה טמאה לא קרבה ולא נחתא לה קדושת הגוף אף הנך לא קרבי ולא נחתא להו קדושת הגוף. אמר ליה רב פפא לרבא והרי בעל מום דלא קריב ונחתא ליה קדושת הגוף? א"ל בעל מום קרב במינו. אלא טרפה נמי קא קרבה במינה? אלא אמר רבא בבהמה טמאה: מה בהמה טמאה פסול הגוף אף כל פסול הגוף לאפוקי בעל מום דפסול חסרון נינהו. א"ל רב ארא לרבא והלא שרוע וקלוט כתיב בפרשה והא תני פסול הגוף נינהו? אלא אמר רבא בבהמה [טמאה]: מה בהמה טמאה דליכא במינה אף כל דליכא במינה לאפוקי בעל מום דהא איכא במינה. מאי אמרת טרפה, איכא במינה, לא דמיא לבעל מום: בהמה טמאה אסורה באכילה וטרפה אסורה באכילה לאפוקי בעל מום דמותר באכילה. אמר שמואל המקדיש את הטריפה צריכה מום קבוע לפדות עליו, ש"מ פודין את הקדשים להאכילן לכלבים. אלא אימא עושה קדושה למיתה. כסבור מותר להקדיש בעלי מומין לגבי מזבח גבי תמורה קדיש גבי קדשים לא קדיש. למות. ר' אושעיא אומר אינה אלא כמקדיש עצים ואבנים בלבד. [ו] תנן כל הקדשים שנעשו טרפה אין פודין אותן לפי שאין פודין הקדשים להאכילן לכלבים. טעמא שנעשו הא היו מעיקרא פודין אותן, דלמא האי תנא סבר כל היכא דלא חזי לגופה לא נחתא לה קדושת הגוף. תא שמע רבי אלעזר אומר הכלאים ויוצא דופן וטריפה וטומטום ואנדרוגינוס לא קדושין ולא מקדישין ואמר שמואל לא קדושין בתמורה ולא מקדישין לעשות תמורה. ותניא אמר רבי מאיר וכי מאחר שאין קדושין מהיכן מקדישין אלא אי אתה מוצא אלא במקדיש בהמה ואח"כ נטרפה הא היתה טרפה מעיקרא לא נחתא ליה קדושת הגוף? אמר

רש"י

ליגזז וליעבד · אלא כדין קדשים שקדם הקדשן את מומן שכשפדין אותן אין בהן היתר גיזה ועבודה אלא היתר אכילה כדאמרי' בפ' שני דבכורות (דף יד:) מפא"כ בקדשים שאם קדם מומן להקדשן יוצאין לחולין ע"י פדיון ליגזז וליעבד כדאמרי' התם בבכורות אבל בתמורה גלי קרא (ויקרא כז) טוב ברע או רע בטוב לא הפריש בין תם לבעל מום: **גמ' גבי תמורה לקי** · [לד] דגלי ביה קרא (והיה) שוגג כמזיד: **גבי קדשים לא לקי** · [לה] דלא מליט מלקות אלא במזיד ובהתראה: **כסבור לומר שור שחור** · שלא מכיתי תחלה יהא תמורה תחת זה ולא מפיו שור לבן גבי תמורה קדיש ולקי דגלי ביה (נ) קרא (ו)גבי קדשים לא קדיש ואם בעל מום הוא למזבח לא לקי דהא לא קדיש דהקדש טעות אינו הקדש: **תצא זו ותיכנס זו** · ואותה של הקדש תמימה היא ולא נפקא לחולין אלא תופסת זו בקדושתה והויא תמורה והוא [נ] סבור שתלא לחולין כבעל מום [נו] ולא להמיר נתכוין ואפ"ה לקי וגבי קדשים נמי דומיא דהאי שהיה יודע שהקדשים אסורין לזרים אבל [נח] סבר האי דהיכא דנפל בהן מום נאכלין בלא פדיון והיינו דומיא דהאי שהיה יודע שהתמורה אסורה אבל בכי האי גוונא [נט] סבר דמותר: **ונכנס והקדיש והמיר שלא מדעתו** · שבעל מחשבות הוא ולא היה יודע מה היה אומר בתמורה קדשי ולקי דגלי קרא שוגג כמזיד: **בקדשים לא קדיש** ואין(ו) (אילא) בעל מום למזבח לא לקי דהא לא קדיש, דהקדש טעות הוא: **לא קדושין בתמורה** · אע"פ שהתמורה חלה קדושת הגוף על בעל מום קבוע אינה חלה על אלו וכ"ש שאין קדושת הגוף חלה עליהן בהקדש הפה אלא קדושת דמים כעלים ואבנים ואינן צריכין מום לפדות: **ולא מקדישין אחרים בתמורה** · אם [מ] (קדש) הן: ור' מאיר מפרש היאך הן קדושין שצריך לומר שאין מקדישין: **במקדיש בהמה** · דחיילא עלה קדושה: **ואח"כ נטרפה** · מנ] (אע"פ קדושה היא) בזו הוצרך לומר שאף על פי שקדושה היא אינו עושה תמורה אבל כלאים וטומטום ואנדרוגינוס מתחילת ברייתן נתקלקלו ואין [מג] בהן אותה קדושה: **אלא בוולדי קדשים** · שקדשה אמן קודם שנתעברה דהשתא ממילא הן קדושים דעובר ירך אמו הוא ובהא הוצרך לומר דאינן עושין תמורה: **ואליבא דר' יהודה** · דאמר בשאר ולד קדשים עושה תמורה איצטריך לאשמועינן בהני דלא עבדי תמורה ולא נחתא להו קדושת הגוף אפילו ע"י תמורה והני דאמרן לאו רע מעיקרו נינהו דהא אוקימנא במקדיש בהמה ואח"כ נטרפה במקדיש ולד כו' וטומטום ואנדרוגינוס קדשי אגב אמן קודם ילידתן: **והרי בעל מום דלא קרב ונחתא ליה קדושת הגוף** · ע"י תמורה כדקתני מתני' שהתמורה חלה כו' ואי קדם הקדשו את מומו עביד תמורה כדכתיב טוב ברע והך בהמה נמי שקדם הקדשה את טריפתה תעביד תמורה ואי נטרפה כשהיתה חולין תתפוס בתמורה: **קרב במינו** · שאר בהמות תמימות אבל כל הני ה' לא קרבי במינו יוצא דופן חשיב ליה מין שאר בהמות דתמיהו אגבי (ד): **פסול הגוף** · וכל הני פסול הגוף הן בלא חסרון כגון ניקב קרום של מוח וניקבה הקיבה אבל [מד] מום פסול חסרון בעלמא הוא: **והלא שרוע וקלוט** · דכתיב בפרשה (ויקרא כב) גבי [מה] בעלי מומין והני פסול הגוף נינהו בלא חסרון ואפי' הכי עביד תמורה דכתיב טוב ברע הכי [מו] פירש רבי: **מאי אמרת טרפה** [מז] **איכא נמי במינה** · לא דמיא לבעל מום דבהמה טמאה אסורה באכילה וטרפה אסורה באכילה לאפוקי בעל מום דמותר באכילה כלומר אי לא מדמית לטמאה להא מילתא דיש במינה קרב' דמיא לה במילתא אחריתי דאסורה באכילה כמותה: **צריכה מום קבוע כו'** · דקסבר שמואל נחתא לה קדושת הגוף: **שמע מינה כו'** · ולאו קי"ל (לקמן לא:) דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים [מח] : **כמקדיש עצים** · [ח] (ונפרית) ונפדים ליאכל לכלבים אלא למיתה מה] דלאו קדשים מקרייה הכי

*) ולא אמר יותר בתמורה וקדשים נ"ש

תוספות

גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי · ולית ספרים דגרסי גבי תמורה קדיש כו' ולפי גי' ראשונה משום דשוגג דתמורה לקי דגזירת הכתוב היא משום דכתיב יהיה לרבות שוגג כמזיד ורבינו ברוך ורבינו שמשון שאנן איפלנו גם פרנס אם יש מלקות בשוגג דתמורה ומצאו גם ספרים מגוקים הכא וברים מכילתין פירשתיו ומיהו בסמוך גבי כסבור קדשים שנולד להם מום נאכלין בלא פדיון לא מליט למגרס גבי קדשים לא קדש סברי קדוש ועומד הוא מעיקרא אלא ה"נ ביה גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי: **אכנס** לבית זה כו' שהקדיש שלא מדעתו · פרש"י שבעל מחשבות היה ולא היה יודע מה היה אומר וקשה למה לו לומר אכנס לבית כו' לכך נראה לפרש אכנס לבית זה כו' כלומר כשאכנס לבית זה תהיה בהמה זו תמורה מיד וזו תהיה קדושה מדעתיה ונכנס בה והמיר והקדיש שלא מדעתו שלא אמר דבר בכניסתו וגם לא חשב במה שאמר מתחילה ומלא שחל התמורה והקדש שלא מדעת: **אי** הכי טרפה נמי הא קרבה במינה · אבל מן השאר לא פריך דטומטום ואנדרוגינוס בריות משונות הן והוי כאילו לא קרב במינן וכן יוצא דופן תהי בה איבעי והוי כאילו לא קרב במינו וכן כלאים משונה הוא והוי כאילו לא קרב במינו וכן פרש"י:

הדרן עלך יש בקרבנות

רבינו גרשם

לגזז וליעבד בקדשים שקדם מום קבוע להקדישן ונפדו דחייבין בבכורה ובמתנות ויצאין לחולין לגזז וליעבד: עשה שוגג כמזיד בתמורה ולא בקדשים: גבי תמורה לקי · דהא כתיב יהיה קדש לרבות שוגג כמזיד: וגבי קדשים לא לקי · אם שגג (הוא) אבל המקדיש בעל מום קבוע במזיד עובר בה' לאוין כדאמרן בפרק קמא: כסבור · להקדיש אדום והקדיש שחור לא קדיש כדתנן הקדש טעות בש"א הקדש ובה"א אינו הקדש: כגון דאמר תצא ע לחולין ותכנס זו תמורה בקדושתה · גבי תמורה לקי כדאמרן בפ"ק לא יחליפנו בשל אחרים שאינו שלו דהיינו תצא שלי (וו) לחולין ותהא של פלוני [ואותה שלו תהא] תמורתה קדושה ולקי דהוי תמורה: גבי קדשים · לא לקי דלא כתיב בהו יהיה: [תניא א"ר מאיר כו' כדפרשינן בפ"ק · אי אתה מוצא אלא בולדי קדשים דקדשי אגב אימיהו] · וכר' יהודה דאמר בשאר וולדות קדשים הולד עושה תמורה · אבל

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"ג מהל' תמורה הלכה ה:
לג ב מיי' שם פ"א הלכה ג:
לד ג מיי' פ"א מהלכות מעילה הל' ג:
לה ד מיי' פ"א מהל' תמורה הלכה יז:
לו ה מיי' שם הלכה ב ופ"ה:
[לעיל יא: איתא ר' אליעזר וכצ"ל]
לז ו ז מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל' י ופ"א מהלכות תמורה הלכה יז:
לח ח מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל' י:

נ"ל לישנא אחרינא כסבור מותר להקדיש בעלי מומין לגבי מזבח גבי תמורה קדיש גבי קדשים לא קדוש ר"ל ור"י אמרי כסבור לומר תמורת עולה ואמר תמורת שלמים ל"א כסבור לומר שחור ס' ל"ק וכן הוא בספר קרבן אהרן פרשה בחקותי וע"ש

שיטה מקובצת

אמר לך שמואל (דלמא הך תנא נמי סבר כל היכא דלא חזיא לגופה לא נחתא לה קדושת הגוף:

הדרן עלך יש בקרבנות

אלו קדשים שוולדותיהן ותמורותיהן כיוצא בהן ולד שלמים ותמורתן ולדן וולד ולדן עד סוף כל העולם הרי הן שלמים וטעונין סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק: **גמ'** כיון דתנא ולדן וולד ולדן, עד סוף כל העולם למה לי? תנא דידן שמעיה לר"א דאמר ולד שלמים לא יקרב שלמים וא"ל תנא דידן לא מיבעיא בוולד דלא מודינא לך אלא אפי' עד סוף העולם לא מודינא לך: מנא ה"מ דת"ר "אם זכר" לרבות את הולד והלא דין הוא ומה תמורה שאין גידולי הקדש קריבה, ולד שגידולי הקדש אינו דין שיקרב, מה לתמורה שכן נוהגת בכל הקדשים תאמר בולד שאינו נוהג בכל הקדשים (אינו קרב) הואיל ואינו נוהג בכל הקדשים, ת"ל "זכר" לרבות את הולד "נקבה" לרבות התמורה אין לי אלא תמורת תמימין וולד תמימין ולד בעלי מומין תמורת בעלי מומין מנין? ת"ל "אם" זכר לרבות ולד בעלי מומין "אם" נקבה לרבות תמורת בעלי מומין אמר ליה רב ספרא לאביי ואיפוך אנא? מסתברא ממקום שנתרבתה תמורת תמימין נתרבתה תמורת בעלי מומין, א"ל מי קאמינא לך ליפוך "אם זכר, אם נקבה" אנא כוליה קרא קאמינא: אימא "זכר" לרבות את התמורה "נקבה" לרבות את הולד? א"ל ולד לשון זכר משמע תמורה לשון נקבה משמע למאי הלכתא? אמר שמואל ליקרב ואליבא דר"א דמהו דתימא כי קאמר רבי אלעזר עולה דאיכא שם עולה על אמו אבל הני ולדות לא קרבי, קמ"ל בר פדא אמר לרעיה ואליבא דדברי הכל (דאתמר) רבא אמר ליקרב ואליבא דר"א רב פפא אמר לרעיה ואליבא דדברי הכל והאי תנא מייתי לה מהכא "רק קדשיך" אלו תמורות "אשר יהיו לך" אלו הוולדות "תשא ובאת" יכול יכניסנו לבית הבחירה וימנע מהם מים ומזון כדי שימותו ת"ל "ועשית עולותיך הבשר והדם" כדרך שאתה נוהג בעולה אתה נוהג בתמורה, כדרך שאתה נוהג בשלמים אתה נוהג בוולדי שלמים ובתמורה, יכול אף כל קדשים כן ת"ל "רק" דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר אינו צריך הרי הוא אומר "אשם הוא" (אשם אשם לה') הוא קרב ואין תמורתו קריבה אמר מר "תשא ובאת" יכול יכניסנו לבית הבחירה מנא תיתי הא כיון דגמרי חמש חטאות, הנך מקרב קרבי! מהו דתימא חמש חטאות מתות בבה"מ והנך ימותו בבית הבחירה קמ"ל אמר מר יכול אף כל הקדשים כן ת"ל "רק קדשיך" ולד דמאן אי דעולה, זכר הוא ולאו בר אולודי הוא ואי דחטאת, גמירי לה דלמיתה (קיימי)

ה) [צ"ל איתמר נמי] ב) מיר כג. [ע"ש בכורות יד:]

לא מיבעיא בוולדות דלא מודינא לך אלא אפילו עד סוף העולם לא מודינא לך · וא"ת ליתני עד סוף העולם ולא ליתני ולדן וולד ולדן וי"ל דלא זו אף זו קתני שכן דרך משנה לשנויי הכי ותימה דבריש הכותב (כתובות סג.) בעי פירי פירות דווקא או עד סוף העולם דווקא או תרווייהו דווקא והכא לא הוה בעי הכי וי"ל דהתם בלישנא שכתוב בשטר דייקי דאין לכתוב בשטר דבר שאינו צריך אבל בלישנא דמתני' ליכא למידק כולי האי וכרים מס' יבמות (דף ב') לא דייק כיון דתנא צרותיהן וצרות צרותיהן עד סוף כל העולם למה לי כדדייק הכא דפשיטא ליה דכולהו צריכי למיתני דלא (הוה ליה למימר) דספרי צרות וצרות דצרות אי לאו דתנא להו לכולהו: **נקבה** לרבות התמורה · ואף על גב דכתיב (ויקרא כז) והיה הוא ותמורתו יהיה קדש אצטריך קרא לרבויי דקרבה [ד] וא"ת מאי שנא דהכא איצטריך קרא לרבויי דקרב וגבי בכור ומעשר כתיב הם דממעטינן מינים [ס] הכא ולא וולדות ולא תמורתו וי"ל אחרי שכתוב מיעוט גבי בכור ומעשר אצטריך הכא קרא לרבות:

דאיכא שם עולה על אמו · פרש"י כלומר דנקבה מיכא בשלם שהרי מלינו עולת נקבה בעולת העוף דאין תמות וזכרות בעופות אבל גבי וולדות שלמים דבעלי מומין דאין שם קדשים על אמן דלא מליט בעל מום קרב שלמים דהא שלמים עוף ליכא עכ"ל בר סדא אמר לרעיה ואליבא דדברי הכל דאפי' רבי [ע] אליעזר דאמר גבי מפריש נקבה לעולה וולדה הוא עצמו יקרב עולה היינו טעמא משום דאיכא שם עולה על אמו שירום בעולת העוף וקשה לפרש"י דא"כ דמהני שם עולת העוף דשייכא באם להולד "אם הפריש נקבה בעלת מום לעולה וולדה היה לנו לומר דהולד עצמו קרב עולה דהא איכא שם עולת העוף על אמו ומשמע דממעט כל ולד בעלי מומין ועוד דלקמן משמע דלא מהני שם עולה דעוף דאם נולד [נ] ונראה לה"ר מ"ר לפרש דאיכא שם עולה על אמו כלומר דקדושה קדושת הגוף אם הפריש נקבה וולדה [ל] דאין לה פדיון ומש"ה דין הוא שיקריב הולד עצמו אבל בעלי מומין דליכא קדושת הגוף עלייהו כלל אין דין הוא שיקרב הולדות אלא ירעו [נס] כרמ"ל מורי: **אי** דעולה זכר הוא · ולאו בר אולודי הוא ואי תמורה דידיה ודאי קרבה ואי דאשם הלכתא גמירי לה דלרעייה אזלא הוא הדין דהוה מצי למימר זכר הוא ולאו בר אולודי הוא כמו גבי עולה אלא ניחא ליה למיפרך ממילתא אחריתי וא"ת לפר"ת דאמר הלכה למשה מסיני כל שבחטאת מתה באשם [קרב] עולה אמאי לא מוקי לה באשם וי"ל דהכא לא מצי לאוקומי דפשיטא ליה דאינו קרב באשם ורק משמע דממעט ליה דאינו קרב בקדשים דאתי מיניה ולהכי לא אצטריך דפשיטא הוא דאינו קרב באשם*:

[פי' ספרים מיר כב. ד"ה ואמאי פירש בספרים ובקיצור על נכון]

אל"ו קדשים כו' הכי גרסינן מיתיבי ר' אליעזר כו' הך גרסי' ברישא והדר הך · כל הקדשים שנעשו טרפה: אמר לך שמואל יקסבר ר' אליעזר כל היכא דלא חזיא לגופה כו' והא דאמרי כרבנן: דלמא · הא מני דקתני הא הוו מעיקרא פודין ר"א היא ס]: הדרן עלך יש בקרבנות

אלו · וכיון דתנא ולדן וולד וולדן ל"ל למיתני עד סוף העולם: שמעיה לר"א דאמר · (א) במתני' ולד שלמים לא יקרב אלא ימות: **זכר** · גבי שלמים כז] שנאמר "ואם זבח שלמים קרבנו וגו'" והוה ליה למיכתב אם מן הבקר הוא מקריב תמים יקריבנו, אם זכר אם נקבה למה לי אי לאו לדרשה: קריבה · כדמרבי בסמוך מנקבה: **בכל הקדשים** · קדשי יחיד: **ולד אינו נוהג בכל הקדשים** · דהא עולה ואשם זכרים נינהו: **וולד תמימים** · שהאם תמימה: **אם** · לרבות: **ואיפוך אנא** · אם זכר לרבות תמורת בעלי מומין אם נקבה לרבות ולד בעלי מומין: **ממקום שנתרבתה** · מנקבה איתרבאי תמורת תמימין הלכך מאם דסמיך ליה איתרבאי תמורת בעלי מומין ולא מאם דסמוך לזכר: **כוליה קרא** · "זכר" לרבות תמורה ואם דידיה לתמורת בעלי מומין "נקבה" לרבות ולד ואם דידיה לולד בעלי מומין: **לשון זכר משמע** · הלכך מזכר נפקא: **למאי הלכתא** · קדשי הנך וולדות של בעלי מומין דהא אמן לא חזיא ליקרב: **ואליבא דרבי אליעזר** · דאמר במתני' הפריש נקבה לעולה וולדה, ולדה קרב עולה אע"ג דאימיה לא חזיא הכא נמי קרבי ואע"ג דאימיה לא חזיא, ואצטריך לאשמועינן הכי: **דמהו דתימא** · התם הוא דאמר רבי אליעזר גבי עולה דאיכא שם עולה על כח] אמן כלומר דאע"ג דהיא עצמה לא קרבה לא פקעה קדושה מינה שהרי מצינו נקבה עולה כגון עולת העוף דאין תמות וזכרות בעופות: **אבל גבי וולדות** · שלמים כט] בעלי מומין דאין שלמים על אמן דלא מצינו בעל מום קרב שלמים דהא שלמים עוף ליכא אימא לא קרבי: **לדברי הכל** · דאפילו רבנן מודו ג] דקדשי מיהא לרעייה ולא אמרי' חולין נינהו דהא אמרינן נמי גבי עולת נקבה וולדה ירעה: **יכול יכניסנו לבית הבחירה וימנע מהן כו'** · דהא איקיים ליה תשא ובאת: **ועשית עולותיך ודם** וזבחיך ישפך וגו' (דברים יב) והאי קרא סמיך לרק קדשיך: **יכול אף כל הקדשים** · יהא נמי ולדו ותמורתו קרב: **ת"ל רק** · ולקמיה מפרש הי ולד קא ממעט, כל אכין ורקין מיעוטין: (א) **מנא תיתי** · דתיסק אדעתיה דימותו דאצטריך [נ] עולותיך וגו' הא ודאי כיון דגמרינן ה' חטאות מתות תרי מינייהו ולד חטאת ותמורת חטאת מכלל דולד שלמים ותמורת שלמים לא מייתי [ע] דהא לא גמירי אלא בחטאת: *) **ושם כשם** **פליג** · תיובתא הוא דקא מותיב: קאי

*) [שייך לדף יח:]

רש"י: קאי עלה בעשה. בין בחטאת [ו]אשם [קאי] בעשה דמשמערק קדשיך אלו תמורת עולה ושלמים וולדן ותמורתן דכתיב בתריה ועשית עולותיך וגו' ולא שאר קדשים כגון חטאת ואשם ולאו הבא מכלל עשה עשה: והא הילכתא גמירי לה. דכל שבחטאת מתה באשם רועה וכשיסתאב יפלו דמיו לנדבה לצבור דהיינו עולה: אשם שניתק לרעיה. אם השלים לרועה וקדם ושחטו סתם עד שלא נסתאב כשר לעולה דהא סתמיה לשם עולה קאי לדמים: לא ניתק לא. ואע"פ שכיפרו בעליו הואיל ועדיין לא ניתק [ו] דינו לרעייה ושחטו סתם פסול לגמרי: מ"ט דאמר קרא אשם הוא בהווייתו יהא. ועדיין אשם הוא ולא חזי לאקרוביה לאשם הילכך פסול: ותיפוק לי כולהו מיניה. דהא כולהו דרשינן להו לעיל מיניה: תשא ובאת אפילו ממרעייהו. האי תשא ובאת לאו לולדות ותמורות אתא אלא לקדשים עלמן דקא מזהר לו (נ) לאתויי כן הייא אפילו הן במרעה באפר והגיע זמן הרגל לעלות לא יאמר איני טורח אחריהן לבקשן בהגס והוליכן אבל אמתין לי עד פעם אחרת: נ"א אפילו ממורגייהו. אפילו הן דשין את התבואה במוריגים דאמרינן במנחות בהקומץ רבה (דף כג.) מאי מוריגי פיזי דקורקסא דדישי דישתא נסר גדול מנוקב ויתידות קבועות בו וטוחנין אותן על התבואה ומרהיטים עליו את הבהמות ואתא קרא למימר דאם דשה כא) הבהמה [ח] שאתה רוצה להקדיש ודרכך מוכן לעלות לרגל לא תאמר הואיל ודשה אמתין עד זמן אחר אלא קחנה ולך לך כב): מתני' לא יקרב שלמים. אלא כונסו לכיפה ומת, ומדרבנן ומשום גזירה דלקמן דודאי מסיני לא גמירי אלא ה' חטאות מתות: לא נחלקו על ולד ולד שלמים ועל ולד ולד תמורה. בגמ' מפרש לה: גמ' ואם זבח שלמים. ודריש להאי כג) אם כמו אם בלירי: וחילופיה. כגון אבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות: ת"ל אם על תודה. האי אם מרבה לכולהו דקרב להו ולא פליג ר"א: גזירה. אי אמרת ולד שלמים יש לו תקנה אתי לשהוייה לאם עד שתלד ויגדל עדרים מן הולדות ואתו בהו לידי גיזה ועבודה, ובתודה כד) ה"ט דלא גזר משום דתודה לא שכיחא כשלמים: היכי קתני. האי שלא יקרבו דקאמר ר"ש ריש מילתיה היא וה"ק לא נחלקו שיאמר ר"א לא יקרבו אלא ודאי יקרבו (א) או סוף מילתיה היא וה"ק לא נחלקו דודאי לא יקרבו כה) אפילו לרבנן מי מודה ר"א בהא דאישתכחן להון דרי אי לא (וולד וולד) אישתכחן להו דרי דאין אדם נזכר שמשלמים באו ואין נגזר שמא ירבו אחרים שזה מקריבן ויסבו את שלמיהן לנורך ולאות

גמרא: אי דאשם גמירי לה דלרעייה אזלא *דכל שבחטאת מתה באשם רועה (לעולה) [לעולם בחטאת] והילכתא גמירי לה למיתה וקרא למעוטי להקרבה, *והא בהא תליא, ביון דלמיתה אזלא ממילא לאקרבה, אלא הלכתא לחטאת וקרא למעוטי תמורת אשם, הא נמי הילכתא גמירי לה, דאמרי כל שבחטאת מתה באשם רועה, אלא קרא מיבעי ליה דאי עבר ומקריב קאי בעשה: ר"ע אומר אינו צריך כו' הוא קרב ואין תמורתו קריבה: ל"ל קרא והא הילכתא גמירי לה, אין ה"נ אלא קרא ל"ל מיבעי ליה לכדרב הונא *דאמר רב הונא אשם שניתק לרעייה ושחטו סתם כשר לשם עולה, ניתק אין, לא ניתק לא, מ"ט הוא בהווייתו יהא, ולהאי תנא דקא יליף מהני קראי תיפוק לי מזכר ונקבה, ההוא מיבעי ליה לוולד בעלי מומין ולתמורת בעלי מומין, ותיפוק לי כולהו מהאי קרא, אם לא משמע ליה, ולהאי תנא דנפקא ליה מזכר אם נקבה, תשא ובאת מה עביד להו, אפילו ממרעייהו לא ממורגייהו: מתני' *ר"א אומר ולד שלמים לא יקרב שלמים וחכ"א יקרב, אמר ר"ש לא נחלקו על ולד ולד שלמים ועל ולד ולד תמורה שלא יקרבו, ועל מה נחלקו על הולד, ר"א אומר לא יקרב וחכ"א יקרב *העיד ר' יהושע ור' פפיים על ולד שלמים שיקרב שלמים, אמר ר' פפיים אני מעיד שהיתה לנו פרה של זבחי שלמים ואכלנוה בפסח ואכלנו ולדה שלמים בחג: גמ' א"ר אמי א"ר יוחנן מ"ט דר"א אמר קרא ואם זבח שלמים קרבנו (לי"י) ואם ולא ולד, א"ל ר' חייא בר אבא לר' אמי אלא מעתה אם על תודה יקריבנו ה"נ דאם ולא ולד וכי תימא ה"נ והתניא ולדה ותמורתה וחילופיה מנין ת"ל אם על תודה מ"מ, אלא א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן היינו טעמא דר"א גזירה *שמא יגדל מהם עדרים עדרים: אר"ש לא נחלקו כו': איבעיא להו היכי תני, לא נחלקו שלא יקרבו אלא יקרבו, או דילמא לא נחלקו שיקרבו אלא לא יקרבו, אמר רבה מסתברא לא נחלקו שלא יקרבו אלא יקרבו, מ"ט ע"כ לא פליג ר"א עליה דרבנן אלא בולד אבל ולד ולד אקראי בעלמא הוא ור' יהושע בן לוי אמר לא נחלקו שיקרבו אלא לא יקרבו, מ"ט ע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא בולד אבל ולד ולד מתוך מעשיו ניכרת מחשבתו דלגדל קא בעי ליה

תוספות: ל"ל קרא והא הילכתא גמירי לה. וא"ת לימא כדלעיל קרא מיבעי ליה דיעבד ומקריב קאי עלה בעשה וי"ל דהא לא משמע ליה עשה כ"כ כמו רק: ניתק אין לא ניתק לא מאי טעמא דאמר קרא הוא בהווייתו יהא. פ"ג רש"י וקשה דהכא חזינן דבעי' ניתק מקרא ובפסחים פרק אלו דברים (דף עג. ושם) איכא דבעי ניתוק משום גזירה (לפני כפרה אטו אחר כפרה) דהכי איתא אמר רב הונא אמר רב אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם כשר לעולה אלמא לא בעי עקירה אי הכי מאי איריא ניתק אפילו כי לא ניתק נמי ומשני גזירה (לפני כפרה אטו לאחר כפרה) וע"ק דהכא אמר דלשם עולה כשר הא אמר בכולי הש"ס דהלכה למשה מסיני כל שבחטאת מתה באשם רועה לכן נראה [נר"ת] דהלכה למשה מסיני [נ]גמרה באשם דקריבה עולה והכא ל"ג ניתק אין לא ניתק לא אלא גרסינן אשם שניתק לרעיה ושחטו סתמא כשר לעולה דאמר קרא הוא בהווייתו יהא פירוש בהווייתו שהוא עתיד להיות דהיינו עולה ובאותה הוויה יהא מעתה ומש"ה אפילו סתם כשר לעולה דלא בעי עקירה ומיהו אצטריך ההלכה למשה מסיני דאי לאו הכי לא הוה ידעינן מה הויה אית בה ולגשון דאמר [בפסחים] באלו דברים (דף עג.) ושחטו לשם עולה כשר פירוש משמע אבל סתמא לא יהא כשר דבעי עקירה מ"מ דאמר קרא הוא בהווייתו יהא פירוש בהווייתו שהיה עתה יהא דיעקרנו לעולה ומיהו אצטריך ההלכה למשה מסיני דאי לאו הכי לא ה"א שיהא כשר לעולה אפילו ע"י עקירה:

אפילו ממרעייהו. פרש"י אפילו הן במרעה באפר והגיע זמן הרגל לא יאמר איני טורח אחריהם לבקשם בהגס והוליכם אבל אמתין לי עד פעם אחרת ל"ל ישנה אחרינא אפילו ממורגייהו כלומר אפילו הן דשין את התבואה במוריגים עכ"ל לא] ולא נהירא שהרי נב] אסור א) היה בעבודה ור"י מפרש נג] מדארגייהו אפילו הן דלות בשר דסד"א כיון שהם תשושי כח אינו צריך להעלותם הואיל ואינו ב) תחילת הקדש כגון ולדות ותמורות כי שמעו הנהך (שמואל ב ו) מתרגמינן ארי איתמרינו תורתא לד] וה"ר יצחק בר שניאור פירש ממרעייהו אפילו ממקום שמותר לרעותם ולגדלם דהיינו בחו"ל דאין מגדלין בהמה ג) בא"י נה] או היא הדרשה דאיתא בספרי רק קדשיך אשר יהיו לך מכאן שמביאין קדשים מחו"ע יכול אף בכור ומעשר כן ת"ל רק ומה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו אחר שריבה הכתוב ומיעט מרבה אני את אלו שאין להן פרנסה במקומן כלומר אינן נאכלין במומן בחו"ל ומוציא אני את אלו שיש להן פרנסה במקומן כלומר שנאכלין במומן בחו"ל: רבי אליעזר אומר ולד שלמים לא יקרב. ומדרבנן הוא כדמפרש בגמ' שמא יגדל ממנו עדרים עדרים:

וחכמים אומרים יקרב. [ס] ד) נ"ע חכמים היינו ת"ק ה):

וחילופיה. היינו אבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות: אמר ו) ר"א לא נחלקו על ולד [ולד] שלמים ועל ולד [ולד] תמורה שלא יקרב. בהא פליגי אמוראי בגמ' רבה אמר מסתברא שלא נחלקו שלא יקרבו אלא יקרבו ורבי יהושע בן לוי אמר לא נחלקו שיקרבו אלא לא יקרבו ולפי דברי רבי יהושע בן לוי איכא ג' מחלוקות בדבר ת"ק דר"ש סבר איכא דת"ק כולהו קרבי ולר"א כולהו לא קרבי ור"ש סבר דכ"ע

תני רבי חייא לסיועי לר' יהושע בן לוי אם בשב הוא מקריב ולד ראשון קרב ולד שני אינו קרב הוא קרב ואין ולד כל הקדשים קרב ולד דמאי אי דעולה ואשם זכרים הם ולא בני ולד הם, אי דחטאת, הילכתא גמירי לה דלמיתה אזלא, אמר רבינא לאיתויי ולד המעושרת, ולד המעושרת למה לי קרא עברה עברה מבכור קא גמר לה? אצטריך ס"ד אמינא אין דנין אפשר משאי אפשר קמ"ל: העיד ר"ש ור' פפיים כו': ורבא דאמר קדשים, כיון שעבר עליהם רגל אחד כל יום ויום עובר עליהם בבל תאחר, מעצרת בעי מיכליה? אמר רב זביד משמיה דרבא כגון שהיה חולה בעצרת רב אשי אמר מאי חג נמי דקתני חג שבועות, ואיבע' כל היכי דקתני פסח תני עצרת, אי הכי מאי אסהדותיה? לאפוקי מדר"א דאמר ולד שלמים לא יקרב שלמים, קמסהיד הוא דקרב: **מתני'** ולד תודה ותמורתה ולדן ולד ולדן עד סוף כל הדורות הרי אלו כתודה ובלבד שאין טעונין לחם: **גמ'** מנא הני מילי? דת"ר אומר יקריבנו מפריש תודה ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות מנין שאיזו שירצה יקריב ולחמה עמה ת"ל תודה יקריב יכול תהא שניה טעונה לחם ת"ל יקריבנו אחת ולא שתים, מנין לרבות ולדות תמורות וחליפות? ת"ל אם על תודה יכול יהו כולן טעונות לחם? ת"ל על זבח התודה תודה טעונה לחם ולא ולדה ותמורתה וחליפתה טעונה לחם: **מתני'** תמורת עולה, ולד תמורה ולד ולדה עד סוף כל העולם הרי אלו כעולה וטעונין הפשט וניתוח וכליל לאשים, המפריש נקבה לעולה וילדה זכר ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו עולה ר' אליעזר אומר הוא עצמו יקרב עולה: **גמ'** מאי שנא רישא דלא פליגי ומ"ש סיפא דפליגי? אמר רבא בר חנה במחלוקת שנויה ור' אליעזר היא רבא אמר אפילו תימא רבנן, ע"כ לא פליגי עליה דר' אליעזר אלא גבי מפריש נקבה לעולה דאימיה לא קריבה אבל תמורה דאימיה נמי קריבה אפילו רבנן מודו, ומי אמר רבי אליעזר יקרב עולה הוא עצמו ורמינהו תמורת אשם, ולד תמורה, ולדן ולד ולדן עד סוף כל העולם ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיו לנדבה, רבי אליעזר אומר ימותו ר"א אומר יביא בדמיהן עולה בדמים אין הוא עצמו לא? אמר רב חסדא ר"א לדבריהם דרבנן קאמר להו: לדידי, סבירא לי דאפילו ולד נמי קרבה עולה לדידכו דאמריתו (א) רועה אודו לי מיהת דמותרות לנדבת יחיד אזלי, ואמרי ליה מותרות לנדבת ציבור אזלי רבא אמר עד כאן לא קאמר ר' אליעזר הוא עצמו יקרב עולה אלא במפריש נקבה לעולה דאיכא שם עולה על אמו

א) כר"ס ו. איתא עובר בעשה וע"ע שם ז: אמר רבא כיון שעברו עליו שלשה רגלים בכל יום ויום עובר בבל תאחר] ב) צ"ל העולם

אבל גבי תמורת (ולד) אשם דליכא שם עולה על אמו מודי רבי אליעזר דבדמיו אין הוא עצמו לא קרב. איתיביה אביי וכי בעי רבי אליעזר שם עולה על אמו והא תניא המפריש נקבה לפסחו ירעה עד שיסתאב ותמכר ויביא בדמיה פסח, ילדה ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו פסח, נשתיירה אחר הפסח תרעה עד שיסתאב ויביא בדמיה שלמים ילדה ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים ר"א אומר הוא עצמו יקרב בשלמים והא הכא דליכא שם שלמים על אמו ואמר רבי אליעזר יקרב שלמים. אמר ליה [רבא] (ר' אלעזר) אחר הפסח קא אמרת שאני אחר הפסח דמותר פסח גופיה קרב שלמים אי הכי ניפלוג נמי ברישא. אמר ליה אין ה"נ ופליגי. אביי אמר לא פליג מידי, דגמירי למקום שהמותר הולך, הולד הולך לאחר הפסח דמותר קרב שלמים ולד נמי קרב שלמים אבל לפני הפסח אימיה למאי אקדשה לדמי פסח ולד נמי לדמי פסח, מתיב רב עוקבא בר חמא ומי אמרינן מדאימיה לדמי, ולד נמי לדמי והתניא המפריש נקבה לפסח היא וולדותיה ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמיהם פסח ר"א אומר הוא עצמו יקרב פסח והא הכא דאימיה לדמי ואמר רבי אליעזר הוא עצמו קרב פסח ולא מוקמינן ליה באימיה. אמר רבינא במפריש בהמה מעוברת עסקינן ורבי אליעזר סבר כרבי יוחנן דאמר אם שירו משוייר דעובר לאו ירך אמו הוא ואמו היא דלא קדשה קדושת הגוף אבל (היא) קדשה, אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא הכי נמי מסתברא דבבהמה מעוברת עסקינן מדקתני היא וולדותיה שמע מיניה

אמר

רש"י

אבל ולד תמורת אשם אין שם עולה על אמו. והקדש ראשון שעלן בא מכחו לאשם הופרש ולאשם הקריבו ולא היה עולה הוא ולא דמיו לשון ירושלמי ולרש שמעתין מהדר וכליל לאשים דברי הכל בתמיה כלומר אמאי לא פליגי רבנן כמו בולדי תמורה עולה: ור"א סיא. אבל לרבנן ימכר וה"ה נמי לולד תמורת עולה ורישא רבי אליעזר היא: סמורה עולה. שניה היא להך קדמייתא דאפריש וקדמייתא דאפריש זכר הוא וקרב הילכך קרב נמי ולד תמורתו כו': איכא שם עולה על אמו. בעולת העוף ועוד דמיה לעולה קיימי הילכך נחתא לה קדושה לגופה הואיל ודוגמתה מצינו בעוף דקריבה משום הכי קרב ולד אבל ולד תמורת אשם ליכא שם עולה על הראשון שהיא אם לכולן שמכחו בא והוא קרב אשם ולא מצינו תמורת אשם קריבה בעולה הילכך לא נחתא קדושה על התמורה אלא לדמי ומשום הכי לא יקרב הולדים: נשתיירה לאחר הפסח כו'. דפסח בשאר ימות השנה שלמים הוי כדאמרינן במנחות בשילהי פרק התודה (דף פג:) והיא גופה לא קרבה שלמים ואע"ג דשלמים באין נקבה הני הואיל ומחמת קדושה (פסולא) הויין ולא חזו לפסח אידחו נמי משלמים: ילדה. אחר הפסח: הוא עצמו קרב שלמים. ואע"ג דליכא שם שלמים על אמו דהא לשם פסח אקדשה: שאני אחר הפסח דמותר הפסח. כגון אם הפריש פסח ונתכפר באחר וניתותר זה קרב שלמים הילכך הך דניתותרה לאחר הפסח שם שלמים עלה ואזיל ליה שם פסח מינה וחייל עליה שם שלמים אלא שאינה יכולה ליקרב נקבה הואיל ומכח פסח אתא: אי הכי. דטעמיה דר"א משום דאיכא שם שלמים על אמו לפלוג נמי ברישא ילדה קודם הפסח ונימא רבי אליעזר הוא עצמו יקרב דהולד עצמו יקרב שלמים דקודם פסח נמי אי שחיט לפסח לשם שלמים כשר דפסח בשאר ימות השנה שלא בי"ד בניסן שלמים הוא והילכך שם שלמים על אמו: אביי אמר לא פליג מידי. דטעמיה דר' אליעזר לאו משום דאיכא שם שלמים על אמו אלא טעמיה דרבי אליעזר בכולהו משום דגמירי למקום שהמותר הולך אם היה מפריש ב' בהמות לאחריות אם אבדה והפריש ונתכפר באחרת ונמצאת ראשונה למקום שאותו מותר הולך הולד הולך הילכך מפריש נקבה לעולה כי היכי דאם הפריש עולה ונתכפר באחרת קריבה השניה עולה דהא נדבה נינהו ותרוייהו חזו, ולד דעולה נמי אם הפריש נקבה לעולה קרב חזינא דמותר אשם נמי דמותר אשם רועה ולד תמורת אשם נמי רועה פסח נמי אחר הפסח דמותר הפסח דינו ליקרב לכתחילה שלמים אם נתכפר באחר ולד נמי קרב שלמים, קודם הפסח דמותר לא חזי למידי כגון אם הפריש ב' פסחים לאחריות לא חזו לשלמים לכתחילה דסתמייהו לפסח וחד מינייהו דהוי מותר לא חזי לפסח דהא ב' פסחים לא יקריב הילכך ולד פסח נמי לא חזי למידי אלא אזיל בתר אימיה דקדושה לדמי פסח והא נמי קדיש לדמי פסח: אם שיירו משוייר. המקדיש בהמה מעוברת ושייר עוברה לקדושה אחרת משוייר אלמא תרי גופי נינהו והילכך כי לא שיירה נמי לאו גופא דאם הוא ולאו מכחה דאם אתי ועליה דידיה חיילא קדושת פסח: היא וולדותיה. משמע שניהן היו בשעת הקדש מדלא תני המפריש נקבה לפסחו תרעה, ילדה זכר ירעה, כדקתני לעיל:

תוספות

אלא במפריש נקבה לעולה. דאיכא שם עולה על אמו לשון רש"י דהא לעולה אקדשה ואי משום דנקבה היא אפילו הכי שם עולה עלה שהרי מצינו נקבה בעולת העוף ועוד דהא קא דלכשימכרו דמיה עולה דהייט שם עולה אבל ולד תמורת אשם אין שם עולה עלה דאמו לא היא ולא דמיה עכ"ל ולשון ראשון דשם עולת העוף על אמו אי אפשר להעמידה בסוגיא דלקמן ובמקומו אפרשנה: והא הכא דליכא שם שלמים על אמו. כאן טכל להעמיד שפיר השתי לשונות שהרי אין שלמים בעופות וגבי תחילת הקדש לא לשם שלמים הופרש: אי הכי ניפלוג נמי ברישא. פרש"י (לשון ראשון) ילדה לפני הפסח נימא רבי אליעזר הוא עצמו יקרב פסח דהא איכא שם פסח על אמו אלא שאינה יכולה ליקרב והכא אין יכולין להעמיד לשון ראשון דרש"י דלעיל דשם עולת העוף על אמו דהא הכא אין פסח בא נקבה דאין פסח בעופות אבל לשון שני ניחא שהרי תחילת הקדש לשם פסח הופרש והוה ליה לומר דהולד יקריב לשם פסח וא"ת ליפני ליה דבעינן שם פסח על אמו בשום מקום ולא אשכחן ליה הכא דאין שם פסח על נקבה ליקרב היא עצמה ומשום הכי אין הולד קרב הוא עצמו לשם פסח מכאן אומר הרמ"ר דלעולם לא אמר דמהני שם עולת העוף על אמו להכשיר הולד עצמו וכל היכא דאשכחנא להאי לישנא נפרשנא בע"ה כח) ובגרישא פירש יפה:

אי הכי. ואם תאמר מאי אי הכי איכא הכא דהכי נמי מצי לפרוכי ממתני' בהדיא מ"ש במפריש נקבה לעולה וילדה אמר רבי אליעזר דבנה עצמו קרב עולה והכא גבי פסח אמר ירעה וים לומר דה"פ אי אמרת בשלמא בלאו האי שינויא דרבא לא מצי למיפרך ממתניתין דשאני התם דאם הולד קרב עולה אין שם עולה נעקר מן האם דלעולם אדם יכול להקריב עולה בכל יום אבל הכא דאם הולד עצמו קרב פסח נמצא שם פסח נעקר מן האם ממנה ומדמיה שהרי אין בידו להקריב רק פסח אחד לפיכך אין להקריב הולד בפסח לעקור ממה שהופרשה אבל לרבא פריך שפיר מאחר דאית ליה דמשום דמותר פסח קרב שלמים חשיב ליה כאילו הוי שם שלמים על אמו ה"נ הוה ליה למימר מהאי טעם קודם פסח נמי שיהא הולד עצמו קרב פסח ולא כפרש"י שפירש ניפלוג נמי ברישא ונימא הולד עצמו יקרב שלמים קודם פסח דקודם פסח נמי אם שחט פסח לשם שלמים כשר דפסח בשאר ימות השנה לא (קרבה שלמים) שלא בארבעה עשר בניסן קרב שלמים הילכך שם שלמים על אמו: אביי אומר לא פליג מידי למקום שהמותר הולך שם הולד הולך. אביי ב) לא נפרש כל דבריו של ר"א גבי מפריש נקבה לעולה וילדה וכן מפריש נקבה לפסח ונשתיירה בהני שני מקומות אמר דהולד עצמו קרב שהרי אם לא נעקרה מקדושתה במפריש נקבה לעולה ג) דמיה לא ידחו מהיות עולה וכן מפריש נקבה לפסח ונשתיירה וילדה אם בנה קרב לא ידחה האם משלמים דכיון שעבר הפסח אינה ראויה כ"א לשלמים אבל גבי תמורת אשם וכן הפריש נקבה לפסחו וילדה קודם הפסח דבשניהם אמר ר"א דהולד ירעה היינו משום דאם הולד דתמורת אשם היה קרב א"כ ידחה אמה ממה שהופרשה תחילה דהייט אשם שהרי אינו יכול להקריב שני אשמות וכן מפריש נקבה לפסחו וילדה קודם הפסח אם יקרב הולד הוא עצמו אם כן ידחה אמו היא ודמיה מפסח דאינו יכול להביא כי אם פסח אחד בשנה כך שמעתי מיהו אין לשון הש"ס ממש מיושב על זה וגם רש"י לא פירש כן:

*אמר ר' יוסי בר' חנינא ומודה רבי א) אליעזר במפריש נקבה לאשם דאין בנה קרב אשם. פשיטא עד כאן לא קאמר רבי אליעזר אלא במפריש נקבה לעולה דאיכא שם עולה על אמו אבל גבי מפריש נקבה לאשם דליכא שם אשם על אמו אפילו רבי אליעזר מודה דלא קרב אשם! אי לאו דאשמעינן הוה אמינא טעמא דרבי אליעזר לאו משום ב) דשם עולה על אמו אלא משום דחזי ולד להקרבה והאי נמי הא חזי להקרבה, קמ"ל [א] הכי (אדמשמע) לן דאין בנה קרב אשם נישמעינן דאין בנה קרב עולה והוא הדין לאשם! אי אשמעינן עולה הוה אמינא עולה הוא דלא קרבה דלא אקדשה לאמה קדושה ג) (עוברה) אבל אשם אימא [ב] ולד קרב (אשם) קמ"ל ד): **מתני'** ה) המפריש נקבה לאשם ה) תרעה עד שתסתאב ותימכר ויביא בדמיה אשם ואם קרב אשמו יפלו דמיו לנדבה *ר' שמעון אומר תימכר שלא במום: **גמ'** ו) ולמה לי תסתאב, תימכר, כיון דלא חזיא ז) למילתא היינו מומא! אמר רב יהודה אמר רב היינו טעמא דאמרינן מינו דנחתא לה קדושת דמים נחתא ח) נמי קדושת הגוף, אמר [ח] רבא ט) זאת אומרת המקדיש *זכר לדמיו י) קדוש קדושת הגוף, איתמר הקדיש זכר לדמיו רב כהנא אמר קדוש קדושת הגוף רבא אמר אינו קדוש קדושת הגוף והדר ביה רבא יא) לדרב כהנא מדרב יהודה אמר רב: ר"ש אומר תימכר שלא במום: א"ל רב חייא בר אבין לר' יוחנן (א) אי"נ יב) מינו דנחתא ליה קדושת דמים תיחות ליה נמי קדושת הגוף! א"ל יג) ר' שמעון לטעמיה דאמר כל מידי דלא חזי ליה לגופיה לא נחתא ליה קדושת הגוף, דתניא אשם בן שנה והביאו בן שתים, בן שתים והביאו בן שנה, כשירה ולא עלו לבעלים לשם חובה, ר' שמעון אומר כל עצמן אינן קדושין והרי מחוסר זמן דלא חזי וא"ר שמעון א) דקדוש! שאני מחוסר זמן דחזי למחר, אי הכי אשם בן שתים והביאו בן שנה הא חזי לשנה! אלא היינו טעמא דר"ש במחוסר זמן דיליף יד) ליה מבכור ב) כדתניא ר' שמעון בן יהודה אמר משום רבי שמעון מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר והרי הוא כבכור מה בכור קדוש לפני זמנו טו) וקרב לאחר זמנו אף מחוסר זמן קדוש לפני זמנו וקרב לאחר זמנו. ת"ר

א) [זבחים קיב: חולין פא. מעילה יב.] ב) בכורות כא: ע. נז: ג) [תוספתא פ"ב ...] [illegible]

רש"י

ליכא שם אשם על אמו. דלא מלינו אשם נקבה הילכך לא חל עליה שם אשם: והאי נמי חזי להקרבה. וליקרב אשם: קמ"ל. דטעמיה דרבי טז) אליעזר משום דאיכא שם עולה על אמו והא ליכא שם אשם על אמו: אי הכי. דטעמיה משום שם אמו הוא לישמעינן רבי יוסי בר"ח דאין בנה קרב עולה דליכא שם עולה על אמו דאשם קרייה והוא הדין דידענא דלאשם לא קרב דהשתא ומה לעולה דאימיה לדמי עולה אזלא אמרי' דלא קרב לעולה, לאשם, דאימיה דלא היא ולא דמיה אזלי לאשם כ"ש דלא קרב: **מתני'** תימכר שלא במום. דהאיל ולא חזיא למילתיה מום גמור הוא זה ולא קדשה קדושת הגוף ותמכר מיד יז) ותביא בדמיה אשם ואע"ג דגבי מפריש נקבה לעולה לא פליג ר' שמעון דודאי בעיא מום התם הוא דאיכא שם עולה עלה בעוף אבל אשם נקבה לא מלינו יח) והיינו מומא ולא קדשה אלא לדמי: **גמ'** נחתא לה נמי קדושת הגוף. להא מילתא דבעיא מום: זאת אומרת כו'. מדבעיא מום ואף על גב יט) דלדמי [ג] (א)אקדשה אלמא קדשה קדושת הגוף ומיהו האי דלא אקרבה משום דאין אשם בא נקבה, זאת אומרת הקדיש זכר לדמי עולה או אשם מינו דנחתא ליה קדושת דמים נחתא ליה קדושת הגוף וכיון דאיהו נופיה חזי להקרבה, קרב: מדרב יהודה אמר רב. (נ) דתרלה למתניתין דאמרינן מנו: כ) אשם בן שתי שנים. אשם גזילות ומעילות ושפחה חרופה דכתיב בהו "איל" (ויקרא ה יח): אשם בן שנה. אשם נזיר ומצורע דכתיב בהו כבש (במדבר ו ויקרא יד): כל עצמן אינן קדושין. כל עיקר אינן קדושין: מחוסר זמן וא"ר שמעון דקדיש. כדאמרינן בשחיטת חולין בפרק אותו ואת בנו (דף פא.) דקתני שהיה רבי שמעון אומר כל הראוי לבא לאחר זמן השוחטו בחוץ עובר בלא תעשה כא): בכור קדוש. ברחם דהיינו לפני זמנו כב): לעולתו. עושה תמורה דאיכא שם עולה עליה בעוף: לפסחו

תוספות

אמר רבי יוסי בר' חנינא ומודה רבי אליעזר. אע"ג דגבי מפריש נקבה לעולה אמר דהולד עצמו יקרב עולה מפריש נקבה לאשם מודה הוא דאין בנה קרב אשם אף קודם כפרה:

פשיטא עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם אלא גבי מפריש נקבה לעולה דאיכא שם עולה על אמו כו'. הכא לא מליט לפרושי כלשון שני דרש"י דלעיל ולומר דתחילת הקדש האם לשם עולה הופרש שהרי מפריש נקבה לאשם נמי תחילת הקדש האם לשם אשם הופרש ולפי זה היה לנו לומר דבנה קרב באשם אלא דע"כ שאנו צריכין לפרש לשון ראשון של רש"י ולומר דאיכא שם עולה על אמו בעולת העוף ותימה דהיכי עביד פשיטא מיניה כג] ועוד דלעיל פירשתי דעולת העוף על אמו לא מהני להכשיר הולד ונראה למורי לפרש דאיכא שם עולה על אמו דסוף כד] האם להיות דמיה לעולה לפיכך דין הולד ליקרב עולה כאמו אבל גבי נקבה לאשם אם יקרב הולד אשם לא יהיה כאמו שהרי ידחה האם מאשם ותהא דמי עולה ואין [נ] זה דין לחלק כה] חילוק הולד מדין אמו ואע"ג דלעיל אסיק רבא גבי מפריש נקבה לפסחו דפליג ר"א ארישא פי' אם ילדה קודם הפסח [ג] ט] וקרב הולד עצמו פסח אע"ג דסוף האם להיות שלמים היינו משום דמותר הפסח קרב שלמים ותשיב להו רבא בחד:

אדמשמע לן דאין בנה קרב אשם לישמעינן דאין בנה קרב עולה וכ"ש אשם. לפרש"י ה"פ ומה עולה לא הוי אע"ג דאיכא שם עולה על אמו בעולת העוף כל שכן דאשם לא הוי דליכא שם אשם על אמו ולפי' הרמ"ר ומה עולה לא הוי אפילו נתכפר אף על גב דסוף האם להיות עולה כ"ש דאשם לא הוי קודם כפרה דאין סוף האם להיות אשם אם בנה קרב אשם:

רבי שמעון אומר תימכר שלא במום. והא דלא פליג נמי רבי שמעון במפריש נקבה לעולה ולימא תימכר שלא במום כו] למאן דאית ליה בגמרא אליבא דר"ש דמפריש נקבה לעולה דוקא עושה תמורה אבל מפריש נקבה לאשם אינו עושה תמורה שפיר דלא פליג אעולה כמו אאשם דעולה יש לה קדושת הגוף טפי מאשם דעולה עושה תמורה ואין אשם עושה תמורה אבל לר"ש בן יהודה דאית ליה אליבא דר'[ד] כח] אליעזר [אף לעולתו אין עושה תמורה וק"כ] במפריש נקבה לעולה נמי תימכר שלא במום נ"ל דפליג באשם וה"ה בעולה ותנא גבי אשם לאשמועינן כט] דאפילו הכי יפלו דמיו לנדבה:

זאת אומרת הקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף. ותימה למורי כר"ר שמואל [illegible] בפ"ק דשבועות (דף יא.) דאינו קדוש קדושת הגוף ל] א) ושמא י"ל דההיא דהתם אתיא כר"ש דאמר לקמן בסמוך דכל [illegible] קדושת הגוף ב):

אשם בן שנה והביאו בן שתים בן שתים והביאו בן שנה כשר ולא עלו לבעלים לשם חובה. תימה [illegible] ותעובר צורתו ויצא לבית השריפה וי"ל דההיא דהתם אתיא כר' שמעון דאמר הכא דכל עצמן אינן קדושים ומיירי התם [illegible] קדשי בדק הבית בפנים דפסול והא דבעי עיבור צורה לא] היינו טעמא דלא ליחלפו בשאר קדשים פסולין דבעי עיבור צורה [illegible]

[illegible]

גמרא

(רבי שמעון) ולפסחו ולאשמו עושה תמורה רבי שמעון אומר לעולתו עושה תמורה, לפסחו ולאשמו אין עושה תמורה שאין לך דבר עושה תמורה אלא א) הרועה להתאב, אמר רבי אין אני רואה דבריו של ר"ש ג) בפסח ג) הואיל ומותר הפסח קרב שלמים ד) ולימא אין אני רואה דבריו של ר' שמעון באשם הואיל ומותר אשם קרב עולה? ה) רבי סבר לה כרבנן דאמרי מותרות לנדבת ציבור אזלי ואין תמורה בצבור. קס"ד היינו טעמא דר"ש גבי מפריש נקבה לעולתו משום הכי עושה תמורה דהאיכא שם עולה עליה גבי ו) עולת העוף, אלא מעתה בכהן גדול שהפריש פרה לפרו תיקדוש ז) דהאיכא פרת ח) חטאת? (ח) קדשי בדק הבית הוא וקדשי בדק הבית לא עבדי תמורה, יחיד שהפריש שעיר לשעירתו תיקדוש דהאיכא שעיר נשיא, אי נמי נשיא שהפריש שעירה לשעירו תיקדוש דהא יחיד מפריש שעירה? הני תרי גופי נינהו, ט) הרי עד שלא נתמנה כי מפריש שעיר לשעירתו תיקדוש דהא אילו חטא השתא (נ) בר איתויי שעיר הוא? י) הא לא חטא לא איחייב בשעיר, אי הכי הכא נמי הא לאו עולת העוף קמייתי? ר"ש סבר לה כר' אלעזר בן עזריה דתנן הרי עלי עולה יביא כבש ר"א בן עזריה אומר או תור או יא) בני יונה תנן התם המקדיש נכסיו והיה בהן בהמה ראויה לגבי מזבח זכרים ונקבות ר"א אומר יב) זכרים ימכרו לצרכי עולות ונקבות ימכרו לצרכי שלמים ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית ר' יהושע אומר זכרים עצמן יקרבו עולות ונקבות ימכרו לצרכי שלמים ויביא בדמיהן עולות ושאר נכסים יפלו לבדק הבית א"ל ר' חייא בר אבא לרבי יוחנן לרבי יהושע דאמר זכרים עצמן יקרבו עולות יג) ונקבות היכי מקרבן שלמים הא מכח קדושה דחוייה קאתיין א"ל ר' חייא בר אבא לרבי יוחנן מדקאמר ר' יהושע זכרים עצמן יקרבו עולות למימרא דקדושת הגוף אקדשינהו, אי הכי נקבות אמאי ימכרו לצרכי שלמים יד) (בעיא) רעייה? אמר ליה: רבי יהושע סבר לה כרבי שמעון דאמר כל מידי דלא חזי ליה לגופיה לא נחתא ליה קדושת הגוף דתנן רבי שמעון אומר תמכר שלא במום א) (ולא א"ר שמעון) כיון דלא חזיא נקבה לאשם לא נחתא טו) ליה קדושת הגוף, (ג) ואימור דא"ר שמעון גבי נקבה לאשם דליכא

א) ותמרינן דטעמא דר"ש נ"ק

רש"י

לפסחו ולאשמו. לא מלינו אשם ופסח נקבה: ה"ג שאין לך דבר עושה תמורה אלא הרועה להסתאב. כלומר שאין לך דבר שעושה תמורה אלא ההוא דקדוש קדושת הגוף שאם אינו ראוי להקריב אינו נמכר בלא מום אלא ירעה הילכך ר"ש סבירא ליה באשם ופסח הואיל ואין שמן חל עליהן בנקבה דנמכר שלא במום הילכך לא עביד תמורה אבל בעולה דאיכא שם עולה בעוף סבירא ליה דתרעה ועבדא תמורה: הואיל ומותר הפסח קרב שלמים. הילכך הואיל סז) ושייכים שלמים בפסח ושלמים באין נקבה יז) ואף על גב דהך (ד) לא קרבה נקבה אפילו שלמים לאחר הפסח כדאמרן לעיל (דף יט.) כשתיירה לאחר הפסח תרעה יח) מיהו שם שלמים עלה הואיל [א] א) והיא (שלמים) יט) נקבה [ב] ונחתא לה קדושת הגוף כ): הואיל ומותר אשם קרב עולה. ואישתכח דהך נקבה דאשם עולה היא ותקדיש קדושת הגוף [ג] בעולה נקבה דהא מלינו עולת נקבה בעוף: לנדבת צבור. ואי נמי הויא עולה הואיל ועולת צבור קיימא לא עבדה תמורה: לפרו. פר יום הכפורים כא) דחטאת דהא איכא שם חטאת עלה דהא אשכחנא פרה אדומה דמיקריא חטאת (חולין דף יא.): קדשי בדק הבית היא. [ד] ולא קרבה למזבח כב) ולהכי קרי ליה בדק הבית כלומר דדין בדק הבית אית לה כג): תרי גופי נינהו. יחיד ונשיא ומיהו בהאי גופא דיחיד לא משכחת שעיר לחטאת ובהאי גופא דנשיא לא משכחת לה שעירה אבל עולה נקבה בהאי גופא משכחת לה דאי בעי מפקר לנכסיה והוי עני וחזיא ליה עולת העוף: חטא עד שלא נתמנה. כד) ג) שם חטאת עליה בהאי גופא דאילו חטא השתא בר איתויי שעיר הוא (ה) כה] (עשיר הוא) לאו עולת העוף מייתי. אי הוה מחויב עולה לא הוה מייתי עולת העוף דעשיר הוא וא"כ עני הוא כו] עולת נדבה לא קרבה בדלות אי לא פריש בהדיא עוף: רבי שמעון סבר לה כרבי אלעזר בן עזריה. דאפילו גבי נדבה דעשיר סתם כז] חזיא עולת העוף: ודמיהם יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית. דסבר ר"א סתם הקדשות לבדק הבית ואפילו (ו) כח] בהמה ומיהו מידי דחזי למזבח כט] אינו יוצא מידי מזבח לעולם (ר' יהושע) סבר לא שביק איניש קדושת מזבח ומקדיש לבדק הבית מידי דחזי למזבח הילכך מסתמא למזבח אקדשינהו והן עצמן יקרבו עולות: ונקבות ימכרו כו'. ויביאו בדמיהן עולות דסתמייהו לעולה אקדשינהו ל): מכח קדושה דחויה אתי. דכיון דזכרים קרבו עולות ודמי השלמים עולות מכלל דסבירא ליה דסתמא לעולה אקדשינהו והוה ליה מפריש נקבה לעולה והיכי יקרב שלמים הא בעי לרעות כדקתני מתני' (לעיל יח:) המפריש נקבה לעולה תרעה:

א) ושלמים באים נקבה נתחא לה נ"ק ב) נ"א דשם שעיר עליו נ"ק

תוספות

שאין לך דבר שעושה תמורה אלא הרועה ומסתאב. כלומר ההוא דקדוש קדושת הגוף שאם אינו ראוי להקריב אינו נמכר בלא מום אלא ירעה הילכך ר"ש סבירא ליה באשם ופסח הואיל ואין אשם ופסח אילי בנקבה דנמכר בלא מום הילכך לא עבדי תמורה אבל בעולה דאיכא שם עולה בעוף ס"ל דתרעה ועבדא תמורה. לשון רש"י:

רבי סבר כרבנן דאמרי מותרות לנדבת צבור אזלי ואין תמורה בצבור. ותימה מאי קאמר דלעיל משמע דתולה תמורה ברעייה והכא משמע דתולה רעייה בתמורה לימא דלירעו ויעשה תמורה ונראה דה"פ כיון דלנדבת צבור אזלי ואין תמורה בצבור אין לומר דליהני ליה למפריש נקבה לאשם להיות קדוש קדושת הגוף משום דמותר אשם קרב עולה כיון דאין דינם שוה *(לתמורה דאשם עושה תמורה) ואין מותר אשם עושה תמורה דלנדבת צבור אזיל דלא עביד תמורה ולא דמי למפריש נקבה לפסח דמותר פסח הוי לשלמים שעושים תמורה כמו הפסח עצמו הילכך דין הוא שיחול קדושת הגוף על נקבה שהפרישה לפסח דכאילו הפרישה לפסח כאילו הפרישו למותר פסח דהיינו שלמים דשניהן עושין תמורה:

דאיכא שם עולה עליה. גבי עני בעולת העוף ולפי הא דס"ד השתא רולה לומר מפריש נקבה לעולתו לא) כגון מצורע עשיר שלריך להביא עולת בהמה זכר ומ"מ קאמר דעושין תמורה בהפריש נקבה לעולתו משום דהאי חובא דמחייב שייך בנקבה אם היה עני שמפריש עולת העוף דבאה נקבה דאין תמות וזכרות בעוף ומש"ה נקט גבי עני כגון עני מצורע לב] דבהאי חובא דקמחייב איכא נקבה בעולה:

דהא איכא פרת חטאת. תימה לפי מה דפירשתי לג] דאיכא למצוא נקבה בעולה בהאי חובא גופיה דקמחייב והכא לא שייך למימר הכי לד] ועוד אמאי נקט פרת חטאת רוב חטאת המזבח נקבה אתיא וי"ל דפריך מכ"ש דהא אפילו מפריש נקבה לעולה דהיא גופה לא חזיא לעולה אפילו הכי קאמר דעושה תמורה משום דאיכא שם עולה עליה בעולת העוף כ"ש מפריש פרה לפרו דהיא גופה חזיא לפרת חטאת אם היא אדומה דאית לן למימר דתיקדוש: יחיד שהפריש שעיר לשעירתו תיקדוש דהא איכא שעיר נשיא. וה"ה דהוה מצי למיפרך מבריית' גופה דלעיל דאשם בן שנה והביאו בן שתים דקאמר ר' שמעון כל עצמן אינן קדושין ואמאי הא חזי לאשם מעילות וגזילות והאי שינויא דקמשני שייך נמי עלה: הני תרי גופי. פירש"י יחיד ונשיא ומיהו בהאי גופא דיחיד לא משכחת שעיר חטאת ובהאי גופא דנשיא לא משכחת שעירה אבל עולה נקבה בהאי גופא משכחת לה דאי בעי מפקר לנכסיה לה] והוי עני וחזי ליה עולת העוף עכ"ל ול"נ דמאי קפריך בסמוך אי הכי הא נמי לא עולת העוף קמייתי מ"מ לא דמו דהיא גופה חזי לעולת נקבה אי מפקר נכסיה לכ"ל לפרש הני תרי גופי נינהו דהאי יחיד לא חזי להיות נשיא בעוד הנשיא חי ונשיא לא חזי להיות לו דין יחיד אבל עני ועשיר כחד גופא דמו העשיר ראוי להיות עני ועני ראוי להיות עשיר והשתא פריך שפיר אי הכי דאמר הא לא חטא ולא איחייב בשעיר אע"ג דגופו ראוי להיות נשיא כיון דבההיא שעתא דחטא לא איחייב בשעיר לאו כגוף אחד קרינא ביה הכי נמי בההיא שעתא דחטא לא איחייב בעולת העוף ולא מלי ספר נפסיה נה: רבי שמעון סבר כר"א בן עזריה כו'. יביא תור או בני יונה פירוש וכיון דמלי ספר נפסיה בעוף אפילו לאחר הפרשת בהמה כדאי' פ' מרובה (ב"ק דף עח:) וא"כ לאו שפיר בעולת נקבה ול"ל דמיירי השתא הא דר"ש דמפריש נקבה לעולתו באומר הרי עלי עולה דמלי פסר נפסיה בעולת העוף נקבה אפילו לאחר הפרשת בהמה כדאי' פ' מרובה (גם זה שם): ימכרו לצרכי עולה ויפלו דמיהן עם שאר נכסים לבדק הבית. דקסבר רבי אליעזר סתם הקדש לבדק הבית דאינו יוצא מידי מזבח לעולם: ורבי יהושע אמר זכרים עצמן יקרבו עולה. דקסבר לא שביק איניש קדשי מזבח ומקדיש לקדשי בדק הבית מידי דחזי לקדשי מזבח וסתמא דעתו לעולה דכולה כליל לשם:

רבינו גרשום

הדין שהיה ר' שמעון אומר כל הראוי לבוא לאחר זמן הרי הוא בלא תעשה ודקאי בלא תעשה אלמא דקדיש קדושת הגוף: [מחוסר זמן שאני מחוסר זמן. מ"ה קדיש קדושת הגוף דלמחר חזי]: אי הכי אשם בן שתים והביא בן שנה. אמאי אמר כל עצמו אינו קדוש הא מיחזי (לשנא) [לקדשו] אלא ודאי לאו היינו טעמא במחוסר זמן משום דקדיש למחר דא"כ קשיא ליה אשם אלא היינו טעמא במחוסר זמן. דיליף ליה מבכור: מה בכור קדוש לפני זמנו דקדושתו מרחם וקרב בזמנו לאחר ח' ימים אף זה מחוסר זמן (כיון) נכנס לדיר לתתעשר דיליף מעשר עברה עברה מבכור אבל באשם דלא כתיב ביה עברה כל עצמו אינו קדוש: (ע"כ שייך לדף הקודם) ר' שמעון אמר לעולתו (דהוי) [דאינה] חובתו עושה תמורה שהרי בנה קרב עולה ואיכא שם עולה (על) [עליה בעוף עושה] תמורה: לפסחו ולאשמו. דהויין חובתו אין עושה תמורה דלא קדשה אלא לדמיה שאין לך דבר שעושה תמורה אלא דבר הרועה ומסתאב אותו שיש בו כל כך קדושה בו שצריך רעייה עושין תמורה אבל מפריש נקבה לאשם הואיל וסבירא ליה דתימכר שלא במום וה"ה מפריש נקבה לפסחו הילכך אין עושין תמורה: [אמר רבי אין אני רואה דבריו של ר' שמעון בפסח. אלא ודאי עבדה תמורה הואיל ומותר הפסח קרב שלמים הא נקבה נמי דינה כמותר פסח וקרבה בדמיה שלמים וקדשה קדושת הגוף ועבדה תמורה. שהרי שלמים באין נקבה] וניתני נמי אין אני(נמי) רואה דבריו של ר' שמעון באשם אלא עבדה תמורה הואיל דאמרן לעיל במתניתין מותר אשם יקרב עולה והא נקבה נמי היא כמותר אשם ותיקרב עולה דהא אשכחן עולה נקבה בעולת העוף ותיקדש קדושת הגוף ותיעביד תמורה: קסבר ר'. מותרות דקרבי עולה: לנדבת צבור אזלי. לעולת צבור ואין תמורה בצבור: שהפריש פרה נקבה לשום פרו. שלו שמביא ביוה"כ לחטאתו: תיקדש ותיעשה תמורה. שהרי מצינו פרת חטאת פרה אדומה דנקבה היא וקרויה חטאת: מיהא לא אירא דפרת חטאת קדשי בדק הבית היא ולית בהו תמורה דלא קדשי קדושת הגוף ליכא לאקשויי מיהא: יחיד שמביא לחטאתו כשבה או שעירה והפריש שעיר. לשום שעירתו תיקדש קדושת הגוף ותעביד תמורה דהא איכא שם חטאת עליו שהרי נשיא מביא שעיר לחטאתו. לא דמי להכא משום הכי לא קדיש דהתרי גופי נינהו יחיד ונשיא דמאי דמייתי האי לא מייתי האי אבל הכא גבי יחיד מפריש נקבה לעולתו משום הכי קדשה שהרי הוא עצמו אם הוא עני או אם ירצה להפקיר נכסיו להיות עני יכול להביא עולת העוף נקבה: חטא עד שלא נתמנה. להיות נשיא אם הפריש שעיר לשום שעירתו שהוא חייב להביא שהוא עדיין הדיוט ניקדוש דהא אילו חטא השתא לאחר שנתמנה הוה צריך להביא שעיר דהכא גוף אחד הוא הדיוט ונשיא: אפילו הכי לא דמי. התם משום הכי לא מייתי שעיר אע"ג דגוף אחד הוא דהא לא חטא כשהוא נשיא ולא איחייב בשעיר הילכך אי מייתי שעיר כשהוא הדיוט לא קדיש: אי הכי הכא נמי. גבי מפריש נקבה לעולתו לא ליקדיש דעשיר הוא מי שמפריש בהמה [לעולה ולא בר איתויי עולת העוף נקבה הוא אלא היינו טעמא דר' שמעון גבי עולה דסבר דעשיר נמי מצי מייתי עולת העוף כר' אלעזר בן עזריה]: ר' יהושע אמר זכרים עצמן יקרבו עולות [ונקבות ימכרו לצרכי שלמים ויביא בדמיהן עולות כדמפרש טעמיה בפרק בתרא יש בקדשי מזבח דלא שביק איניש קדשי מזבח דבר הראוי למזבח כולו לאשים ומקדשינהו לבדק הבית ועוד דסבר דאדם חולק את נדרו דבהמה הראוי לקדשי מזבח ושאר נכסים לקדשי בדק הבית: נקבות היכי קרבי שלמים. מדקאמר זכרים עצמן יקרבו עולות] מכ"ל דכל בהמות אקדשינהו לשום עולות ונקבה לא מצי קרבו עולות והיכי מצי למיקרב

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"א מהל' תמורה הלכה כא:

כב ב מיי' פ"ה מהלכות פסה"מ הלכה ט ופ"ב מהלכות שקלים הלכה ג:

כג ג מיי' פ"א מהלכות תמורה הל' ו:

כד ד מיי' שם הל' כא:

כה ה מיי' שם הל' יב ופ"ז מהל' ערכין הלכה ז:

כו ו ז מיי' פ"א מהל' תמורה הל' כא:

כז ח מיי' פט"ו מהל' שגגות הלכה ו:

כח ט מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הל' ג ופ"ב:

לענין תמורה דמותר עולה שאינה תמורה ואין לך עיין:

כט י מיי' פ"ה מהל' ערכין הל' ו ופ"ב:

שיטה מקובצת

א] אלא הרועה להסתאב. גליון וכ"ש דבר הראוי להקרבה אלא לאפוקי נקבה לפסחו או לאשמו דכיון דאינו רועה אינו קדושת הגוף ואין עושה תמורה: ג] בפסח. לא שהמקדיש לשם פסח בא שלמים: ג] הואיל ומותר פסח קרב שלמים. גליון פי' וכיון שזו הפרשה זו שמפרישה לפסח הוא עומדת לבא לידי מותר פסח קרב שלמים ושלמים באים נקבה חשיבה הפרשה זו והויא עליה קדושת הגוף: ד] ה) ע' בהשמטות בסוף הספר: ו] גבי עני בעולת העוף אי נמי לר"ש בהשמטות בסוף הספר: ח] חטאת ח"א [דהאיכא] על שם פרה חטאת: קדשי ברק הבית היא וקדשי בדה"ב כו' תמורה אלא מעתה יחיד שהפריש וכו': ט] ניהו חטא עד שלא נתמנה והפריש שעיר לשעירתו תמורה דאי איתיה דלהך חטאת ...

(א) גמ' דהא איכא פרת חטאת קדשי בדק: (ב) שם דהא אילו חטא השתא בר איתויי שעיר: (ג) שם ולא אמר רבי שמעון וכו' ואימור דאמר רבי שמעון וכו': (ד) רש"י ד"ה הואיל ומותר הפסח וכו' ואע"ג דהך לא קרבה נקבה: (ה) ד"ה חטא וכו' עשיר הוא ולא עולת העוף מייתי: (ו) ד"ה ודמיהם וכו' ואפילו בהמה כנ"ל:

דליכא שם אשם על אמו אבל גבי נקבה לעולה דאיכא שם עולה על אמו אפילו רבי שמעון מודה ועוד הא שמעינן ליה לר' שמעון [ה] לעולתו עושה תמורה: אמר ליה ר' יהושע סבר ליה כאידך תנא (נ)(אליבא) דרבי שמעון [א] דתניא ר' שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון אף לעולתו אין עושה תמורה [ג]:

מתני' *תמורת אשם ולד תמורה, [ג] ולדן ולד ולדן, עד סוף כל העולם ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו ד) [ג] דמיו *לנדבה רבי אליעזר אומר ימותו ורבי ה) [ד] אליעזר אומר יביא בדמיה עולות. *אשם שמתו בעליו, ושכיפרו בעליו ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיו לנדבה ר' אליעזר אומר ימותו ו) ר' *) אלעזר אומר יביא בדמיה עולה, והלא אף נדבה עולה היא ומה בין דברי ר"א לדברי חכמים אלא בזמן שהיא באה ז) *(עולה) סומך עליה ומביא נסכים ונסכיה משלו ואם היה כהן עבודתה ועורה שלו, ובזמן שהיא נדבה אינו סומך עליה ואינו מביא עליה נסכים ונסכיה משל ציבור אע"פ שהוא כהן עבודתה ועורה ח) [ח] משל אנשי משמר:

גמ' וצריכא דאי אשמעינן אשם בהא קאמר רבי אליעזר ימותו משום דגזר לאחר כפרה אטו לפני כפרה אבל גבי תמורת אשם ולד תמורתה אימא מודי להו לרבנן ואי אשמעינן התם בהא קאמרי רבנן אבל גבי אשם ס) מודו ליה לר' אליעזר, צריכא. [ו] אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה יא) מחלוקת לאחר כפרה אבל לפני כפרה דברי הכל הוא עצמו יקרב אשם. אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דאין אדם מתכפר בדבר הבא בעבירה ועוד התני ג) (נ) רב חנניא לסיועי לר' יהושע בן לוי יג) (דאמר) ולד ראשון קרב יג) ולד שני אינו קרב אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה יד] מחלוקת קודם כפרה 'אבל לאחר כפרה הוא עצמו קרב עולה והתני רב חנניא לסיועי לר' יהושע בן לוי קשיא. טו) בעא מיניה רבי אבין בר חייא מר' אבין בר כהנא 'הפריש נקבה לאשם, בנה מהו שיקרב לעולה טז) ותיפשוט ליה מדר' יוסי ברבי חנינא דאמר *מודה רבי יז) אליעזר לא שמיע ליה, מאי א"ל בנה קרב עולה, הא מאי עד כאן לא קאמר רבי יח) אליעזר אלא 'מפריש נקבה לעולה' דאיכא שם עולה על אמו אבל גבי אשם דליכא שם עולה על אמו אפילו רבי אליעזר מודה א"ל טעמא דרבי אליעזר לאו משום 'דשם עולה על אמו' יט) אלא משום דחזי להקרבה והא נמי חזי להקרבה, איתיביה ולד ולד ולדן עד סוף כל העולם כ) יביא בדמיהן עולה בדמיהן אין עצמו

*) [פסחים סג. ובשבועות יב. איתא ר' יהושע]

רש"י

דליכא שם אשם על אמו . דלא אשכחן נקבה · **עושה תמורה** . אלמא נחתא לה קדושת הגוף לרעות לשון ירושלמי נקבות היכי קרבי שלמים כא] הא קדוש גופייא לעולה כלומר (ג) ובעו רעייה דהא אמרינן (ב"ק דף סת:) אי בעי פטר נפשיה בעולת העוף כלומר בעולת נקבה: **ועוד הא** **אמר ר' שמעון דקדשה לגופה** . דהא אוקימנא לר"ש לעיל דסבירא ליה כר' אלעזר בן עזריה: **מתני' תמורת אשם** . בין זכר בין נקבה תרעה דהילכתא גמירי לה (לעיל דף יח.) כל שבחטאת מתה באשם תרעה: **ולד תמורה** . כגון אם המיר כנ] (הפריש) נקבה לאשמו וילדה: **יביא עולה** . דמותרות לנדבת יחיד אזלי: **והלא אף שנדבה עולה היא** . בניתותא כג] אלא פרושי מפרש ואזיל מאי בינייהו: **בזמן שהיא באה חובה** . שהיא מוטלת על היחיד להקריבה סומך עליה כו': **ואם היה כהן**. אותו כד] שהפריש האשם וכפר באחר וניתק הראשון לרעייה: **עבודתה ועורה** . של עולה הבאה מן המותר: **שלו היא**. שהוא [עצמו] מקריבה ונוטל את העור ואפילו אינו מאותו משמר (המשמרת) באותה שבת דהכי תניא מנין לכהן שבא ומקריב קרבנותיו בכל עת ובכל שעה שירצה ת"ל ובא בכל אות נפשו ושרת, בב"ק בשילהי הגוזל קמא (דף קט:): **ולא סומך עליה**. דקרבן צבור אין בו סמיכה חוץ מפר העלם דבר של צבור ושעיר המשתלח דגמירי שתי סמיכות בצבור במנחות בפרק שתי מדות (דף צב.): **ואע"פ שכהן**. כלומר ואפילו הוא כהן עבודתה ועורה של אנשי משמר שהרי של צבור היא ואין כהן של משמר אחר רשאי להקריב דכתיב "לבד ממכריו על האבות (מה כה) [ו] *מסרו אבות זה לזה אני בשבתי ואתם בשבתכם: **גמ' וצריכא**. לאיפלוגי בתרתי ר' אליעזר ורבנן: **דאי אשמעינן אשם**. שכיפרו בעליו, בההוא קאמר רבי אליעזר ימות משום דגזר אחר כפרה שנתכפר בראשון אי אמרת יביא בדמי המותר עולה אתי למימר נמי קודם כפרה כו] אם נפל בו מום *(אחר) אתי לאתויי בדמיו עולה וקעביד איסורא דכל זמן שלא נתכפר קיימי דמיה לאשם: **תמורת אשם**. דליכא למימר הכי דהא קודם כפרה נמי תמורת אשם לאו להקרבה קיימא דהכי הוא דגמירי לה: **אימא מודה**. רבי אליעזר דרועה כו' ע"א ירושלמי דאי אשמעינן גבי תמורה בההיא קאמר ר' אליעזר תמות הוא וולדותיה משום דאתי לאיחלופי הואיל ושתיהן עומדות ההקדש והתמורה

לטעות ולהחליף הראשון לרעייה והתמורה לאשם הואיל וסוף סוף דמיה קרבי לא איכפת ליה אי (ד) מקריב לה וקעבד תרי איסורי חדא דמקריב התמורה ועוד דמייתי בדמי האשם עולה והוא לא נתכפר עדיין דתמורה לא כיפרה לו כדאמרינן לקמן דאין דבר הבא בעבירה מכפר חטאת ותמורה באה בעבירה שעבר על לא יחליפנו אבל אשם שכפרו בעליו דלא אתי לאיחלופי דהא אם נמצא ראשון קודם כפרת שני לא איכפת לן הי קריב והי רועה אימא מודה להו לרבנן כו': **הוא עצמו**. ולד התמורה יקרב אשם אם אבד הראשון: **בעבירה**. ותמורה עבר על לא יחליפנו (ויקרא כז) ואע"ג דתמורת עולה ושלמים קרבה, הנהו לאו לכפרה אתיין: (ה) כח] **ורב חנינא לסיועי לר' יהושע בן לוי** . לעיל בהאי פירקא (דף יח:): [ח] **ולד שני אינו קרב**. והאי ולד שני הוא דתמורה קרי 'וולד' הואיל ומכח אחר אתי: **מחלוקת**. דולד תמורה=קודם כפרה, דהכא אמר ב"ה ימות דלאי אמרת ירעה כיון דדמיה קרבי אתי לאיחלופי ולאקרוביה לאשם ורבנן אמרי כיון דלאו גופיה לא אקריב עולה לא אתי לאיחלופי אבל לאחר כפרה דליכא למימר איחלופי הוא כט] והולד עצמו יקרב עולה: **מדרבי יוסי ברבי חנינא**. דאמר לעיל מודה ר"א [illegible]

תוספות

אם היה כהן עבודתה ועורה שלו . פירוש אם היה כהן זה שהמותר שלו הוא עצמו מקריבה והעור שלו ואפילו אינו מאותו משמר המשמרת באותה שבת דהכי תניא מנין לכהן שבא ומקריב קרבנותיו בכל עת ובכל שעה שירצה ת"ל ובא בכל אות נפשו ושרת בב"ק בשילהי הגוזל קמא (דף קט:) לשון רש"י: **אבל** לפני כפרה ד"ה הוא עצמו יקרב אשם. וא"ת וכי עדיף האי ולד מאימיה דאילו אימיה אינה קריבה אשם דהלכה נמשה מסיני דתמורת אשם אינה קריבה אשם וי"ל דשמא סבירא ליה דתמורת אשם כיון דנקבה היא שפיר קריבה אשם לפני כפרה דלא איגמר הילכתא אלא בתמורה דהיא עצמה חזיא לאשם כגון זכר אבל לאחר כפרה כל מותרות לנדבה אזלי ובתר הכי קאמר מחלוקת לפני כפרה* שהתמורה נמי נ] דמים קריבה לעולה ס"ע: **אין** אדם מתכפר בדבר הבא בעבירה . ותמורה באה בעבירה היא שעבר על לא יחליפנו ואע"ג דתמורת עולה ושלמים קריבה הנהו לאו לכפרה אתיין נא] לשון רש"י: **ולד** שני אינו קרב . ולד תמורה הוא שני דמי והקשה מורי הרמ"ד מאי קפריך והא רבי יהושע ב"ע אליבא דרבי שמעון קאמר ופליגי רבנן עליה דכל ולדות קרבי עד סוף העולם ותירץ דפריך אהא דקאמר ד"ה ואפילו *כר' אליעזר ואיהו דקאמר נב] אפילו לרבנן ולד ראשון קרב ולד שני אינו קרב אלמא גרע שני מראשון וא"כ לר' אליעזר דאמר במתני' ולד ראשון אינו קרב כ"ש שני: **אבל** גבי אשם דליכא שם עולה על אמו . הכא לא מצי לפרושי דליכא שם עולה על אמו בעולת העוף דהא הוי שם עולה על אמו בעולת העוף אלא ס"ס תחילת הקדש דאימיה לאו לשם עולה איקדיש דהא לשם אשם הוקדש: **בדמיהן** אין בעצמן לא . ותימה למורי הרמ"ד מאי קפריך היינו טעמא דהכא הוא עצמו לא משום דאתי לאיחלופי כדאיתא לעיל והאי טעמא לא שייך במפריש נקבה לאשם ותי' דכ"ל דלא אמר הני טעמי דלעיל אלא לגבי התמורה עצמו אבל הולד יש לו דחיית אמו והיכי קאמרת במפריש נקבה לאשם דבנה עצמה יקרב עולה וה"ל אנו נ"ל לעיל בפירקין (דנ"ע) דפריך מהאי משנה דהכא נר"א דאמר המפריש נקבה לעולה וילדה הוא עצמו יקרב עולה:

שיטה מקובצת

[illegible]

רבינו גרשם

[illegible]

עצמו לא בבא במאי עסקינן כגון שילדה נקבה, עד סוף העולם [א] לא אוליד חד זכר? א"ל [א] משנינא שינויי דחיקי בבלאי כגון שילדה נקבות עד סוף העולם [ב]: **מתני'** *תמורת *הבכור והמעשר, ולדן, ולד ולדן עד סוף העולם הרי אלו כבכור וכמעשר ויאכלו במומן לבעלים, מה בין בכור ומעשר לבין כל הקדשים: *שכל הקדשים נמכרים באיטלז ונשחטין באיטלז ונשקלין בליטרא חוץ מן הבכור והמעשר, *ויש להן פדיון ולתמורותיהן פדיון חוץ מן הבכור והמעשר [ג] ובאין מחוצה לארץ [ד] חוץ מן הבכור והמעשר [ה] *שאם באו תמימים יקרבו, ואם בעלי מומין יאכלו במומן לבעלים א"ר שמעון *מה טעם: שהבכור והמעשר יש להן פרנסה ממקומן ושאר כל הקדשים אע"פ שנולד בהם מום הרי אלו בקדושתן: **גמ'** אמר [ו] רבא בר רב עולא בעו במערבא המטיל מום בתמורת בכור ומעשר מהו, מי אמרינן כיון דלא קריבן לא מיחייב או דילמא כיון דקדשו מיחייב? א"ל אביי ותיבעי לך המטיל מום בתשיעי של מעשר, אלא מאי שנא תשיעי דלא קמיבעיא לך דרחמנא מעטיה "עשירי" להוציא התשיעי ה"נ רחמנא מעטינהו °לא תפדה [ז] קדש הם *הם קריבין ואין תמורתן קריבה, רב נחמן בר יצחק מתני לה הכי [ח] א"ר אחא בריה דרב עולא בעו במערבא: המטיל מום בתשיעי של מעשר מהו א"ל אביי ותיבעי לך המטיל מום בתמורת בכור ומעשר, אלא מ"ש תמורת בכור ומעשר דלא מיבעיא לך דרחמנא מעטינהו "קדש הם" הן קריבין ואין תמורתן קריבה, תשיעי של מעשר נמי רחמנא מעטיה "העשירי" להוציא את התשיעי: ואם באו תמימין, כו': ורמינהו [ט] *בן אנטיגנוס העלה בכורות מבבל ולא קבלו ממנו אמר רב חסדא לא קשיא הא ר' ישמעאל הא ר' עקיבא *דתניא ר' יוסי אומר ג' דברים משום ג' זקנים רבי ישמעאל אומר [י] יכול יעלה אדם מעשר שני [יא] בזמן הזה ויאכלנו בירושלים? ודין הוא: בכור טעון הבאת מקום ומעשר טעון הבאת מקום [יב] מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית אף מעשר אינו נאכל אלא בפני הבית, לא אם אמרת בבכור שכן °טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח תאמר במעשר דלא, אמרת ביכורים טעונין הבאת מקום ומעשר טעון הבאת מקום מה ביכורים אין נאכלין אלא בפני הבית אף מעשר אין נאכל אלא בפני הבית מה לביכורים שכן טעונין °הנחה תאמר במעשר דלא, תלמוד לומר °ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך ותירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך הקיש מעשר לבכור מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית אף מעשר אין נאכל אלא בפני הבית ולהדר דינא ולייתי במה הצד ואמר רב אשי משום דאיכא [יג] למימר מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד מזבח, ומאי קסבר: [יד] אי קסבר [א] קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא ל"ש בכור ולא שנא מעשר בני הבאה נינהו, ואי קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא [טו] אפילו בכור נמי תיבעי לך? [טז] לעולם קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא והכא במאי עסקינן כגון שנזרק דמו של בכור בפני הבית וחרב הבית ועדיין בשרו קיים כיון דאי איתיה לדם לא בר זריקה הוא אתי בשר יליף מדם ואתי

א) [חגיגה ג: מגילה י. מכות יט. שבועות טז. זבחים ס: קז: חולין ג. ערכין לב:]

רש"י

סוף עלמו. ואע"ג דולד התמורה חזי להקרבה: א) יז] מאי סוי משני ליה. כלומר מדקאמר משנינא לך שינויי דחיקי בבלאי מכלל דהוה ידע שינויא אחרינא: **מתני'** הרי אלו כבכור ומעשר. לכל קדושת בכור ומעשר [ב] שלא ימכרו באיטליז לאחר שנפל בהן מום ב) יח] וכפדו: חוץ מן הבכור ומן המעשר. מפני שאין יט] הנאתן להקדש במכירתם דדמי בכור לכהן ודמי מעשר לבעלים ומשום הנאה דידהו לא מזלזלינן בקדשים(ג) כ]: ג) נפל בהן מום. בבכור ומעשר אינו יכול להוציאן מקדושה דבבכור כתיב לא תפדה ובמעשר כתיב לא יגאל: חוץ מן הבכור והמעשר. שאין באין לכתחלה מחוצה לארץ כשאר כל הקדשים: שהבכור והמעשר יש להן פרנסה במקומן. יש להן תקנה במקומן שירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומם לבעלים ושאר כל הקדשים אע"פ שנפל בהן מום הרי הן בקדושתן וצריך אתה לפדותן ולהעלות דמיהן ולהקריבן והואיל וסופו להקריב דמיהן יעלו הן עצמן ויקרבו כא]: **גמ'** לא מחייב. מלקות משום כל מום לא יהיה כב] בו: ותיבעי בתשיעי של מעשר. כגון קרא לט' עשירי דקדש ואינו קרב כדאמרינן בשילהי בכורות (דף ס.) כג] התשיעי נאכל במומו: להוציא את התשיעי. שלא יקרב וכיון דאינו קרב פשיטא לן דלא מיחייב המטיל בו מום הכא נמי כו': בן אנטיגנוס ולא קבלו הימנו. וקשיא אמתני' דקתני אם באו תמימים יקרבו: הא ר' ישמעאל כו'. [נ] ד) (בסיפא אתיא): ג' זקנים. רבי ישמעאל ור"ע ובן עזאי: בכור ומעשר וביכורים כד]. דטעונין הבאת מקום דכתיב (דברים יב) והבאתם שמה עולותיכם וגו' ותרומת ידכם אלו בכורים: מה בכור אינו נאכל כו'. כדמפרש לקמיה דבעי מתן דמים ואימורין למזבח:ה) בכורים אינן נאכלין אלא בפני הבית. דכתיב (שם כו) והנחתו לפני ה' אלהיך ו): הנחה. לפני המזבח דכתיב "והנחתו לפני ה' אלהיך": וליהדר דינא כו'. למה לי קרא, ליהדר דינא ולימא בכור יוכיח וחזר הדין הצד השוה שבהן שטעונין הבאת מקום ואינן נאכלין אלא בפני הבית אף אני אביא מעשר: ומאי קסבר. דפשיטא ליה דבכור אינו נאכל ומעשר שני מספקא ליה: וקידשה לעתיד לבא. תרוייהו בכור ומעשר בני הבאה נינהו ויקריבום הואיל והשתא נמי קדושה היא ירושלים להקריב כה]: ואי לא קידשה לעתיד לבא. ואפילו הכי מספקא ליה ממעשר תיבעי ליה נמי בכור ואמאי יליף מעשר שני מבכור: לעולם לא קידשה לעתיד לבא. ודקשיא מאי שנא בכור דפשיטא ליה בכי האי בכור עסקינן שנזרק דמו בפני הבית וחרב כו' ויליף בשר מדם דכי היכי דאי הוה דם השתא לא היה נזרק דלא קידשה לעתיד לבא בשר נמי לא יאכל:

א) בירושלמי איתא חרס היה לפני רש"י בגמ' ב) [עי' תוי"ט] ג) גי' צ"ק מה"ד כאן חוץ מן הבכור ומן המעשר [illegible] ד) גי' צ"ק [illegible] ה) [illegible]

תוספות

המטיל מום בתמורת בכור ומעשר מהו. בפ' כל המנחות באות מצה (מנחות דף נו:) פליגי תנאי במטיל מום בבעל מום איכא למ"ד לוקה ואיכא למ"ד אינו לוקה וכך בעיא דהכא לתרוייהו אפילו למ"ד התם לוקה משום דחזיא להקרבה קודם המום אבל הכי דלא חזיא לעולם להקרבה לא לקי או לא שנא ולמ"ד התם אינו לוקה היינו משום דמעיקרא נמי היה בו מום כו] אבל הכא דמעיקרא היה תם לקי או לא שנא:

אי קסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא בכור נמי נייתי. פרש"י בזבחים (דף קז:) דלמ"ד קדשה לעתיד לבא מקריבין אע"פ שאין בית וא"ת והא בעינן מזבח וליכא וי"ל דפריך מבכור שנשחט ונזרק דמו קודם שחרב הבית דאין חסר אלא אכילה לפנים מן החומה דומיא דמעשר אי נמי י"ל דפריך הכי בכור נמי נייתי ויבנה מזבח *ואי קסבר לא קדשה לעתיד לבא בכור נמי תיבעי ה"ג רש"י וקשה דלמ"ד לא קדשה לעתיד לבא אין קדושה בירושלים יותר משאר ערים ועוד דאמר פ' בתרא דזבחים (ג"ז שם) דלמאן דאמר לא קדשה לעתיד לבא מעשר שני נאכל בכל ערי ישראל ויש לתרץ מיהא קושיא שניה דמיירי הכא במעשר שנזרע קודם שחרב הבית שהיה טעון הבאה בירושלים דבההיא לא אמר דנאכל בכל ערי ישראל:

הכי גרים רש"י לעולם קסבר לא קדשה לעתיד לבא. וקשה דאם כן למה לי האי טעמא דאיתקש בשר לדם תיפוק ליה דנפסל ביוצא דכמי שאין לו חומה דמי ועוד דאמר בזבחים (דף ס.) כז] מזבח שנפגם אין אוכלין בגינו קדשים קלים ומפיק ליה מהאי טעמא דאיתקש בשרו לדמו והכא אמר דהך היקשא דבשר לדם הוי למ"ד לא קדשה לעתיד לבא כח] לכן נראה לר"י דה"ג אי קסבר לא קדשה לעתיד לבא מעשר שני לא לייתי ובמעשר שנזרע קודם שחרב הבית כדפ"ל וה"ג לעולם קסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא ודקשיא לך בכור נמי לייתי הכא במאי עסקינן שנזרק דמו לפני הבית וחרב הבית כו' והשתא מיתרצו כל קושיין ודקדק מורי בשלמא בכור שנזרק דמו לפני הבית דאינו נאכל' אלא בפני הבית כדמפרש גמרא דאיתקש בשר לדם אבל בכורים שהיה להם הנחה לפני הבית מ"מ אין נאכלין אלא בפני הבית ואמר מורי ה"ר ת"ר דספיר הם נאכלין אפילו בזמן הזה והא דאמר כט] דאין נאכלין דלא היה להן הנחה לפני הבית והדברים מוכיחין מדפריך עלה מה לבכורים שכן טעונין הנחה והא דמוקי בבכור שנשחט ונזרק דמו לפני הבית אמסקנא דברייתא קאי דמקיש מעשר לבכור ומסתמא בכור דומיא דמעשר דאינו חסר אלא הבאת מקום והיינו כשנזרק דמו לפני הבית אבל ברייתא לא מיירי אלא בבכורים שלא הונחו אבל הונחו לפני הבית אפשר דנאכלין אף לאחר חורבן: ממקום

רבינו גרשום

שלה: ותפשוט ליה מדר' יוסי בר חנינא דאמר לעיל. ומודי ר' אלעזר במפריש נקבה לאשם: לא שמיע ליה. לא למדה מעולם (רב כהנא ז) [ר' אבין בר חייא]. ומודי ר' אלעזר. מאי כלומר מאי אהדרית רבין בר כהנא: עד כאן לא קאמר רבי אלעזר בנה קרב עולה אלא גבי מפריש נקבה לעולה דאיכא שם עולה על נקבה אבל גבי אשם דליכא שם אשם על נקבה מודי דאין בנה קרב עולה: א"ל טעמיה דר' אלעזר גבי מפריש נקבה לעולה דבנה קרב עולה לאו משום דשם עולה על אמו אלא משום דחזי לעולה דוכר הוא והאי נמי בנה של אשם זכר הוא וחזי לעולה: הכא במאי עסקינן דיביא בדמיהן כגון דלא חזי להקרבה דנקבה ילדה: משנינא לך שינוי דחיקי בבלאי דעיילא פילא בקופא דמחטא [אין] דמתניתין בהכי עסקינן דילדה נקבה עד סוף העולם: ואי לאו שינוי. דחיקי [כי האי גוונא] מאי הוה יכיל לשנויי בה: הוה יכיל לשנויי. האי דקתני יפלו דמיהן לנדבה היינו כי ילדה נקבה אבל ילדה זכר יקרב עולה (כדאמינא אנא) [כדאמרן]: [והלא אף בנדבה עולה. מה שאמרו חכמים ויפלו דמיהן לנדבה היינו [עולה] א"כ מה בין דברי רבי אלעזר לחכמים אלא זה יש ביניהם דבזמן שהיא באה חובה לנדבת יחיד כדברי ר' אלעזר טעונה סמיכה ונסכים משלו כשאר קרבן יחיד ואם היה כהן זה שמביאה עבודתה ועורה שלו שאף על פי שאין משמר שלו עובד יכול הוא להקריבה ולהקטירה דכתיב ובא בכל אות נפשו ושרת ועורה יהיה שלו כדכתיב עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה ובזמן שהיא באה נדבה לעולה נדבת צבור אין סומך עליה דאין קרבן צבור טעון סמיכה ואינו מביא עליה נסכים משלו אלא משל צבור ואע"פ שהוא כהן בעל ולד תמורה אשם זה אינו יכול לעובדה אלא עבודתה ועורה לאנשי משמר העובד: ויאכלו במומן לבעלים. בלא פדיון כבכור ומעשר שאין בהן פדיון דכתיב בהו לא יפדה ולא יגאל: שכל הקדשים נמכרים באטליז. משום דריוח שלהן להקדש חוץ מבכור ומעשר שהנאתן לבעלים הילכך אין מזלזלין בהן: ובאין מחוצה לארץ לארץ להקריב חוץ מן הבכור ומעשר שאין באין ואף על פי כן אם באו תמימין דיעבד בכור ומעשר יקרבו ואם בעלי מומין יאכלו לבעלים בלא פדיון] (מתני') ואמר רבי שמעון מה טעם בכור ומעשר אין באין מחוצה לארץ (לפי שיש) [לכתחילה מפני שבכור ומעשר] יש להן פרנסה במקומן [שיכול לפרנסן בחוצה לארץ עד שעה] שיפול בהן מום קבוע ולאחר כשיפול בהן מום יכול לאוכלן בלא פדיון הילכך אין צריך להעלותן ושאר כל הקדשים אין להן פרנסה בחוצה לארץ שיהו ניתרין לאחר כשיפול בהן מום בלא פדיון אלא צריכין פדיון הילכך הרי הן בקדושתן וחמירי מבכור ומעשר הילכך באין מחוצה לארץ: המטיל מום בתמורת בכור ומעשר מהו. [תומרן דאמרן] המטיל מום (בבהמה) [בשאר] קדשים עובר משום חמשה לאוין הכי מאי מי אמרינן כיון דלא קרבי דכתיב לא תפדה קדש הם הם קרבין ואין תמורתן קרבין ויליף מעשר העברה העברה מבכור והילכך לא מיחייב או דילמא כיון דקדשן כדכתיב והיה הוא ותמורתו יהיה ק"ש מיחייב: ותיבעי ליה [מטיל מום] בתשיעי של מעשר. דלא קרב כדתנן קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשין התשיעי נאכל במומו לבעלים והעשירי מעשר והאחד עשר קרב שלמים אבל התשיעי לא קרב [אלא מאי שנא כו'] : בן (אמיטס) [אנטיגנוס] העלה בכורות ולא קבלו ממנו אפילו דאיעבד: לא קשיא. הא דקתני ואם באו תמימים יקרבו [כר' ישמעאל] דמקיש לקמן מעשר שני לבכור מה בכור אין נאכל אלא בפני הבית מכלל דאפילו בכור חוצה לארץ יאכל לפני הבית והא דקאמר ולא קבלו ממנו [היינו] כר' עקיבא דמקיש לקמן בכור למעשר שני מה מעשר שני אינו בא אלא מן הארץ דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך וכו' אף בכור נמי אינו בא אלא מן הארץ: [משום ג' זקנים. ר' ישמעאל ור' עקיבא ובן עזאי. בכור טעון הבאת מקום דכתיב והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם כו' מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית כשהיה דמו קרב למזבח אף מעשר אין נאכל אלא בפני הבית ובזמן שאין בית אין נאכל (אלא)[אפי'] בירושלים בכורים יוכיחו שאין בהן מתן דמים ואימורין וטעונין הבאת מקום ומעשר טעון הבאת מקום מה בכורים אין נאכלין אלא בפני הבית דכתיב בהו והניחו אצל מזבח: ולמה ליה קרא למילף ניהדר דינא וניתי ונילף במה הצד ונימא הכי כיון דאמר מה לבכורים שכן טעונין הנחה נימא בכור יוכיח שאין טעון הנחה אף אני אביא מעשר מה לבכור שכן טעון מתן דמים בכורים יוכיחו וחזר הדין לא ראי הצד השוה כו'

תוספות (הוספה)

לא יפדו אותן הס"ד: יט] שאין הנאה להקדש: כ] בקדשים אבל שאר קדשים שהוממו נמכרים באטליז שהנאתן להקדש קפצי עלייהו זבינא ונמכרים ביוקר: הס"ד ומה"ד ויש להם פדיון. לשאר קדשים להוציא לחולין לינזז וליעבד: הס"ד ומה"ד ולתמורתן נמי פדיון לאחר שהוממו. הס"ד ומה"ד חוץ מהבכור והמעשר שאע"פ שהוממו אינו יכול להוציאו מקדושתן דבבכור כתיב לא תפדה ובמעשר כתיב לא יגאל ותמורתן נמי אין להן פדיון: הס"ד ומה"ד שאר קדשים באים מחו"ל כדאמרינן במנחות כל קרבנות הצבור והיחיד באים מחו"ל חוץ מן הבכור והמעשר שאינן באין לכתחלה מחו"ל אבל אם באו תמימים יקרבו ויאכלו במומן לבעלים בכור לכהן ומעשר לישראל: כולה מתני' ר"ש וקא מפרש מה טעם בכור ומעשר לא באים מחו"ל כשאר קדשים. הס"ד ומה"ד שהבכור כו': כא] ויקרבו פרנסה תקנה כעין דדרשינן פרנסת האדון: כב] יהיה לא יהיה לא יטיל בו מום הס"ד: כג] בכורות ולא קרב התשיעי: כד] ובכורים. נליון וכ"ת למה פשיט מפי בבכורים דאין באין מחו"ל משום דאמרינן פ' לולב וערבה בכורים טעונין תנופה בכהן ובבעלים דגמרינן יד יד משלמים: כה] להקריב הס"ד ומה"ד ה"נ מעשר שני לא לבעי. כלומר כי היכא דפשיטא ליה דאין בכור קרב מעשר נמי אינו נאכל ואמאי מספקא ליה טפי ממעשר ל"א גרסינן ה): כו] מום ולאו מידי קעביד אבל הכא כו' תם אע"פ שאינו ראוי להקרבה לקי הואיל והפיל בו מום או ל"ש: כז] בזבחים בפ' קדשי קדשים: כח] לבא. גליון ועוד דאי לא קדשה א"כ פשיטא דמעשר שנזרע קודם שחרב הבית לא יוכל לאכלו בירושלים לכך כו': כט] דאמר אין נאכלין:

ה) נראה דצ"ל גרסינן אפילו בכור נמי תבעי לך. כלומר דאי לא קידשה וכו'.

עין משפט נר מצוה

נ א מיי' פ"א מהלכות נסכות הלכה ס:

נא ב מיי' פ"ז מהלכות בית הבחירה הל' יד:

נב ג מיי' פ"א מהל' בית הבחירה הל' ה ופ"י מהל' מעה"ק הל' ג:

נג ד מיי' פ"א מהלכות בכורות הלכה יג:

נד ה מיי' פ"י מהלכות מעה"ק הלכה ו:

א ו מיי' פ"ד מהלכות פסה"מ הלכה א:

ב ו מיי' שם הל' ח:

ג ח מיי' פ"א מהלכות תמורה הלכה כ:

ואתי מעשר ויליף מבכור, ומי ילפינן [א] קדש מהדדי? והא"ר *יוחנן כל התורה כולה למדין למד מן הלמד, חוץ מן הקדשים שאין למדין למד מן הלמד? *מעשר חולין הוא, הניחא למאן דאמר בתר למד אזלינן, אלא למ"ד בתר מלמד אזלינן מאי איכא למימר? בשר ודם חדא מילתא היא. *עאומר *יכול יעלה אדם בכור מחוצה לארץ לארץ בזמן שבית המקדש קיים ויקריבנו? ת"ל °ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך ותירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך "ממקום שאתה מעלה מעשר דגן אתה מעלה בכור וממקום שאי אתה מעלה מעשר דגן אי אתה מעלה בכור. בן עזאי אומר יכול ג] מעלה את מעשר שני ויאכלנו בכל הרואה? ודין הוא בכור טעון הבאת מקום ומעשר טעון הבאת מקום מה בכור אינו נאכל אלא לפנים מן החומה אף מעשר אינו נאכל אלא לפנים מן החומה. מה לבכור שכן [א] *טעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח תאמר במעשר דלא ג] ת"ל ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך ותירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך מקיש מעשר לבכור מה בכור אינו נאכל אלא לפנים מן החומה אף מעשר אינו נאכל אלא לפנים מן החומה. מאי קשיא ליה דקאמר יכול? אמרת הואיל *ותנן אין בין שילה לירושלים אלא שבשילה אוכלין קדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה ובירושלים לפנים מן החומה ד] *(ובן) קדשי קדשים לפנים מן הקלעים מהו דתימא ה] בירושלים ליתי מעשר שני בכל הרואה, קמ"ל: ו] אחרים אומרים יכול יהא בכור שעברה שנתו ו] כפסולי המוקדשין ויפסל תלמוד לומר מעשר דגנך ותירושך ויצהרך מקיש בכור למעשר מה מעשר אינו נפסל משנה לחבירתה אף בכור אינו נפסל משנה לחבירתה ז] ולרבנן דמפקי להו לטעמא אחרינא, משנה לחבירתה מנא להו? ח] נפקא להו °מלפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה ט] לימד על הבכור שאינו נפסל משנה לחברתה, ולאחרים "לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה" מאי דרשי ביה? מיבעי ליה [א] לכדתניא יום אחד משנה זו ויום אחד משנה אחרת לימד על הבכור י] שנאכל לשני ימים ולילה אחד ורבנן יא] דנאכל לב' ימים ולילה אחד מנא להו? אמר קרא °יהיה לך כחזה התנופה:

הדרן עלך אלו קדשים

ולד ג] חטאת, ותמורת חטאת, ד] וחטאת שמתו בעליה, ימותו. ושעיברה שנתה יב] ושאבדה ונמצאת בעלת מום, יג] אם משכפרו הבעלים, תמות, יד] ואינה עושה תמורה:

א) בכורות כו: ב) [בכורות שם וע"ש מבואר יותר סוגיא] ג) מעילה י: ד) [לעיל טו. וש"נ]

רש"י

ואתי מעשר שני ויליף מבכור. בהקישא דואכלת לפני ה' וגו' (דברים יד) דמעשר שני איתקש לבכור וכיון דאיכא בכור דפשיטא לן דלא מיתאכיל אלא בפני הבית כגון האי גמרינן מעשר מיניה: ומי ילפינן קדשים. מהדדי כגון הכא דילפת בשר מדם ומעשר מבשר: והא א"ר יוחנן כו'. ומפרש טעמא בהיזהו מקומן (זבחים דף מט:): למד מן הלמד. כגון הכא דמעשר למד מבשר ובשר גופיה למד מדם: חולין הוא. ולמידין אותו (מ) : בתר הלמד אזלי'. דהא הוא חולין למידין אותו (א)(מז) א) מהמלמד: בשר שמלמד. דם המלמד בעי למיהוי חולין: מאי איכא למימר. הא הוי המלמד בכור יז] קשיא לי כיון דלא קידשה לעתיד אמאי מספקא ליה במעשר וכמדומה אני שלשון ירושלמי הכתוב בספרים עיקר וכן קבלתי במס' מכות (דף יט.) אי קסבר קידשה לעתיד לבוא בכור נמי ליבעי ואי קסבר לא קידשה מעשר נמי לא ליבעי לעולם קסבר קידשה לעתיד לבוא והכא דפשיטא ליה בבכור כגון שנזרק דמו בפני הבית כו' ול"נ כיון דאם איתיה לדם לאו בר זריקה הוא כו' אלא ה"ג ואתי בשר ויליף מדם מה דמו במזבח אף בשרו במזבח כלומר מה דמו של זה נזרק בזמן מזבח אף בשרו לא יאכל אלא בזמן מזבח ואתא מעשר וגמר מהאי יח] בשר: מעשר דגן אינו בא אלא מן הארץ בפ"ק דקדושין בסופו (דף לו:): אתה מעלה בכור. יט] ג) גרייסא דלא קיבלו מבית אנטיגנוס ר"ע היא ומתני' רבי ישמעאל היא דלא מייתר ליה האי קרא להך דרשא: בכל הרואה. בכל מקום שיוכל לראותו העומד בירושלים: ודין הוא. דאינו נאכל: מה בכור אינו נאכל אלא לפנים מן החומה. דקדשים נפסלין ביוצא: מה לבכור שכן ג) חולקת בזמן אכילתו. ואוכליו: חולקת בזמן אכילתו דאינו נאכל אלא לשני ימים ולילה אחד ומעשר שני לעולם ונחלקת באוכלין שאינו נאכל אלא לכהנים ומעשר שני לכל אדם: ומאי קשיא ליה לבן עזאי דקאמר יכול כו'. כ] ומנא תיתי לך האי דיאכל בכל הרואה דאיצטריך קרא להכי: ובירושלים לפנים מן החומה. וקשיא ליה בשלמא קדשים קלים בעו מתן דם אלא מעשר ליתאכיל בכל הרואה קמ"ל לא יפסל. (א) מהקרבה הואיל וכתיב "שנה בשנה": שנה בשנה. כא] ד) (שלש) שנים במשמע: יום אחד משנה זו. ששחטו כמלוהו בסוף שנתו וקמ"ל קרא דנאכל אותו יום ויום המחרת שהוא משנה האחרת: כחזה [כ] התנופה. דהיינו חזה ושוק של שלמים נאכלין לב' ימים ולילה כב] אחד [ג"ה] "יהיה", ובשרם יהיה לך כחזה התנופה" דמסתמא הוי אולינן לתומרא ואמרינן (זבחים דף מ.) כחזה ושוק של תודה כג] וכתיב "יהיה" להוסיף עוד הוייה אחרת כיוצא בה והיינו יום ב': הדרן עלך אלו קדשים

ושאבדה ונמצאת בעלת מום. קודם שנתכפר באחרת: אם כיפרו הבעלים. אחרי כן באחרת: תמות. ואפילו לרבנן דאמרי לקמן ופליגי עליה דרבי דאין חטאת מתה אלא שנמצאת לאחר שכיפרו הבעלים, בהא מודו הואיל ואיכא תרתי לריעותא דאבודה ונמצאת בעלת מום כד] ולהכי נקט בעלת מום דאי תמימה הואיל ונמצאת קודם כפרה אפילו כיפרו הבעלים שוב באחרת רועה כה]:

א) נ"א ולא אולינן בתר המלמד ז"ק ב) נ"ל ומשנה ג) גי' אחרת היה לרש"י

תוספות

ממקום שאי אתה מעלה מעשר דגן אי אתה מעלה בכור. ובשתא משכחן פלוגתא דרבי ישמעאל ור"ע דרבי ישמעאל אית ליה דלכתחילה אין מביאין בכור ומעשר מחוצה לארץ לארץ אבל דיעבד אם באו תמימים יקרבו והיינו כמתני' ור"ע אפילו דיעבד נמי לא קרבי דלא איתקש למעשר דגן והיא דבן אנטיגנוס טוחיה אתיא וא"ת בשלמא ר"ע כדמפרש טעמא דאיתקש בכור למעשר דגן אלא לרבי ישמעאל מאי טעם אי סבירא ליה היקשא דמעשר דגן אפילו דיעבד נמי לא ואי לא סבר לה אפילו לכתחילה נמי יביא וי"ל דמפיק מדרשא דסיפרי שפירש לעיל רק קדשיך אשר יהיו לך כו] וגו' מכאן שמביאין קדשים מחוצה לארץ לארץ יכול אף בכור ומעשר כן ת"ל רק והיינו דוקא לכתחילה הוא דאימעוט דבהא איירי ביה קרא דכתיב תשא ובאת והיינו לכתחילה: יכול יעלה אדם מעשר שני ויאכלנו כו'. וא"ת אמאי ס"ד שיהא נאכל בכל הרואה הא "לפני ה' אלהיך" כתיב ביה? וי"ל דומיא דשילה דאוכלים מעשר שני בכל הרואה ויש ספרים דגרסינן נמי להך קושיא והאי שינויא:

הדרן עלך אלו קדשים

ולד חטאת ושאבדה ונמצאת בעלת מום. פרש"י ואפילו לרבנן דאמרי לקמן ופליגי עליה דרבי דאין חטאת מתה אלא בשנמצאת אחר שנתכפרו הבעלים בהא מודו הואיל ואיכא תרתי לריעותא דאבדה ונמצאת בעלת מום ולהכי נקט בעלת מום דאי תמימה הואיל ונמצאת קודם כפרה אפילו כיפרו בעלים שוב באחרת רועה עכ"ע ולא נהירא דמשמע לפירושו דריבוי רישותא מביאין אותה למיתה ואדרבה סוגיא דשמעתין משמע דריבוי רישותא מביאין אותה לידי רעייה דאמר רבא בגמ' אבודת לילה לא שמה אבודה פי' ואינה מתה אלא רועה ועוד לר' אבא דאמר בגמ' לקמן (כג.) הכל מודים שאם נתכפר בשאינה אבודה [אבודה] מתה והכא בנתכפר בשאינה אבודה מיירי וא"כ למה לי בעלת מום לר' אבא מיהו איכא סוגיות בפ' מי שהיה טמא (פסחים דף לז.) ובפ' התודה (מנחות דף פ.) ולקמן (דף כג.) נמי דלית להו דרבי אבא ועוד דדייק לקמן בגמ' מכאן דמתני' דאח"כ דמתניתין רבנן היא מהכא הוה מצי למידק מדנקט בעלת מום [נ] לכ"נ לפרש דנקט בעלת מום לרבותא דמהו דתימא הואיל כו] ואיתרבו כל כך דאבודה ובעלת מום הויא לה כאבודת לילה ורועה קמ"ל דאפ"ה מתה: אם כיפרו בעלים תמות. למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה לרבי אפילו אם נמצאת לפני כפרה ולרבנן בנמצאת לאחר כפרה:

רבינו גרשום

שכן יש בהן צד מזבח בכורים הנחת ובכור מתן דמים תאמר במעשר שני שאין בה צד מזבח הילכך איצטריך קרא לאקש' [למעשר]: ומאי קסבר ר' ישמעאל אי קסבר כר' יהושע קדוש' ראשונה שקידשה [יהושע] קידשה נמי לעתיד לבוא אפילו לאחר חרבן אפילו בכור נמי נ"תי השתא בירושלים ויאכלנו שם: ואי קסבר דלא קידשה. אפילו מעשר לפשוט ליה דלא ניתי: אמר רבינא לעולם קסבר קדושה ראשונה קידשה לעתיד והקאמרת אי הכי אפילו בכור נמי ניתי לא מצית למימר הכי דהכא במאי עסקינן בבכור שנזרק דמו קודם חרבן הבית וחרב הבית ועדיין בשרו קיים ויליף בשרו מדמו מה דמו במזבח אף בשרו במזבח היה צריך מתן (מודסין) [אימורים] במזבח והשתא דליכא מזבח הילכך לית ליה תקנה ולא מצי למיכלה ויליף מעשר שני מהאי בכור דאינו נאכל אפילו בירושלים אף מעשר שני אינו נאכל אע"ג דקידשה נמי לעתיד לבוא ומדמעשר יליף מבכור ק"ו דשאר בכורות ילפי מהאי בכורות [ומי ילפינן בקדשים מהדדי. והאמר במס' זבחים בכל התורה למידין למד מלמד חוץ מקדשים והאי מעשר ובכור קדשים ניניהו ובשרו למוד הוא מדמו והיכא יליף מעשר מבשרו דלמד הוא]: מעשר. דגן חולין הוא דיכול לחללו ולאכלו בכל מקום: הניחא למ"ד בתר למד אזלינן. אי למד קדשים הוא אין למידין מן למד ואי למד חולין הוא למידין מן למד שפיר דמי [והאי למד מעשר חולין הוא אלא למאן דאמר בתר מלמד אזלינן מאי איכא למימר דמלמד היינו בשרו קודש הוא והיכי מצי יליף מן מלמד דקודש: לא תוי הבא למד מלמד דבשר ודם חדא מילתא ומצי יליף מעשר מיניה]: ל"א. לעולם קסבר קדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבוא והכא בבכור שנזרק דמו בפני הבית וחרב הבית ועדיין בשרו קיים כיון דאי איתיה לדם אכתי לאחר חרבן [כמו בשר] לאו בר זריקה הוא דליכא בית הדא וזריקה לא חשיבא מידי ואתי (מעשר) [בשר] ויליף מדם מה דם לא חשיבא זריקתו אף בשר נמי לית ליה תקנה ואתי מעשר יליף מבכור ומי ילפינן כו'. ולא מסתבר לר' האי ל"א אלא אמר דקדמייתא עיקר דהכי אשכחן דכתב במסכת מכות: [בן עזאי אומר יכול יביא אדם מעשר שני. בזמן ביהמ"ק ראשון]: בכל הרואה:

שיטה מקובצת

א] ילפינן קדשים מהדדי: ב] יכול יעלה אדם מעשר שני: ג] דלא. ל"א מה לבכור שכן חלקת בו א) זמן אכילתו ואכליו ת"ל: ד] החומה. ס"א וקא קשיא ליה בשלמא קדשים קלים בעי למזרק דם אלא מעשר ליתכיל בכל הרואה ת"ל ואכלת כו' מקיש מעשר לבכור מה בכור אינו נאכל כו' אף מעשר אינו נאכל כו' מתיבת וכן עד תיבת מהו דתימא נרשם על כל תיבה קו שלמעלה להורות כי לפ"ד ראוי למחקו: ס] מהו דתימא ליתאכל מע"ש בכל הרואה קמ"ל וא"ת מ"מ מאי קשה ליה יכול יותר מקדשים קלים הא אינהו נמי היו נאכלים בכל הרואות ובספרי מפורש טעם שהיה מסופק במעשר יותר משאר קדשים לפי שלא חילק בו הכתוב בזמנו ובאוכלים שהוא נאכל בכל זמן ובכל אדם אבל קדשים קלים צריך לאכול לשני ימים לכך היה יודע שאין להקל. תוס' אחרות: ו] כפסולי המוקדשים ויפסל לפי שנאמר בבכור לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה. תוס' אחרות: ז] לחברתה. ס"א ותנאי קדמאי בכור שאין נפסל משנה לחברתה כו': ח] מנא להו. גליון תימה מהיקשא דאין היקש למחצה וי"ל כיון שיש קרבן פסול אם עברה שנתה ס"ד דניליף מינה קמ"ל: ט] בשנה עי' תוס' בכורות (דף כו ע"ב) ד"ה שנה: י] שנאכל לשני ימים דסד"א כיון דכתיב ובשרם יהיה לך כחזה התנופה נלמוד מחזה ושוק של תודה קמ"ל דהוי כחזה ושוק של שלמים. ת"א: יא] ורבנן ס"א נפקא להו לשני ימים ולילה מן לך יהיה הוסיף לך הכתוב הויה אחרת ורבנן דרשי ליה בזבחים מיהיה לך הוסיף לך הכתוב הויה אחרת כאו פי' כחזה התנופה ר"ל של תודה ומיהו הכתוב

(תוספות ושיטה מקובצת, המשך)

אחד כיוצא בו. תוס' אחרות: יג] ושאבדה ונמצאת בעלת מום. ה"ת אבדו וכפרו בלא נמצאת והא דנקט בעלת מום משום דבלא"ה כיון לא היתה מתה אליבא דרבנן דרבי אא"כ נמצאת כשנמצאת בעלת מום דאיכא תרתי לריעותא חדא דאבדה ועוד דהיא בעלת מום או היא קודם כפרה ואפילו לרבנן כך פי' הקונטרס ולא נהירא לר"י דאמר בגמרא אבידת לילה פי' כיון דבהתרא שעתא דנאבדה אינה ראויה להקרבה אין דיחוי של אבודה חל על דיחוי אדרבה כשיש עליה דיחוי אחר מעכב דיחוי של אבודה לחול ועוד דבגמרא דייק מסיפא נידוק מתוך רישא דהא ע"כ כרבנן דאי כרבי למה נקט נמצאת [בע"מ] ועוד למ"ד בגמ' הכל בשאינה אבודה מתה וה"נ נתכפר בשאינה אבודה דהא אבודה בעלת מום ואפילו בעלת מום כלומר כשנתכפר בשאינה אבודה אבודה מתה אף לפני כפרה ואר"י דנקט בעלת מום שהיא הדחויה חל עליה דיחוי של אבודה דס"ד דלא חל כמו שאינו חל על אבודת לילה: ...את מ' ש' נרשם קו: יד] ואינה עושה תמורה. לא כשנמצאת תמימה אלא כשנמצאת בעלת ...ה אולא פורתא קדושה מינה וכן לא מועלין דלא איקרו מקדשי השם: טו] אותו מן הלמד ...ן המלמד הס"ד: יז] בכור ואכתי ליכא לספוקי מעשר טפי מבכור: בשר ודם חדא מילתא ...רשים כה"ג יכול ללמד מעשר מהאי בכור שנזרק דמו לפני הבית וקשיא: יח] מהאי בכור ...ומתני' דלא: כ] כו' דמנא תיתי לן האי: כא] בשנה שתי שנים: כב] ולילה ואקשינן בבכורות ובשר... ...כפר בה ודאי מידו דלמיתה אולא: כה] רועה דהכי גמרינן הלכה למשה מסיני דלמיתה אולא היכא ד... ...ור ובאת והבאתם אלא אינו מדבר אלא בנדרי הת"ל יכול אף בכור ומעשר ת"ל נדריך קרבנות... ...ביא חטאת ואשם אתר שריבה הכתוב ומיעט מרבה אני חטאת ואשם שאין להם פרנסה במקומן להעלותן לרגל אבל ודאי אם באו יקרבו. תוס' א... ...נ"כ גי' רגמ"ה ורפ"י ז"ל.

הגהות הגר"א [א] גמ' שכן. ...

הגהות צ"ק ...

(הערות בכתב יד בשוליים:) נושא: אין למדין למד מן הלמד בקדשים. נושא: ר"ע - בכור מחוץ לארץ; בן עזאי - אכילת מעשר בירושלים מבן הרואה. נושא: בכור שעברה שנתו. נושא: חטאות המתות.

מתני׳ לא נהנין ולא מועלין ואם עד שלא כיפרו הבעלים, תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה אחרת, ועושה תמורה ומועלין בה:

גמ׳ [א] מאי טעמא לא תני להו גבי הדדי? רישא פסיקא ליה וסיפא לא פסיקא ליה. למה לי למיתנייה גבי מעילה למה לי למיתנייה גבי תמורה? תנא הכא תמורה, ואיידי דתנא תמורה תנא נמי מעילה, ואיידי דתנא גבי מעילה מעילה, תנא נמי תמורה. ג] אמר ריש לקיש חטאת שעיברה שנתה רואין אותה כאילו ג] עומדת בבית הקברות ורועה, תנן ד] ושעיברה שנתה, (ואבדה) ונמצאת בעלת מום אם (אחר) שכיפרו בעלים (מתה) תיובתא דריש לקיש? אמר לך ריש לקיש כי קתני (רישא מתה) אאבדה ונמצאת בעלת מום ה] (אם אחר שכיפרו בעלים תמות) אי הכי אימא סיפא אם עד שלא כיפרו הבעלים תרעה עד שתסתאב ואי בעלת מום הא מסאבא וקיימא? אמר רבא הכי קאמר ו] (תנא) שאבדה ונמצאת בעלת מום עובר: אם אחר שכפרו בעלים, מתה, אם קודם שכיפרו בעלים תרעה עד שתסתאב במום קבוע ותימכר. אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דאם כן ישמור מיבעי ליה למיתני ז] ועוד שעיברה שנתה למאי הלכתא קתני, [ב] ח] אלא אמר רבא הכי קתני עברה שנתה ואבדה או אבדה ונמצאת בעלת מום, אחר שכיפרו הבעלים, מתה, קודם שכיפרו הבעלים תרעה עד שתסתאב ותימכר ט] וצריך למיתני אם אבדה גבי בעלת מום [וגבי עברה שנתה] דאי תנא י] גבי שעיברה שנתה הוה אמינא התם הוא דמהניא לה אבדה משום דלא חזיא למילתה אבל בעלת מום דאי לא מומא חזיא אימא לא תהני ליה אבדה, יא] ואי תני גבי בעלת מום התם הוא דמהניא לה אבדה משום דלא חזיא להקרבה אבל עיברה שנתה דחזי׳ להקרבה אימא לא תהני לה אבדה, צריכא, ומי אמר רבא הכי והאמר (רבא) [א] אבידה דלילה לא שמה אבידה? לא דמי: אבידה דליליא לא חזיא לא, לגופה ולא לדמי אבל הא נהי דלגופה לא חזיא לדמי חזיא, יב] ג) תנן השני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה לפי שאין חטאת הציבור מתה הא דיחיד מתה ג) וא"ר יוחנן בעלי חיים נדחין וכשהוא מתכפר, בשני שבזוג שני מתכפר ואידך קמא הוה ליה כי עיברה שנתה, וטעמא דציבור, הא דיחיד מתה, אמר לך דחויין לחוד ואבודין לחוד, יג] מ"ט אבודין דעתיה עליהון דילמא משתכחין, דחויין לא הדרי מתחזיין.

א) [פסחים לז:] ב) יומא סב: שבועות יב: [לקמן כג:] ג) [יומא סד:]

רש"י

לא נהנין · מדרבנן: **ולא מועלין** · יד] דהא נהנו פטורין מקרבן מעילה דכיון דלא היא ולא דמיה קריבין, אזלא קדושתה: **ואם עד שלא כפרו הבעלים** · אתרוייהו קאי כלומר כל זמן שלא כפרו הבעלים שלא רצו להתכפר באחרת: **תרעה עד שתסתאב כו׳** · ואעיברה שנתה קאי ולא אאותה שאבדה ונמצאת בעלת מום, דהא מסאבא וקיימא ותימכר מיד ויביא בדמיה אחרת טו]: **ועושה תמורה** · הואיל טז] ודמים מתירין ליקרב דהכי אמרינן בפרקין דלעיל (דף כ׳) דדבר הרועה להסתאב עושה תמורה: **גמ׳ מאי טעמא לא תני להו כולהו בהדי הדדי** · אלא יז] פליגא להו כלומר מאי שנא דתני להו בתרי בבי ולא תנא כולהו ה׳ חטאות ביחד אלא מפסיק בין ג׳ קמאי יח] וב׳ בתראי: **רישא פסיקא ליה** · דלעולם מתות ואפילו לא כיפרו הבעלים: **למה לי למתני גבי מעילה** · דכולה הך מתני׳ תנינן גבי מעילה שיש שם פרק אחד שמתחיל "ולד חטאת ותמורת חטאת" וכולה מתניתין (א): **כאילו היא עומדת בבית הקברות** · כלומר כל מקום שהיא שם רואין אותה כאילו היא עומדת בבית הקברות שאין כהן יכול ליכנס אחריה ולשוחטה ורועה עד שתסתאב: **תנן חטאת שעיברה שנתה או שאבדה ונמצאת בעלת מום כו׳** · תיובתא דר"ש בן לקיש דפסיק ואמר רועה ומשמע אפילו כיפרו הבעלים: **כי קתני "מתה" אאבדה ונמצאת בעלת מום** · ולקמן פריך א"כ עברה שנתה למאי הלכתא קתני לה בהדי הנך דמתות יט]: **אמר רבא הכי קאמר** · שעברה שנתה או אבדה ונמצאת בעלת מום עובר לאחר שכיפרו הבעלים, מתה, ואפי׳ כיפרו הבעלים אחרי כן הואיל ואיכא תרתי לריעותא, מתה, ואעברה שנתה לא קאי כלל: **ואם עד שלא כיפרו הבעלים** · כלומר שלא רצו להתכפר באחרת תרעה כו׳ והשתא ליכא למיפרך הא מסאבא וקיימא דאין בהמת קדשים נמכרת על מום עובר: **ישמור מיבעי ליה** · כלומר הואיל וכבר נפל בה מום עובר ישמור מיבעי ליה למיתני כלומר ימתין אולי יעשה מום זה קבוע: **ועוד עברה שנתה למאי קתני לה** · הואיל ולאו עלה איירי שום דינא כ): **עברה שנתה ואבדה** · כא] ונמצאת תמימה, וכיפרו הבעלים באחרת או אבדה ונמצאת בעלת מום דאיכא נמי תרתי לריעותא וכיפרו הבעלים באחרת, מתה, קודם שכיפרו הבעלים כב] שאין רוצים להתכפר באחרת תרעה הך דעברה (ב) שנתה ואבדה ונמצאת תמימה כג] וכי אר"ש בן לקיש דאפי׳ כיפרו הבעלים אחרי כן רועה, בלא אבדה, דחדא הוא דאיכא לריעותא: **דמהניא בה אבידה** · מועלת בה להביאה למיתה: **משום דלא חזיא למילתה** כד]· אפי׳ קודם אבידה, דבת שנתה כתיב (במדבר טו) וזו עברה שנתה ופסול הגוף הוא: **דאי לאו מומא חזיא** · אומא פסול חסרון בעלמא והואיל ונמצאת קודם כפרת השניה תרעה ולא תיהני ליה אבידה למות: **דלא חזיא להקרבה** · בשום קרבן: **עברה שנתה חזיא להקרבה** · בשאר קרבנות וכל הגדבעיין תרתי לריעותא הייט כי נמצאת קודם כפרת שניה אבל נמצאת לאחר כפרה אפילו אין שם ריעותא דאיבוד, מתה (ג): **ומי אמר רבא הכי** · דהיכא דנפסלה קודם כה] איבוד מהני לה איבוד למות: **והאמר רבא אבודה בלילה לאו שמה אבודה** · אם אבדה בלילה והפריש אחרת תחתיה לאו שמה אבודה כו] ה) ולר׳ (ד) דאמר אפי׳ נמצאת קודם כפרה מתה האי אינה מתה הואיל ובלילה לא מצי לאקרובה והיא נמצאת ביום המחרת לאו שמה אבודה ורועה אם נתכפר בחברתה וה"נ הואיל ועברה שנתה לא חזיא לאקרובי לא תיהני כז] ביה אבודה: **ולא לדמי** · שאין דמיה ראויין ליקרב בשעת אבידתה דאין קרבן בלילה: **לדמי חזיא** · קודם שאבדה: **תנן** · במסכת יומא (דף סב׳) גבי שעירי יום הכפורים את אותו של עזאזל מביא שנים מן השוק ומגריל ומשלח האחד והשני ירעה עד שיסתאב: **הא דיחיד** · כי האי גוונא מתה: **וא"ר יוחנן** · במסכת יומא (דף סד׳) בעלי חיים נדחין ונדחה שני שבזוג ראשון כשמת חבירו לעולם וכשהוא מתכפר בשני שבזוג שני וקמא הוי דחוי כשמת חבירו כאילו עברה שנתו וקתני דטעמא דאינה מתה משום דחטאת צבור היא הא דיחיד מת ואע"ג דליכא שום אבידה מת משום דיחוי דקמא מאחר שנתכפר באחר אלמא תרתי לריעותא לא בעינן וקשיא לרבה: [ג] **אמר לך** · רבה ודאי (ה) כח] ואיכא דיחוי ונתכפר באחר מתה בלא שום אבידה, ולר"ל ודאי תיקשי ב) אהא דתריצנא לעיל עברה שנתה ואבדה, לר"ל תריצנא, ולדידי לא סבירא לי ואי משום אבדה ונמצאת בעלת מום קשיא לך אמאי נקט בעלת מום תמות משום אבדה לחודה הואיל ושוב נתכפר באחרת, לא קשיא, דחויין לחוד ואבודין לחוד, ואע"ג דאבדה, בעינן ריעותא אחריתי, כך שמעתי לא יותר:

א) נ"א ואפילו לרבי נ"ק ב) נ"ל ודתריצנא הכ"" וגי׳ נ"ק דכי תריצנא

תוספות

תרעה עד שתסתאב · אעברה שנתה דוקא קאי דאי אאבדה ונמצאת בעלת מום הא מסאבא וקיימא: **ישמור** מבעי ליה · פרש"י ישמור אותה אולי יעשה מום קבוע ול"נ דא"כ היינו תרעה דקתני כט] לכן נראה לפרש ישמור אותה אולי תתרפא וחזיא להקרבה ל]: **אי** תניא גבי עיברה שנתה הוה דלא אהני (לה אבודה) משום דחזיא להקרבה · והיינו כשיטת ר"י דריבוי ריעותות מביאין אותה לידי רעיה: **ומי** אמר רבא הכי · דהיכא דנפסלה קודם האיבוד דמהניא ליה איבוד למות והאמר רבא אבודת לילה לא שמה אבודה וא"ת ליפרוך ממתני׳ דקתני אבדה ונמצאת בעלת מום מתה אע"ג דאיכא ריעותא אחריתי עם האבודה וי"ל דבשלמא ממתני׳ לא מצי למיפרך דשאני מתני׳ דאבדה קודם שיבא לה הריעותא אחריתי ומש"ה לא דמי לאבודת לילה דריעותא דלילה בא עליה קודם האיבוד אבל לרבא פריך שפיר שהרי ריעותא דעברה שנתה בא עליה קודם האיבוד ומש"ה פריך מאבודת לילה ומשני לא דמי אבודת לילה לא חזיא לא לגופה ולא לדמי כאן משמע כשיטת ר"י דריבוי ריעותות מביאין אותה לרעיה ולא למיתה: **אמר** לך רבא · פרש"י ודאי היכא דאיכא דיחוי ונתכפר באחרת מתה בלא שום אבודה ולרשב"ל ודאי [לא] תקשה דכי תריצנא לעיל עברה שנתה ואבדה לרשב"ל תריצנא ולי לא סבירא לי ואי משום לג] אבדה ונמצאת בעלת מום קשיא לך אמאי נקט בעלת מום תמות משום אבודה לחודה הואיל ושוב נתכפר באחרת לא קשיא דחויין לחוד ואבודין לחוד ואע"ג דאבדה בעינן ריעותא אחריתי עכ"ל ולא נראה דתאמר מילתא דרשב"ל בקושיא דהא מייתי לה בכמה מקומות בהש"ס ועוד קשה דממה שהקשה לא תירץ *) לכך נראה לר"י לפרש כי היכי דאיצטריך לשנויי אמתני׳ דבעי תרתי אבודה ובעלת מום ולפיכך אתה צריך לחלק ולומר דחויין לחוד ואבודין לחוד הכי נמי נתרץ לרשב"ל דחויין לחוד ועברה שנתה לחוד דחויין לא חזו לשום הקרבה ועברה שנתה חזיא להקרבה דשאר קרבנות לג]:

*) עיין רש"ק שהאריך ונ"ק אפילו

עין משפט נר מצוה

ד א מיי׳ פ"ג מהלכות מעילה הלכה ד:

ה ב מיי׳ פ"ד מהלכות פסה"מ הלכה ז:

נ"א נאבודה

ו ג מיי׳ שם הלכה ח וע"ש בכ"מ:

ז ד מיי׳ פ"ה מהלכות יוה"כ הלכה טו:

שיטה מקובצת

א] לתו כולהו גבי הדדי אלא פליג להו רישא: ב] תמורה · גירסת ס"י ומאי טעמא תני לה בתמורה והדר תני לה במעילה משום דקאי בתמורה קא תנא תמורה ואיידי דתני תמורה תני נמי מעילה וכי קאים במעילה קתני [מעילה] ואיידי דתני מעילה תני נמי תמורה: ג] עי׳ בחשמטות בסוף המסכת: ד] תנן ושעיברה שנתה ושאבד׳ ונמצאת בעלת מום אם כיפרו בעלים תמות תיובתא דר"ל כו׳ כי קתני תמות אאבדה כו׳: ה] מום אי הכי כו׳ והשאר נמחק: ו] קאמר או שאברה:] ועוד שעיברת שנתה למאי הלכתא קתני לה כיון דלא קיימי על שום דינים שבמשנה שהרי אם כפרו אינה מתה ועושת תמורה ומועלין בה: ח] קתני ל"א והוב כי קתני תמות על אבודה ונמצאת בעלת מום דהתיא תמות אי תני [מה דתני] ביני הני שעיברה שנתה למה לי למתנייה אלא אמר רבא כו׳: אלא אמר רבא הכי קתני״ גליון לא שייך למימר

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה למה לי וכו׳ מתחילין וכו׳

רבינו גרשום

לא נהנין בה מדרבנן ולא מועלין בה בדאורייתא: אם עד שלא כפרו הבעלים עיברה שנתה או נמצא ורוצין להתכפר בדמיה אותה שעיברה שנתה תרעה ותימכר ואותה שהיא בעלת מום תימכר לאלתר ועושין תמורה

מר תרעה] מדרא קא מיירי בעיברה שנתה אף משכיפרו בעלים תמות נמי מיירי בעיברה שנתה וקשיא לריש לקיש: אמר רבה תני הכי אם עיברה שנתה [או] אבדה ונמצא בעל מום עובר (או אבדה) [ונמצאת] בעלת מום קבוע אם משכיפרו בעלים תמות. דהכא איכא תרתי לריעותא דאבדה ונמצ׳ בעל מום הלכך תמות ולא קשיא סיפא נמי דכולה בחדא [מיירי] (איידי ואיתיא ואיתא) תרעה עד שיעשה מום קבוע: דא"כ · דבבעלת מום עובר קא מיירי אמאי קתני תרעה ישמור עד שיעשה מום

התאיבוד מהני: כו] אבודה ואפילו לרבי דאמר: כז] תיהני בה אבודה: כח] דיחוי: כט] דקתני דתרעה עד שתסתאב משמע בין ע"י אותו מום או ע"י מום אחר: ל] לרבי דאמר אף בנמצאת קודם כפרה מתה היינו כשנתכפר אחר מכאן אבל עד שלא נתכפר באיוה שירצה: לא] ודאי קשה וכי תריצנא: לב] משום אבודה׳ ונמצאת: לג] עי׳ בהשמטות בסוף המסכת.

למיתנא ועוד כיון דהתיא שעיברה שנתה אם משכיפרו הבעלים לא תמות אא"כ אבדה ונמצאת בעלת מום לחוד למאי הלכתא קתני לה (א"כ לעיברה) [תהוא דעיברה] שנתה באת בעלת מום ולא אאעיברה שנתה [א"כ] למה תנייה לעיברה שנתה בין הני דמתניתין אלא אמר רבא (הכי קתני) [הכי נמי] שעיברה שנתה ואבדה וכן נמי ההיא דאבדה תמות משום דאית בכל חדא תרתי לריעותא ולא קשיא לריש לקיש והאי דקתני אם עד שלא כיפרו תרעה אעיברה שנתה לחוד קאי ולא אאבדה ונמצא בעל מום: ומי אמר רבא שום הכי התות משום דאבדה והאמר רבא אבודה דלילה ונמצא בשחרית לא שמה אבוד דלא מיפסלה באבידה דלילה משום דלילה לאו זמן הקרבה וכן נמי כי אבדה לאחר שעיברה שנתה דה: קסבר רבא · לא דמיא דאבודה דלילה להכי לא שמה אבודה דאותה אבודה דלילה לא חזיא לא לקדושת הגוף ליקרב עצמה בלילה ולא לקדושת דמים למוכרה ולהביא אחרת תחתיה א נהי דלקדושת הגוף ליקרב עצמה דהא עיברה שנתה לא חזיא לקדושת דמים למוכרה ולהביא ברמיה אחרת חזיא וכיון דבשעת אבידה חזיא לקדושת דמים הלכך פסלה לה אבדה ות השעירים עד שלא הגרילו עליהן יביא אחר ומזווג לו ואם משהגריל יביא שנים אחרים ויגריל עליהן ויאמר אם של שם מת זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו ואם של עזאזל ויפלו דמיו לנדבה לפי שאין חטאת הציבור מתה · כדאמר לעיל בפ׳ יש בקרבנות] : וא"ר יוחנן · התם בעלי חיים שהיו ראויין ולא אירע בעצמו פסול נידחין מהקרבה וכשהוא מתכפר

הגהות הגר"א

[א] גמ׳ מ"ט כו׳ · נ"ב

נ"א עקודין נ"ק [מעילה יח: ע"ש]

גי׳ נ"ק ואיידי דתנא גבי תמורה מעילה תנא נמי גבי מעילה תמורה

גופא אבודה לילה · קס"ד דלא היתה אבודה אלא בלילה ובשעת השחר נמצאת ולא משכחת לה דהיאי אבודה בשעת כפרה דהא בלילה לא קרבה חברתה: אפילו אבודה יום נמי · שנמצאת קודם כפרת חברתה: דהא אמרי רבנן · במתני' (ג) אבודה בשעת הפרשה כשמר בשעה שעדיין חברתה שהפריש תחתיה מופרשת ועומדת שלא קרבה קודם מציאתה של זו, רועה, דקתני "וחכמים אומרים אין חטאת מתה אלא שנמצאת לאחר שנתכפרו הבעלים": אלא אליבא דרבי · דאמר תמות וקמ"ל רבא דעד כאן לא קאמר רבי כו' לרעיה אלא הואיל ואי נמי קיימא לקמן לא מצי לאקרובה בלילה לאו אבודה היא: בשעת כפרה · שאבדה בלילה ושוב לא נמצאת עד שנתכפר באחרת: עיקר אבודה · תחילת אבידתה: נקטינן אבודה · בשעת כפרה מתה: ולא גנובה · ואם החזירה לו לאחר כפרה רועה ויפלו דמיה לנדבה: אחת בעדרו · שנתערבה לו בעדרו אע"ג דקא חזי לטלה הואיל ואינו מכיר בה אלא לאחר כפרה הויא אבודה: ואפילו אחת · של חטאת באחת של חולין: אבל אבראי · שהלכה למדברות ונתערבה בבהמות של אחרים [ג] ואותן אחרים עלמן אינם מכירין בה אפילו הכי כיון דאיכא דחזי לה דאותן אחרים חזו לה ואע"ג דאין מכירין אותה לא הויא אבודה: וכל שכן אבראי · דלא קא חזי לה איהו לגמרי: ל"א אבל בעדר דקחזי לה דהא חזי להו איהו נסלהו אע"ג דאין מכיר בה לא הויא אבודה [א]: [ג] (ד) ופליגי · כלומר שיפרשנו מהן לאחר זמן כשיכירנה: דלא קא ידע · שאינו מכיר אי זו היא תיבעי תיקו [ע"כ]: אבודה בכוס · אבודה בשעה שדם חברתה בכוס שאבדה והפריש אחרת ושחטה וקיבל דמה ובעודו דם בכוס נמצאת זו: שאמר אבודה בשעת הפרשה · כלומר שנמצאת בעוד שחברתה קיימת, מתה, וכל שכן הכא שנשחטה כבר כא) ואיכא למימר "כל העומד לזרק כזרוק דמי" וכאבודה בשעת כפרה דמיא: כי אמרו רבנן אבודה בשעת הפרשה רועה · ואפי' נתכפרו הבעלים שוב באחרת הני מילי שנמצאת קודם שנתקבל דמה של חברתה בכוס אבל הכא כו': לעולם אליבא דרבי · ולאו בשתי בהמות מיבעי ליה אלא בבהמה אחת שקבל את דמה בשני כוסות: ואבד האחד · בשעת זריקת חבירו: אליבא [ד] דמאן דאמר · במסכת יומא בפרק הוציאו לו' כג] בכוס אחד עושה את חבירו דיחוי דחטאת שקיבל דמה בארבע כוסות ונתן מן כג] האחת ארבע מתנות כדין חטאת, שאין לאו דחויין ושיריו נשפכין ליסוד והן נשפכין לאמה כד] (דהא איתכשר בארבע מתנות [ג] אבל הכא דאבד האחד) לא תיבעי לך דודאי פסולה החטאת [illegible] דכולהו לקמן הוא דהאי הזבח כשר אע"ג דהני' כוסות נשפכין לאמה דהא איתכשר בד' מתנות [illegible] דאבד האחד כיון דאיהו הוה קמן האי דיחוי ליספך לאמה הנחת כי אבד הדי לא תרתי לריעותא כחטאת שעברה שנתה ואבדה והזבח גופיה פסול כה]: שיריים · שכן נשפכים ליסוד אבל הכא דאבדה מהגיא ליה אבודה למיהוי

אפי' אבודה דיממא נמי דאמרי רבנן אבודה בשעת הפרשה רועה · ואם תאמר לימא דלרבי אבל איצטריך דאמר לקמן (ע"ב) הכל מודים בנתכפר בשאינה אבודה אבודה מתה ואיצטריך רבנן לאשמועינן דאבודת לילה ונתכפר בשאינה אבודה אבודה איכה מתה הא דיממא כה"ג מתה וצריך לומר דהאי סוגיא לית ליה דרבי אבא [כט] ה"נ איכא סוגיות בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף לז') *) דלא מיתוקמי כרבי אבא: *) עיין רש"ק שכתב

גופא אמר רבא "אבודה דלילה לא שמה אבודה, אליבא דמאן: אילימא אליבא דרבנן מאי איריא אבודה דלילה, אפי' אבודה דיום נמי דאמרי רבנן אבודה בשעת הפרשה רועה (א) אלא אליבא דרבי, עד כאן לא קאמר רבי אלא אבידה דיום אבל אבידה דלילה אפי' רבי מודה דלרעייה אזלא. איבעית אימא לעולם אליבא דרבנן והכא במאי עסקינן "באבודה (ב) בשעת כפרה עד כאן לא קאמרי רבנן אבודה בשעת כפרה מתה אלא היכא דעיקר אבידתה ביום אבל היכא דעיקר אבידתה בלילה לא. אמר אביי נקטינן "אבידה ולא גנובה, אבידה ולא גזולה. היכי דמי אבידה? א"ר אושעיא (ג) אפילו אחת בעדרו (ג) ואפילו אחת באחת. ור' יוחנן אמר אחורי הדלת. איבעיא להו היכי קאמר: אחורי הדלת הוא דליכא דקא חזי לה אבל אבראי דאיכא דחזי לה לא הויא אבודה, או דילמא אחורי הדלת ידאי מהדר אפיה חזי לה הויא אבודה וכל שכן אבראי דלא קחזי להו, תיקו (ד) [א] א"ר פפא (ה) "גמרינן אבודה ממנו ולא מרועה לא הויא אבודה וכ"ש אבודה מרועה ולא אבודה ממנו, אבודה ממנו ומרועה "ואחד בסוף העולם מכיר בה מאי? תיקו. בעי רב פפא (ו) אבודה בכוס מהו: אליבא דמאן אילימא אליבא דרבי האמר אבודה בשעת הפרשה מתה אלא כי קמיבעיא ליה אליבא דרבנן מי אמרינן כי אמרי רבנן בשעת הפרשה רועה קודם (ז) שיקבל דמה בכוס אבל הכא סבירא להו (ח) כל העומד ליזרק כזרוק דמי או דלמא (ט) כמה דלא אזדריק דם כי אבידה בשעת הפרשה דמיא ורעיא. ואיכא דאמרי לעולם אליבא דרבי כי קמיבעיא ליה כגון שקיבל דמה בשתי כוסות ואבד אחד מהן, ואליבא (י) דמאן דאמר כוס עושה חבירו דחוי לא תיבעי לך כי תיבעי לך אליבא דמ"ד כוס עושה חבירו שיריים, (יא) ה"מ היכא דאיתנהו לתרוייהו דכל היכא דבעי זריק אבל הכא הא (יב) ליכא, או דלמא לא שנא? תיקו:

מתני' המפריש חטאת ואבדה (יג) (והפריש) אחרת תחתיה ואחר כך נמצאת הראשונה, תמות. המפריש מעות לחטאתו ואבדו (והפריש) חטאת תחתיהם ואחר כך נמצאו המעות (יד) יוליכם לים המלח. המפריש מעות לחטאת ואבדו והפריש מעות אחרות תחתיהן ולא הספיק ליקח חטאת מהן עד "שנמצאות הראשונות יביא מאלו ומאלו חטאת והשאר יפלו לנדבה. המפריש מעות לחטאתו ואבדו והפריש חטאת תחתיהן לא הספיק להקריבה עד שנמצאו המעות והרי חטאת בעל מום, תמכר ויביא מאלו ומאלו חטאת והשאר יפלו לנדבה. המפריש חטאת ואבדה והפריש מעות תחתיה ולא הספיק ליקח (טו) מהן חטאת עד שנמצא חטאתו והרי היא בעלת מום תימכר ויביא מאלו ומאלו חטאת והשאר יפלו לנדבה. המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה לא הספיק להקריבה עד שנמצאת הראשונה והרי שתיהן בעלת מום ימכרו ויביא מאלו ומאלו חטאת והשאר יפלו לנדבה. "המפריש חטאת ואבדה והפריש אחרת תחתיה לא הספיק להקריבה עד שנמצאת הראשונה (טז) (היו) שתיהן תמימות, אחת מהן תיקרב חטאת והשניה תמות דברי רבי. וחכמים אומרים אין חטאת מתה אלא שנמצאת מאחר שכיפרו הבעלים ואין המעות הולכים לים המלח אלא שנמצאו מאחר שכיפרו הבעלים. המפריש חטאת והרי היא בעלת מום מוכרה ויביא בדמיה אחרת. ר"א בר"ש אומר אם קרבה שניה עד שלא נשחטה (יז) תמות שכבר כיפרו הבעלים:

גמ' טעמא דהקריב אחרת תחתיה הא לא הקריב אחרת תחתיה רועה, מני? רבנן היא דאמרי אבודה בשעת הפרשה רועה. אימא סיפא המפריש מעות לחטאת ואבדו והפריש (ט) אחרים תחתיהם (יח) יביא מאלו ומאלו והשאר יפלו לנדבה טעמא, מאלו ומאלו הא הביא מאחד מהן השני (יט) (יוליכו) לים המלח, אתאן לרבי "דאמר אבודה בשעת הפרשה מתה, רישא רבנן וסיפא רבי? הניחא לרב הונא דאמר רב הונא אמר רב הכל

(א) [פסחים יג: ב"ק עו: מנחות עט: קב: כריתות כח:] ב) יומא מ: [זבחים לה: ק"ב] (מנחות כ')

דיחוי דלאו אדעתא דידיה זריק והוה ליה דיחוי ואבוד ופסול הזבח: או דלמא לא שנא · תיבעי: **מתני'** ואפ"ה נמצאת הראשונה תמום · ואפי' נמצאת תמימה הואיל וכבר כיפרו הבעלים דהי בעינן תרתי לריעותא היכא דנמצאת ולאחר כך כיפרו הבעלים: ילכו לים המלח · כל היכא דלאו הוה חטאת הוה מתה מעות נמי אזיל לים המלח: מאלו ומאלו · יערבו יחד דכיון דמתרווייהו מייתי לא הוו חטאת שכיפרו בעליה באחרת אבל אי הוה מייתו מחד מינייהו מידתו אחריני דהוו להו דמי חטאת שכיפרו בעלים באחרת אבל כי מייתי מאלו ומאלו ליכא חטאת שכפרו בעלים ס) והוי כשאר מותר חטאת דאזיל לנדבה: תימכר ויביא מאלו ומאלו כו' · אבל אם היתה תמימה תיקרב היא והמעות ילכו לים המלח הואיל וכיפרו הבעלים באחרת וכל הנך אליבא דרבי [ג] (ה) כו]: ואין המעות הולכות לים המלח · ואפילו נתכפר באחת מן הגיזורין לאחר שנמצאת האבוד, הואיל ונקודם כפרה נמצא: אם קרבה שניה עד שלא נשחטה · הראשונה בבית נוקח לאכילת חולין תמות אף ע"פ שהיא חולין, דחטאת שכיפרו הבעלים היא: **גמ'** כח) [ה] *) אבודה בשעת הפרשה · כגון הנך מעות דנמצאו קודם כפרה והלכו לים המלח אי לא מני מייתי מאלו ומאלו: טעמא מאלו ומאלו · דליכא למימר דנתכפרו בעלים באחרת: הא הביא · חטאת מאחת מן הגיזורין השני ילך לים המלח ואע"ג דנמצא קודם כפרה ולא היה אבוד אלא בשעת הפרשה: הניחא לרב הונא · דאמר לקמן: הכל

*) ס"א שייך הא דבור במתני' סד"ה תימכר כו' אליבא דרבי דאמר אבודה בשעת וכו'

רבינו גרשם: דלא ממה דעתיה מיניה וסבר משתכח (הילכך) [והלכך] ידעו: ל"א אלמא הואיל ואי רוחית לה כו' כלישנא קמא לית בינייהו אלא שינוי לישנא: אילימא אליבא דרבנן דפליגי עליה דרבי במתניתין המפריש חטאת ואבדה והפריש אחרת תחתיה ולא הספיק כו': השתא אבודה בשעת הפרשה · דיסמא (בתרא) דאבודה היא בשעת הפרשה דשניה ולא בשעת כפרה ואמרו רבנן עליה דרועה ולא שמה אבודה למות אבודה דלילה לא כ"ש: אלא אליבא דר' דפליג עלייהו דרבנן קאמר ולא קשיא דע"כ לא קאמר ר' כו': ואיבע"א לעולם אליבא דרבנן · קאמר: והכא במאי עסקינן · כגון שנאבדה בלילה ותרין הויא אבודה ביום בשעת כפרה והוה [כך] במציאה: וע"כ לא קאמרי רבנן אבודה בשעת כפרה מתה אלא היכא דעיקר אבידתה ביום · אבל הכא דעיקר תחילת אבידתה בלילה הוה לא מתה אלא רועה: נקטינן · דקא מיירי מתניתין אבודה ממש ולא גנובה [illegible]

הגהות הב"ח (א) גמ' במאי עסקינן באבודה ונמצאת בשעת כפרה: (ג) שם והפריש מעות אחרים תחתיהן: (ג) רש"י ד"ה [illegible] ליסגא אחרינא: (ס) ד"ה תימכר וכו' אליבא דרבי כצ"ל ואח"כ נ"ל ד"ה אם קרבה וכו' בעלים סיפ כו' [illegible] מאלו ומאלו ואין המעות הולכות לים המלח לרבנן ואפי' נתכפר באחד מן הגיזורין לאחר שנמצא האבוד [illegible]

הגהות הגר"א [א] גמ' תיקו · גירש"י ל"א אבל בעדר דקחזי לה לא הויא אבודה ופליגי אליד אחורי כו' עד וכ"ש בעדר דלא [illegible] ופליגי כו' · ולהסבר לפרש ופליגי דפליג על ר' אושעיא: [ד] ד"ה אליבא וכו' · קשה למה נקיטה לי' טולי [illegible] כשרה רק דמיירי שנמצא כוס בשני לאחר זריקת הראשון ומיבעי ליה אם כשר כוס השני ודמי למתני': [ה] [illegible]

הגהות צ"ק [illegible]

הכל מודים שאם משך אחת והקריבה שהשניה מתה, משכחת לה כגון שמשך אחת מהן והקריב ודברי הכל א) אלא לרבי אבא אמר רב דאמר הכל מודים במתכפר בשאינה אבודה שאבודה מתה, על מה נחלקו במתכפר באבודה דרבי סבר מפריש לאיבוד כאיבוד דמי ב) ורבנן סברי לאו כאיבוד דמי רישא סתם לן כרבנן סיפא סתם לן כרבי ג) ומאי קמשמע לן דפליגי רבי ורבנן, בהדיא קתני להמחלוקת רבי ורבנן בסיפא המפריש חטאת ואבודה והפריש אחרת תחתיה ואחר כך נמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות אחת מהן תקרב ושניה תמות דברי רבי וחכמים אומרים אין חטאת מתה אלא שנמצאת מאחר שכיפרו בעלים ואין מעות הולכות לים המלח אלא שנמצאו מאחר שכיפרו בעלים. הא קמשמע לן דבר זה מחלוקת רבי [א] ורבנן. ד) נפא אמר רב הונא אמר רב הכל מודים שאם משך אחת והקריבה שהשניה מתה לא נחלקו אלא בבא לימלך דרבי סבר לא עשו תקנה בקדשים ואמרינן ה) לך התכפר בשאינה אבודה ואבודה מתה ורבנן סברי עשו תקנה בקדשים ואמרינן לך התכפר באבודה, ושאינה אבודה תרעה. מתיב רב משרשיא ולא עשו תקנה בקדשים והתניא *"יאכלו" מה ת"ל? ללמד שאם היתה אכילה מועטת אוכלין עמה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השבע "יאכלוה" מה ת"ל? שאם היתה אכילה מרובה אין אוכלין עמה חולין ותרומה כדי שלא תהא נאכלת על הגסה. מאי לאו אפילו רבי, לא, רבנן. ו) ורבי אבא אמר רב הכל מודים במתכפר בשאינה אבודה שאבודה מתה על מה נחלקו דמתכפר באבודה דרבי סבר מפריש לאיבוד כאיבוד דמי ו) ורבנן סברי לאו כאיבוד דמי תנן ז) השני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה שאין חטאת צבור מתה הא דיחיד מתה ח) ואמר רב בעלי חיים אינן נידחין כשהוא מתכפר, בשני שבזוג ראשון מתכפר ואידך בתרא הוה ליה כמפריש לאיבוד וטעמא דציבור הא דיחיד מתה מאי

א) [יומא סה:] ב) לעיל כבי יומא סד: ג) [לקמן כדי יומא סדי וש"נ] [שבועות יב:]

רש"י

הכל מודים · ואפילו לרבנן דאמרי אבודה בשעת הפרשה רועה מוח שאם משך אחת מהן א) והקריבה מדעתו דחה האחרת בידים דגלי דעתיה דלא איכפת ליה מינה ואפילו משך האבודה ונתכפר בה והנשארת היא שלא נאבדה מעולם, מתה, וכי פליגי רבנן הייט בבא לימלך דגלי דעתיה דניחא ליה בתקנתייהו (א) שהפריש חטאת ואבדה והפריש אחרת ונמצאת הראשונה ובא לפניו לימלך מה יעשה אמרינן ליה לך התכפרם) באבודה ושאינה אבודה תרעה, הא נמי דקתני "מאלו ומאלו" דמשמע דאם הביא מאחד מהן השני ילך לים המלח ואפילו נתכפר באבודה משכחת לה כגון שמשך מדעתו ולא נמלך דהתם רבנן מודו הלכך הכא הך תקנתא יביא מאלו ומאלו י) והך תקנתא ניחא ליה טפי מלומר ירעה ויסרח לבית דין וימלך ונאמר לו שיתכפר באבודין ושאינן אבודין יפלו לנדבה: אלא לרבי אבא · דאמר אפי' משך מדעתו את האבודה ונתכפר בה אמרי רבנן דתרעה (ב) הואיל והיא לא נדחית ולא נאבדה מעולם ואע"ג דלא נמלך וכהא פליגי: דרבי סבר מפריש לאבוד כאבוד דמי · המפריש תחת קרבן אבוד דינו כאבוד וכי היכי דאם נתכפר בשאינו אבוד מודינא דמת האבוד הנשאר הכי נמי כי מתכפר באבוד מת שאינו אבוד: ורבנן סברי לאו כאבוד דמי · (ג) והא דקתני "מאלו ומאלו" דמשמע הא אם התכפר באחד מהן ואפילו באבודין ילכו שאינן אבודין לים המלח רבי היא ולא רבנן רישא רבנן וסיפא רבי: [ג] הכי קאמר דבר זה מחלוקת רבי ורבנן · הך סיפא דקתני לפלוגתא בהדיא יא] (הכי קאמר "דקא"ל) דבר זה, הנך בבי דלעיל דפליגי אהדדי, קמא רבי ובתרא רבנן: לשון ירושלמי קשיא לרב הונא דאמר הכל מודים שאם משך אחד מהן והקריב בין נתכפר באבוד בין נתכפר ס' מאי הקריב דקתני רישא והקריב אחרת תחתיה הקריב לשחוט מדעתו והכי קאמר הקריב אחרת לשחיטה תחתיה ושתם הקריב מדעתו משמע ואחר כך שהקריב אחרת מדעתו לשחיטה נמצאת הראשונה ועדיין לא נשחטה האחרת זו תמות הנותרת ואפילו הגיע את זו ונתכפר באבודה הואיל ולא נמלך ורישא וסיפא דברי הכל [ג] דהשתא ליכא למידק מרישא הא לא הקריב רועה דהא בדלא הקריב עסקינן וסיפא נמי דקתני יביא מאלו ומאלו אבל אי מייתי מחד מינייהו אזלי איעך ליס המלח דברי הכל דמסתמא משמע שהקריב מדעתו בלא נמלך: אלא לר' אבא ס' ורבנן סברי לאו כאבוד דמי ורועה אע"ג דמשך האבודה מדעתו ודחה את זו השתא ליכא לתרוצי רישא מאי הקריב לשחיטה מדעתו דהא משום משיכה [ד] לא מהני מידי אלא ודאי הקריב ממש ואיכא למידק הא לא הקריב רועה השניה וכגון דנתכפר [ה] בשאינה אבודה ורבנן היא דמפריש לאבוד לאו כאבוד דמי וגבי מעות נמי מפריש לאבוד לאו כאבוד דמי וסיפא דמשמע דאי מייתי מחד מינייהו ואפי' שאינן אבודין יב] [ו] (תולין) דפייסין אזלי ליס המלח לאו כרבנן היא רישא רבנן וסיפא רבי ואי קשיא לרבי אבא נמי תרין מאי הקריב יג] לשחיטה וקודם שחיטה נמצאת הראשונה תמות ורבי היא דאמר אבודה בשעת הפרשה מתה ורישא וסיפא רבי היא לאו פירכא היא דא"כ אמאי נקט הקריב כלל ליתני הפריש סתמא דבשלמא לרב הונא נקט הקריב לאשמועינן יד] מדעתו א) דאם משך להקריב ולא נמלך לא עשו לו תקנה: דלא עשו תקנה בקדשים · דלא איכפת לן אי מייתא שניה ואמרינן ליה זיל איכפר בשאינה אבודה ס': ורבנן סברי כו' · והכי משמע מתניתין אחת מהן תקרב כדי שתמות השניה שתקרב שאינה אבודה ואבודה תמות דברי רבי וחכמים אומרים אין חטאת מתה כי האי גוונא טו] דבא לימלך דאמרינן ליה התכפר באבודה אלא ההיא דנמצאת לאחר שכיפרו הבעלים ההיא ודאי מתה דליכא תקנתא בהמלכה והוא הדין נמי אם נמצאת קודם ולא נמלך: יאכלו · גבי שירי מנחה כתיב (ויקרא ו) "והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו" וסיפיה דקרא "בחצר אהל מועד יאכלוה" וקא דריש "יאכלוה" קרא יתירא הוא וקאמר יאכלו בלא ה"א · יאכלו עמה חולין ותרומה כו' · ואי קשיא הא אין מכניסין חולין לעזרה הא לא קשיא יאכלום מבחוץ ואח"כ יכנסו ויאכלו המנחה כדי שתאכל עם השבע אכילה הוגנת: יאכלוה · ה"א דיאכלוה קדשים דמשמע יאכלוה לתודה: אכילה מרובה. שיש להן שירי מנחות הרבה: מאי לאו אפילו רבי · וש"מ עשו תקנה בקדשים דקתני לא יאכלו חולין עמה כדי שלא תבוא לידי נותר ותיפסל: השני ירעה · בי שעירי יום הכפורים טז] והכי פרישית לה לעיל (דף כב:) צא"ר במס' יומא (דף סד:) בעלי חיים אינן נדחין · ולא נדחה הראשון במיתת חבירו והוא יקרב ושני שבזוג שני ירעה והאי בתרא הוי ליה כמפריש לאיבוד דמפני הראשון שמת הפרישו שנים האחרים:

א) דמשך לסקריב ולא נמלך מס"ד ואח"כ מס"ד לא עשו תקנה בקדשים דלא איכפת · נ"ק

תוספות

הכל מודים שאם משך אחת מהן והקריבה) רישא רבי וסיפא רבנן וא"ת קשיא ליתני לה נמי לר' אבא מאי הקריב לשחיטה וקודם שחיטה (ראשונה) נמצאת ראשונה תמות ורבי היא דאמר אבודה בשעת הפרשה מתה וסיפא ורישא רבי לאו פירכא היא דא"כ אמאי נקט הקריב כלל ליתני הפריש סתמא דבשלמא לרב הונא נקט הקריב לאשמועינן מדעתו דאם משך מדעתו ולא נמלך · לשון רש"י: הכל מודים שאם משך אחת מהן והקריב שהשניה מתה לא נחלקו אלא בבא לימלך וא"ת הכי נייחא לרב הונא ליסנא דמתניתין דתנן וחכמים אומרים אין חטאת מתה אלא שנמצאת אחר שכפרו וי"ל דה"ק אין חטאת מתה דלא טפי למצוא לה תקנה אלא שנמצאת אחר שכפרו י) דאז אין לה תקנה ולר' אבא נמי *נפרש ליסנא דמתני' כן: דרבי סבר לא עשו תקנה בקדשים · תימה למ"ד הרמ"ר יח) וכי מאבדין קדשים בידים כיון דבידיה לתקן ותירץ כגון שיש ריוח בדבר כגון דאבודה כחושה ושאינה אבודה שמינה דא"ל התכפר בטובה יט) וכחושה תמות: אוכלין עמה חולין ותרומה · ואי קשיא הא אין מכניסין חולין בעזרה הא לא קשיא יאכלום מבחוץ ואחר כך יכנס ויאכל המנחה כ) גרש"י כן ופר"ל דאין איסור להכניס חולין בעזרה אלא כשעושה שום עבודה מהן אבל בחנם אין לחוש דהא קמן דאדם נכנס עם בגדים חולין בעזרה: ומעמא דליתא הא דיחיד מתה מאי לאו לרבנן · כא) תימה למורי הר"ר אלחנן אמאי לא פריך בהדיא ממתני' דקתני וחכ"א אין חטאת מתה אלא שנמצאת לאחר שכפרו והא הכא דשניהן בעין קודם כפרה וקאמר הא דיחיד מתה ואומר הר"י דאמתניתין לא מצי למיפרך דאיכא למימר מתניתין הכי קאמר אין חטאת מתה אלא בשנמצאת אחר שכפרו אבל נמצאת קודם כפרה ירעו שניהם עד שיסתאבו וימכרו ויביא מאלו ומאלו חטאת אבל גבי שעירים לא שייך למימר הכי א) מיהו אפשר דס"ל לרבנן דמתניתין דאם נתכפר באחד מהן אפי' באבודה שניה תמות כי הכא גבי שעירים דלא אפשר לעשות תקנה אחרת דליכא למימר שירעו שניהן ויביא מאלו ומאלו שהרי בו

א) דלא אפשר ס' עבודת יום מיהו אפשר דס"ל לרבנן דמתני' דאם נתכפר וכו' כי הכא גבי שעירים אבל לר' אבא · נ"ק

רבינו גרשום

לא שנא דאפילו (אבד) [הכי] לא מיפסל אידך תיבעי · ול"א האי נמי קאמר אלא דמשני לשון: המפריש חטאת ואבודה והקריב אחרת תחתיה ואח"כ נמצאת הראשונה תמות · משום דהויא אבודה בשעת כפרה וכן המפריש מעות לחטאתו ואבדו והקריב חטאת אחר' תחתיה ואח"כ נמצאו לאחר כפרה ילכו לים המלח' דהינו במקום מיתה: אבל המפריש מעות לחטאתו ואבדו והפריש מעות אחרים תחתיהם ולא הספיק כו' · יביא מאלו ומאלו חטאת ששניהם ראויין ליקח מהן שהראשונה לא נאבדה אלא בשעת הפרשה בלבד והשאר המותר מאלו ומאלו יפלו לנדבה: וכן המפריש מעות לחטאתו ואבדו והפריש חטאת תחתיה ולא הספיק להקריבה עד שנמצאו המעות והרי חטאת בעל מום תמכר ודינו כמעות דלעיל וכן לא שנא הפריש המעות תחילה ואח"כ חטאת ונמצאת בעל מום או הפריש חטאת תחילה ואח"כ מעות או הפריש חטאת ואח"כ חטאת ושניהם בעל מום דהוו קדושת דמים דינן אחד הוא: המפריש חטאת ואבודה כו' · מחלוקת רבי ורבנן דר' אית ליה אבודה בשעת הפרשה מתה ורבנן סברי אין מתה אלא אבודה בשעת כפרה והוא הדין למעות: המפריש חטאת ובשעת שחיטה נמצאת שהוא בעל מום מוכרה והוא חולין ויביא בדמיה אחרת ר' אלעזר ב"ר שמעון אומר כו' · מפרש טעמא בסיפא דפירקין משום דמפולי המוקדשין אלימי למיתפס פריונן: טעמא משום דיש מותר מאלו ומאלו משום הכי יפלו לנדבה הא הביא מאלו משאינן אבודין ולא נשתייר מהן כלום ולא הביא מאלו מן האבודין ילכו האבודין לים המלח אע"ג דלא הוי אבודה אלא בשעת הפרשה ולא בשעת כפרה אתיא לרבי דאמר אבודה בשעת הפרשה מתה רישא רבנן וסיפא רבי: תיובתא לרב הונא דאמר · לקמן בהא שמעתא א) הכל מודין · בין רבי ובין רבנן בשנמצאת האבודה והרי שתיהן עומדות תמימות שאם משך אחת מהן מדעתו שלא נמלך איזו יקריב אלא הקריב מדעתו אחת שהשניה מתה לדברי הכל ה"נ סיפא דקא דייקינן הא הביא מאלו ולא הביא מאלו אמאי ילכו לים המלח הנך דנשתייר משום דמשך אחת מהן מהלין מעות מדעתו והקריבן הלכך ילכו הנותרים לים המלח לדברי הכל ומיתוקמא רישא וסיפא כרבנן: אלא לר' אבא אמר רב דאמר · לקמן נמי הכל מודים [שאם נתכפר בשאין אבודה דאבודה דפישא מתה על מה נחלקו על נתכפר באבודה ונשתייר שאינה אבודה]:

עין משפט נר מצוה

נ"ק מ"ז וצריך לסמוך כדיבור רישא רבנן וסיפא רבי

נ"ק מ"ז

כ א ב מיי' פ"ד מהלכות פסה"מ הלכה ג:

כא ג מיי' פ"י מהל' מעשה הקרבנות הלכה יא:

כב ד מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הלכה ג:

ר"ל צריך לפרש נ"ק

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הכל מודים וכו' בתקנתייהו כגון שהפריש: (ב) ד"ה אלא לרבי אבא וכו' דתרעה אם שאינה אבודה הואיל וכו' : (ג) ד"ה ורבנן וכו' דמי וכו' הא דקתני:

נ"ל לשון רש"י

[וע"ש תוס' כ"ב סע"ב ד"ה ודילמא ותוס' פסחים סה: ד"ה מבואס ותוס' מנחות כא: ד"ה תולין וקף כב ד"ה וכו' וע"ע תוס' פסחים קכ' ד"ה מסמירין ותוס' חולין קג: ד"ה אי ותוס' זבחים שי ד"ה ותולין]

שיטה מקובצת

א] אלא לר' אבא כו' · ולא רצה לתרץ הירוץ הכי הא אם משך אחד מהם כלומר אותה שאינה אבודה השניה ילכו לים המלח דמאלו ומאלו משמע לא שנא אבודה ולא שנא שאינה אבודה ילכו השניה לים המלח ומיהו לקמן בסוף הסוגיא משני הכי מילתא דפסיקא נקט · לשון התוס': ב] ורבנן סברי לאו כאבוד דמי' גליון ומתניתין הכי פירושא אחד מהן תיקרב והשניה ואפילו אינה אבודה תמות דמפריש לאבוד כאבוד דמי ואפי' בתרא ריעותא וחכמים אומרים כו' אלא בנמצאת לאחר כפרה אבל קודם רועה דהיא שלא אבודה וכן כל מתניתין מפרש כדפרשינן לפי' רב הונא' הר"י ז"ל: ג] כרבי אין רישא רבנן וסיפא רבי כו' שתיהן עומדות תמימות אחת כו': ד] ורבנן ל"א תניא לרב הונא אמר רב הכל מודים כו' מתה בין כי נתכפר באבודה בין נתכפר בשאינה אבודה והויא חטאת דרישא מתה איכא למימר מאי הקריב הקריב לשחיטה מדעתו ואח"כ נמצאת חטאת האבודה ונתכפר בה הראשונה והקריב מדעתו תמות ואיכא נתכפר בשאינה אבודה דרישא

[illegible]

כג א מיי' פ"ד מהלכות פסה"מ הלכה ה:
כד ב מיי' פ"ב מהלכות שקלים הלכה ג:
כה ג מיי' שם ופ"ה מהלכות פסה"מ הלכה ט:
וברין שגיה נ"ק

מאי לאו אפי' רבנן? לא, רבי היא. תנן: המפריש חטאת ואבדה והקריב אחרת תחתיה תמות. טעמא דקריבה, הא לא הקריבה תרעה. ל"ש מתכפר באבודה, לא שנא מתכפר בשאינה אבודה, לא שנא משך ולא שנא לא משך. תיובתא דתרוייהו. מילתא דפסיקא ליה קתני, מילתא דלא פסיקא ליה לא קתני. תנן: המפריש מעות לחטאת ואבדו והפריש אחרים תחתיהם ואח"כ נמצאו המעות הראשונות יביא מאלו ומאלו חטאת והשאר יפלו לנדבה. טעמא דמתכפר מאלו ומאלו, הא מאחר יוליכם לים המלח. לא שנא מתכפר באבודה ולא שנא מתכפר בשאינה אבודה, ולא שנא משך ולא שנא לא משך. תיובתא דתרוייהו. הכא נמי מילתא דפסיקא ליה קתני ומילתא דלא פסיקא ליה לא קתני. א"ר אמי: המפריש שני צבורי מעות לאחריות מתכפר באחד מהן ושני יפלו לנדבה. אליבא דמאן? אילימא אליבא דרבי פשיטא דיפלו לנדבה, ע"כ לא קאמר רבי אלא במפריש לאבוד אבל לאחריות מודה. ואלא אליבא דרבנן פשיטא (ליה) דיפלו לנדבה, קו': השתא מפריש לאיבוד אמור רבנן לאו כאיבוד דמי, לאחריות מיבעיא? ואלא אליבא דר"ש, איצטריכא ליה, מהו דתימא לית ליה לר"ש נדבה, קמ"ל דאית ליה נדבה. ומי מצית אמרת דלית ליה נדבה לר"ש? והתני': שלשה עשר שופרות היו במקדש והיה כתוב עליהן: תיקלין חדתין ועתיקין, קינין וגוזלי עולה, עצים ולבונה וזהב לכפרת. וששה לנדבה. ותני עלה: ששה לנדבה לעולה הבאה מן המותרות שאין עורה לכהנים, דברי רבי יהודה. אמר לו רבי נחמיה ואמרי לה ר"ש: א"כ בטלה מדרשו של יהוידע הכהן. דתניא: זה מדרש דרש יהוידע הכהן: אשם הוא, אשם אשם לה' כולו להביא כל דבר הבא ממותר חטאות ואשמות ליקח בדמיו עולות, הבשר לשם ועורות לכהנים. אלמא אית ליה נדבה לרבי שמעון. איצטריך, סלקא דעתך אמינא כי אית ליה נדבה לר"ש בתר סידרא

א) יומא כב: שקלים פ"ו משנה ה ב) [מנחות קז: קין] ג) נ"ל דתנן ד) [שקלים פ"ו מ"ו ע"ש וזבחים קג: ע"ש] ה) נ"ל ותני

ביום הוא צריך להתכפר באחת מהן ואינו יכול להמתין עבודת היום אבל לרבי אבא דאמר אליבא דרבנן דמפריש לאבוד לאו כאבוד ואם נתכפר באבודה שאינה אבודה רועה פריך שפיר דהא הכא דנתכפר בראשון ואפילו הכי דיחיד תמות אלמא מפריש לאבוד כאבוד דמי אבל לרב הונא לא פריך מידי מסורת הש"ס דאיכא למימר דהוי כי משך אחת מהן בלא המלכה *בדין שגיה למיתה אולא ביחיד ואפילו לרבנן:

הא מאחר מהן יוליכם לים המלח כו' · תיובתא דתרוייהו תימה דלעיל פריך מינה וקאמר הניחא לרב הונא ולרבי אבא נמי משני לה כרבי והכא פריך מינה לתרוייהו וי"ל דלית ליה הש"ס כסוגיא דלעיל אלא מסתברא ליה למקשה דהכא דאתיא נמי כרבנן ומיירי בכל ענין וכן דרך הש"ס להפך קושייתו בכל ענין פעמים ככה ופעמים ככה: **המפריש** שני צבורי מעות לאחריות כו' · אי אליבא דרבי פשיטא ולקמן גבי מפריש שתי חטאות לאחריות מוקי לה כרבי ולא פריך פשיטא די"ל לחלק בין מפריש מעות לאחריות למפריש בהמות לאחריות דהא קמן לרבי שמעון נמי דלמר גבי בהמות דמתה גבי צבורי מעות מודה דמתכפר באחת מהן והשני רועה: **וששה** לנדבה · בפרק בתרא דמנחות (דף קז:) פליגי בה אמוראי הני ששה כנגד מי חזקיה אמר כנגד ששה בתי אבות שיהיה להם שלום זה כנגד זה לפיכך תיקנו ששה כנגד ו' ימי החול שיהא לכל בית אב ליומו וזעירי אמר כנגד פר ועגל וכבש איל גדי ושעיר וכל כך למה (כדי) שלא היו רוצין לעשות ממותר דמי הפר אלא לפר בלבד וכן לכל אחד ואע"ג דאיכא כד [מ"ד] בפ"ק דשבועות (דף יב:) א) מקיצים בעולת העוף הני מילי דיעבד אבל לכתחילה לא דטוב לעשות מהן למה שהופרשו תחילה:

א) דמקיצין · נ"ק ולהלך

אפי' לאו רבנן היא · וש"מ כאבודה דמי דנתכפר בראשון חבירו של אבוד, וזה שלא נאבד, לא הוא ולא חבירו אלא [ג"ל הואי] [ואיבעי לזמנה] אזלי למיתה אי הוו דיחיד אלמא טעמייהו דרבנן לאו משום הכי הוא יד]: **דתרוייהו** · דרב הונא ודרבי אבא: **מילתא דפסיקא ליה קתני** · כלומר לא תימא הא לא הקריב רועה דזימנין דרועה וזימנין דמתה כגון לרב הונא משך ושוב הקריב אפילו האבודה, שאינה אבודה מתה אם לא נמלך רועה, ולרבי אבא בין משך בין נמלך אם נתכפר בשאינה אבודה, אבודה מתה, ואם באבודה נתכפר זו רועה, והאי דקתני הקריב קודם מציאת הראשונה משום דהא פסיקא ליה דמתה ואין חילוק בדבר ומשום הכי לא תנא נמצאת קודם כפרה מתה ועקמא לרב הונא כדלא נמלך ולרבי אבא בנתכפר בשאינה אבודה משום דהיכא דנמצאת קודם כפרה מילתא דלא פסיקא היא דבעי לשווי חילוק אי זו רועה ואי זו מתה · ל"א הא נמצאת מעיקרא תרעה הגיחא דקריב האבודה כו' והיינו הך אלא שלשון ירושלמי הוא: (א) **וניתני נמצאת מעיקרא** · כלומר ניתני נמצא מעיקרא א) ואחר כך טו] תמות ועקמה לדרב הונא בנמשך ולר' אבא בנתכפר בשאינה אבודה ומשני מילתא דפסיקא ליה קתני כו': טז] **הא מאחד מינייהו יוליך השני לים המלח כו'** · [ב] וקס"ד דדברי הכל היא אלמא טעמייהו דרבנן לאו בהכי הוא: **הכא נמי מילתא דפסיקא ליה כו'** · כלומר לא תימא הא מחד מינייהו ילכו לים המלח דזימנין אזלי לים המלח וזימנין לנדבה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה והאי דתנא מאלו [ג] (נ) יז] ולא תנא יביא מאחד מהן משום דמילתא דפסיקא ליה קתני דהאי ודאי תקנתא גמורה היא בלא שום חילוק אבל אי תנא יביא מאחד מהן בעי לחלוק בין משך ללא משך לרב הונא, ולרבי אבא בין אבודין לשאינן אבודין: **לאחריות** · שאם יאבד אחד מהן יתכפר בחבירו: **אליבא דר' שמעון** · דאמר באידך פירקין דלעיל (דף טו:) חמש חטאות מתות ולית ליה רועה לגמרי שיפלו דמיס לנדבה: **מהו דתימא לית ליה לר"ש נדבה** · גבי חטאת דכי היכי דלית ליה גבי בהמות לית ליה נמי גבי מעות קא משמע לן: **תקלין חדתין** · מי שלא הביא שקלו בחדר מביאו כל השנה ונותנו בתוכו שופר וכשיגיע אחד מן השלשה פרקים שתורמין את הלשכה נותנן בלשכה ונתרם עם שאר כסף שבלשכה: **ועתיקין כתוב בו עתיקין** · מי שלא הביא שקלו אשתקד מביאו לשנה הבאה ונותנו שם והן עושין מהן חומת העיר ומגדלותיה וכל צרכי העיר שהרי ממותר שירי הלשכה ג) לבד נעשה כאותה שפינו (שקלים פ"ד מ"ב) מותר שירי הלשכה ממנה היו עושין חומות העיר יח] כו' והאי מותר הוא שאינו היה שם היה נשאר: **קינין** · יט] מי שהיה מחוסר כפרה כגון זב וזבה ויולדת ומצורע שהן מביאין קן, מביא מעות ונותן שם ואוכל בקדשים לערב בחזקת שהוקרבה כפרתו שאין בית דין של כהנים עומדין משם עד שיכלו כל המעות שבתוכו שופר כדי שלא יהא מחוסר כפרה בקדשים: **גוזלי עולה** · ברביעי כתוב כן והמתנדב [ד] בני יונה לנדבת עולת העוף מביא מעות ונותן בו: **עצים** · בחמישית כתוב עצים שהמתנדב עצים למערכה מביא מעות ונותן לתוכו: **לבונה** · בששי כתוב לבונה שהמתנדב לבונה מטיל מעות לתוכו: **וזהב לכפורת** · המתנדב כ] ג) לכלי שרת מביא ונותן בו · ל"א וזהב לכפורת המתנדב כלי שרת מביא ונותן · כא] כפורת היינו מזרק (א) כתיב כפורי זהב וגו' כב] ומש"ה נראה לי שהוא עיקר משום דקדשי בדק הבית לא היו באין למקדש אלא ליד הגזבר: **וששה שופרות היו לנדבת צבור** · הבאה מן המותרות דחטאות ואשמות וכל הנך דאמרינן יפלו דמיו לנדבה ובפרק בתרא דמנחות (דף קז:) מפרש הני ששה כנגד מי: **שאין עורה לכהנים** · אלא חוזרין ומוכרין אותו ולוקחין בהמות לעולה לקיץ המזבח: **בתר סידרא** · וכגון הפריש כג] (שתי צבורי) מעות לחטאתו והוזלו הטלאים ונותרו מן המעות:

א) נ"א ואח"כ ועיין נ"ק ב) לבד כאותה נ"ק ג) נ"א לכפורת ונירסת נ"ק זהב לכלי

אבל

המפריש ממש קאמר אלא והקריב אחרת תחתיה [לשחיטה מרעתו (ולא הקריב ממש ותמות חשנית) [ולא שהמה עד שנמצאת המאתו האבודה ונתכפר באבודה מרעתו · הראשונה תמות דקתני אתויא ראשונה קאמר דהקריב לשחיטה קודם שנמצאת האבודה להכי קרי ליה ראשונה ותמות משום] דמשך אחת מתן מרעתו איכא למימר דאפי' רישא רבי חיא וליכא למידק מינה טעמא משום דהקריב דלאו הקריב ממש הוא אלא הקריב לשחיטה · אלא לר' אבא אמר רב דאמר הכל מודים שאם נתכפר כו' לא מיתוקמא סיפא כדדייקינן מינה דילכו לים המלח כלל כרבנן אלא (כר') [לר'] דאמר המפריש לאבוד כאבוד דמי רישא כרבנן וסיפא כר' אין ומאי קמ"ל כו': גופא אמר רב הונא אמר רב הכל מודין שאם משך אחת מהן והקריב מרעתו שהשניה מתה · דקנסינן ליה הואיל ועבר מרעתו על מה נחלקו על הבא לימלך איזו יקריב דר' סבר לא עשו תקנה בקדשים דלא איכפת לן בתהיא דמתה אלא אמרינן ליה לך התכפר בשאינה אבודה דלא איתיליד ביה ריעותא ואבודה מתה דאיתיליד ביה ריעותא ורבנן [סברי עשו תקנה בקדשים כי היכי דלא תמות ואמרינן ליה לך התכפר באבוד כו']: והכי נחלקו במתניתין בבא לימלך כר' דאמר דתמות סבירא ליה דאע"ג דבשעת הפרשה אבודה ולא בשעת כפרה אפי' הכי תמות אע"ג דבא לימלך ורבנן סברי אם בא לימלך לעולם אין מתה השניה ולא משכחת לה דמתה אלא תהיא דנמצאת לאחר כפרה (דהא) [דהתיא] נתכפר בשאינה אבודה תשתייר האבודה הלכך מתה (אלא) [אבל] הבא לימלך לעולם לא מתה חשנית משום דאמרינן ליה לך התכפר באבודה משום דעשו תקנה בקדשים: יאכלו מה ת"ל דכתיב בחצר אהל מועד יאכלוה מה ת"ל דכתיב והנותרת מן המנחה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל במקום קדוש בחצר אהל מועד ולא היה צ"ל יאכלו ולא יאכלוה · אלא יאכלו מה ת"ל שאם היתה מועטת שאם לא היה לו [לכהן] ליכל אלא מעט מן מנחות אוכלין עמה חולין או תרומה כדי שתהא נאכלת מן השבע כדי שיהא באכילתה שביעה וה' דיאכלוה מה ת"ל שאם היתה לו מן המנחות הרבה אין אוכלין [עמה חולין

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה וניתני · נ"ב זהו לגי' ירושלמי:
(ב) ד"ה הכא נמי וכו' מאלו ואלו ולא תנא:

שיטה מקובצת
א] טעמא דהקריב ואח"כ נמצאת הראשונה תמות הא נמצאת מעיקרא תרעה כו': ב] דפסיקא ס"א דפשיטא: ג] קתני ל"א הא נמצאת מעיקרא רועה הניחא אי הקריב אבודה דשאין אבודה רועה אלא אי הקריב שאינה אבודה ונשתיירה האבודה אמאי רועה קסבר כי קתני דהקריב אבודה רועה אי הכי מאי איריא דתני הקריב ואח"כ נמצאת ומתה ניתני נמצאת מעיקרא תהיא דלא פסיקא ליה לא תני הקריב ואח"כ נמצאת דפסיקא ליה תני: ד] המשה הראשונה יביא: ה] הא הביא מאחד מהן יוליכם: ו] עי' בהשמטות בסוף המסכת: ז] תיבת ליה נמחק: ח] מיבעיא ל"א אילימא אליבא דרבנן השתא יש לומר אבודה בשעת הפרשה רועה שני צבורי מעות לא כ"ש אלא לרבי ע"כ לא קאמר רבי אלא אבודה בשעת הפרשה אבל שני צבורי מעות לא: ט] במקדש וכתוב תיבת והיה נמחק: י] עי' בהשמטות בסוף המסכת: יא] הוא אשם אשם לה' להביא: יב] ואשמות ילקח בדמיו: יג] חבירו אלא הופרש לאיבוד אולי: יד] הוא ואליבא דמ"ד בע"ח נידחין לא מצי פריך דהא איתא בשני שבות שני מתכפר ואע"ג דהפריש לאיבוד דהשני שבות ראשון נדחה במיתת חבירו: טו] כך נתכפרו תמות: טז] עי' בהשמטות בסוף המסכת: יז] מאלו ומאלו ולא: יח] תיבת וכו' נמחק: יט] קינין בשלישית כתב[ו] המתנדב לכפורת כלים המצופין זהב לצורך בדק הבית מביא ונותן בהכא] ונותן בו כפורת: כב] וגו' ולשון שני נראה לי תיבות ומש"ה נמחק: כג] תיבות שתי צבורי נמחק: כד] דאיכא מ"ד בפ"ק:

אבל בתרי סדרי לא, קמ"ל. אמר ר' הושעיא המפריש שתי חטאות לאחריות מתכפר באחת מהן וחבירתה רועה אליבא דמאן אילימא אליבא דרבנן השתא המפריש לאיבוד אמרי רבנן לאו כאיבוד דמי, לאחריות מיבעיא, אלא אליבא דר"ש האמר ר"ש חמש חטאות מתות אלא אליבא דרבי, כי אמר רבי באיבוד אבל באחריות לא הגנ' המפריש חטאת והרי היא בעלת מום מוכרה ומביא אחרת תחתיה ר"א בר"ש אומר אם קרבה שניה קודם שנשחטה ראשונה תמות שכבר כיפרו בעליה קא ס"ד דר' אלעזר בר"ש כרבי סבירא ליה ואפילו באחריות נמי, לא, דלמא ר"א בר"ש כאבוה סבירא ליה דאמר חמש חטאות מתות תנן לפי שאין חטאת צבור מתה הא דיחיד מתה ואמר רב בעלי חיין אינן נידחין כשהוא מתכפר בשני שבזוג ראשון מתכפר ואידך הוה ליה אחריות וקתני דיחיד מתה רב לטעמיה דאמר מצוה בראשון. תני רב שימי בר זירי קמיה דרב פפא אבדה בשעת הפרשה לרבי מתה לרבנן תרעה אבדה בשעת כפרה לרבנן מתה לרבי רועה קל וחומר ומה אבודה בשעת הפרשה דאמרי רבנן רועה אמר רבי מתה אבודה בשעת כפרה דלרבנן מתה לרבי לא כ"ש אלא תני הכי אבודה בשעת הפרשה לרבי מתה לרבנן רועה בשעת כפרה דברי הכל מתה: רבי אלעזר בר"ש אומר וכו': תנו רבנן אין מרגילין ביום טוב, כיוצא בו אין מרגילין בבכור ולא בפסולי המוקדשין בשלמא ביו"ט דקא טרח טירחא דלא חזי ליה, אלא בכור מאן תנא אמר רב חסדא בית שמאי היא דאמר בכור בקדושתיה קאי דתנן ב"ש אומר לא ימנה ישראל עם הכהן על הבכור פסולי המוקדשין מאן תנא אמר רב חסדא ר' אלעזר בר"ש היא דתניא היו לפניו שתי חטאות אחת תמימה ואחת בעלת מום, תמימה תקרב, בעלת מום תפדה, נשחטה בעלת מום עד שלא נזרק דמה של תמימה מותרת משנזרק דמה של תמימה אסורה, רבי אלעזר בר"ש אומר אפילו בשר בעלת מום בקדירה ונזרק דמה של תמימה יוצא לבית השריפה ורב חסדא לוקמה אידי ואידי כב"ש דלמא כי אמרי ב"ש בבכור דקדושתיה מרחם אבל פסולי המוקדשין לא, ולוקמא אידי ואידי כר"א בר"ש דלמא כי אמר ר"א ברבי שמעון בפסולי [מוקדשין] דאלימי למיתפס פדיונן אבל בבכור לא, ור"א בר"ש לית ליה הא דתנן כל פסולי המוקדשין נשחטין באיטליז ונמכרין באיטליז ונשקלין בליטרא אלמא כיון דשרית ליה טפי וזבין. אמר רב מרי בריה דרב כהנא מה שמשביח בעור פוגם בבשר (אמרי) במערבא משמיה דרבי אבין מפני שנראה כעובד עבודה בקדשים רבי יוסי בר אבין אמר גזירה שמא יגדל מהם עדרים:

הדרן עלך ולד חטאת

רש"י

אבל בתרי סדרי · כגון הפריש שני לבורי מעות לאחריות ונתכפר בא' דדחי להו לחייב אימא לית ליה: **קמ"ל** · ר' אמי: **חמש חטאות מתות** · בכל ענין שהן והך חדא מינייהו היא שכיפרו בעליה: **כרבי סבירא ליה** · דאמר אבודה בשעת הפרשה מתה משום כפרו בעליה [באחרת] וכי מפריש שניה לאחריות כמיין) כפרו הבעלים באחרת והיא מתה [ד] לשון זה פשוט: **כרבי סבירא ליה דמחמיר ואמר מפריש לאבוד כאבוד דמי** · וש"מ דאפילו היכא דליכא אבוד כגון הכא דלא אבדה הראשונה אלא באחריות שכשהוממה הראשונה הפריש יח) אותה (הכי) ואפ"ה מתה: **כאבוה סבירא ליה** · דאמר חמש חטאות מתות בכל ענין שהן: **לפי שאין חטאת צבור מתה** · אשעירי יוה"כ (ג) קאי: **בעלי חיים אינן נדחין** · ולא נדחה הראשון במיתת חבירו וכשהוא מתכפר אם ירצה יתכפר בשני שבזוג ראשון ואידך בתרא כמפרישו לאחריות כלו' שלא הופרש תחת אבוד שהרי לא מת מזוג ראשון אלא שעיר של עזאזל ולא של שם ואפ"ה מתה וקשיא לר' הושעיא: **רב סבר לה כרבי יוסי דאמר מצוה בראשון** · דקתני גבי פסחים הפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו ונמצא הראשון איזה שירצה יקריב ר' יוסי אומר מצוה בראשון ורב סבר לה כוותיה וכיון דמצוה בראשון הוה ליה מפריש לאיבוד יט) (ד) דתחלת הפרשתו של שני לא היתה לשם (הקדש) אלא (לשם) כדי שיאבד וילך למיתה הואיל דס"ל מצוה בראשון אבל גבי שתי חטאות לאחריות כיון דאי הוה בעי כ) מתכפר בהאי "דשייך) ליכא למימר תחלת הפרשה לאיבוד: **אין מרגילין** [ח](בבכור) · כדרך שמתחילין להפשיט העור דרך הרגלים (והופכו) שלם לצורך נפחים או לצורך דבש (ה) (שחיטו) רוצה להפשיטו שלם כאשמפשיטו בסכין דרך בטנו מגרוט עד זנבו: **לא בפסולי המוקדשין** · שנפדו ושחטן: **לא ימנה ישראל עם הכהן** · לאכול עם הכהן בשר בכור בעל מום ששחטו כהן אלמא אף על גב דהומם בקדושתיה קאי, הלכך אין מרגילין בו דדמי בעבודה בקדשים וכעובדין דחולין: **בעלת מום תפדה** · (ו) קודם כב] הפרשת השניה והך שתי חטאות לשם חטאת אחד הופרשו שנפל מום בראשונה והפריש שניה תחתיה: **נשחטה בעלת מום** · (ז) לאחר פדיונה: **אסורה** · דהואי חטאת שכיפרו בעליה: **יוצא לבית השריפה** · את בשר הבעלת מום אלמא אע"ג דאיפריק ואישתחיט, בקדושתה קיימא וחטאת שכיפרו הבעלים מיקריא כג] הלכך גבי הרגלה נמי אע"ג דאיפריק ואישתחיט בקדושתה קיימא: **אידי ואידי כבית שמאי** · *)דודאי כי היכי דמחמרי ב"ש בבכור מחמרי נמי בשאר פסולי המוקדשין מ"ט דאוקים רישא כב"ש וסיפא כרבי (ח) כד] [אלעזר ברבי שמעון]: **בכור אין לו פדיון** · כה] דכתיב (במדבר יח) לא תפדה ואם פדאו אינו תופס פדיונו בקדושתו: **נשחטין באיטליז** · אלמא לאו בקדושתייהו קיימי מכי איפריק ואישתחיט: **אלמא כיון דשריא ליה** · למוכרו באיטליז טפי ופריק ליה מיד הקדש ביוקר הואיל וסופו למוכרו יפה, גבי הרגלה נמי לישתרי ליה להרגיל דכיון דידע בשעת פדיון דפסולי המוקדשין דסופו להרגיל ולמכור העור בדמים יקרים, טפי ופריק ליה מיד הקדש: **מה שמשביח בעור פוגם בבשר** · מה שמשתכר בדמי העור פוגם בדמי הבשר ואין כאן ריוח לפי שמתירא לחתוך העור ותוחך הבשר ושוב אינה יפה לימכר: **שנראה כעובד בקדשים** · שעושה מפוח על הבהמה בשדה מחובר ועבודה ממש ודאי לא הוי דאין עבודה לאחר מיתה אבל נראה כעבודה: **גוזר שמא יגדל מהן** · מפסולי המוקדשין: **עדרים עדרים** · דאי שרית ליה להרגיל משהי להו ולא שחיט עד שיזדמנו לו נפחים ואתי לידי תקלת גיזה ועבודה ופסולי המוקדשין אסורין בגיזה ועבודה אפילו לאחר פדיונן: הדרן עלך ולד חטאת

*)דס"ד כי סיכא · נ"ק

תוספות

ואידך הוה ליה לאחריות וקתני הא דיחיד מתה · וא"ת לעיל פריך *מהא דר' אבא דחשיב ליה כמפריש לאיבוד והכא חשיב ליה כמפריש לאחריות וי"ל דמשתמע ליה השתא כיון דבשעה שמפריש השני היה יודע שלא יתכפר בו אלא בשני שבזוג ראשון ה"ל באחריות ולא דמי להפריש לאיבוד דלעיל דהתם היה סובר דהראשון נאבד ומתכפר בזה שמפריש עתה והוה ליה כמפריש לאיבוד ולא הוי באחריות אבל הכא שהיה יודע בשעת הפרשת השני שיתכפר בראשון הוה ליה כמו אחריות ואפ"ה קאמר דיחיד מתה וקשה לרבי אושעיא דאמר מפריש שתי חטאות לאחריות מתכפר באחת מהן והשני רועה ומשני רב לטעמיה דאמר מצוה בראשון ומטעם שהופרש הופרש לאיבוד ואין זה אחריות ולכך מתה והא דמדמי ליה לעיל למפריש לאיבוד היינו מטעם דמצותו בראשון או שמא יש לפרש דס"ל הכא כרב הונא דאמר לעיל אינה אבודה אינה מתה לא לרבי ולא לרבנן ומשום הכי פריך מינה דהיה סבור שהוא כמפריש לאחריות: **רבי** אלעזר בר' שמעון אומר אפילו בשר בעלת מום בקדירה כו' · וא"ת מ"ש הכא ממתני' דאמרי רבנן בההיא דמתני' דאפילו נזרק דמה דשניה בעוד ראשונה בעלת מום קיימא אין לה דין מיתה והכא אמר דאם נשחטה בעלת מום משנזרק דם תמימה אסורה ולר' אלעזר בר' שמעון אפילו בשר בקדירה כשנזרק דמה של תמימה תלא לבית השריפה ובמתני' קאמר דאם נשחטה בעלת מוםקודם זריקת דמה של תמימה דכשרה ויש לחלק דבההיא דמתני' כיון דהיתה כבר בעלת מום קודם הפרשה של זו אין עליה קדושה כל כך אבל הכא שכא דהופרשו לאחריות ונראו שניהם להקריב *עליה קדושה יותר:

הדרן עלך ולד חטאת

כיצד *מערימין על הבכור? מבכרת שהיתה מעוברת [א] אומר "מה שבמעיה של זו אם זכר עולה" ילדה זכר יקרב עולה "ואם נקבה זבחי שלמים" ילדה נקבה תקרב שלמים, "אם זכר עולה, ואם נקבה זבחי שלמים" ילדה זכר ונקבה, הזכר יקרב עולה והנקבה תקרב שלמים, ילדה שני זכרים [ב] אחד מהם יקרב עולה והשני ימכר לחייבי עולה ודמיו חולין, ילדה שתי נקבות אחת מהם תקרב שלמים והשניה תימכר לחייבי שלמים ודמיה חולין *ילדה טומטום ואנדרוגינוס רשב"ג אומר אין קדושה חלה עליהן: **גמ'** אמר רב יהודה מותר להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם תנן [ג] ואומר אדם מה שבמעיה של זו עולה עולה אין שלמים לא [ד] [ואת] אמרת דמצית מפקעת ליה מקדושתה? אמר לך רב יהודה ה"מ בזמן שבית המקדש קיים כי קאמינא אנא בזמן הזה דלא חזי להקרבה, אי בזמן הזה מאי למימרא? מהו דתימא נגזר דלמא נפיק רוב דאשו וקשדי ביה מומא, ואימא הכי נמי? אפילו הכי הא עדיפא [ה] (יתירא) מראתי ביה לידי גיזה ועבודה: אם נקבה זבחי שלמים: נקבה מי קא קדשה בבכורה? סיפא אתיא לבהמה דהקדש [ו]: ילדה שני זכרים כו': אמרי אי בהמה דהקדש היאך דאקדיש עולה [ז] *ליהדר עולה אידך נהוי בקדושתיה דאימיה? סיפא אתאן לבהמת חולין [ח]: ילדה טומטום ואנדרוגינוס כו': אמאי

אמאי אין קדושה חלה עליהן קסבר רשב"ג ולדות קדשים בהווייתן הן קדושין דאי ס"ד ממעי אמן הן קדושין אמאי אין קדושה חלה עליהן הא תפסינהו קדושה דאימייהו אלא ש"מ ולדי קדשים בהווייתן הן קדושים והאי תנא סבר ולדי קדשים ממעי אמן הן קדושים דת"ר אילו (לא) נאמר בכור לא יקדיש הייתי אומר בכור לא יקדיש הקדישות ת"ל איש אותו אותו אי אתה מקדיש אבל מקדיש אדם בכור הקדישות ועדיין אני אומר הוא לא יקדיש אבל יקדישוהו אחרים ת"ל בבהמה בבהמה עסקתי יכול לא יקדישנו בבטן ת"ל אשר יבוכר לה' משיבוכר לה' אי אתה מקדיש אבל אתה מקדיש בבטן יכול אף ולדי כל הקדשים כן ת"ל אך חלק אלמא ס"ל ולדי קדשים ממעי אמן הן קדושין: וא"ל רב עמרם לרב ששת אמר על הבכור עם יציאת רובו עולה: עולה הוי או בכור הוי עולה הוי דכל פורתא ופורתא דקא נפיק הוא כליל או בכור הוי דכל פורתא ופורתא דקא נפיק במילתיה הוא ל"צ שכן קדושה חיילא עליה או דלמא בכור הוי שכן קדושתו מרחם א"ל מאי תיבעי לך היינו דבעי אילפא: אמר על הלקט עם נשירת רובו יהא הפקר לקט הוי או הפקר הוי לקט הוי שכן קדושתו בידי שמים או דלמא הפקר הוי שכן זוכין בו עניים ועשירים ואמר אביי מאי תיבעי ליה דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעים:

מתני' האומר ולדה של זו עולה והיא שלמים דבריו קיימים היא שלמים וולדה עולה הרי זה ולד (זבח) שלמים דברי ר"מ א"ר יוסי אם לכן נתכוין תחלה הואיל ואי אפשר לקרות שני שמות באחת דבריו קיימין ואם משאמר הרי זו שלמים נמלך ואמר ולדה עולה הרי זו וולדה שלמים:

גמ' א"ר יוחנן הפריש חטאת מעוברת וילדה רצה בה מתכפר רצה בולדה מתכפר מ"ט קסבר ר' יוחנן אם שיירו משוייר ועובר לאו ירך אמו הוא דהוה ליה כמפריש שתי חטאות לאחריות רצה בה מתכפר רצה מתכפר בחבירתה מותיב רבי אלעזר היא שלמים וולדה עולה הרי זה ולד שלמים ואי סלקא דעתך שיירו משוייר הרי זה ולד שלמים הרי זו שלמים בעי מיתנא אמר רב טבלא בר מינה דההיא הא אמר רב לתנא תני הרי זו שלמים מיתיבי האומר לשפחתו הרי את שפחה וולדך בן חורין אם היתה מעוברת זכתה לו ואי אמרת בשלמא אם שיירו אינו משוייר ועובר ירך אמו משה זכתה לו והוי ליה כמשחרר חצי עבדו ומני ר' מאיר היא כדתניא

א) [ענין ר"מ ורבי יוסי עיין נמי בנדרים ט.] ב) יבמות עח. [לעיל י' מנחות פא.] ג) [פסחים נו: ע"ש יומא סב. ע"ש לעיל כד. ע"ש מנחות ס. ע"ש]

תורה אור: איש אותו (ויקרא כז) · אשר יבוכר לה' (שם)

רש"י

אין קדושה חלה עליהן · ואפי' אמלעיתא נמי קאי דהאי ולדות קדשים ואפי' קדושת אמן אינה חלה עליהן דהא סתם 'אין קדושה' קאמר: בהווייתן. כשהן עולין והלכך אין שום קדושה חלה עליהן,כב]: הא תפסינהו קדושה אמן. משעת התחלת יצירתה כל פרתא ופרתא קדיש: אלא ש"מ. [ד] כג] וכולה מתני' ר"ש היא: אילו כד] (לא) נאמר כו'. אהאי קרא קאי (ויקרא כז) אך בכור אשר יבכר לה' בבהמה לא יקדיש איש אותו: אילו נאמר בכור אשר יבוכר לא יקדיש · ולא כתיב 'איש אותו' ולא כתיב 'בבהמה' הייתי אומר בכור אדם לא יקדיש שום דבר להקדש: ת"ל אותו. מדקאמר 'אותו' משמע דאבכור בהמה נמי כה] קאמר וה"ק אך בכור אדם אשר יבוכר (בבטן) בבהמה לא יקדיש אותו, אותו אינו מקדיש, בכור אדם לא יקדיש בכור בהמה אבל מקדיש הוא שאר ט] קדשים, ואכתי לא איצטריך 'בבהמה', והך דרשא אתי דקאמרינן יכול לא יקדיש הוא, בכור אדם לא יקדיש כו] אותו בכור בהמה אבל יקדישו אותו אחרים, שאר בני אדם שאינם בכורות יקדישו בכור בהמה לקדושה אחרת: ת"ל בבהמה. דלא איצטריך ולמאי (א) כח] [א] ולאתויי, לגלויי עליה דקרא דלאו בבכור אדם מישתעי: בבהמה עסקתי. בבכור בהמה דברתי כאן שלא יקדישנו שום אדם לקדושה אחרת ולא דברתי כאן בבכור אדם כלום: בבטן. שאפי' בעודו בבטן לא יוכל להקדישו לקדושה אחרת: משיבוכר. משיקדש ברחם אבל בבטן [ג] חול הוא: יכול אף ולד כל הקדשים כן. שיהא מותר לשנותו לקדושה אחרת בעודו בבטן: ת"ל אך בכור. 'אך' חלק, דבכור התרתי לך להקדיש קודם שיבכר אבל לא שאר קדשים בבטן דכיון דאמו קדושה כל פרתא ופורתא דמיתברי ביה מיתפיס בקדושה. [ג] כט] וולדות קדשים במעי אמן הן קדושות ולית ליה כתנא דמתני' ל]: אמר על הבכור. בעודו בבטן עם יציאת רובו דבעיא למיחל עליה קדושת בכור (נ) (הא) היא שעתא לא], ליחול עליה קדושת עולה ולא קודם דהשתא הוו תרתין קדושות למיחל בהדדי הי מינייהו תגבר וקדמא למיחל ודחי לחבירתה: עולה הוי. שהן כליל: או בכור הוי. שכן קדושת בכור חלה על כל הבכורות דעלמא מרחם: עם נשירת רובו. דבעי למהוי לקט (ג) לג] לעני הפקר. אפילו לעשירים: ה"ג מינייהו חייל עליה נג] (קדושה) דודאי פשיטא לן אי אפקריה מקמי הכי לכל האתוה דלא מחייב בלקט, נג] אלא כל שהוא אוכל ונשמר: ואמר אביי. מאי תיבעי ליה נד] [ד] (לא) ודאי הואיל ובהדי הדדי אתו למיחל דברי הרב ודברי תלמיד ודאי דברי הרב קודמין והקדשה בריך הוא עבדיה לקנו: ה"ג דברי. הרב קודמין (ד) נה] [ה] כל כך (בכור הוא): מתני' האומר. על נו] ולדה של (בהמה) מעוברת: ולדה נז] עולה והיא שלמים דבריו קיימין. שהרי קדושת הולד קדמה: אבל אם אמר היא שלמים. ברישא, נח] [ו] (והאם) ולכל דאית בה אקדיש ותציב ולד למקדיש באנפי נפשיה והוי כמקדיש שתי בהמות לשלמים נט] וכי הדר אמר ולדה עולה הוי הולד שלמים והכא לא שייך למימר בהווייתן (ה) ובמעי אמן דכי אמרינן בהווייתן, ס] ולא במעי אמן הני מילי בהקדישה ולבסוף נתעברה דהיא לא אתפסיה לעובר שום קדושה, אלא מקדושתא דאימיה קא קדיש אבל במקדיש מעוברת חשיב עובר לקטלי קדושה סא] ורבי מאיר אית ליה תפס [ו] לשון ראשון: (ואע"ג) שמתחלה כשאמר היא שלמים סב] לא נתכוין לולדה: הואיל ואי אפשר לקרות ב' שמות כאחד. שאין הפה יכול לדבר שני דברים כאחד: דבריו קיימין. דאף בגמר דבריו אדם נתפס סג] הואיל ומתחלה כשאמר היא שלמים לא נתכוין לולדה: גמ' רצה בולדה מתכפר. דכי אמרינן ולד חטאת למיתה אזיל הני מילי בהקדישה ולבסוף נתעברה אבל הקדישה מעוברת חשיב עובר לקטלי קדושה באנפי נפשיה מד] מכח אמו והוי כמפריש שתי חטאות לאחריות דמתכפר באיזו שירצה: אם שיירו. ולד שאמר ולדה חולין והיא חטאת משייר והויא חולין וכיון דאי בעי לא קדיש אלמא לאו ירך אמו הוא, כי לא משייר ליה נמי לאו ירך אמו הוא ומחמת עצמו קדוש ולא מחמת אמו ולא הוי ולד חטאת: הרי זה ולד שלמים. אלמא מדקרייה ולד שלמים דמכח אימיה נחתא ליה קדושה ולא מחמת נפשיה וגבי חטאת נמי ולד חטאת מיקרי ואזיל למיתה מה] דאי ס"ד אם שייר משוייר דחשיב כבהמה באנפי נפשה וכי לא שיירו מתמתיה הוא דקדיש הרי הולד עצמו שלמים איבעי מו] למיתני: בר מינה דההיא. מההיא לא תיקשי דשבשתא היא [ח] דתניא ולד הרי זה מז] שלמים: וזכתה לו. ויצא הולד לחירות:

המשחרר

תוספות

אמר על הבכור עם יציאת רובו יהא עולה · ודוקא עם יציאת רובו אבל אמר עם יציאת מיעוטו לא מיבעי' ליה דודאי עולה חיילא עליה דאכתי לא חל קדושת בכור עליה כלל: **היא** שלמים וולדה עולה הרי זו וולדה שלמים · דמיד שאמר היא שלמים חל קדושת היו נמי על העובר כמו על האם מח] (ולא מיתוקמה דהא אתי מכח קדושת היו) ואפילו למאן דאית ליה שירו משוייר מיהא אין יכול לשנות לקדושה אחרת דמיד שהקדיש האם נתפין נמי שתחול על היו אותה קדושה על העובר ואינו יכול לשנותו מקדושת האם אא"כ הזכיר תחלה קדושת הולד ופי' רש"י הכא לא שייך למימר בהווייתן (ו) ובמעי אמן דכי אמר בהווייתן ולא ממעי אמן ה"מ בהקדישה ולבסוף נתעברה דאיהו לא אתפסי' לעובר שום קדושה אלא בקדושתה דאימיה דאקדיש אבל במקדיש מעוברת חשיב עובר לקטלי קדושה עכ"ל וא"כ הא דאמר לעיל ואם נקבה זבחי שלמים ואוקימנא ליה בבהמת קדשים צ"ל דמיירי בהקדישה ואח"כ נתעברה:

רצה מט] בולדה מתכפר · דכי אמרינן (לעיל דף כא:) ולד חטאת למיתה אזיל ה"מ כשהקדישה ולבסוף נתעברה אבל הקדישה מעוברת חשיב עובר לקטלי קדושה באנפי נפשיה ולא מכח אמו והוי כמפריש [שתי] חטאות לאחריות דמתכפר באיזו שירצה · לשון רש"י: **קסבר** רבי יוחנן שאם שייר ולד שאמר ולדה חולין והיא חטאת משוייר והוי חולין · וכיון דאי בעי לא קדיש אלמא לאו ירך אמו הוא כי לא משייר ליה נמי לאו ירך אמו הוא ומחמת עצמו קדיש ולא מחמת אמו ולא הוי ולד חטאת · לשון רש"י: **הרי** זה ולד שלמים · אלמא (לא) קרי ולד שלמים דמכח אימיה נחתא ליה קדושה ולא מחמת נפשיה ותנבי חטאת נמי ולד חטאת מיקרי ואזיל למיתה: **דאי** ס"ד דשיירו משוייר · דחשיב בהמה באפי נפשיה וכי לא שיירה מתמתיה הוא דקדיש הרי הולד עצמו שלמים איבעי ליה למיתני · לשון רש"י:

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"ד מהלכות פסולי המוקדשין הלכה יג:
ה ב מיי' שם הל' יג:
ו ג מיי' שם הל' יג:
ז ד מיי' פ"ה מהלכות מתנות עניים הל' יד:
ח ה מיי' פ"ד מהל' פסולי המוקדשין הלכה ח:
ט ו ח מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הלכה ו:
י ט מיי' פ"ז מהלכות עבדים הל' ה:

המשחרר חצי עבדו יצא לחירות גיטו וידו באין כאחת ואי אמרת שיירו משוייר עובר לאו ירך אמו הוא אמאי זכתה לו והא תניא (נראין) שהעבד זוכה לקבל גט שחרור של חברו מיד רבו שאינו שלו ולא מיד רבו שלו אלא ש"מ אם שיירו אינו משוייר ותיובתא דרבי יוחנן תיובתא לימא אם שיירו משוייר תנאי היא דתניא האומר לשפחתו הרי את בת חורין וולדך עבד ולדה כמוה דברי ר' יוסי הגלילי וחכמים אומרים דבריו קיימין משום שנאמר האשה וילדיה תהיה לאדוניה קרא מאי תלמודא לרבנן אמר רבא (אמר) קרא לרבי יוסי הגלילי דקתני ולדה כמוה שנאמר האשה וילדיה תהיה לאדוניה בזמן שהאשה לאדוניה ולדה לאדוניה מאי לאו בהא קמיפלגי דרבי יוסי סבר שיירו אינו משוייר ורבנן סברי משוייר אמר לך ר' יוחנן דכולי עלמא שיירו משוייר והכא היינו טעמא דאמר קרא האשה וילדיה תהיה לאדוניה (אלא ודאי) לימא כי הני תנאי דתניא השוחט את החטאת ומצא בה בן ד' חי תני חדא אין נאכלת אלא לזכרי כהונה ואינה נאכלת אלא ליום אחד ואינה נאכלת אלא לפנים מן הקלעים ותניא אידך נאכלת לכל אדם ונאכלת בכל מקום ונאכלת לעולם מאי לאו תנא (א) קמא סבר שיירו אינו משוייר ומר סבר שיירו משוייר אמר לך רבי יוחנן דכ"ע אם שיירו משוייר והני תנאי בהא קמיפלגי דמר סבר ולדי קדשים בהווייתן הן קדושים ומר סבר ולדי קדשים במעי אמן הן קדושים ואיבעית אימא לא קשיא כאן בשהקדישה ולבסוף נתעברה כאן בשנתעברה ולבסוף הקדישה מתקיף לה רבא ממאי דטעמא דרבי יוחנן אם שיירו משוייר דלמא היינו טעמא דר' יוחנן דאדם מתכפר בשבח הקדש אמר ליה רב המנונא רבי אלעזר תלמידיה דרבי יוחנן ויתיב לקמיה דרבי יוחנן ולא אהדר ליה האי שינויא ואת אמרת טעמא דר' יוחנן משום דאדם מתכפר בשבח הקדש: אם משאמר הרי זו שלמים נמלך כו': פשיטא ולהן שלמים אלא כל אימת דבעי מימלך אמר רב פפא לא נצרכה אלא שאמר בתוך כדי דיבור מהו דתימא תוך כדי דיבור כדיבור והאי עיוני הוא דקמעיין קמ"ל:

מתני' הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים הרי זו תמורת עולה דברי רבי מאיר (אמר) רבי יוסי אם לכן נתכוון תחלה הואיל ואי אפשר לקרות ב' שמות כאחת דבריו קיימים ואם משאמר תמורת עולה נמלך ואמר תמורת שלמים הרי זו תמורת עולה:

גמ'

תוספות

דתנא קמא סבר אם שיירו משוייר · וכיון דלאו בעי למישייריה ולמיעבדיה חולין הרשות בידו אלמא בהמה בפני נפשיה היא וא"כ כי מקדיש ליה לאימיה בחטאת חל נמי קדושת פיו על הולד והוי נמי חטאת ומשום הכי אינה נאכלת ותנא בתרא סבר שיירו אינו משוייר אלא כירך אמו הוא וכי מקדיש ליה לאימיה הולד קדוש מטונה דאם כאחר ולדות קדשים ולא מקדושת פיו ומיהו כי שחטה לאימיה ומצא בה ולד בן ארבעה חי אינו קדוש דבהווייתו דוקא הוא דקדוש וזה שלא היה לו הוייה לא קדוש ומש"ה קאמר דנאכלת לכל אדם דאי שיירו משוייר מיד דאקדיש ליה לאימיה מחול נמי קדושת פיו על הולד והקשה מורי הרמ"ד דבמתני' תנן היא שלמים וולדה עולה הרי זה ולד שלמים ופרש"י עלה דלא שייך למימר בהוייתן הן קדושין בהקדיש' מעוברת אלמא אינו יכול לשנות הולד דמטונה דאם קדיש מיד דאקדיש ליה לאימיה ומותיב מינה לר' יוחנן דאמר שיירו משוייר ובעי למימר דאית ליה להאי מתני' שיירו אינו משוייר ואפ"ה אינו יכול לעשות הולד בחולין ואי חולין הוא כדאמר הכא למ"ד שיירו אינו משוייר אמאי אינו יכול להקדיש הולד בעולה וקירץ דנ"ל דקדושת האם מוקי לה בהכי דלא מצי לאקדושי בקדושה אחרת אלא מיד שיולד תחול עליו קדושת האם מיהו חולין הוא עד שיולד ואי שחט לאימיה בתוך כך הולד נאכל לכל אדם ואע"ג דברישא דמתני' תנן אם נקבה זבחי שלמים ואוקימנא בגמ' בבהמת קדשים אלמא יכול הוא לשנות הולד בקדושה אחרת ההוא בהקדישה ולבסוף נתעברה איירי כדפרישית בריש שמעתין וצריך לחלק בין הקדישה מעוברת להקדישה ולבסוף נתעברה ויש ספרים דגרסי איפכא ת"ק סבר שיירו אינו משוייר וחלה קדושה על הולד מטונה דאם מיד לפיכך אינו נאכל ותנא בתרא סבר שיירו משוייר והוי הולד חולין ומש"ה קתני דנאכל לכל אדם ואין אנו יכולין להעמיד דנהי נמי דלא חלה קדושת האם על הולד למ"ד שיירו משוייר מ"מ תיחול עליה קדושת פה האדם כדתנן במתני' היא שלמים וולדה עולה הרי זה ולד שלמים ועוד היכי מצינו למימר לת"ק דשיירו אינו משוייר הא בפ"ק (לעיל דף י.) גבי פלוגתא דבר פדא ור' יוחנן דקדושה חלה על השברין מייתי הני ב' ברייתות דהכא למימר כתנאי וא"כ ע"כ ההיא דאינה נאכלת בעי לאוקומי כר' יוחנן ולדידיה סבר דשיירו משוייר אלא ודאי גירסת רש"י עיקר:

ואת אמרת טעמא דר' יוחנן משום דסבר אדם מתכפר בשבח הקדש · תימה דהכא משמע דאית ליה לרבי יוחנן אין אדם מתכפר בשבח הקדש ובפ' בתרא דכריתות (דף כז.) מיבעיא ליה ר' אלעזר לר' יוחנן אי מתכפר בשבח הקדש או לא אמר לו כמה [שנים] גדל זה בינינו ועדיין לא ידע אי מתכפר בשבח הקדש או לא אלמא דס"ל דמתכפר וצריך לחלק בין שבח הקדש דתודה לשבח הקדש דחטאת והכא בחטאת:

לא נצרכה כח] שאמר תוך כדי דיבור · א) פי' כדי שאלת [שלום] תלמיד לרב שלום עליך רבי דהא ב) דקיי"ל (ב"ב קכ:) תוך כדי דיבור כדיבור דמי והיינו כדי שאלת רב לתלמיד ג):

מתני' כז] הרי זו תמורת עולה. דר"מ אית ליה תפוס לשון ראשון: **דבריו קיימין**. ותהיה תמורת עולה ותהיה תמורת שלמים ותרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמי חציה תמורת עולה ובדמי חציה תמורת שלמים ובהכי עסקינן שהיו לפניו עולה ושלמים כשהמיר את זו בהן:

א) עיין רש"ק ב) [נ"ל קיי"ל] ג) [וכ"ה להדיא בגמרא נ"ק עג:]

רש"י

שמשחרר חצי עבדו. קנה לחציו והוי חציו בן חורין ואע"פ שלא שחררו כולו יש לו יד לקבל את גיטו דגיטו וידו באין כאחד: **אלא אי אמרת אם שיירו משוייר**. אם שחרר האם ושייר הולד משוייר הוא לעבודתו אלמא ב' גופים נינהו אמאי זכתה לו והוי כעבד המקבל גט שחרור לחבירו מיד רבו שלו שעניהם עבדים לאיש אחד ואין חבירו משוחרר שהרי הרב לא הוליך גט השחרור כג] מידו דהואיל ונתנו לעבדו כמי שנתנו בתפוסתו דמי: **דתניא נראין הדברים כו' מיד רבו של חבירו שאינו רבו שלו** · דלגבי ההוא גברא יש לו יד לעבד זה שהוא שליח לקבל את הגט הואיל וזה אינו רבו: **ולדה כמוה**. משוחרר: **דבריו קיימין**. והולד עבד: **קרא מאי תלמודא לרבנן**. קרא משמע טפי כר' יוסי הגלילי כג] דהולדות הולכין אחר האם: **אינו משוייר**. אלא ירך אמו הוא ומש"ה יצא לחירות כמוה כד]: **והכא היינו טעמא דר' יוסי הגלילי** · דבהדיא גלי בה קרא ולאו משום דירך אמו הוא אלא גזירת הכתוב הוא גבי שפחה: **השוחט את החטאת**. שהקדישה מעוברת: **מאי לאו בהא פליגי**. דת"ק דמשוי ליה תורת חטאת קסבר אם שיירו משוייר וכיון דחשיב כבהמה באנפי נפשה כי לא שיירה נמי חיילא עליה קדושה בבטן: **ותנא בתרא דמשוי ליה תורת חולין סבר אם שיירו אינו משוייר** דלא חשיב כבהמה באנפי נפשה אלא ירך אמו הוא ומחמת אמו הוא דקדיש כאחר ולדות קדשים והאי קדושה לא נחתא עליה עד שעת לידה דסבירא לן ולדות קדשים בהוייתן הן קדושין ולא קודם: **אמר לך ר' יוחנן דכ"ע**. אי בהקדישה מעוברת עסקינן ודאי אם שיירו משוייר וכי לא שיירו קדוש הולד כחטאת גמורה אבל בהקדישה ולבסוף נתעברה פליגי ובהא פליגי דמר סבר בהוייתן ומר סבר במעי אמן: **כאן בהקדישה ולבסוף נתעברה כו'**. ודכ"ע בהוייתן הן קדושין ולא במעי אמן הך דקתני קדוש בחטאת דנתעברה ולבסוף הקדישה דכ"ע אם שיירו משוייר וחשיב למיקדש באנפי נפשיה והני תנאי לא פליגי מידי: **מתקיף לה רבא**. הא דמותבינן ליה לר' יוחנן מאם היתה מעוברת זכתה לו ומוקמינן ליה בתיובתא: **מאן לימא לן דטעמיה דר' יוחנן משום דאם שיירו משוייר**. דתיהוי כה] תיובתא: **דלמא טעמא דר' יוחנן**. דאע"ג דמכח אימיה קדיש לא אזיל למיתה דאדם מתכפר בשבח הקדש וכי אזיל ולד חטאת למיתה היכא דלא רצה להתכפר בו אלא באמו: **א"ל רב המנונא**. לא מצית אמרת דטעמיה דרבי יוחנן לאו משום דאם שיירו משוייר דודאי משום הכי הוא דהא רבי אלעזר דאותביה לר' יוחנן לעיל מהיא שלמים וולדה עולה הרי זה ולד שלמים: **תלמידים דרבי יוחנן הוא וקמיה הוה יתיב** · ואותביה ולא אהדר ליה רבי יוחנן האי שינויא דלימא ליה אנא כו] סבירא לי דמכח אימיה קדוש ולא מחמת דנפשיה וטעמא דידי משום דאדם מתכפר בשבח הקדש: **אלא כל אימת דבעי מימליך**. בתמיה: (נ) **בתוך כדי דבור**. כדי שאלת שלום רב לתלמיד ואמרי לה תלמיד לרב (ב"ק עג:):

רבינו גרשום

מאבריה וניטו וידו של ולד באין כאחד · דיש לה רשות לאמו לעצמה שמקבלת לו גיטו וליכא למימר מה שקנתה שפחה קנתה רבה דהא יש בה קצת שחרור [אלא אי אמרת כו'] מי וכיא ליה לקבל גיטו: ותתניא [נראין] דברים שהעבד מקבל גיטו של חברו מיד רבו של חבירו דכיון דליתיה עבדו של נותן תגם הלכך יכול לקבל ממנו וזוכה בו לחברו אבל לא מיד רבו של עצמו לצורך חברו אם היו שניהם של אדון אחד משום דיד עבד כיד רבו דמי דמה שקנה עבד קנה רבו ואי אמרת אם שיירו משוייר ועובר לאו ירך אמו הוא א"כ לא נעשה כהקנה לה אחד מאבריה ואמאי זכתה לו אלא מדקא' אם היתה עוברה וזכתה לו ש"מ דעובר ירך אמו הוא וקשיא לר' יוחנן: משום שנאמר האשה וילדיה · כלומר שהרי דהולד הולך אחר האשה והרי הוא כמותה: מאי ת"ל לרבנן כלומר מה ראיה הוא הכתוב לרבנן אדרבה קשיא להו אלא לר' יוסי הגלילי מסייע: מאי לאו תנאי היא כו' · (כיון דמצאו חי): אינו נאכל אלא לזכרי כהונה כו' · כלומר שיש עליו כל דין חטאת: מאי לאו בהא פליגי · דת"ק סבר אם שיירו אינו משוייר אלא ירך אמו ודינו כאמו ותנא בתרא סבר אם שיירו לעובר שאם רצה להקדיש לו בפני עצמו לשם זבח אחר היה יכול ולאו ירך אמו הוא ולא הוי דינו כאמו וא"ד איפכא דת"ק סבר אם שיירו משוייר דיכול להקדישו בפני עצמו לחטאת הלכך דינו כחטאת ואידך תנא סבר אם שיירו אינו משוייר: ואיבעית אימא לא קשיין · הא דמשוי ליה דינו כאמו מיירי דנתעברה ולבסוף הקדיש כיון דהיה יכול להקדיש עובר לחוד ואימיה לחוד יש לו דין חטאת ואידך

תנא דלא משוי דינו כחטאת מיירי בהקדישה ולבסוף נתעברה כיון דבשעת הקדש ליכא עובר דמצי מקדיש ליה הלכך לא הוי דינו כאמו: [דלמא היינו טעמא דר' יוחנן דאמר רצה בה מתכפר רצה בולד מתכפר] ...מתכפר בשבח הקדש דהיינו ולד: א"ל רב המנונא ר' אלעזר תלמיד דר' יוחנן והא ויתיב קמיה · וקא מותיב ...היא שלמים ולדה עולה (תמורת שלמים הולד): ולא אהדר ליה האי שינויא · אלא א"ל ר' סבלא בר מינה ...א כו': ואת אמרת כו' · אלא מדלא אהדר ליה הכי ש"מ דטעם דר' יוחנן משום דאם שיירו משוייר הוא: **מתני'** ...תמורת עולה ותמורת שלמים ה"ז תמורת עולה דברי ר"מ · דקסבר תפוס לשון ראשון: ר' יוסי אומר אם לכן נתכוון ...לה' שתהא תמורת שניהם אע"ג דלא אמר ה"ז תמורת עולה ושלמים אלא אמר ה"ז תמור · עולה (ותמורת ...ים) [ושלמים] הואיל ואי אפשר כו' דבריו קיימין ותימכר ויביא בדמיה חציה תמורת עולה ובחציין ...ת שלמים: אם משאמר תמורת עולה ואחר כך נמלך ואמר כו' · הרי זו תמורת עולה בלבד תרוייהו

שיטה מקובצת

א) עבדו [יצא] לחירות ...

...מתניתין כשהפריש בהמה ולבסוף נתעברה וכי קאמר ר"י שהפריש בהמה מעוברת דאם שיירו ...א אפילו תימא מתני' שהפריש בהמה מעוברת תנא דמתני' סבר ולדי קדשים במעי אמן הן ...ם בקדושתיה דאימיה ור"י סבר ולדי קדשים בהווייתן הן קדושים הואיל וכך אם שיירו משוייר ...לשפחתו הרי את בת חורין ולדך עבד כו' עד משום שנאמר כו' שנאמר למאן אילימא ...י איתא דנפש לנפשה הוא דוביא ולולדה לא דהוא שירה ועוד אי נמי זכי ליה הא לית לה ...קרא קשיא לה לרבנן אמר רבא שנאמר לר"י הגלילי אלמא לר"י הגלילי אם שיירו אינו משוייר ...בעלמא קא סבר ר"י הגלילי אם שיירו משוייר והכא [קרא] אשכח ודרש וכו' מיתיבי האומר ...שפחה כו' תיובתא דר"י תיובתא נימא כתנאי תני חדא השוחט כו' ותניא אידך כו' לא תני ...כו' וא"א כו' מתקיפלה כו' ורש"י לא גריס כן:טו] יוחנן משום דאם : יז] המנונא ס"א תני תנא ...שלמים ואמר לית תני ה"ז שלמים ואת אמרת ממאי דאם שיירו משוייר אבל רש"י לא גריס כן:
...ועל תיבות דר' יוחנן נרשם קו למעלה להורות כי לפ"ד הוא יתר וראוי למחקו : יט] פשיטא' גליון הראב"ק ור"ת גרסי ...

גמ' *א"ר יצחק ברבי *יוסי א"ר יוחנן הכל מודים באומר "תחול זו ואחר כך תחול זו" דברי הכל תפוס לשון ראשון; "לא תחול זו אא"כ חלתה זו" תרוויהו קדשי, לא נחלקו אלא כגון משנתינו דאמר "תמורת עולה תמורת שלמים" דר' מאיר סבר מדהוה ליה למימר "תמורת עולה ושלמים" ואמר "תמורת עולה תמורת שלמים" הויא ליה כאומר "תחול זו ואח"כ תחול זו", ורבי יוסי (א) סבר אי אמר "תמורת עולה ושלמים" הוה אמינא קדושה ואינה קריבה [א] קמ"ל: (ב) ת"ר האומר "בהמה זו חציה תמורת עולה וחציה תמורת שלמים" כולה תקרב עולה דברי ר"מ וחכ"א תרעה עד שתסתאב ותימכר ויביא בדמי חציה תמורת עולה ובדמי חציה תמורת שלמים א"ר יוסי אם לכך נתכוון מתחלה הואיל וא"א להוציא שני שמות כאחת דבריו קיימין; רבי יוסי היינו רבנן? כולה רבי יוסי קתני לה. תניא אידך "בהמה חציה עולה וחציה חטאת" (כולה) תיקרב עולה דברי ר"מ ר' יוסי אומר תמות ושוין "באומר "חציה חטאת וחציה עולה" שתמות. שוין מני? ר"מ, פשיטא מהו דתימא אי לאו דאשמעינן הוה אמינא טעמא דר"מ לאו משום תפוס לשון ראשון אלא היינו טעמא חטאת מעורבת קריבה ואפילו כי אמר "חציה חטאת" והדר אמר "חציה עולה" קריבה קמ"ל דלא. תניא אידך אמר "בהמה זו חציה עולה וחציה שלמים" קדושה ואינה קריבה ועושה תמורה ותמורתו כיוצא בו. מני? רבי יוסי היא, פשיטא דקדושה ואינה קריבה תמורתה איצטריך ליה דמהו דתימא נהי דהיא לא קרבה תמורתה תקרב, קא משמע לן מאי שנא היא דלא קרבה דהויא לה קדושה דחויה, תמורתה נמי מכח קדושה דחויה קאתיא. אמר רבי יוחנן *בהמה של שני שותפים הקדיש חציה שלו וחזר ולקח חציה אחרת והקדישה קדושה ואינה קריבה ועושה תמורה ותמורתה כיוצא

רש"י

גמ' תמורת עולה תמורת שלמים גרסי' ול"ג ותמורת שלמים: ור' יוסי קסבר אי אמינא תמורת עולה ושלמים כו'. (ג) ור' יוסי אמר לך קסבר האי גברא אי אמינא ס] האי לישנא תמורת עולה ושלמים תהוי קדושה ולא קריבה וטעה בהכי דסבר אימא תמורה אכל חד וחד ותהוי קדושה גמורה ליקרב הלכך אע"ג י] דאמינא בהאי לישנא לתרווייהו איכוין הוה ליה כאומר לא תחול זו אלא אם כן חלה זו יא] לשון ירושלמי דר' *(מאיר) סבר האי גברא דאמר תמורת עולה ותמורת שלמים יב] הוא דקטעי דקסבר אי לא אמינא כו' הוא דהדר ביה והתניא בניחותא דפלוגתייהו בהכי יג] ר' יוסי היינו רבנן דהא כי אמרי רבנן נמי דחלו תרווייהו לא אמרי אלא היכא דמתחלה נתכוון לכך דבנמלך כ"ע מודו דאין יד] דבריו האחרונים כלום דודאי לא מלי לאימלוכי: בהמה טו] זו חציה עולה וחציה חטאת תקרב עולה. דתפוס לשון ראשון וכיון דקדשה לפלגא קדושת עולה קדשה כולה ואע"ג דגבי האומר רגלה של זו עולה לא אר"מ דתיחול קדושה בכולה כדקתני טז] *(ד) בפירקין (דף יח.) אפ"ה בחציה מודה כדאמרי' התם הכל מודים בדבר שהנשמה תלויה בו: *תמות. דאף בגמר דבריו אדם נתפס ואיהו *לא הוי מחוייב חטאת הלכך תמות: ושוין באומר חציה חטאת. תחלה והדר חציה עולה דתמות: שוין מני ר"מ. דעל כרחך הכי משמע דאפילו ר"מ דאמר ברישא תיקרב, הא תמות, והא מילתא (ה) פשיטא דהא ר"מ תפוס לשון ראשון אית ליה וכיון דאמר "חציה חטאת" ברישא כ"ש דתמות הואיל ואינו מחוייב חטאת: מעורבת. שנתערבו בה שתי קדושות ואע"ג דתרווייהו חיילי עלה, קרבה הואיל ומערב בה מידי דחזי להקרבה קמ"ל: תמורתה איצטריכא ליה. לאשמועינן דכיון דבה' היא ואינה קריבה אלא היא תימכר לאחר שתסתאב ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים, דמהו דתימא נהי דאיהי לא קרבה יז] כו': ואינה קריבה. הואיל ומתחלה כשהקדיש חציה לא היתה ראויה ליקרב דלא קדשה לחציה וכיון דלא הואי דידיה לא פשטה קדושה בההיא שעתא בכולה דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו:

קדושת

תוספות

אמר ר' יצחק בר יוסף אמר ר' יוחנן הכל מודים כו'. קך הא השיטה לר' יצחק בר יוסף דטעמא דר"מ לאו משום תפוס לשון ראשון ולאי אמר תמורת עולה ושלמים אפי' ר"מ מודה דתרווייהו חיילי יתן ולא פליג ר"מ אלא באמרת עולה תמורת שלמים" כדמפרש מדהוה ליה למימר תמורת עולה ושלמים כו' ור' יוסי סבר אי אמינא תמורת עולה ושלמים קדושה ואינה קריבה כלומר לא יוכל להקריבה דחלי' הוי תמורת עולה וחליה הוי תמורת שלמים אימא "תמורת עולה תמורת שלמים" ותקרב לפיכך תחול אתרווייהו לשניהם נתכוון: האומר בהמה זו חליה תמורת עולה חליה תמורת שלמים כולה תיקרב עולה דברי ר"מ וא"ת לרבי יצחק בר יס] *יוסי דאמר טעמא דר"מ מדהוה ליה למימר ולא משום תפוס לשון ראשון הכא לא שייך למימר מדהוה ליה למימר וא"כ אמאי תקרב עולה וכן במתני' דקתני היא שלמים וולדה עולה דאמר ר"מ הרי זה ולד שלמים ה"נ לא שייך למימר מדהוה ליה למימר וי"ל דדוקא כי אמר תמורת עולה תמורת שלמים דמשמע דסותר דבריו שם ודאי אנו צריכין להאי טעם מדהוה ליה למימר דאי לאו האי טעמא ה"א לשניהם נתכוון דאין דרך אדם לסתור דבריו כ"כ לפיכך אנו צריכין להאי טעמא דמדהוה ליה למימר תמורת עולה ושלמים ואמר תמורת עולה תמורת שלמים דעתו שתחול זו ואח"כ תחול זו אבל מתני' דתרי גופין נינהו ואין זו סתירה דאיכא למימר דעתו אתרווייהו וכן הכא נמי אין זו סתירה כיון דמפרש חליין אין אנו צריכין להאי, טעמא דמדהוה ליה למימר דבלאו הכי נמי איכא למימר דדעתיה אתרווייהו ומיד שאמר חליה תמורת עולה חיילא אכולה וכן במתני' מיד שאמר היא שלמים חיילא קדושה אולד ול"ע בפ"ב דזבחים (דף ל:) גבי כזית וכזית וא"ת היכי קאמר ר"מ כולה תיקרב עולה הא ר"מ כר' יהודה סבירא ליה בפ"ק (לעיל יא:) דאם אמר רגלה של זו עולה אין כולה עולה ואי משום דמודה ר' יהודה בדבר שהנשמה תלויה בו וחליה היינו הנשמה תלויה בה היא הא אמר בפ"ק (שם.) דהני מילי תחלת הקדש אבל תמורה לא חיילא אפילו בדבר שהנשמה תלויה בו דאין ממירין איברין בשלמים וי"ל דר"מ סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא סבר לה כוותיה דאם אמר רגלה של זו עולה אין כולה עולה ופליג עליה דכי היכי דבתחלת הקדש חיילא אכולה בדבר שהנשמה תלויה בו הכי נמי כי אמר תמורה אאבר שהנשמה תלויה בו חיילא אכולה כר' יוסי דמדמה תמורה לתחלת הקדש כדתנן בפ"ק (שם י.) א"ר יוסי והלא במוקדשין האומר רגלה של זו עולה כולה עולה אף כשאמר רגלה של זו תחת זו תהא כולה תמורה תחתיה ה"נ סבירא ליה לר"מ דכי היכי דחייל תחלת הקדש אכולה בדבר שהנשמה תלויה בו הכי נמי תחול תמורה אכולה ור' יהודה סבר דאין תמורה חלה אאבר כלל אפילו באבר שהנשמה תלויה בו אע"ג דבתחלת הקדש מודה בדבר שהנשמה תלויה בו וטעם כדפי' בפ"ק (דף יא.) או משום דדריש בהמה בבהמה או משום דמקיש תמורה למעשר מה מעשר קרבן יחיד כו' אי נמי י"ל דכי אמר חליה אפילו ר' יהודה מודה דיש לחלק בין חליה לאבר שהנשמה תלויה בו דהכי נמי אנו צריכין לחלק לרבי יוסי דאמר ולא שלימין בהן ובחליה מודה דמימר כאשר אפרש בסמוך בעזרת השם: רבי יוסי אומר תמות · פירש"י דאף בגמר דבריו אדם נתפס ואיהו אינו מחוייב חטאת הלכך תמות וקשה היכי חיילא קדושת חטאת עליה כלל האמר בנדרים (דף ו.) דאפילו אמר על הבהמה הרי זו חטאת אם אינו מחוייב חטאת לא אמר כלום לפיכך פר"י דהכא מיירי דאמר וחליה תמורת חטאת וה"ג בתוספ' [פ"ג ע"ש] בהמה זו חליה זו תחת עולה וחליה זו תחת חטאת תיקרב עולה ר' יוסי אומר תמות וטעם דר' יוסי משום דשניהם חיילי וכיון דאיכא עליו תמורת חטאת למיתה אזלא: מהו דתימא נהי דהיא לא קרבה תמורתה תיקרב · וא"ת היכי ס"ד לומר כן דחשיב תמורה טפי מההיא דאתא מחמתיה וי"ל דמהו דתימא דאין דעתיה שתהא התמורה חליה עולה וחליה שלמים אלא דעתא שתהא כולה תמורה כ] או תחת חליה של עולה או תחת חליה של שלמים והוי קריבה ואע"ג דבפ"ק (לעיל י.) קאמר רבי יוסי דאין ממירין בהמה שלימה באברים כדתנן ולא שלמים בהן בחליה מודה דאם אמר בהמה זו של תלין תחת חליה של זו דחיילא והיינו האי דפרישית לעיל דצריך לחלק בין חליה לשאר איברים ומהו דתימא דתקרב תמורתה אע"ג דהיא לא קריבה קמ"ל דלא קריבה כיון דמכח קדושה דחויה קא אתייא:

שמע

עין משפט נר מצוה

יז א ב מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הלכה ג:

יח ג מיי' פ"ג מהלכות תמורה הלכה ג:

[נ"ל יוסף]

יט ד מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הל' ד פי' כ"ב

[נ"ל יוסף]

מסורת הש"ס

[זבחים ל: ע"ש]

נ"ל יוסי רש"ק וני' נ"ק דר"מ סבר האי גברא דאמר תמורת עולה ותמורת שלמים ש"מ מיהדר קהדר ביה ור"י אמר לכבי אמר תמורת עולה תמורת שלמים למימר דכולהו עולה כולהו שלמים וכתניא בניחותא וכן היא הגירסא בגמ' זבחים דף ל ע"ב

[נפ"ק יח:]

עי' רש"ק וצ"ק

אינו מחוייב חטאת צ"ק

זבחים יב. [קדושין ז. כריתות כו.]

מבנה: סוגיה של בריית[?] דהמקדיש מקדיש את הבהמה בחצאים: "בהמה זו חציה... וחציה..."

[illegible]

שיטה מקובצת

א] קדשי' ל"א שניה נמי חיילא לא: ב] זו תפוס לשון ראשון ורבי: ג] קמ"ל ל"א מהדר קא הדר ביה מתמורת עולה לתמורת שלמים הואיל וכן תפים. תחלת דבריו תמורת עולה ור' יוסי סבר הדין גברא הוא דקא טעי דסבר אי לאו אמינא תמורה על עולה ועל שלמים לא תפסת תמורה דתרוייהו ומש"ה הוא דאמר תמורת עולה ותמורת שלמים אלא דדין הוא דתמורת עולה ושלמים בעיא דניימא הואיל וכן ברקינן ליה אי אמר מהדר הוא ואהדרי בי תפוס לשון ראשון ואי אמר לתמורות שניהן דבריו קיימים והתניא הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים הרי זו תמורת עולה דברי ר"מ וחכמים אומרים תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמי חציה תמורת עולה ובדמי חציה תמור' שלמים ר' יוסי אומר יבדק אם אמר לכך נתכוונתי אלא שלא הייתי יכול לקרות שני השמות כאחד דבריו קיימין אם אמר משקריתי שם לראשון חזרתי וקריתי שם לשני אין דבריו האחרונים כלום ר' יוסי היינו רבנן כולה ר' יוסי קתני לה י"א קמ"ל דמאן חכמים היינו ר' יוסי; ד] תנן ס"א תניא אידך: ה] שלמים רבי יוסי אומר אם: ו] קריבה גליון דדעתיה להקדיש קדושה דחויא להקריבה מפי מקדושה דאולא למיתה גליון: ז] קריבה ותימכר ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים ועושה תמורה ותמורתו כיוצא בו אמר מר קדושה ואינה קריבה מני: ח] דתימא. ס"א תמורה תיקרב דלא הוזכר בה לא עולה ולא שלמים קמ"ל: ט] אמינא כי האי: י] אע"ג דאמר בהאי כו' איכוון הוה ליה: יא] זו והאי

רבינו גרשום

תרווייהו קדשי · ותמכר ותביא בדמי חצית תמורת עולה ובדמי חציה תמורת שלמים: לישנא אחרינא שניה נמי חיילא ור' יוסי סבר אי אמר תמורת עולה ושלמים ולא אמר תמורה נמי אשלמים הוה אמינא קדושה לשם תמורת שלמים [ואינה קריבה קמ"ל דמש"ה קאמר נמי תמורת שלמים](ואין קרי' דמית לתמורת שלמים כיון דלא אמר תמורה נמי אשלמים) דליקרב נמי אשלמים ל"א מפרש כלישנא קמא טעמא דר' מאיר ור' יוסי: אלא בדין הוא · דתמורת עולה ושלמים בעי מימר ובתרי סני אלא כיון דאמר תמורת עולה תמורת שלמים משום הכי ברקינן ליה כו': יתתניא · סיועא: הרי זו תמורה עולה כו' · ר' יוסי היינו חכמים דכיון דאמר דבריו קיימים הכי נמי דסבר דתימכר ויביא כו' אין ודאי כרבנן והא קמ"ל דמאן חכמים ר' יוסי: ת"ר האומר בהמה זו חצית תמורת עולה כו' · (הילוכה) [פירושא] כברייתא דלעיל דחכמים היינו ר' יוסי אלא שמקצר הברייתא: כולה תקרב עולה · דכיון דאמר חציה עולה תפסה קדושה בכולה דברי ר"מ דהבא אמרינן ודאי תפוס לשון ראשון ור' יוסי אמר תמות דחיילא קדושת שניהם עליה וכיון דאינו מחייב חטאת (והוי כחטאת שמתו בעליה) [והוי כחטאת שכיפרו בעליה] שכמו כן נשתייר זה שאינו צריך לו דאינו מחייב חטאת הלכך תמות: ומודין באומר חציה חטאת תחלה ואח"כ חציה עולה שתמות דאפילו לר"מ דאמר תפוס לשון [...] דתימא היינו טעמא דר"מ · דאמר תקרב עולה דקסבר חטאת (מעוברת) [מעורבת] קריבה כשאמר חציה עולה וחצי[...] ועושה תמורה · משום דוכר הוא דחזי לעולה לקדושת הגוף: עושה תמורה ותמורה כיוצא בה · דתימכר ויביא ב[...] דודאי ר' יוסי היא: דמהו דתימא תמורתה תיקרב · דאתמורה לא הוכיר בה לא עולה ולא שלמים אלא אמר הרי [...] דיש לה ב' שמות תמורה נמי אתיא מכח קדושה דחויה ולא קרבה: [הקדיש חציה · חלקו וחזר ולקח [...] ולא תפס לה קדושת הגוף]: ועושה תמורה · והא ראויה היא לשם [...]

דשתה ביני וביני בין שלמים לעולה עיוני קא מעיין: יב] שלמים מהדר קא מהדר ביה מה[...] יוסי סבר הדין גברא דאמר הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים הוא: יג] בהבי תס"ד ומה"ד [...] האחרונים כו' לאימלוכי הס"ד ואח"כ מה"ד ר' יוסי היינו רבנן כו' מודו הס"ד: יד] [illegible] טו] בהמה זו חציה: טז] בפירקא קמא [illegible]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ורבי יוסי קסבר אי אמינא תמורת: (ב) שם קמ"ל (ק"ר) תו"מ ונ"ב גי' רש"י וסתנא: (ג) רש"י [illegible] האחרונים כלום דודאי לא מלי לאימלוכי הס"ד ואח"כ מ"ה ר' יוסי וכו' מודו הס"ד: (ד) ד"ה [illegible]

הגהות הגר"א

[א] גמ' קמ"ל · גרש"י ל"א דר"י סבר אי לא אמינא תמורת עולה שלמים סברי [illegible] דר"מ כו' עד ה"ז תמורת עולה ס"ר:

כיוצא בה *שמע מינה תלת (א) ש"מ א) קדושת דמים נדחה ש"מ בעלי *(מומין) נדחין ושמע מינה דיחוי מעיקרו הוי דיחוי, אמר אביי הכל מודים היכא דאמר *חציה עולה וחציה מעשר דברי הכל עולה קריבה, היכא דאמר חציה תמורה וחציה מעשר מאי: תמורה קריבה שכן נוהגת בכל הקדשים או דלמא מעשר קריבה שכן מקדיש לפניו ולאחריו? ב) תיקו: ג) **מתני'** הרי זו תחת זו, תמורת זו, ג) חליפת זו, הרי זו תמורה. זו מחוללת על זו אין זו תמורה *ואם היה הקדש בעל מום יוצא לחולין וצריך לעשות ד) דמים: **גמ'** למימרא דתחת לישנא דאתפוסי הוא ורמינהו קדשי בדק הבית אמר ה) חליפת זו, תמורת זו, לא אמר כלום תחת זו, מחוללת על זו דבריו קיימין ואי סלקא דעתך ו) לישנא דאיתפוסי היא מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא? ז) [א] אמר אביי תחת משכחת לה לישנא דאיתפוסי ולישנא דאחולי: לישנא דאתפוסי דכתיב

ואם

רש"י

*קדושת דמים מדחה · המקדיש בהמה לדמים בשעה שאינה ראויה לגופה כגון הכא דכי אקדשה לפלגא לא אקדשה אלא לדמי ומדחי לה ממזבח לעולם ח) *ס"ד דלא חייל דיחוי אלא אמידי דאקדשיה למזבח ונדחה : בבעלי חיים נדחין · ואע"ג דהדר מיחזו אידחו לעולם משום דיחוי קמאי : דיחוי מעיקרא · כגון זו שמתחלת הקדשה נדחית הוי דחוי ופלוגתא היא דאיכא למ"ד (סוכה לג.) נראה ונדחה שוב אינו חוזר ונראה אבל דיחוי מעיקרא לא הוי דיחוי : חציה עולה וחציה מעשר דברי הכל עולה קרבה · אפילו נתכוון מתחלה לכך דלא חשיבא מילתא בתרייתא מידי דאין מעשר קדוש כה"ג אלא דרך מנין *ויהא הוא עשירי וה"ה נמי אם אמר חציה עולה וחציה תמורה לא חיילא תמורה לגבי עולה דלא קאי שום בהמה גביה שהוא מימר בה : אלא חציה מעשר וחציה תמורה ט) (ותרווייהו) כי הדדי נינהו הי חיילא : י) תמורה נוהגת בכל : **מתני'** תחת זו תמורת זו חליפי זו · לשון תמורה נינהו : מחוללת · לשון חילול הוא ולא אמר כלום שאין בהמת קדש תמימה יוצאה לחולין : לעשות לו דמים · שתהא אותה של חולין שוה כאותה של הקדש שהוא מחלל עליה ולא יתאנה ההקדש : **גמ'** אתפוסי · בתמורה : קדשי בדק הבית · אם העמיד בהמת חולין ואמר זו תמורת זו וחליפי זו : לא אמר כלום · דלשון תמורה הוא ואין עושין תמורה כדאמרינן בפ"ק (לעיל יג.) יצאו קדשי בדה"ב כו': זו תחת זו, מחוללת על זו, דבריו קיימין ויצא ההקדש לחולין וזה נכנס תחתיו שקדשי ב"ה נפדין אפילו תמימין אלמא "תחת" לישנא דאחולי הוא · ל' ירושל' מי תפסן פדיונן כלומר מי עבדי תמורה:

ואם

תוספות

שמע מינה מדר' יוחנן תלת ש"מ יש דיחוי בדמים · ויש ספרים דגרסי ש"מ קדושת דמים מדחה וי"מ מדחה את התמורה דאינה קריבה כדאמר ותמורתה כיוצא בה ולא נראה שהרי בפ' בתרא דכריתות (דף כז:) גבי מטמא מקדש עשיר שהפריש קן לכבשתו והעני הואיל ונדחה ידחה וקאמר עלה ש"מ תלת ש"מ קדושת דמים מדחה והתם ליכא לפרושי מדחה התמורה דהא אין תמורה בעופות אלא ודאי הכי פירושא כמו יש דיחוי בדמים כלומר אפילו בדבר שאין בו אלא קדושת דמים וא"ת מ"מ אינו מתורץ התם דהא לא שייכא קדושת דמים בעופות דהא קיימא לן (*שקלים פ"ד מ"ח) דאין לעופות פדיון וי"ל דהתם ה"פ ש"מ יש דיחוי אפילו בדבר דלית ביה קדושת הגוף וה"ה אפילו קדושת דמים אין בה כההיא דמטמא מקדש עשיר שהפריש קן כו' וא"ת מאי קמ"ל ר' יוחנן כולהו נמי שמעינן בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צח.) על המפריש נקבה לפסחו וקאמר עלה ש"מ תלת כו' וא"כ מאי(א) קמ"ל ר' יוחנן וי"ל משום דפליגי תנאי בבעלי חיים אי נדחין אי לא ואשמועי' דר' יוחנן אית ליה כמ"ד בעלי חיים נדחין וא"ת מאי קאמר ש"מ יש דיחוי בדמים וש"מ דיחוי דמעיקרא הוי דיחוי כיון דשמעינן דיחוי מעיקרא היינו קדושת דמים וי"ל דאצטריך שפיר דיחוי מעיקרא *יב] קדיש קדושת הגוף כגון מומר שאכל חלב והפריש קרבן עליו וחזר בו דהוי דיחוי מעיקרו* קדושת הגוף שהרי אין הדיחוי על ידי קרבן אי נמי כההיא דפרק התערובות (זבחים דף עח.) דתנן דם שנתערב במים אם יש בו מראה דם כשר ודייק עלה בגמ' א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן לא שנו אלא שנפלו מים לתוך דם אבל אם נפל דם לתוך מים ראשון ראשון בטל ואע"ג דיש בו מראה דם וכה"ג מצינו דיחוי מעיקרו בקדושת הגוף וא"ת כיון דאית ליה לר' יוחנן דיחוי מעיקרו הוי דחוי אמאי נקט ר' יוחנן גופיה בפ"ק דזבחים (דף יב:) ובפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מז:) אכל חלב והפריש קרבן והמיר דת וחזר הואיל ונדחה ידחה נימא אכל חלב והמיר דת והפריש קרבן ואשמעינן רבותא טפי דאפי' דחוי מעיקרו הוי דחוי וי"ל *משום אידך דקאמר התם אכל חלב והפריש קרבן ונשתטה וחזר ונשתפה נקט נמי הכי דבההוא לא מצי למינקט נשתטה והפריש קרבן דשוטה אין בהפרשתו כלום וא"ת היכי מצינו למימר דרבי יוחנן אית ליה דיחוי מעיקרו הוי דיחוי האמר בפ' שני שעירי (יומא דף סד.) *דטעמא דבעלי חיים אינן נדחין דיליף ממחוסר זמן ואידך מחוסר זמן לא אחזי הא אחזי משמע דהא *דקסבר דבעלי חיים נדחין ס"ל דאין דחיה אלא היכא דאחזי מעיקרו וא"כ מנא ליה דדיחוי מעיקרו הוי דיחוי וי"ל דיש שם שיטה אחרת* דבעלי חיים אינן נדחין מקרא דמום בם לא ירצו ולא ילפינן ליה ממחוסר זמן ולפ"ז מצינו למימר דאית ליה דחוי מעיקרו הוי דחוי והא (דהוא קאמר) התם מחוסר זמן לא איחזי היינו מקמי דהוה ידע קרא דמום בם וא"ת הרי ההיא דפ' בתרא דכריתות (דף כז: כח.) דאמר רבי הושעיא מטמא מקדש עשיר שהפריש קן לכבשתו והעני הואיל ונדחה ידחה וקאמר עלה ש"מ תלת כו' כי הכא ופריך עלה מר"ש דקאמר המפריש נקבה לפסחו וילדה זכר הוא עצמו קרב פסח ונימא הואיל ונדחה ידחה והתם קשה טובא חדא אדפריך לרבי הושעיא נפרוך נמי אמילתא דר' יוחנן ועוד אדמותיב ליה מר"ש נסייעיה מרבנן דפליגי עליה דר"ש ואמרי תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה פסח והכי נמי דהכי יג] קמשני מ"מ מה ס"ד דמקשה וכי לא הוה ידע שיתרץ לו כן ועוד אדפריך מר"ש דברייתא נפרוך מר"א דמתני' דפירקין דלעיל ואלו קדשים (דף יח:) דתנן בהדיא המפריש נקבה לעולתו וילדה זכר ירעה כו' רבי אליעזר אומר הוא עצמו יקרב עולה *וי"ל דס"ל למקשה דטעמא דר"ש דאמר במפריש נקבה לפסחו וילדה זכר דהוא עצמו קרב פסח היינו משום דאזיל לטעמיה דאמר בפ' ואלו קדשים (דף יט:) גבי ההיא דתנן המפריש נקבה לאשם ירעה כו' ר"ש אומר תמכר שלא במום ופריך בגמ' עלה למה לי תסתאב תמכר שלא במום דכיון דלא חזי למילתיה היינו מומו ומשני א"ר יהודה אמר רב היינו טעמא דאמר מגו דנחתא לה קדושת דמים נחתא לה קדושת הגוף וטעמא דר"ש מפרש דסבר דכל מידי דלא חזי לגופיה לא נחתא לה קדושת הגוף ומש"ה פריך מר"ש אההיא דמטמא מקדש עשיר שהפריש קן דלית בה קדושת הגוף וליכא למימר ליסייעיה מרבנן דעד כאן לא פליגי רבנן אלא במפריש נקבה לאשם מהאי טעמא דמגו דנחתא לה קדושת דמים נחתא לה קדושת הגוף אבל בההיא דמטמא מקדש לא שייך ביה האי טעמא דקדושת דמים לית בהן דבעופות לית בהו פדיון *ומיעקרא מקדושת מזבח דלא הן ולא דמיהן קרבי ובהא אפילו רבנן מודו ולה"נ ניחא דלא פריך אמילתיה דרבי יוחנן דשייך ביה שפיר מגו דנחתא לה קדושת דמים נחתא לה קדושת הגוף וא"כ אי הוה מותיב מינה מר"ש ה"א אדמותיב מר' שמעון ליסייעיה מרבנן ומש"ה נמי ניחא דמותיב מר"ש דברייתא ולא מר' אליעזר דמתני' משום *דמסתבר ליה יד] מר' אליעזר דטעמא דר"ש משום דאזיל לטעמיה דההיא דמכילתין פ' ואלו קדשים (דף יט:) ומשני התם לאו בפלוגתא דמנו דנחתא כו' תליא מילתא אלא בפלוגתא דבעלי חיים נדחין ותנן לרבנן אמרי ור"ש הוא דקסבר בעלי חיים אינן נדחין :

אמר אביי הכל מודים דאי אמר חציה עולה וחציה מעשר דברי הכל עולה קריבה · פירש רש"י אפילו נתכוון תחלה לכך דלא חשיב מילתא בתרייתא מידי דאין מעשר קדוש כי האי גוונא אלא דרך מנין והוא היה עשירי וה"ה אם אמר חציה עולה וחציה תמורה לא חיילא תמורה גבי עולה הואיל ולא קיימא שם בהמה גביה שימיר בה אלא חציה מעשר וחציה תמורה דתרווייהו כי הדדי נינהו היא חיילא עכ"ל וקשיא דאפילו אם טלה מעשר אין בדבריו כלום ועוד מאי או דלמא מעשר קריבה כו' הא לא קריבה ולא קדשה אלא במנין טו) ופר"י דמיירי באדם המעביר צאנו תחת השבט ואמר משתצא עשירי מן הדיר תהא חציה עולה וחציה מעשר דברי הכל עולה קריבה דקדושת הפה שהקדישה לעולה עדיפא מקדושת מעשר שאינו יכול לחול אלא על ידי מנין עשירית והעברת שבט דדוקא בעולה ושלמים פליג *)(ר"ש) ואמר דחלו שניהן דלא אלימא טלי האי קדושת זה מזה אבל בעולה ומעשר דאלים קדושת עולה ועדיפא מאד מקדושת מעשר ד"ה טוכתו לעולה וא"ת אמאי לא אמר דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין כדאמרינן לעיל בריש פירקין גבי בכור ותחול מעשר ולא עולה וי"ל דהתם כשאמר בבכור עם יציאת רובו יהא עולה אבל הכא מיירי שאמר עם יציאת מיעוטו יהא עולה ומעשר דלא חל עליה קדושת מעשר עד יציאת רובו :

*) צ"ל ר' יוסי רש"ק

בעי

עין משפט נר מצוה

כ א ב מיי' פ"ג מהל' תמורה הלכה ג :

כא ג מיי' שם פ"ב הלכה א :

[דף כח.]

כב ד מיי' פ"ז מהל' ערכין הלכה ח ט :

כג ה מיי' שם הל' ו :

[וע"ל מנחות ק.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ש"מ תלת ש"מ בעלי חיים נדחין וש"מ קדושת דמים מדחה וש"מ דחוי:

מסורת הש"ס

ר"ס ב"ח צ"ל קודש ר"ה קודש ז"ק

ולא פיגול דלא ליהוי דיחוי ז"ק

קדושין ז: פסחים נט. יומא סד. כריתות כ. [כת.] [זבחים יב. נט. סנג.]

ופא' סי' עשירי ז"ק

[ב"מ ס.]

הגהות הגר"א

[א] גמ' סיפא. נ"ב ל"ל ואי ס"ד לישנא דאיתפוסי הוא מאי שנא רישא ומ"ש סיפא אמר כו':

משום אידך מילתא דר"ש דקאמר ז"ק

[זבחים יב. תוספות ד"ה אמר]

רבינו גרשום

ש"מ בעלי חיים · שאין בהן מום נדחים מהקרבה: וש"מ קדושת דמים מדחה' דהא בהמת קדושת דמים היא ומדחה הקרבה · וש"מ דחוי מעיקרא · כגון זו שנדחית מתחלה בשעת שהקדיש חלקו שלא היתה ראויה להקרבה הוי דחוי דאע"ג דלא נראית מעולם להקרבה ואע"ג משעה שהקדישה הוי דחוי דסד"א דנראה ונדחה שוב אינו נראה אמרינן אבל דחוי מעיקרו לא הוי דחוי לגמרי קמ"ל דהוי דחוי: דברי הכל עולה אפילו לר' יוסי דחציה מעשר לא קדיש דמעשר אינו קדוש אלא בשעת יציאתו מתחת השבט העשירי : אבל היכא דאמר חציה תמורה וחציה מעשר · ד[לא] אמר כראוי לא על תמורה ולא על מעשר דאין אדם אומר הרי זו תמורה [סתם] אא"כ אמר תמורה [תחת] זו וכן אין אדם יכול לומר הרי זה מעשר א"א בשעת יציאתו מן הדיר: והיכא דאמר סתם הכי חציה תמורה וחציה מעשר מאי לשום איזה תמורה יקרב שכן נוהגת כו' : שכן מקדש לפניו ולאחריו · כדתנן קרא לתשיעי עשירי כו' שלשתן מקודשין: נמלך(א) משיפא דתפום לשון ראשון : לא' נצרכה · אע"ג דנמלך בתוך כדי דבור בכדי שאילת שלום (ג)הרב לתלמיד מהו דתימא כדבור דמי ותאי דשתק ונמלך דעיוני קא מעיין הוא מה היה דעתו לומר כדי לשתף עם עולה ולהוי דבריו קיימין דליהוי תמורה שלה ושלמים קמ"ל דלא : מי שאמר על בהמה אחת הרי זו תחת זו או תהא זו תמורת זו או זו חליפי זו הרי זה לשון תמורה · דתמורה וחליפין כתיב בפירוש לא יחליפנו ולא ימיר אבל אמר זו תהא מחוללת על זו אין זו לשון תמורה ולא לקי : ואם היה הקדש בעל מום · ואמר זו מחוללת על זו : יצא לחולין · ונכנס זו תחתיו דהרי זו מחוללת על זו משמע תצא והכנס זו ובודאי כשהקדש הוא תם וראוי להקרבה ואמר הרי זו מחוללת על זו אין בדבריו כלום ולא יצא הקדש לחולין אבל כשהוא בעל מום יוצא לחולין תכנס זו תחתיו : וצריך לעשות לו דמים · לקדש כדי שיהא זה שנכנס תחתיו שוה לו בדמים שלא יתאנה הקדש : (אי) דתחת לישנא דאיתפוסי · בתמורה משמע : [ורמינהו בקדשי בדק הבית אם אמר תמורת זו חליפי זו דהיינו לשון דאיתפוסי בתמורה לא אמר כלום דקדשי בדק הבית אין עושה תמורה אבל אם אמר זו תחת זו או זו מחוללת על זו דבריו קיימין ראין זה לשון תמורה אלא לשון אחולי תצא זו ותכנס זו [illegible] : מאי

ואם

שיטה מקובצת

א) ש"ס בע"ח. נדחין וש"ס קדושת דמים נדחה וש"ס דחוי מעיקרו הוי דחוי אמר : ב) תיקו' ברוב ספרים תוספים כאן פיסקא ואם משאמר (תמורת) [הרי ע] שלמים כו' משיפא אמר רב פפא כו' א) : ג) זו חליפי זו אות ת' נמחק : ד] לעשות לו דמים : ה] אמר חליפי זו אות ת' נמחק . ו] דעתך דתחת לישנא : ז] סיפא' ל"א קדשים בה"ב [מי] מיתפסי פדיונן ותתניא קרבן יצאו קדשי בדה"ב שאינן קרבן : ח] לעולם ולא חייל עלה אלא קדושת דמים דדמי כאילו מקדיש חצי דמיה ומדחה אחרת תבואה מכחה כגון תמורתה דאמר ותמורתה כיוצא בה דנדחית מעל המזבח דלא קריבה לעולם וה"ג בברייתא דקדושת דמים מדחה דקתני ותמורתה כיוצא בה ל"א קדושת דמים מדחה כשאינה ראויה לגופה כגון תני דאקדשיה למזבח ולא אקדשיה אלא לדמי ומדחה לה ממזבח לעולם(דלא)'כך מצאתי ברש"י בת"י דהוה ס"ד דלא הוי דחוי לגמרי אלאו: ט] תמורה דתרווייהו כי : י] חיילא מי אמרינן אין קדושת תמורה חיילא אא"כ בהמת קדש לפניו והשתא את"ל דקדושתו חייל כה"ג הי חייל ברישא' תמורה נוהגת' ברש"י כת"י בכל הקדשים אבל מעשר בחולין ולא בקדשים : יא] מאי דבמשנה : יב] מעיקרו דקדיש קדושת : יג] דהכי דחה ס"ם תיבת קמשני נמחק : יד] ליה דטעמא' על תיבת מרבי נרשם למעלה שני נקודות להורות כי ראוי לפ"ד למחקו ותיבת אליעזר ל"ש ונמחק ועיין בקדושין (דף ז') בתוס' : טו] במנין' גליון ועוד מאי אמר בסמוך חציה תמורה וחציה מעשר הלא תרוייהו לא חיילא עד שיעשר כמו דפי' בקונטרס ונראה דכשהעביר העשירי אמר ביציאת רובו תהא חציה עולה וחציה מעשר ואמר כולה עולה דאפילו לר' יוסי דאמר בעולה ושלמים חיילא תרוייהו הכא מודה שתקרב עולה דקדושיתה חמורה שכן כליל וקדושתה על פיו משא"כ במעשר ואף על גב דאמר לעיל דברי הרב כו' ה"מ בבכור ועולה שקדושתם שוה זה כליל וזה קדושתו מרחם אבל עולה ומעשר לא' לשון הר"י ז"ל בגליון :

א) ר"ל דברוב ספרים גרסי גם כאן מסיפא וכו' א"ר פפא וכו' כמו דאיתא לעיל (דף כה סע"ב).

[illegible] שנא רישא [דאמר לא אמר כלום] ומאי שנא סיפא דאמר דבריו קיימין : ל"א קדשי בדק הבית מי ת[illegible]

א) גירי' רבינו הים בכאן מסיפא וכו' א"ר פפא לא נצרכא כו' וכדלעיל (דף כה סע"ב) ועי' בשיטה מקובצת אות כ"י ב) עי' ב"ק עג:

כב א מיי׳ פ״ו מהלכות ערכין הלכה ט :
כג ב מיי׳ פ״ד מהל׳ תמורה הלכה ג :
כה ג ד ה ו מיי׳ שם הלכה ג :
כו ז מיי׳ פ״ו מהלכות ערכין הלכה ט :
כז ח מיי׳ פי״ב מהלכות מכירה הלכה ח

"ואם תחתיה תעמוד הבהרת" ראחולי דכתיב "תחת הנחשת אביא זהב" והלכך גבי קדשי מזבח דעבדין תמורה לישנא דאתפוסי הוא גבי קדשי בדק הבית דלא עבדין תמורה לישנא דאחולי הוא, אמר רבא אפילו בקדשי מזבח משכחת לה לישנא דאחולי (הוא) כגון שהיה הקדש בעל מום. רב אשי אפילו בבעל מום נמי משכחת לה לישנא דאחולי משכחת לישנא דאתפוסי: "ידו אקודש חול הוי ידו אחול קודש הוה, בעי אביי הזו לפניו שתי בהמות של קדש בעלות מום ושתי בהמות של חולין תמימות ואמר הרי אלו תחת אלו מהו: מי אמר לאתפוסי ולקי או דלמא כל היכא דאיכא היתרא לא שביק איניש היתרא ועביד איסורא, ואת״ל כל היכא דאיכא היתרא לא שביק איניש ועביד איסורא הזו לפניו שתי בהמות של קודש ואחת מהן בעלת מום ושתי בהמות של חולין ואחת מהן בעלת מום ואמר הרי אלו תחת אלו מהו: מי אמר תמימה תחת תמימה לאתפוסי בעלת מום תחת בעלת מום לאחולי או דלמא תמימה דחולין תחת בעלת מום דהקדש, בעלת מום דחולין תחת תמימה דהקדש ותרוייהו לקי ואם ת״ל כל היכא דאיכא היתירא לא עביד איסורא ולאחולי הוא ולא לקי הזו לפניו שלש בהמות של קדש ואחת מהן בעלת מום ושלשה בהמות של חולין תמימות ואמר הרי אלו תחת אלו מי אמרינן מדתמימות תחת תמימות לאתפוסי, תמימות נמי תחת בעלת מום לאתפוסי או דלמא הכא נמי כל היכא דאיכא היתירא לא עביד איסורא והדא בתרייתא לאחולי הוי ואם תימצי לומר הכא נמי כיון דאכתי גברא לא איתחזק באיסורי לא שביק התירא ועביד איסורא, בעי רב אשי הזו לפניו ארבע בהמות של קדש ואחת מהן בעלת מום וארבע בהמות של חולין ואמר הרי אלו תחת אלו מהו: הכא ודאי כיון דאיתחזק גברא באיסורי (בכולן) לקי בארבע מלקיות או דלמא אע״ג דאיתחזק באיסורא לא שביק איניש היתירא ועביד איסורא (והוי) בתרייתא לאחולי הוי, תיקו: אם היתה הקדש בעל מום יצא לחולין כו׳: א״ר יוחנן יצא לחולין דבר תורה וצריך לעשות דמים מדבריהם ור״ל אמר אף צריך לעשות דמים דבר תורה, במאי עסקינן אי נימא באונאה בהא נימא ר״ל אף צריך לעשות דמים [דבר תורה] והא תנן אלו דברים שאין להם אונאה העבדים והשטרות והקרקעות וההקדשות אלא בביטול מקח בהא נימא ר׳ יוחנן צריך לעשות דמים מדבריהם והאמר

א) תמאי ב) [ב״מ נו. כל הסוגיא ע״ש] ג) ב״מ נו.

רש״י

ואם תחתיה תעמוד · עומד במקומה והיינו חומרא דאתפוסי שההקדש עומד במקומו הלכך אחולי ותרוייהו משמע [ג]לא מסרו הכתוב אלא לחכמים דידעי למימר היכא הוי "תחת" אתפוסי והיכא הוי אחולי : גבי קדשי בדק הבית ס׳ : ידו אקודש חול הוי · הניח ידו אקודש ואמר "זו תחת זו" אידך דחולין ודאי יד](לחולין) מתכוין וחול הוא : ידו אחול · ואמר "זו תחת זו" אתפוסי הוא דקדש בעל מום עושה תמורה (א)(ואי הוה בעי הכי לאחולי הוה מנח ידיה על ההיא טו] דקדש: ואמר הרי אלו טז] (תחת אלו) תחת אלו · ולא הניח ידו לא כאן ולא כאן : לאתפוסי · מתכוין או לאחולי מתכוין והוא הדין נמי דמצי למיבעי בחדא אלא איידי דבעי יז](מיבעיא) הך בעיא אחריתי בתרתי, נקט (ג)(תירכא) (תרתי) : איסורא · לא ימיר : תמימה תחת תמימה לאתפוסי · דהא ודאי אי אפשר דלא הויא חדא לאתפוסי חולא וחדא תמימה דהקדש איכא יח] מיהא בקדשי מזבח ותמימים אמרינן לעיל דאתפוסי הוא : ובעלת מום תחת בעלת מום לאחולי · דודאי אתפוסי ליכא למימר דרע ברע לא כתיב דליעביד תמורה : או דלמא תמימה דחולין תחת בעלת מום כו׳ · ואף על גב דפשיט לעיל דלא שביק היתרא ועביד איסורא איכא למיבעי הכא הואיל ואי אפשר דלא עביד איסורא בחדא איכא למימר כי היכי דבהא עביד איסורא בהא נמי לא איכפת ליה ודאי אתפוסי הוא : הזו לפניו שלש בהמות כו׳ · דאף על גב דפשיטנא דלא שביק היתירא ועביד איסורא איכא הכא למיבעי דאיכא למימר זיל בתר רובא כיון דע״כ תרתי לאתפוסי דהשתים דהקדש תמימות וליכא לאחולי בהו שלישית נמי אתפוסי הוא : גברא לא איתחזק · יט] דבשלשה זימנין הויא חזקה תרי זימני לא הוי חזקה /לשון ירושלמי בעי אביי "(ס״י) או דלמא תמימה תחת תמימה דאתפוסי דחזיא להקרבה אבל תמימה תחת בעלת מום דבעלת מום דהקדש לא(הוי) חזיא להקרבה לאחולי איכוון א) כיון דבעא (ג) למימר חדא לאתפוסי כ׳ כלומר דאינו הוה בדעתיה לאתפוסי חדא ולאחולי חדא הוה קאמר בהדיא הך לאתפוסי והך לאחולי כי הדדי כלומר שתיהן עשאן שוות הואיל ולא פירש[ד] ב) על שתיהן הניח ידו ושתיקן תמורה דהא איבעי ליה לאחותי ידיה על בעלת מום דקדש אי הוה בדעתיה לאחוליה אלא אי הוה לפניו "(ס״י) מדהני תרתי בהמות לאתפוסי דודאי מתפיס הנך תרתי דחולין בההיא דקדש דממירין שנים באחד דהא כיון דתמימה דקדש ליכא למימר לאחולי אההיא בעלת מום נמי לאתפוסי ולקי שלשה מלקיות או דלמא ההיא בעלת מום דקדש לאחולי והאי דלא אתנח ידיה על ההיא כ] דבעלת מום שהניח ידו על חולין דכיון דלאחולי הוה בעי הוה ליה לאנוחי אבעלת מום דקדש הא דנקט כא] כל ההיא דבעלת מום קמ״ל דאי הוה מנח ידיה על התמימה של קדש שעם הבעלת מום הוה מהני נמי כאילו הנחה על בעלת מום גופה *והא אמרי׳ בההיא דבת אחולי היא דלאחולי איכוון ובתמימה לאתפוסי דאע״ג דאנח ידיה עליה הואיל וליכא למימר אחולי בה בדידה רמי רמויי כגון דהוין ג׳ בהמות של קדש ואחת בעלת מום ושלשה בהמות של חולין תמימות והעמידן בשתי שורות זו כנגד זו והאי רמי כמו איתרמי שכוונס א׳ מול ז׳ ואנח ידיה על הנך דחולין ואמר אלו תחת אלו מי אמרינן כיון דרמי חדא לקביל חדא להכי פלגינהו דלא בעי לשווי לבעל מום כי הני כב] דהייט לאתפוסי אלא לאחולי או דלמא בתר דבורא דידיה אזלינן והרי הניח ידו על החול ולאתפוסי איכוון ליתנא אחרינא או דלמא בתר כג] רובא אזלינן וכיון דרובא לאתפוסי איהו נמי לאתפוסי : יצא לחולין דבר תורה · דאמרינן בפ׳ המנחות והנסכים (מנחות קא.) ואם כל בהמה טמאה בבעלי מומין שנפדו הכתוב מדבר : מדבריהם · דמה״ת אין אונאה להקדש דכתיב (ויקרא כה) "אל תונו איש את אחיו" ולא הקדש : אף צריך לעשות לו דמים דבר תורה · רב חסדא מפרש לה לקמן : אי נימא באונאה · דלא נתאנה אלא שתות : כד] ביטול מקח · שנתאנה יותר משתות :

א) תא״ל כיון דבעי למימר כנ״ל ז״ק ב) ועל שתיהן לא הניח ידו כו׳ ז״ק.

תוספות

בעי רב אשי הזו לפניו שתי בהמות · פ״ה דנקט בהמה קדש בעלת מום וחד תמימה חולין מלי למיבעי ואידי ואידי דאיכא במשמע בעיות דמייר דוקא בשתי בהמות וקא נמי הכא ק: בעלת מום תחת בעלת מום לאחולי או דלמא תמימה דחולין תחת בעלת מום דהקדש ובעל מום דחולין תחת תמימה דהקדש תרוייהו לאתפוסי ולאתרוייהו לקי · תימה למה הוצרך כל זה כיון מאי למימר בקיצור בעלת מום תחת בעלת מום לאחולי או דלמא הא נמי לאתפוסי ופירש״י דבעלת מום תחת בעלת מום לא תפיס דאין רע עושה תמורה ברע דדוקא טוב ברע או רע בטוב עושה תמורה אבל רע ברע לא ולא נהירא דזה לא מצינו כה] ועוד דאדרבה משמע לעיל בפ״ק (דף ט׳) דרע ברע תפיס דאמר לעיל א״כ נימא קרא טוב ברע או רע[בו] משמע דרע ברע תפיס מיהו כל הפירוש דהכא משמע כפירוש רש״י דבבעיא דלעיל נמי נקט שתי בהמות של חולין תמימות ולא נקט בעל מום ור״י פירש דרע ברע נמי חייל תמורה עליה מיהו יש לנו לומר ספי לאחולי מלאתפוסי דלמה יתפיס מאחר דאינו מעלה אותה דנס זאת אינה ראויה להקרבה : אף צריך לעשות דמים דבר תורה · ולא יצא לחולין עד שיעשהו דמים והכי פירושא דמתני׳ יצא לחולין וצריך לעשותו דמים כלומר יצא לחולין כשיעשהו דמים והא דאיצטריך למיתני יצא לחולין משום דתנא לעיל מינה לישני דלא נפקי לחולין אלא נתפסין בתמורה וזה וזה קדושים תנא נמי לישנא דאתוי :

בין

והאמר רבי ירמיה אקרקעות דחולין ורבי יונה אמר אהקדשות תרוויהו משמיה דרבי יוחנן אמרי אונאה אין להן ביטול מקח יש להם לעולם אביטול מקח ואיפוך ומי מצית אמרת איפוך הניחא למ"ד אהקדשות וכ"ש אקרקעות אלא למאן דאמר אקרקעות אבל הקדשות אין להן ביטול מקח היכי איפוך להא אמר רבי ירמיה לא תיפוך לימא בדשמואל קא מיפלגי דאמר שמואל הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל דרבי יונה לית ליה דשמואל ורבי ירמיה אית ליה דשמואל לא בין דמר ובין דמר אית ליה דשמואל ורבי יונה סבר כי אמר שמואל דיעבד אבל לכתחלה לא אמר ורבי ירמיה סבר אפילו לכתחלה ואיבעית אימא לעולם לא תיפוך ודקא קשיא לך מתניתין אלו דברים הקדשות כדרב חסדא דאמר רב חסדא אין להן אונאה אינן בתורת אונאה דאפילו פחות מכדי אונאה חוזר אמר עולא לא אמרו אלא בשמוי בתרי אבל בשמוי בתלתא ואע"ג דאתי במאה לא הדר, איני והאמר רב ספרא היכא אמר מאה כתרי ותרי כמאה לענין עדות אבל לענין אומדנא בתר דעות אזלינן ותו תלתא ותלתא לא אזלינן בתר בתרא אחד הקדש על העליונה קסבר עולא צריך לעשות דמים מדבריהם וכל דרבנן אקילו בה רבנן:

מתני' הרי זו תחת עולה, תחת חטאת לא אמר כלום תחת חטאת זו ותחת עולה זו, תחת חטאת ותחת עולה שיש לי בבית היה לו, דבריו קיימים. אמר על הבהמה טמאה ועל בעלת מום הרי אלו עולה לא אמר כלום הרי אלו לעולה ימכרו ויביא בדמיהם עולה:

גמ' אמר רב יהודה אמר רב מתני' דלא כרבי מאיר דאי כר"מ הא אין אדם מוציא דבריו לבטלה: הרי אלו לעולה ימכרו ויביא בדמיו עולה: טעמא דבהמה טמאה ובעלת מום דלא חזיין לא בעיין מומא אבל מפריש נקבה לאשם או לעולה בעיין מומא אמר רב יהודה אמר רב מתני' דלא כר"ש דתנן ר"ש אומר תימכר שלא במום:

הדרן עלך כיצד מערימין

בין למר בין למר אית ליה דשמואל כו' · פרש"י ואי בדקא מיכוון לאחולי ודאי מיתחיל כלומר אם היה בדעתו לאנות ההקדש ולחללו בדמים פחותים ודאי מיתחיל אבל להכי אמר ר' שמעון בן לקיש צריך לעשות לו דמים דבר תורה משום דלאו איהו קמיכוין לחללו בדמים פחותים אלא סבר הוא שיהא החולין שוין דמי ההקדש ורבי יוחנן סבר בכך ודאי מתכוין לחללו עכ"ל וכן נפרש משמעות הלשון כי אמר שמואל דיעבד כלו' דבר שאינו מותר לעשותו לכתחלה אלא דיעבד וכגון שחיללו במתכוין בפחות משווין אבל לכתחלה כלומר דבר שמותר לכתחלה כמו שלא נתכוין לחללו על פחות משוויו אלא כסבור היה החולין שוין דמי ההקדש ונמצא שטעה לא אמר שמואל בכך שיחול ההקדש עליו ורבי ירמיה סבר אפילו לכתחלה כלומר דבר המותר לכתחלה כגון שלא נתכוין להפחותו משויו אמר שמואל דמחולל אבל אין לפרש כדמשמע לפום ריהטא כי אמר שמואל דמחולל היינו דיעבד אבל לכתחלה לא דא"כ הא דאמר [משמיה] (משמע) דר' יוחנן בטול מקח יש להן היינו לכתחלה והיכי קאמר דאונאה אין להן וכי מותר להונות ההקדש לכתחלה. ועוד היכי קאמר רבי ירמיה אפילו לכתחלה אמר שמואל דמותר לחלל שוה מנה על שוה פרוטה ועוד מחולל דאמר שמואל משמע דיעבד ועוד דאמר פ"ק דסנהדרין (דף יד:) דבעינן לחלל ההקדש תשעה ישראל וכהן אחד ויליף לה התם מקראי לכך צריך לפרש כדפי' רש"י:

לא אמרו אלא דשמוה בי תרי כלו' הא דאמרן פחות מכדי אונאה חוזר פי' חוזר ההדיוט להקדש אונאתו מיהו חילול הוי וקשה דמשמע פרק הנחנקין (שם דף פח.) גבי זקן ממרא דאפי' לגורא של הקדש צריך עשרה בני אדם לפדותו ומוקי התם דפליגי זקן ממרא וסנהדרין בפלוגתא דרבי אליעזר ורבנן בהקדש וקאמר התם דלא מחייב אא"כ פליג זקן ממרא אסנהדרין בדבר שיש בו חיוב חטאת ומפרש לה התם כשנפדה ההקדש בג' לר"א אינו פדוי והוה הקדש ואי קידש בו האשה אא"כ אינה מקודשת ולרבנן הוי פדוי ויצא לחולין ואם קידש בו האשה מקודשת אלמא דשלשה ועשרה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה מעכבין והכא משמע דהוי מחולל בתרי ועוד שמואל היכי קאמר דמחולל על שוה פרוטה וצריך לומר דהכא מיירי בבעל הבית הפודה הקדש שלו וכי האי גוונא אמר שמואל דמחולל על פחות משוויו אבל גזבר המוכר הקדש צריך שלשה או עשרה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה:

מתני' דלא כרבי מאיר · פירוש דקתני תחת חטאת תחת עולה לא אמר כלום וכיון דאמר רבי מאיר אין אדם מוציא דבריו לבטלה הכי נמי הכא דעתיה אחטאת שיש לו בבית או אעולה שיש לו בבית הוציא דבריו ועוד יש מפרשים דקאי אהא דקתני אם אמר על בהמה טמאה ועל בעלת מום הרי אלו עולה לא אמר כלום והיינו דלא כרבי מאיר דכיון דאין אדם מוציא דבריו לבטלה דעתיה לומר הרי לעולה וגמר ואמר לשם דמים: הדרן עלך כיצד מערימין

והאמר רבי ירמיה משמיה דר' יוחנן אקרקע דחולין ורבי יונה אמרי משמיה דר' יוחנן אהקדש: **אונאה אין להן ביטול מקח יש להן** · שאם נתאנה יותר משתות חוזר, לרבי יונה, קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן: **איפוך** · ר' יוחנן אמר צריך לעשות דמים דבר תורה ור"ש בן לקיש אמר מדבריהם: **פניקא**. לרבי יונה דאמר אהקדשות אמר ר' יוחנן דיש להן ביטול מקח ואע"ג דכתיב אחיו וכ"ש אקרקעות, ניחא מאי דאפכת לה: **אלא לר' ירמיה** · אי אפכת לה קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן: **אמר לך ר' ירמיה לא תיפוך** · דודאי הכי הוא כדאמר ברישא ורבי יונה מתרץ לטעמיה ומפיך לה: **לא בין למר בין למר אית להו דשמואל** · ואי (ג) כדקמכוון לאחולי ודאי מיתחיל כלומר אם היה בדעתו לאנות ההקדש ולחלל בדמים פחותין ודאי מיתחיל אבל להכי אמר ר"ל צריך לעשות דמים דבר תורה משום דאיהו לא מיכוון לחללו בדמים פחותין אלא סבור שיהו החולין שוין את דמי ההקדש ור' יוחנן סבר בכך מתכוין לחללו: **ואיבעית אימא אפילו לר' יונה לא תיפוך** · והא דר' יוחנן ור"ל והאונאה קיימי ובביטול מקח לא איירו כלל ודקא קשיא לך לריש לקיש ממתני' דאלו דברים, לא קשיא דהכא מתרץ לה ריש לקיש כדרב חסדא דאפילו פחות משתות חוזר וה"ק קרא איש את אחיו הוא דבשיעור שתות משלם, פחות משתות לא משלם, הא הקדש אפי' פחות מכדי אונאה חוזר והיינו דבר תורה דקאמר ר"ל לעיל, ורבי יוחנן מוקי ליה כמשמעותיה אבל בביטול מקח לא איירי כלל ר"י ולא תיקשי לא לרבי יוחנן ולא לרבי ירמיה: **לא אמרו** · דמשלם לו הדיוט להקדש כל האונאה אלא דשמוה בי תרי ברישא וטעו ותו הדרי תלתא ושיימוה להקדש טפי: **אבל שיימוה תלתא** מעיקרא אפילו הדור בי מאה ואמרי' דקמא טעו, לא הדרא שומא: **ואפילו תלתא ותלתא** · כלומר אפי' לא אתו אלא תלתא ואכחישו לתלתא קמאי יד ההקדש על העליונה ובתר בתראי אזלינן: **מתני' זו תחת חטאת** זו. שהיתה חטאת עומדת לפניו: הרי אלו לעולה. משמע לדמי עולה דאי איהו גופייהו הוא בעי לאקרובי הוה אמר הרי אלו עולה': **גמ' מתני'**. דקתני תחת חטאת תחת עולה לא אמר כלום דלא כר"מ דאמר *טהן דמיו כמה שהוא ראוי לימכר בשוק שאדם יודע שאין ערך לפחות מבן חדש וגמר ואמר לשם דמים: **לא בעינן מומא**. לא בעיין לרעות דהא מסאבי וקיימי: **אבל מפריש נקבה כו' בעיא מומא** דאיל וחזיא להקרבת שלמים: **דלא כר"ש** · דאמר בפ' אלו קדשים (לעיל דף יט:) המפריש נקבה לאשם תמכר שלא במום · דנהי דקדשה קדושת הגוף, ליכא אחריתא קדש גופה דבעיא לרעות דלא כר"ש דאמר בפ' אלו קדשים אף לעולתו אינו עושה תמורה אלמא לא קדיש לגופיה: הדרן עלך כיצד מערימין

א) גי' נ"ק אבל מפריש

רבינו גרשום

ר' יוחנן מדבריהם ולא דברי תורה הא איתמר ר' יונה אמר אהקדשות האי דבעי למימר לקמיה דביטול מקח יש להן דבר תורה: ור' ירמיה אמר אקרקע · יש להן בטול מקח ותרוייהו משמיה דרבי יוחנן אסרי בטול מקח יש להן · דבר תורה: ואיפוך · דר' יוחנן דאמר מדבריהם תריץ ליה כריש לקיש ודריש לקיש כר' יוחנן ולא קשיא לך: ומי מצית אמרת איפוך · הניחא למ"ד לר' יוחנן דאמר דהקדש יש להן ביטול מקח וכ"ש אקרקע איצטריך למימר איפוך אלא לר' ירמיה אקרקע יש להן ביטול מקח ולא אהקדש היכי אפיך לה: אלא לא תיפוך · ור' יוחנן מדבריהם קאמר יש להן ביטול מקח ולא מדאורייתא לדברי רבי ירמיה: לימא קא מיפלגי · ר' יונה ור' ירמיה בדשמואל דאמר שמואל הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל: דר' יונה לית ליה דשמואל · דקסבר בטול מקח יש להן והאי שחיללו על פרוטה היינו טפי מבטול מקח ור' ירמיה אית ליה: ואב"א לעולם · כדאמר מעיקרא דאונאה פליגי אשתות ולא תיפוך ודקא קשיא לריש לקיש ואלו דברים שאין להם אונאה הקדש סבר לה דאין להן אונאה כדרב חסדא דאפילו פחות מכדי אונאה חוזר ל"א במאי קמפלגי ר' יוחנן וריש לקיש בדשמואל לר' יוחנן דאמר זו ואחד זו דבר תורה לית ליה דשמואל כדמתרצינן איפוך ואב"א אפילו רב אית ליה דשמואל ואמר לך רב אי דקא מכוין לכתחלה לאחולי בכך בשוה פרוטה [מתחלה שפיר] (מיתחיל) אלא שאני הכא במתני' באומר זו מחולל על זו דלא קא מכוין לאחולי בפרוטה הלכך קאמר וצריך לעשות לו דמים דבר תורה: ואב"א דכ"ע לית להו דשמואל ופליגי בבדי אונאה כו': לא שנו · דצריך לעשות לו דמים כדי שלא יתאנה הקדש אלא שלא נישום הקדש בשלשה כשאמר זו מחולל על זו אבל נשום בשלשה אינו חוזר ואין צריך לעשות לו דמים שוב: והאמר רב ספרא היכא אמר מאה עדים כתרין · כלומר [אם] (אין) מכחישין מאה עדים שני עדים חשובין הללו שנים כאותן מאה שאין מאמינין לאלו יותר מאלו הואיל [ואין] סותרין אותן: אבל לענין אומדנא אזלינן בתר רוב דעות · אע"ג דנשום בשלשה לכתחלה: ותו אפילו לא הויא אלא תלתא ותלתא · ותלתא בתראי מספק בשומא מי לא אזלינן בתר בתרא אלא עולא דאמר אבל נישום בשלשה אינו חוזר סבר לה כר' יוחנן כו': ל"א · לא אמרן דצריך לעשות לו דמים שוב אלא דשמוי לכתחלה בתרי אבל דשמוי בתלתא אע"ג דאתאן בי מאה ומספו [לא הדרי ולא אמרי'] (לאהדר אמר) ההני תלת לא ליהוי עדיף שומייהו מדתרי (אלא אי) [ואי] אתו אתריני ומספו ליהדר קמ"ל דלא הדר כיון דשמוי בתלת (הני והאמר רב ספרא אפילו למ"ד כו'): הרי זו תחת חטאת או תחת עולה ואין לו לא חטאת ולא עולה עדיין לא אמר כלום: [ואם אמר] תחת חטאת או תחת חטאת שיש לו בביתו דבריו קיימין: דאי ר"מ האמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה · וגמר ואמר לשום דמיו הכא נמי סבירא ליה דתימכר: טעמא דאמר על בהמה טמאה דעל בעלת מום · ימכרו לאלתר בלא דעתיה משום דהא מסאבי וקיימי אבל מפריש נקבה לאשם בעיא מומא קודם שתמכר: ל"א אבל אמר על נקבת הרי זו לעולה קדשה קדושת הגוף לעולה ותמורה ועושה תמורה מגו דחזיא לגופיה לשלמים: ודלא כרבי שמעון בן יהודה · דאמר לעיל בפרק אלו קדשים אף לעולה אין עושין תמורה דלית ליה מגו ולית ליה שם עולה על אמו: הדרן עלך כיצד מערימין

עין משפט נר מצוה

כח א ב מיי' פ"ז מהל' ערכין הלכה ח [וברב אלפס ע"ז פרק א דף שלג]:

כט ג ד מיי' שם הל' י:

ל ה מיי' פי"ח מהלכות עדות הלכה ג טוש"ע ח"מ סימן לח:

לא ו מיי' פכ"ג מהל' מלוה הלכה יד טוש"ע ח"מ סימן קא סעיף ג:

לב ז מיי' פ"ב מהלכות תמורה הלכה א:

לג ח מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הלכה ו:

לד ט מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הלכה טו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלו דברים כו' הקדשות כו' כדרב חסדא דאמר רב חסדא מאי אין להן: (ב) שם ותו דאפילו תלתא וכו' בתר בתרא נ"ב בהמים: (ג) רש"י ד"ה לא בין וכו' ואי כדקמיכוון נ"ב עיין בתוספות דהכו פירושו של דיעבד ועיין בב"מ דף נו לא פרש"י כך ע"ש בתוס':

ומחללו דאמר שמואל כו' נ"ק

[ע"ע תוס' ב"מ מ. ד"ה ומר סבר]

שיטה מקובצת

א] ואיפוך דרי' לרשב"ל ודרשב"ל לדרי': ב] להא אמר לך ר' ירמיה: ג] מתני' הך דאלו דברים: ד] חסדא מאי אין: ה] חוזר · ל"א במאי קמפלגי בדשמואל דאמר שמואל וכו' וא"א כ"ע אית להו דשמואל ואי קא מכוין לאחולי ודאי מתחיל אלא שאני הכא דלא קא מכוין לאחולי ואי בעית אימא דכו"ע לית להו דשמואל וכי פליגי בכדי אונאה ומתרץ ר"ל לאלו דברים שאין להן כדרב חסדא ובקצת ספרים לא כתיב רק זה הלשון בלבד ונראה שזאת היתה גירסת רש"י ז"ל ולא נצטרך לדחוק לשון דיעבד ולכתחלה לפי פירושו וכמו שדקדקו בתוס': ו] לא אמרן אלא דשמוי בי תרי אבל שמוי בי תלתא ואע"ג דאתי בי מאה לא הדר: ז] איני ל"א אמר עולא לא שנו אלא דלא נשום הקדש בשלשה אבל נשום בשלשה אינו חוזר והאמר רב ספרא כו' וכן גרים הראב"ק אלא שהוא מהפך הלשונות: ח] אומדנא דברי הכל בתר רוב דעות אזלינן כו' ותלתא מילא אזלינן: ט] טמאה' עי' תוס' לעיל (דף ז ע"א): י] לבטלה' ס"א דתנן המעריך פחות מבן חדש ר"מ אומר נותן דמיו וחכ"א לא כלום: יא] במום ל"א טעמא דאמר על בהמה טמאה ועל בעלת מום אבל אמר על נקבה דחזיא לשלמים מגו דקדושת הגוף לשלמים קדש גופה נמי מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב דלא כר"ש בן יהודה דתניא ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש אף לעולתו אינו עושה תמורה: יב] ודאי מיתחללין: יג] לר' יונה: יד] לא אמרן דמשלם: טו] אפילו אתו בי תיבת הדור נמחק: טז] תיבת זו נמחק: יז] דאמר בפ"ק דערכין גבי האומר ערך פחות מבן חדש עלי נותן: יח] דמים דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ת"ג ג"ב משום בהמה שיש לו בבית קאמר אי נמי איכוין לאקדושיה קדושת דמים: יט] כרבי שמעון בן יהודה דאמר:

מסורת הש"ס

[ב"מ מ. פ"ש שם ליתא תיבת דחולין]

ב"מ מ. בכורות כט. ב קדושין יא: מעילה יח: ערכין כה.

[יומא מב. וכן בשבועות מב. אמר ר"ש בריה דר"י לרב פפא בכך מילתא]

[צ"ל יונה]

ערכין ה. וש"נ

[לעיל יט:]

גי' נ"ק המעריך פחות מבן חדש נותן דמיו כו'

הגהות הגר"א [א] גמ' דר"י פר אית ליה דשמואל ל"ג רש"י (וכ"ה הגירסא בב"מ): [ב] שם דר' יונה סבר עד אפילו לכתחלה ל"ג רש"י וגרסינן ואי בדקמכוון לאחולי ודאי מיתחיל אבל הכא משום דלא קמכוון לאחולי: [ג] שם דיד צ"ל יד: [ד] שם אבל מפריש כו' · אע"ג דלא אקדיש אלא לדמי קדיש קדושת הגוף לזה דבעי מום ואע"ג דאמרינן לעיל בקדיש זכר כו' שם הוא ליקרב:

גליון הש"ס מתני' אמר על הבהמה טמאה · עיין מדרש רבה פרשת חיי שרה גבי שלשה שאלו שלא כהוגן: תוס' ד"ה לא וכו' אבל גזבר המוכר הקדש · עיין טורי אבן מגילה דף כג ע"ב ד"ה אדם ובאבני שהם בס:

כל האסורין לגבי מזבח אוסרין בכל שהן הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן ומחיר והכלאים והטרפה ויוצא דופן. איזהו מוקצה המוקצה לעבודת כוכבים הוא אסור ומה שעליו מותר. ואיזהו הנעבד כל שעובדין אותו הוא ומה שעליו אסור, וזה וזה מותר באכילה:

גמ' אמר מר אוסרין בכל שהן דלא בטלי ברובא תנינא כל הקדשים שנתערבו בחטאות מתות או בשור הנסקל אפי' אחד ברבוא ימותו וקשיא לן מאי קאמר הכי קתני נתערבו בהן מחטאות מתות או שור הנסקל אפילו אחד ברבוא ימותו איצטריך, ס"ד אמינא התם הוא דאיסורי הנאה אבל הכא דלאו איסורי הנאה אימא ליבטל ברובא קמ"ל. ורובע ונרבע נמי תנינא נתערבו ורובע ונרבע ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי יפה שבהן מאותו המין. אמר רב כהנא אמריתה לשמעתא קמיה דרב שימי בר אשי אמר לי חדא בחולין וחדא בקדשים וצריכי: דאי אשמעינן גבי קדשים משום דמאיסי אבל גבי חולין אימא ליבטלי, ובחולין נמי תנינא ואלו אסורין ואוסרין בכל שהן יין נסך ועבודת כוכבים וציפרי מצורע ועורות לבובין ושיער נזיר ופטר חמור ובשר בחלב ושור הנסקל ועגלה ערופה וחולין שנשחטו בעזרה [ושעיר המשתלח] הרי אלו אסורין ואוסרין בכל שהן צריכי: דאי אשמעינן התם (דאיסורי הנאה דלא בטלי אבל הכא ליבטלי) ואי אשמעינן הכא דלגבוה דמאיס אבל להדיוט אימא איסורי הנאה ליבטלן ברובא קמ"ל, ורובע ונרבע מנלן דאסירי לגבוה דתנו רבנן מן הבהמה להוציא רובע ונרבע, והלא דין הוא ומה בעל מום שלא נתעבדה בה עבירה פסול לגבי מזבח רובע ונרבע שנעבדה בהן עבירה אינו דין שאסורין לגבי מזבח, חורש בשור וחמור יוכיח שנתעבדה בו עבירה ומותר לגבי מזבח. מה לחורש בשור וחמור שאין חייבין מיתה תאמר ברובע ונרבע שחייבין מיתה, טול לך מה שהבאת הרי שנתעבדה בהן עבירה בשני עדים, נעבדה בהן עבירה על פי עד אחד או על פי הבעלים מנין, אמר רבי שמעון אני אדוננו דין: ומה בעל מום שאין התראת שני עדים פוסלתו מאכילה הודאת עד אחד פוסלתו מהקרבה, רובע ונרבע שהודאת שני עדים פוסלתו מאכילה אינו דין שהודאת עד אחד פוסלתו מהקרבה ת"ל מן הבהמה להוציא רובע ונרבע (והא אתיא מדינא **)(לא אתיא)

*) נ"ק מ: [בכורות מה: נדה מה: זבחים פה:] **) [בילקוט ליתא]

רש"י

כל האסורין [לגבי מזבח] אוסרין בכל שהן · אפי' נתערבו אחד באלף כולן אסורין למזבח אם אינו ניכר וכולהו מפרשה להו דאינן ניכרין אבל טרפה לא מפרשה לה אלא כדמוקים לה במסכת זבחים בפרק כל הזבחים שנתערבו (דף עד:) כגון שנתערבה דרוסת הזאב בנקיבת הקוץ אי נמי בולד טרפה תורה אור ואליבא דר"א דאמר לא יקרב: **גמ' וקשיא לן** · התם מאי אפי' דקאמר דהא קתני כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות דמשמע אחד מן הזבחים נתערב בהרבה חטאות המתות ואפי' אחד דהיתר ברבוא דאיסור כולן ימותו ומאי (ג) וקאמר פשיטא לן דכ"ש דכי הוי איסורא יותר טפי (גבי איסור) פשיטא דימותו דהא איסור רובא: **ומשנינן** · התם דהכי קתני כל הזבחים שנתערב בהן אחד מחטאות המתות דמשמע דחדא חטאת נתערבה בזבחים כשהיו הרבה ואפילו אחת דאיסור' ברבוא דהיתר כולן ימותו ולא בטיל חד בינייהו ולמה לי למיהדר ולמיתני הכא: **התם הוא** · גבי חטאות המתות ושור הנסקל: **דאיסורי הנאה נינהו** · ומשום הכי חשיבי ולא בטלי: **אבל** · הני דמתני' רובע ונרבע דמותרין באכילה להדיוט דבהכי עסקינן שנרבע או נרבע על פי עד אחד דאינה נסקלת בכך או שהבעלים הודו ומודה בקנס פטור אימא ליבטלו קמ"ל מתניתין: **ובזבחים (גרסי') תנו** ואי אשמועינן הא דתמורה ה"א הכא הוא דלגבוה מאיס ומשום הכי לא בטלי וירעו עד שיסתאבו ויאכלם ההדיוט אבל מילתא דלהדיוט נמי אסורה אימא ליבטל קמ"ל התם ימותו דאפי' גבי הדיוט לא בטיל דאי בטיל לימא ירעו עד שיומם ויפדו ויאכלם הדיוט: תנינא התם בזבחים (ברובע) אחד מן הזבחים שנתערב ברובע ונרבע דתולין ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהם קרבן מאותו המין · כלומר ממין אותו קרבן שנתערב בהן אם שלמים היו יביא בדמי יפה שבהן שלמים דיד הקדש על העליונה ואם עולה היתה יביא בדמי היפה עולה אלמא שמעי' מהתם דלא בטלי ברובא: **חדא בחולין** · מתני' דהכא מיירי בנתערבו כשהן חולין ואחר כך הקדישן והיא דזבחים מיירי דנתערבו כשהן קדושים דהתם קתני כל הזבחים: **אבל** · הכא גבי חולין דלא מאיסי בשעת תערובות דלא שייך בהו חלק גבוה אימא ליבטלן וכי מקדיש להו קדשי שפיר דהא כבר איבטיל ליה איסור וליקרבו קמ"ל: **ובזבחים** קפריך ניתני הא דתמורה ולא בעי הא דזבחים ומשני הכא תקנתא איצטריכא ליה להכי הדר תנא לה הכא בזבחים דהתם בתמורה תנא אוסרין בכל שהן ולא תנא תקנתא והכא תנא תקנתא ימכרו ויביא בדמי יפה שבהן מאותו המין: **ובחולין נמי תנינא** · דאפילו בחולין ממש לא בטלי ברובא בעלי חיים וכל הנך דחשיבי: **ועורות לבובין** · מפרש במסכת ע"ז (דף לב:) א) שטקבין כנגד הלב יג] עגול בדרך אותו נקב הוליאו האימורין והקטירום לעבודת כוכבים והקרובת עבודת כוכבים אסור בהנאה: **ושיער נזיר** · אסור בהנאה דבעי שילוח תחת הדוד: **ובשר בחלב** · חתיכת בשר שנתבשלה בחלב ושוב נתערבה באלף חתיכות כולן אסורות ואליבא דמאן דאמר בשר בחלב אסור בהנאה בשחיטת חולין בפרק כל הבשר יד](דף קיד:): ב)**מאי שנא התם** · בקדשים דתני איסורי הנאה כגון חטאות המתות ושור הנסקל ואיסורי אכילה כגון טרפה בהדי הדדי: ג)**תערובת דחולין כו'** · כלומר דגבי מסכת עבודת כוכבים הוי תערובת דחולין איפסיק ותני איסורי הנאה לחוד דקתני ואלו אסורין ואוסרין בהנאה יין נסך והדר תני בשיטה אחריתי ואלו דברים שאינן אסורין איסור הנאה חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו כו' מיסתברא קאי גבי מסכת עבודת כוכבים משום דבעי לפרושי איסורי דיין נסך דדמיין ליה דהתם נמי אסורין בהנאה: הכא נמי גבי זבחים דדמיין ליה דכולהו אסורין לגבוה: **מן הבהמה** · משמע ולא כל הבהמה: **והלא דין הוא** · ולא צריך קרא: **חורש בשור ובחמור יוכיח** · שמותר לגבוה אם הקדישו אחרי כן: **טול לך מה שהבאת** · דלאו פירכא היא מהאי טעמא: **הרי שנתעבדה עבירה בשני עדים** · כלומר הרי יש לך להביא בדין זה אותו ששני עדים מעידין בו שנרבע דהוא ודאי חייב מיתה ואסור לגבוה: **על פי עד אחד או על פי הבעלים** · דליכא מיתה מנין לך שאסור לגבוה אי לאו קרא: **אני אדוננו** · ולא צריך קרא: **פוסלתו מהקרבה** · דכיון דאמר חכם מום קבוע הוא פסול מהקרבה: **פוסלתו מאכילה** · שהרי בסקילה הוא:

א) נ"א שמקדירין כנגד הלב כנקב עגול ודרך אותו נקב מוליאין הלב ומקטיר לעבודת כוכבים וכפי' רש"י שם דף כה ע"ב ודף לב ע"א נ"ק · ב) ואי קשיא מ"ש התם כו' והר"א נ"ק · ורש"י כתב גי' אחרת והיא גרס' : ג) ובמסכתות דחולין דנקט' ע"ז היה תערובות דחולין כו' הר"א · נ"ק :

תוספות

כל האסורין : אבל הכא דלאו איסורי [הנאה] נינהו אימא ליבטלו ברובא ובפ' התערובת (זבחים עא:) קאמר ואי אשמועי' הכא ה"א דלהדיוט שריין קמ"ל כך דקתני התם ימותו ואפי' להדיוט אסירי: **והרובע** והנרבע · התם בפרק התערובת (שם) משני אי מהתם מי קתני בכמה והכא קתני בכל שהוא והך דהתם איצטריך לאשמועינן תקנתא (והכא משני להו לעלמא): **חורש** בשור וחמור יוכיח שנעבדה בו עבירה ומותר למזבח. כדדרשינן מאלה אי אתה מקריב אבל אתה מקריב קדשים שנתעבדה בהן עבירה: **טול** אתה מה שהבאתה · פרש"י לאו פירכא היא מהאי טעמא הרי שנתעבדה בה עבירה בשני עדים כלומר הרי יש לך להביא בדין זה אותו ששני עדים מעידין בו שנרבע אי שנרבע דהא ודאי חייב מיתה ואסור לגבוה על פי עד אחד או על פי הבעלים דליכא מיתה מנין לך דאסורין לגבוה אי לאו קרא עכ"ל וא"ת למה לי קל ותומר לרובע ונרבע ע"פ שני עדים תיפוק ליה ממשקה ישראל לקמן (דף כט.) דדרשינן מן המותר לישראל והאי הרי הוא אסור בהנאה וי"ל דאיצטריך היכא דשחטו והקריבו קודם שנגמר דינו דמותר בהנאה הוא כדאיתא בב"ק פרק ארבעה וחמשה (דף מא.) אי נמי יש לפרש טול מה שהבאת הרי שנעבדה בו עבירה בב' עדים ואפילו נקל ותומר לא צריכא דבלאו הכי נמי ידע ביה שהוא אסור למזבח: אמר

הכי לא בטלי דמאיסי רובע ונרבע למיהוי קדשים אבל גבי חולין ליבטלו להכי איצטריך נמי תנינא ואלו אסורין ואוסרין בכל שהן יין נסך כו' · דלא בטלי נמי בחולין אפי' הכי ניתין דאי מהתם הוה אמינא היינו טעמ' דלא בטלי ברוב חולין משום דאיסורי הנאה נינהו ך כו' · אבל הכא ליבטלי דלאו אסירי בהנאה להכי איצטריך מתניתין דלא בטלי: ואי תין לחוד הוה אמינא היינו טעמא דלא בטלי בהנך חולין דבעי להו לגבוה ומאיס[אבל]להדיוט תנאה ליבטלו ברוב להכי צריכא ואלו אסורין כו' · דאפי' להדיוט לא בטלי: ל"א אי מן אכילה בהדי הדדי ותערובות חולין אפסיק ותני איסורי הנאה לחוד ואיסורי אכילה לחוד כי קאים בע"ז משום דבעי לפרושיה איסורי דיין נסך פריש נמי כל איסורי הנאה דדמיין ליה כי קאים הכא משום דבעי לפרושי מוקצה ונעבד ואתנן ומחיר מפרש נמי כל דאסורים לגבי מזבח דדמיין ליה : יח] אני אדוננו ומה בעל מום שאין תוראות שני עדים : יב] על תיבות לא אתיא נרשם עליהם קו מלמעלה להורות כי לפ"ד ראוי למחקו : יג] חלב קרע עגול ודרך אותו אות ב' נמחק : יד] חבשר · עיין בהר"ן בפ"ב דע"ז :

רובע ונרבע הוה אמינא הני מילי בקדשים: אבל בחולין · נתערבו בחולין אימא לא אסירא אלא ליבטלו אשמעינן הדא מתניתין דמיירי דנתערבו בחולין ולא בטלי : ודאסורין בהנאה · כגון מוקצה ונעבד מאי איצטריך למיתני במתניתין הא תנא ליה חדא זימנא דתנן אלו אסורין ואוסרין בכל שהן יין נסך ועבודה זרה ועורות לבובין דלא בטלי בחולין אי מההיא הוה אמינא הני מילי איסור' לתודיהו דאסורין כולהו אסורין בהנאה כי נתערבו בחולין אבל איסורין דאינן אסור בהנאה כגון אתנן ומחיר והכלאים והטרפה כי נתערבו בחולין אימא ליבטלן להכי איצטריך מתניתין דלא: ומאי שנא לענין אי איערוב ומתני' דכל הזבחים שנתערבו בהן כו' קתני התם נמי טרפה בהדייהו דמוקצה ונעבד היינו איסורי הנאה וטרפה לא אסירא בהנאה אלא באכילה ותערובת דחולין אפסק ותני איסורי הנאה לחוד' כגון יין נסך וע"ז ועורות לבובין ואיסור אכילה לחוד' ג)דקתני סיפא ואלו אסורי' באכילה ומותר בהנאה חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו כו' קאי בססכ' ע"ז משום דבעי לפרושי איסור' דיין נסך פריש גבי איסור דדמיין ליה כי קאי במתניתין כיון דבעי לפרושי מוקצה ונעבד ואתנן ומחיר דאסור לגבי מזבח מפרש נמי כל דאסור לגבי מזבח אפי' לך מה שתבאתה · כלומר טול לך תשובה מראיה שהבאתה הרי שנעבדה בהן עבירה בשני עדים · רובע ונרבע בעד א' לא למדנו להכי איצטריך ינהו דא"ד (ישמעאל)(שמעון) אני אדוננו לרובע תרבע בעד אחד מדין ק"ו ומה בעל מום כו' : הודאת עד אחד פוסלין מהקרבה · כדאמרן בפרק כל פסולי המוקדשין נאמן ישראל לומר בכור זה נתתי לכהן בעי · ב' עדים פוסלין מאכילה דחייב מיתה הוא אינו דין שהעד עד אחד פוסל מהקרבה ת"ל מן הבהמה · הא למה לי קרא לרובע ונרבע ע"פ עד אחד : הא אתיא · מן דינא כדאמר ר' ישמעאל דמצי יליף מדינא אמאי לא מפרש רבינו כדאוקימתא דהש"ס דזבחים ע"ד והוכא ברש"י כאן במתני' והא דלא אמר בגמ' כדמתרץ רבינו ז"ל דה"כ מקרי נבילה ולא מקרי טרפה ומצוה (לייבב · ב) נראה דז"ל ימכרו אותן ויביא מדמי קרבן שנתערב בהם כדי לפטור וכו' · ג) כך משנה :אלו אסורין באכילה הוא בפ"ב ואינו סיפא כלל והטעם דלא חשיב שם נמי היסור מאכלות אמרינן שם טעמא בגמ' גופה (ד' עד:) ודברי רבינו צ"ע ·

רבינו גרשום

הגהות הב"ח (א) גמ' מאי קאמר ומשנינן הכי קתני : (ב) רש"י ד"ה וקשיא וכו' ומאי אפילו כו' ומאי אפי' דקאמר פשיטא :

הגהות הגר"א [א] גמ' דאי אשמעינן התם דאיסורי הנאה...

שיטה מקובצת

א] איזהו נעבד ...

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל' יב · ב ב מיי' שם פ"ד הל' ז · ג ג מיי' שם הל' ו · ד ד מיי' שם פ"ב הל' ח · ה ה מיי' שם · ו ו מיי' שם פ"ד הל' ב · ז ז מיי' שם · ח ח מיי' פ"ה הל' ג · ט ט מיי' פ"ה מהל' מעשה קרבנות ... · כא ת מיי' פ"ד מהל' איסורי מזבח הל' א :

אמר רב אשי משום דאיכא למימר מעיקרא דדינא פירכא מה לבעל מום שכן מומו ניכר תאמר ברובע ונרבע שאין מומו ניכר הואיל ואין מומו ניכר יהא כשר לגבי מזבח ת"ל מן הבהמה להוציא רובע ונרבע. מן הבקר להוציא את הנעבד, והלא דין הוא ומה אתנן ומחיר שציפויין מותרין, הן אסורין, נעבד שציפויו אסור אינו דין שהוא אסור או חילוף ומה אתנן ומחיר שהן אסורין ציפוייהן מותרין נעבד שמותר אינו דין שיהא ציפוין מותר א"ב ביטלת לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך אני אקיימנו לא תחמוד כסף וזהב בדבר שאין בו רוח חיים אבל בדבר שיש בו רוח חיים הואיל והן מותר יכול יהא ציפוי מותרת ת"ל מן הבקר להוציא את הנעבד מתקיף לה רב חנניא טעמא דמעטי' קרא הא לא מעטי' קרא ציפוי מותר והכתיב ואבדתם את שמם כלום העשוי לשמם? ההוא לכנות להם שם הוא דאתא לבית גליא קרינן אותו בית כריא פני המולך פני כלב עין כל עין קוץ; ואיפוך אנא: מן הבהמה להוציא את הנעבד מן הבקר להוציא רובע ונרבע. התם מעניינא דקרא כתיב גבי בהמה ואיש כי יתן שכבתו בבהמה מות יומת, גבי בקר כתיב וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב; מן הצאן להוציא את המוקצה מן הצאן להוציא את הנוגח אר"ש אם נאמר רובע למה נאמר נוגח ואם נאמר נוגח למה נאמר רובע? לפי שיש ברובע מה שאין כן בנוגח, יש ברובע שהרובע עושה אונס כרצון מה שאין כן בנוגח יש בנוגח שהנוגח משלם את הכופר מה שאין כן ברובע הוצרך לומר רובע והוצרך לומר נוגח והאי תנא מייתי לה מהכא דתניא הרובע והנרבע (וכולם) הם בקדשים שקדם מום עובר להקדשן וצריכין מום קבוע לפדות עליהן שנאמר כי משחתם בהם מום בם מאי תלמודא חסורי מיחסרא והכי קתני ומנין שהן אסורין ת"ל כי משחתם בהם מום בם ותנא דבי ר' ישמעאל כל מקום שנאמר השחתה אינו אלא דבר ערוה ועבודת כוכבים דבר ערוה דכתיב כי השחית כל בשר וגו' עבודת כוכבים דכתיב פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל תמונת כל סמל כל שהמום פוסל בו דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסלין בהן ותנא דבי ר' ישמעאל מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן מאי דריש בהו? מיבעי ליה פרט לחולה זקן ומזוהם ות"ק דאפקינהו להני קראי לרובע ונרבע, חולה זקן ומזוהם מנא ליה? נפקא ליה מן הצאן מן הכבשים ומן העזים ולתנא דבי ר' ישמעאל אורחיה דקרא לאישתעויי הכי: איזהו מוקצה (כו') לעבודת כוכבים וכו': אמר ר"ל אין אסור אלא מוקצה לשבע שנים שנאמר ויהי בלילה ההוא ויאמר [לו ה'] קח את פר השור אשר לאביך ופר השני שבע שנים והתם מוקצה בלחוד הוה, נעבד נמי הוה! א"ר אחא בר יעקב מוקצה לעבוד ולא עבדוהו, רבא אמר לעולם עבדוהו וחידוש הוא כדר' אבא בר כהנא דאמר רבי אבא בר כהנא שמנה דברים התירו באותו לילה חוץ ולילה וזרות וכלי

רש"י

ליפויין · אם כיסה עליו שום דבר לאחר שנתנו לה מותר הליפוי לבא לבית לעשות ריקועין למזבח דהתורה לא אסרה אלא גופו שניהן ולא ניפוייהן: נעבד שליפוייהן אסור · דכתיב לא תחמוד כסף וזהב עליהם וגו': נעבד שעשאוהו עבודת כוכבים אינו דין שיהא סופו אסור לגבוה · נהי דלהדיוט לא מיתסר דאין בעלי חיים אסורין כדאמרן טעמא לקמן אבל לגבוה מיהא אסור הואיל וליפויין אסור אפי' בהנאה להדיוט וקרא למה לי: או חילוף · אי לא כתיב קרא איכא לחלופי דינא: נעבד שהוא מותר דלא אשכחן דאסור (ג)ין: [ג]הכי קאמר א"כ ביטלת לא תחמוד כו' · הלכך ליכא למימר או חילוף יהא הואיל ומדינא אתיא דאסור נעבד לגבוה לא צריך קרא "ולקאמר אני אקיימנו כו' · הלכך איכא למימר או חילוף והואיל ומותר להדיוט הוא מותר אפילו לגבוה ליפויין מותר: ת"ל מן הבקר ולא כל הבקר להוציא את הנעבד · דאסור לגבוה וכיון דאסור לגבוה ליפויין אסור אף להדיוט דקרינא ביה לא תחמוד וגו': בית גליא · לשון נובה ים (ל"א) בית כלייה כמו כלות כליון; ל"א בית כריא · בית הכסא לשון כרו שוחה (ירמיה יח): מעניינא דקרא · דאשכחן דברובע נסיב קרא "בהמה" ובדבר עבודת כוכבים נסיב לשון 'בקר': מוקצה · שהקצוהו לצורך תקרובת עבודת כוכבים: את הנוגח · שהמית את האדם בעד אחד דלא מיסתקיל: אם נאמר רובע · לאסור להקרבה והלא שניהם שוין דאם היו ב' עדים בדבר שניהם נסקלין: נוגח לא עשה בו אונס כרצון · לענין סקילה דתנן (ב"ק דף מד') שור האיצטדין אינו חייב סקילה שנאמר שור כי יגח ולא שיגיחוהו אחרים: משלם עליו את הכופר · אע"פ שהשור נסקל: ובהאי תנא מייתי מהכא דרובע ונרבע אסורין לגבוה: שרוע וקלוט ל"ג: שהן אסורין · כא] להקרבה (ד): ג) רובע ונרבע דבר ערוה מוקצה ונעבד דבר עבודת כוכבים: מזוהם · שמולית זיעה ומסריח: מן הכבשים וגו' · קרא אחרינא "אם מן הצאן קרבנו מן הכבשים או מן העזים לעולה": לשבע שנים · שהוקצה עד ז' שנים ובסוף ז' שנים יקריבוהו לעבודת כוכבים דהכי ג)הוי מוקצה: ופר בן שבע שנים · שפיטמוהו שבע שנים אלמא הכי אורחייהו למעבד: נעבד נמי הוה · לא ידענא מהיכן נפקא: ל"א אין איסור מוקצה אלא כב] ז' שנים ומז' שנים ואילך לא הוי מוקצה דהו לא מקרבי ליה דכתיב ופר שני שבע שנים אלמא דמשום דחלפין עליה ז' שנים איסתרי: לפולם עבדוהו · אלא מההוא לא גמרי מידי דחידוש הוא: חוץ · שחוטי חוץ: ובלילה · סקריב דהכי כתיב ויעש לילה:

*) וקאמר אני אקיימנו וכו' · מדל"ז ג"ק

תוספות

אמר רב אשי משום דאיכא למימר מעיקרא דדינא פירכא כו' · ובת"כ קא אמר לה ר"ע להאי פירכא מה לבעל מום שכן מומו נגלה והייט דקאמר הכא שכן מומו ניכר תימה אמאי לא קאמר אתנן ומחיר יוכיח דאין מומו ניכר ואסורין למזבח: ומה אתנן ומחיר שליפויין מותרין · וה"ה דהוה מצי למעבד ק"ו כדאיתא פרק כל הצלמים (ע"ז מו:) ומה אתנן ומחיר שמותרים בתלוש להדיוט אסורים בבעלי חיים לגבוה נעבד שאסור בתלוש להדיוט אינו דין שאסור בבעלי חיים לגבוה והשתא לא שייך למימר או חילוף כדאמר הכא ובפרק כל הצלמים (נז"ש) *לא עבד כי האי ק"ו לאסור אבני הר למזבח דאמר התם ומה אתנן דמותר בתלוש להדיוט אסור במחובר לגבוה נעבד כו' או חילוף ומה אתנן ומחיר שהם אסורין וליפוייהם מותרים והוה מצי למעבד האי ק"ו התם להתיר ליפוי הר אפי' למזבח: או חילוף כו' · וא"ת אמאי לא קאמר כל היכא דאיכא למיעבד לקולא ולחומרא עבדינן לחומרא והכי אמר פרק כל הצלמים (ע"ז מו:) וי"ל דגבי בעלי חיים לית לן למיעבד טפי לקולא דאין לנו לאסור בעלי חיים כיון דמצי למעבד ק"ו לקולא:

נעבד שהוא מותר אינו דין שיהא ליפויו מותר · ובפ' השוחט (חולין מ:) אמר התם דתקרובת דנעבד דבעלי חיים אסור דאמר הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר דתקרובתו אסור אלמא דמחמירין טפי בתקרובת דבעלי חיים מלפוי וגבי הר אמר איפכא דליפוי דהר קאמר התם פר' כל הצלמי' (ע"ז מה:) דאסור ותקרובתו מותר כדאמר פרק השוחט (חולין מ:) הא דאמר להר פי' אם שחט לשם הר תקרובתו מותר וי"ל דהא דאמר התם דליפוי דהר דאסור הייט הליפוי שהיה עליו בשעת השתחוואה וכי ה"ג ליפוי דבעלי חיים נמי אסור והא דקאמר הכא מותר הייט בליפוי הבאה לאחר השתחוואה אי נמי לפי המסקנא דאמר הכא דליפוי דנעבד אסור ליתא:

תלמוד לומר מן הבקר להוציא הנעבד · פירש רש"י דאסור לגבוה וכיון דאסור לגבוה ליפויו אסור אף להדיוט דקרינא ביה כסף וזהב עליהם לשון רש"י והדין עמו דפי' כן דאין לומר דלפי האי מיעוטא נמי דליפוי מותר להדיוט ולא תחמוד כסף וזהב עליהם מוקמינן ליה בשאין בו רוח חיים אבל בבעלי חיים מותר לגבוה דמדקפריך בסמוך טעמא דמעטיה קרא משמע דפשיטא ליה דאתר דמעטיה קרא כל ליפוי דנעבד אסור בבעלי חיים וכן משמע הסוגיא:

והאי תנא מייתי לה מהכא דתניא כו' · תימה דהכא משמע דר"ש לית ליה האי דרשא דכי משחתם דהא מפיק ליה לעיל מקרא אחרינא מדאמר אם נאמר נוגח למה נאמר רובע משמע דדריש ליה ממן הבקר ובפרק אין מעמידין (ע"ז כג:) קאמר ר"ש לענין רביעה דפסולה דכתיב כי משחתם בהם מום בם אלמא משמע דדריש ליה ממשחתם וי"ל דהא דקאמר לר"ש לעיל אם נאמר נוגח לדבריו דת"ק קא א"ל דמפיק ליה מן הבקר וליה לא סבירא ליה דדריש ליה מכי משחתם:

כל שהמום פוסל בו דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסלין בו · צריך עיון מאי קאמר הא דרשינן שפיר רובע ונרבע מכי משחתם: מנין

רבינו גרשום

אמר רב אשי איצטריך משום דאיכא למימר מעיקרא דדינא פירכא מה לבעל מום שכן מומו ניכר לכל העולם תאמר כו': [ומה אתנן ומחיר שציפויו מותרין' אם ציפה עליהן תקרה של כסף ושל זהב מותר ציפויין והן עצמן אסורין: נעבד שציפויו אסור · לא תחמוד כסף וזהב עליהן וגו': אינו דין שהוא אסור למזבח או חילוף · כלומר אני אומר חילוף הדבר להתיר ומה אתנן ומחיר שהן אסורין בפירוש מן התורה ציפויין מותר נעבד שהוא מותר למזבח שלא מצינו שאסור בפירוש מן התורה אינו דין שציפויו מותר: אמר לו בעל הדין ראשון אם כן לדבריך שאתה רוצה להתיר ציפוי הנעבד ביטלת לא תחמוד כסף וזהב עליהן וגו': אמר לך אני אקיימנה בדבר שאין בו רוח חיים · כלומר נעבד שאין בו רוח חיים ציפויין אסור אבל נעבד דבר שיש בו רוח חיים כגון בהמה הואיל והוא מותר כראשון יהא ציפוי מותר להכי איצטריך מן הבקר להוציא את הנעבד

וכלי שרת [וכלי אשירה] ועצי אשירה ומוקצה ונעבד אמר רב טובי בר מתנה א"ר יאשיה מנין למוקצה מן התורה שנאמר תשמרו להקריב לי במועדו כל שעושין לו שימור, מתקיף לה אביי אלא מעתה אייתית אימרא דצומא ולא עביד ליה שימור ה"נ דלא חזו להקרבה? א"ל אנא תשמרו להקריב לי במועדו קאמינא: לי ולא לאדון אחר, ואיזהו אחר שמקריבין לו הוי אומר זו עבודת כוכבים. אמר בהא בר רב אדא אמר רב יצחק אין מוקצה אסור אלא עד שיעבדו בו, עולא א"ר יוחנן עד שימסרוהו לכומרי עבודת כוכבים. בהא אמר רבי יוחנן עד שיאכילוהו כרשיני עבודת כוכבים. אמר ליה רבי אבא לבהא מפלגיתו אתון אעולא? א"ל לא, עולא נמי כי קאמר הוא דשפי ליה כרשיני עבודת כוכבים. א"ר אבא ידע בהא לשנויי שמעתא ואי לא דסליק התם לא הוה ידע, דארץ ישראל גרמה ליה. אמר ליה רב יצחק: בהא מיכן ומיכן הוה. (תני רב חנניא טרטאה קמיה דר' יוחנן אין מוקצה אסור אלא עד שיעשו בו מעשה הוא תני לה (והדר) אמר לה מאי מעשה עד שיגוזו ויעבדו בו: איזהו נעבד כו': מנא הני מילי? אמר רב פפא דאמר קרא ממשקה ישראל מן המותר לישראל ואי ס"ד אסירי להדיוט למה לי קרא (למעטינהו מגבוה) כל היכא דאסירי להדיוט לא בעי קרא והא טרפה דאסירא להדיוט ומעטיה קרא מגבוה דתניא כשהוא אומר מן הבקר למטה שאין ת"ל אלא להוציא את הטרפה איצטריך סד"א הני מילי דנטרפה ואחר כך נתקדשה אבל נתקדשה ואחר כך נטרפה אימא (תישרי לגבוה), והא מהכא נפקא כל אשר יעבור תחת השבט פרט לטרפה שאינה עוברת? הא נמי איצטריך סלקא דעתך אמינא הני מילי היכא דלא היתה לה שעת הכושר דנולדה טרפה ממעי אמה אבל היכא דהיתה לה שעת הכושר ויצאת לאויר העולם ואח"כ נטרפה אימא תשתרי לגבוה, קמ"ל:

מתני' ואיזהו אתנן האומר לזונה הולך טלה זה בשכרך אפי' הן ק' כולן אסורין וכן האומר לחבירו הוליך טלה זה ותלין שפחתך אצל עבדי רבי (מאיר) אומר אינו אתנן וחכמים אומרים אתנן:

גמ' אמר מר ואפילו הן מאה כולן אסורין היכי דמי אילימא דשקלה אגרא מאה בהמות פשיטא דכולהו אסירי מה לי חד מה לי מאה [ג] לא צריכא דשקלה אגרא [ד] חדא ויהיב לה מאה דכולהו מכח אתנן קאתי **) ת"ר נתן לה ולא בא עליה, בא עליה ולא נתן לה אתננה מותר נתן לה ולא בא עליה אתננה קרית ליה? ותו בא עליה ולא נתן לה (ג) מאי יהיב לה? אלא הכי קתני נתן לה ואח"כ בא עליה, בא עליה ואח"כ נתן לה אתננה מותר וליחול עליה אתנן למפרע? אמר רבי אלעזר

*) עס"ק פ"ו [עצמו של כרס"ק דפוסק סיכת מאיר ודאי הוא משום דכסוגיא לקמן לי איתא א"כ מ"ט דרבי וכו' וכן במשנה שבמשניות ...] **) (יומא פב·) [ע"ז סב: כל כעוין]

רש"י

וכלי שרת · כלומר שלא הוצרך לכלי שרת בכלי אשירה באותו שהיה משמש לאשירה שימש לשם : ובכלי אשירה · שהקריב : ובעצי אשירה · הקטירו דכתיב התם ואת האשירה אשר עליה תכרות : מנין למוקצה מן התורה · קס"ד דהכי קאמר מנין שחייב אדם להקצות קרבנו לשמים ולא יקריבנו מיד כשהקדישו : שימור · לתורת גבוה : אימרא דצומא · כבש רעב שלא נשמר מעולם : ולא הקצו : לי ולא לאדון אחר · דהכי קאמינא כו' למוקצה לעבודת כוכבים שאסור מן התורה מהכא : עד שיעבדו בו שום עבודה לצורך עבודת כוכבים או מגיכת קרן או שום דבר שאסור אבל מקמי הכי לא מיתסר · [ח] ל"א אין מוקצה אסור אלא עד שיעבדו בו, כח] (שום דבר) שימשו בו שום עבודה לצורך כומרי עבודת כוכבים אבל משיעבדו בו שום עבודה לא מיתסר דתו לא מקרבי ליה (ד)(וכ"ש) ולשון זה נראה לי עיקר מדתני אלא עד שיעבדו בו ואי כלישנא קמא לא ה"ל למיתני נ)(אלא הכי איבעי ליה למיתני אין מוקצה אסור עד שיעבדו בו ולשון ראשון ל"ש : עד שימסרוהו לכומרים · לאכילה דתו לא מקרבי ליה : עד שיאכילוהו כרשיני עבודת כוכבים · שמפטמין אותו לצורך הכומרים ותו לא מקרבי ליה לא] : מכאן ומכאן הוא · מבבל ומארץ ישראל : מנהני מילי · דמותרין לאכילה להדיוט : ממשקה ישראל · גבי קרבנות כתיב במשכנא דיחזקאל משמע מן המותר לאכילת ישראל הבא קרבן : ואי ס"ד · דמוקצה ונעבד אסירי להדיוט ל"ל הני קראי דלעיל מן הבקר להוציא את הנעבד מן הצאן להוציא את המוקצה, ממשקה ישראל נפקא דמתסור להדיוט אסור לגבוה (ה): [נ] מן הבקר[ו] מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן מן הבקר למטה · אם עולה קרבנו מן הבקר שאין נב] ללמוד שהוא צריך לכתוב דהא כתיב מן הבקר לעיל, הא דלמטה ודאי להוציא את הטרפה וקמא לנעבד הלמא אתא קרא לטרפה : נג) אילטריך · תרי קראי דאי ממשקה ישראל הוה אמינא למעוטי נטרפה ואחר כך הקדישה כו' : אימא איפכא · להכי אילטריך מן הבקר אבל גבי מוקצה ונעבד תרי קראי ל"ל הא הקדישו ואח"כ הקצהו או עבדו לא מיתסר דלאו דידיה הוא ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא מדאילטריך למעוטי לגבוה ודאי להדיוט מישרא שרי נד) : שאינה עוברת · כגון שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה נה)(ו)[ו](ולי הכא) נפקא נטרפה ואחר כך הקדישה: אילטריכא ג' קראי דאי ממשקה ישראל ה"א דוקא היכא דנולדה טרפה דומיא דערלה וכלאי הכרם דכתיב בההוא קרא דכתיב בריש מן המאתים ואמרי' בפסחים (דף מח·) ממותר שתי מאות שנשתיירו בבור מכאן לערלה וכלאי הכרם שבטלין במאתים וכי היכי דערלה לא היתה לה שעת הכושר טרפה נמי לא נפקא לן מינה אלא דנולדה טרפה והכי אילטריכא כל אשר יעבור לנטרפה לאחר לידתה ואח"כ הקדישה ומן הבקר אתא להקדישה ואח"כ נטרפה : נו] מתני' פלוגתא דרבי ורבנן מפרש בגמ': [נ] גמ' [נ] דשקלה (ז)נז] פרי · והוא לא התנה לה אלא חד ונתן לה נח] ב' וקמ"ל דאתנן ניהו כולהו [י](ולא מתנה חד) נט] שמתפסת אותו שהתנה עמה : ליחול עליה אתנן למפרע · הואיל ובשעת ביאה עדיין הטלה קיים וכיון שהוא בא עליה על שכר אותו טלה כל היכא דאיתיה חייל עליה אתנן דבשלמא בא עליה, אחר כך נתן לה טלה איכא למימר כיון דלא ייחדו בשעת ביאה לא מיתסר, דמתנה בעלמא הוא :

תוספות

מנין למוקצה (שאסור) מן התורה · קא סלקא דעתך דהכי קאמר מנין שצריך להקצות הקרבן לשם הקרבה לגבוה קודם ההקרבה ומסיק דקאמר מנין דאסור להקריב אותו שהוקצה לעבודת כוכבים וקצת קשה דהא דרשינן מקראי אחריני טובא והיה לו לומר כך תנא מייתי ליה מהכא : אלא עד שיעבדו בו · פרש"י שיעבדו בו שום עבודה לשם עבודת כוכבים או מגיכת קרן או שום דבר האיסור אבל מקמי הכי לא מיתסרי ל"א עד שיעבדו בו שום עבודה לצורך הכומרים אבל (אם) משיעבדו בו שום עבודה לצורך הכומרים לא מיתסר דתו לא מיקרבי כך שמעתי ולשון זה נראה לי עיקר מדתני אלא [ד] עד שיעבדו כו' ואי כלישנא קמא (לא) הוה מצי למיתני אין מוקצה אסור (אלא) עד שיעבדו ולשון ראשון לא שמעתי לי רש"י : מ] בהא מכאן ומכאן פירוש בהא מארץ ישראל ומבבל היה תלמיד חכם ולא מהניא זכותא דארץ ישראל :

מנא ה"מ שמותר מוקצה ונעבד להדיוט · תימה מהיכא תיתי לאסור להדיוט דהא אפי' לגבוה לא מיתסר אי לאו הני קראי דלעיל להדיוט מהיכא תיתי לאסור ואומר ר"י דכיון דמפיק מקרא דאסור לגבוה אף להדיוט נילף מינה דאסור ואי קשיא א"כ מאי קא משני אי סלקא דעתך אסורין להדיוט למה לי קרא למעוטי לגבוה הא לא מיתסר להדיוט אלא מקרא דגבוה ויש לומר דהכי קאמר אי ס"ד דגמרינן איסור להדיוט מקרא דממעטינן מיניה איסור לגבוה למה לי למיכתביה לאיסור גבי קרבנות לכתביה גבי הדיוט וממילא ידעינן דאסור לגבוה ממשקה ישראל מן המותר לישראל :

איצטריך · כלומר לעולם שמעינן ממשקה ישראל אסור לגבוה ואפ"ה איצטריך קרא למעוטי טרפה להיכא דהקדישה ואחר כך נטרפה ופירש רש"י אבל מוקצה ונעבד תרי קראי למה לי הרי הקדים ואח"כ הקצהו או עבדו לא מיתסר דלאו דידיה הוא ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו עכ"ל ולא נהירא דהא בפרק יוצא דופן (נדה מא·) גבי רובע ונרבע מצריך שתי קראי חד לבהמת קדשים וחד לבהמת חולין ומשכחת לה בקדשים קלים ואליבא דר' יוסי הגלילי לכן נראה לפרש דכי נמי צריך לומר כהאי גוונא במוקצה ונעבד ניחא דכוף סוף מהאי קרא דמן הבקר להוציא הנעבד לא שמעינן מיעוטא כי אם לחד גוונא להיכא דנעבדה ואחר כך הקדישה ואי ס"ד דאף להדיוט אסירי נכתביה גבי הדיוט ולגבוה שמעינן ליה ממשקה ישראל [לאסור אף] בהך גוונא דה"נ דאמר בטרפה דממשקה ישראל שמעינן איסור בנטרפה ואח"כ הקדישה לגבוה אלא ש"מ מדכתיב גבי קרבנות דלהדיוט שרי ובפרק יוצא דופן (שם מא·) מצריך קרא אחרינא לנעבד נוסים לגבוה להיכא דהקדישו ואחר כך נעבד שאם עלה ירד :

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פ"ד מהל' איסורי מזבח הל' ו'
כט ב מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל' י
ל ג מיי' פ"ז מהל' בכורות הל' יד
לא ד מיי' פ"ד מהל' איסורי מזבח הל' ...
לב ה מיי' ...
לג ו ... הלכה ...

שיטה מקובצת

א] שרת וכלי אשירה ועצי : ב] מנין למוקצה ...

הגהות הב"ח

רבינו גרשום

עין משפט נר מצוה

לד א ב ג מיי' פ"ד מהל' איסורי מזבח הלכה יא:
לה ד מיי' שם הל' יב:
לו ה ו מיי' שם הל' יג: ז"ק
לז ז מיי' שם הל' ט:
לח ח מיי' שם הל' ח:
לט ט מיי' שם הל' ט:
מ י מיי' שם הל' ח:
מא כ מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל' ג טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף ח:
מב ל מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף ח וכאידך מ"ד:

שיטה מקובצת

א] שקדמה מסכת עבודה זרה (דף סג:) כל הסוגיא: ב] ניהלה לאלתר את י' נמחק: ג] לא ניקני ליך עד שעת כו' מצטריך ליך ניקני ליך בעכשיו ל"א ואי דלא אקניה מי מצי מקרבה ליה איש כי יקדיש כו' לא צריכא כו' ואי מצטריך לך אפקיה: ד] הקדישתו דאיתיה בשעת ביאה אסור דר' אלעזר גופא קמיבעי ליה מי אמרינן הקריבתו אמר ר' אלעזר דמותר דהא ליתיה בשעת ביאה אבל הקדישה דאיתא בשעת ביאה אסור או דילמא' ל"א הקריבתו נופח דאמר ר"א הקדישתו הוא דהוא אמורי' אמירתו כו' תיבעי: ה] תיקו אמר מר בא: ו] סתם וכי אמר לה הבעלי בטלה זה מי מיתסרי והא ז] מחוסר משיכה' דמעות אינן קונות וא"כ לא קנאתו בשעת ביאה דבשלמא אם המעות קונות תביאה כמו מעות (בעובדת כוכבים) [צ"ל] …

בסורת הש"ס

א) שקדמה והקריבתו, היכי דמי אי נימא דאקניה ג) ניהליה לאלתר פשיטא דמותר דעד כאן לא בא עליה ואלא דאמר לה לא ניקני ליך עד שעת ביאה מי מציא מקרבה ליה *איש כי יקדיש את ביתו קדש לה' אמר רחמנא מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו לא צריכא דאמר לה לא ג) מקניה לך עד שעת ביאה ואי מצטריך לך ניקני לך מעכשיו *בעי רב אושעיא קדמה והקדישתו מאי? תפשוט ליה מדרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר קדמה והקריבתו הקריבתו (א) היא דהא ליתיה בשעת ביאה אבל הקדישתו ד) אסור? היא גופה קמיבעיא ליה: הקריבתו והא ליתיה בשעת ביאה מותר אבל הקדישה בשעת ביאה אסור או דלמא (ב) כיון דתנן *אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט הקדישתו מותר וכל שכן הקריבתו, תיקו: ה) בא עליה ואחר כך נתן לה אתננה מותר: והתניא *בא עליה ונתן לה ואפי' עד שנים עשר חדש אתננה אסור? אמר רב הונא בר רב חסדא לא קשיא הא דאמר לה הבעלי לי בטלה זה הא דאמר לה הבעלי לי בטלה סתם, ו) טלה זה והא מחוסר משיכה? ז) בזונה עובדת כוכבים דלא קניא במשיכה ח) ואיבעית אימא אפי' בזונה ישראלית כגון דקאי בחצרה ט) והא יהבית לה *) מעיקרא דשוויה לה אפותיקי [א] ואמר לה אם עד יום פלוני יהיבנא לך זוזי מוטב ואם לאו טלה באתננך: אמר רב אחד אתנן זכר ואחד אתנן כל עריות אסור חוץ מאתנן אשתו נדה מ"ט זונה כתיב והא לאו זונה היא ולוי אמר אפילו אשתו נדה מאי טעמא תועבה כתיב והא תועבה היא, ולוי נמי והכתיב זונה? אמר לך ההיא י) זונה ולא זונה, ורב הא תועבה מנא ליה? נפקא ליה מדרבי דתניא *רבי אומר אין אתנן אסור אלא יא) כל אתנן הבאות לו בעבירה אבל אתנן אשתו נדה ושנתן לה שכר להפקעתה נשנתנה לו באתננו מותרין, אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר ובתתך אתנן ואתנן לא ניתן [לך] (לה) ותהי להפך ורב האי תועבה מאי עביד ליה? מיבעי ליה כדאביי דאמר אביי יב) זונה עובדת כוכבים אתננה אסור מ"ט כתיב הכא תועבה וכתיב התם כי כל אשר יעשה מכל התועבות האל מה להלן עריות שאין קדושין תופסין בה ה"נ יג) אין קדושין תופסין בה וכהן שבא עליה אין לוקה עליה משום זונה מ"ט דאמר קרא לא יחלל זרעו מי שזרעו מיוחס אחריו יצא עובדת כוכבים דאין זרעו מיוחס אחריו זונה ישראלית אתננה מותר מה טעם דהא קדושין תופסין בה ובהן שבא עליה לוקה משום זונה מ"ט דהא זרעו מיוחס אחריו ורבא אמר אחד זה ואחד זה אתננה אסור וכהן הבא עליה לוקה משום זונה, מ"ט ילפי מהדדי: מה זונה ישראלית בלאו אף זונה עובדת כוכבים בלאו ומה אתנן זונה עובדת כוכבים אסור אף אתנן זונה ישראלית אסור מיתיבי אחד זונה עובדת כוכבים ואחד זונה ישראלית אתננה אסור תיובתא דאביי? אמר לך אביי [ב] הא מני ר' עקיבא היא דאמר ג) אין קדושין תופסין בחייבי לאוין והא (ג) קמשמע לן דכל זונה לא תפסי בה קדושין דומיא דאלמנה טו) דלא תפסי בה קדושין ולרבא מאי שנא דקתני כגון אלמנה לכ"ג? דומיא דאלמנה מה אלמנה לא לקי עד דמתרי בה אף זונה עד דאמר הא לך (ג) לאפוקי מדרבי אלעזר ג) דאמר רבי אלעזר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה אבל היכא דזונה מעיקרא טז) ה"נ דאסור ל"א כי קתני הא בעריות שאין קדושין תופסין בה, והא קתני סיפא יז) אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט אתננה אסור והא הני קדושין תופסין בהן? יח) הא מני

*) מעיקרא ועוד פשיטא דאסור דשויה כמ' נ"ק כצ"ל עי' רש"י דתרתי פריך. א) [בכורות ט:] ב) קדושין סח' [יבמות י: וש"נ] ג) יבמות נט: סח: עי' סנהדרין נא'

תורה אור

ויקרא כז · דברים כג · יחזקאל טז · ויקרא יח · שם כא

רש"י

ביאה: ואי איצטריך לך ניקני מעכשיו · הלכך ברשותה הוא ומציא לאקרוביה וכיון דאמר לה לא ניקני ליך עד שעת ביאה איצטריך לאשמועינן דמותר אם קדמה והקריבתו דס"ד אתנן הוי (ד) ים: דרבי אלעזר גופה קמיבעיא ליה · פי' פשיטא ליה לרבי אלעזר הקריבתו אין הקדישתו לא מי דלמא הקריבתו פשיטא ליה הקדישתו מספקא לי', תיקו: אמירתו לגבוה · ולא מצי למיהדר כאילו מסרתו להדיוט: בטלה זה · הואיל דיהביה בשעת ביאה חייל עליה אתנן מיד כן: טלה סתם · דמשדר לה בתר הכי מתנה בעלמא הוא כא) ואין אתנן אלא המיוחד בשעת ביאה: פה יהבינן ניהלה מעיקרא · דהואיל וקאי בחצרה קניא ליה בשעת ביאה מיד ואמאי קרי ליה ואח"כ נתן ועוד פשיטא (ה) דאסור: עד יום פלוני [ו] (מסקינן לך כך וכך ואי לא מסקינא ליה · הלכך כי מטו ולא יהיב לה זוזי קים לה מילתא [דדידה הוא בשעת] ביאתה ומיהו אח"כ הוא דהא לא הוי דידה עד דמטי יום פלוני ואיצטריך לאשמועינן דאסור: אתנן זכר · שבא על הזכר ונתן לו אתנן אסור להקרבה: תועבה כתיב · כי תועבת ה' אלהיך גם שניהם והאי נמי תועבה הוא דגבה כתיבא גבי עריות ואכולהו כתיב את כל התועבות האלה: ולא זונה · דאם נתנה לו היא באתנן מותר: שנבעלה לו בעבירה · שאין לך לא היתר בה אבל אשתו נדה דמותר בה לאחר זמן או שנתן לה לזונה שכר פקיעתה שכר מה שבטלה ממלאכתה ולא שכר ביאה: ואע"פ שאין ראיה לדבר · דלישתרי להקרבה זכר לדבר דלא הוי אתנן מה שהיא נותנת לו מדכתיב ותהי להפך: עובדת כוכבים אין זרעו מיוחס אחריו · דלא מיקרי זרעו אלא בנה כדאמרינן ביבמות (דף כג) בנך הבא מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה: מאי טעמא ילפי מהדדי · במה מצינו כן:

תוספות

כגון דקאי בחצירה · כג] משמע דלא מייס אתנן אלא בכה"ג דקאי בחצירה כד] וא"כ קשיא הא דאמר במרובה (ב"ק ע:) גבי אתנן אסרה תורה ואפי' בא על אמו כה] דקאי עלה במיתה דאי תבעא ליה קמן לדינא לא מ"ל זיל הב לה שהרי מתחייב בנפשו הוא כו] וכיון דלא מייס אתנן אלא דקאי בחצרה והיכי שייך למימר זיל הב לה הא תפסה בה ופר"י דכיון דאי לא הוה מוחזק בה לא אמר זיל הב לה אע"ג [דהשתא] דמתפסה אגרה היא זוכה בה לא קרינא ליה אתנן אי לא טעמא דמפרש התם כיון דקיטיב לה משום לצאת ידי שמים הוי אתנן ומורי הרמ"ר פי' דאין אנו צריכין לומר דבר זה דהא דמוקי ליה הכא דקאי בחצירה הייט משום דדחיק למצוא בא עליה ואח"כ נתן לה אבל סתם לה קנין סודר כשהי בעלי לי תיקני ליך טלה זה בכל מקום שהוא קנוי ובההי ניחא בהיא דמרובה (נ"ש) דאי תבעא ליה קמן לדינא לא אמרינן ליה זיל הב לה:

ורבא אמר אחת זו ואחת זו אתננה אסור וכהן הבא עליה לוקה משום זונה · וקשיא א"כ מה גזרו ב"ד של חשמונאי דגזרו הבא על העובדת כוכבים חייב משום נשג"ז הא אמר הכא דעובדת כוכבים זונה דאורייתא היא וי"ל דרבא סבירא ליה כמ"ד נשג"א אבל משום זונה לקי דאורייתא וא"ת לאביי דאמר כהן הבא על העובדת כוכבים אינו לוקה משום זונה הא תנן בפרק הבא על יבמתו (יבמות נט:ס"א:) איזוהי אלא גיורת ושנבעלה בעילת זנות אלמא דעובדת כוכבים היא זונה וי"ל דבנתגיירה ודאי היא זונה אבל בעודה עובדת כוכבים לא הוי זונה:

כז] גירסא ראשונה מיתיבי אחת זונה כח] ואחת עובדת כוכבים · קס"ד דס"ק אחת זונה ישראלית כגון שנבעלה לאחד מחייבי כריתות שהיתה זונה כבר הוי אתנן לכל אדם ואפי' היא שכרת עצמה למותר לה אי נמי זונה שהיתה מופקרת הויא אתנן והיינו כרבא ותיובתא דאביי דיליף תועבה תועבה דאין אתנן אלא בעריות שאין קדושין תופסין בה כט] ופריך הא דקתני סיפא כגון אלמנה לכ"ג כו' והני קדושין תופסין בה ומשני הא מני ר' אלעזר היא דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ולדידיה הוי אתנן בכל הבעילות שאינו לאשתו נשואה אבל לרבנן לעולם אימא לך דלא הויא אתנן אלא מביאה דלא תפסי בה קדושין ול"ע מנא ליה לאביי הא דלא יליף רבי אלעזר תועבה תועבה לומר דלא הויא אתנן אלא לאותן שאין קדושין תופסין בה כמו לרבנן ויש לומר דכיון דאית ליה לר' אלעזר דכל ביאה הויא זונה אלמא מחמיר הוא בזונה יותר משאר תנאים הכא נמי אמר לגבי אתנן דמחמיר יותר משאר תנאים והויא אתנן בכל ביאה ואפי' מפנוי לפנויה ופריך אי ר' אלעזר מאי איריא אלמנה ליתני פנויה ומשני סלקא דעתך אמינא הואיל ובנין אב הוא לא ליתסרו ופירש רש"י הואיל ובנין אב הוא ללמוד שאין אתנן אסור אלא בפנוי ופנויה אבל מאלמנה לכהן גדול דאסורה ליה כבר לא הויא אתנן קמשמע לן וזה ל' רש"י וקשה לסבין ורבינו נתנאל פירש ל] הואיל ובנין אב הוא למשוי דין אתנן לדין איסורא *דכהן מזונה כדאמרינן דכל ביאה שהיא אסורה לכהן הוי אתנן ואפי' מפנוי לפנויה ה"נ ילפינן דין אתנן *) מכהן דומיא דזונה דכהן הוי אתנן כלומר שאין בה שם אחר:

*) אתנן דכהן בזונה: הויה זונה: בכהן הוי פי' נ"ע

רבינו גרשם

אמר רבי אלעזר שקדמה והקריבתו · קודם שבא עליה להכי אתננה מותרת והיכי דמי אי דאקנייה לה ניהליה בשעת שנתן לה: פשיטא · דאפילו לא קדמה והקריבתו יהא מותר דלא חל עליה אתנן: דעד כאן לא בא עליה · כשנתנו לה: ואלא דאמר לה לא ניקני ליך עד שעת ביאה וקודם והקריבה ל"א ולא אקני לה היכי מציא מקרבא ליה ואיש כו': לא צריכא · כגון דאמר לה לא נקני ליך עד שעת ביאה ואי מצטריך קודם או לאכול או להקריב ניקני ליך מעכשיו דאע"ג כי אמר לה הכי לא ניקני ליך ודאי לשום אתנן יהבה ואפי' הכי כיון דאמר לה אי מצטריך ליך נקני ליך מעכשיו דהשתא הוה ברשותה דמציא מקרבה ליה אי קדמה והקריבתו מותר: ל"א אי מצטריך ליה אפקיה למאי דבעית: הא דאמר לה · הבעלי לי בטלה זה אפי' לא נתנו לה עד ג' שנים אסור אבל הבעלי לי בטלה סתם ונתן לה לאחר שבא עליה מותר · דאיכא למימר דהאי טלה כיון דלא יהיב לה איסור לשום מתנה יהבית לה · וכי אמר בטלה זה אמאי מיתסר והא מחוסר משיכה דלא משכתו הזונה ולא קנאתו ולידחי כי אמר לה בטלה סתם' בזונה עובדת כוכבים עסקינן דלא קניא במשיכה · ל"א דבמעות קניא והעובדת כוכבים אף הכא נמי כיון דאמר לה בטלה זה ובא עליה מבעילתה קנאתו אע"ג דלא משכתו בדינו של עובדי כוכבים שקונה במעות שנותן בלא משיכה אף זו קנאתו בבעילה: ואיב"א אפי' תימא בזונה ישראלית · ומשכתה לה דמן שעה שבא עליה קניה כי אמר בטלה זה וכגון דאוקמה בחצרה דחצירו של אדם קונה לו: אי הכי · (אי) [והא] יהבה לה מעיקרא והא קודם ביאה כי אוקמה בחצירה ואמאי קא מיירי בבא עליה ואח"כ נתן לה: אלא כגון רשויא לה · האי טלה אפותיקי ואמר לה אי עד יום פלוני (לא) יהיבנא לך זוזי דאתננך מוטב ואי לאו כוליה טלה סלי באתננך הילכך כיון דשויא לה אפותיקי קנאתו ולא לגמרי עד אם יעבור הזמן הלכך הוי נמי כמו שבא עליה ואח"כ נתן לה: ל"א האי דאוקמא דקאי בחצירה נתן לה ואח"כ בא עליה אלא כגון דאתפסיה רועה ניזלה במשיכה ואח"כ בא לידו של רבו ולא נתנה לה עד לאחר ביאה: [מ"מ כי תועבה היא כתיבי (ואי) [והא] אשתו נדה תועבה היא דכתיבא גבי עריות דכתב בסיפיה כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה. ולולי דמרבי אשתו נדה הא כתב זונה ואשתו נדה לאו זונה:

(אי)[ורב]קסבר דהאי [זונה] להכי אתא דאתנן זונה אסורה ולא אתנן וזונה אם נתנה היא לו אתנן איננו אסור להקריבה: או שנתן לה שכר פקעתה · לא שכר עבירה אלא שכר שבטלה באותה שעה ממלאכתה כולן מותרין]: ואע"פ שאין ראיה לדבר · שאתנן זונה קרוי אתנן זכר לדבר שנאמר ובתתך אתנן וקאמר דכולן מותרין: [ורב האי תועבה דדריש ליה לוי לאתנן לאשתו נדה מאי עביד ליה מיבעי ליה כו' ילפה תועבה מעריות כתיב גבי אתנן כי תועבה היא וכתי' בעריות מכל התועבות · יצא עובדת כוכבים שאין זרעו מיוחס אחריו כדאמרי' ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה]: ורבא אמר כו' · וכהן הבא עליה אפי' על עובדת כוכבים לוקה משום זונה · דילפי מהדדי מה זונה ישראל בלאו דכתב לא יחלל אף עובדת כוכבים נמי בלאו ומה אתנן עובדת כוכבי' אסור דהא לא תפסי קידושי אף דזונה ישראל אסור אע"ג דתפסי בה קידושי דהא ילפן אהדדי: אמר לך אביי · להכי מדמו זונה ישר' לזונה עובדת כוכבים ומה זונה לא תפסי בה קידושי אף זונה ישראלית: בעריות דלא תפסי בהו קידושי הא תפסי בהו קידושי אתנן מותר והא קתני סיפא דהאי ברייתא דאחד זונה עובדת …

…לאוין הילכך כעריות דכריתות דמיא : מה אלמנה לכה"ג דלא תפסי בה קדושין אף אתנן של זונה דלא תפסי בה קדושין והיינו אסור כאביי : ולרבא דאמר כל זונה הוי אתנן מאי שנא דקתני כגון אלמנה …דהא רבא לא דריש האי תועבה כאביי: לא לקי · כה"ג הבא עליה אף אתנן וזונה מסתמא לא מיתסר עד דאמר לה בהדיא הא לך אתנן אבל בסתמא מתנה בעלמא היא דלאו זונה היא בהדא בעילה בסתמא הדלא …היכא דזונה מעיקרא היא לרבא נמי אסור ואתנן זונה בסתמא היא ואפילו פנויה לישנא אחרינא גרסינן והני קדושין תופסין בהם ר"א היא ורש"י כת"י: כג] בחצרה: הכא משמע דלא מצינו אתנן בבא עליה ואח"כ …כד] בחצרה שתהא חצרה קונה לה בשעת ביאה וא"כ : כה] אמו דקאמר עלה אע"ג דאי תיבות דקאי עלה (במיתה)ל"ש : כו] הוא מ"מ אי יהיב לה הוי אתנן : כז] וזונה · ה"ג בקצת ספרים מיתיבי תיבות …גירסא ראשונה נמחק : כח] וזונה ישראלית ואחת זונה עובדת כוכבים : כט] בה · ומשני כי קתני הא בעריות שאין קדושין תופסין בה ופריך הא קתני סיפא : ל] עי' בהשמטות בסוף המסכת :

א) נראה דמתיבת אבל הוא תחלת הדיבור וסוף הגה בדברי רש"י דאחר ד"ה דר"א גופה וכו' צריך להתחיל אבל הקדישתו וכו'.

הגהות הב"ח

(א) גמ' הוא דשרי דהא ליתיה בשעת ביאה ואיתא בשעת ביאה אסור או דילמא: (ב) שם דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין והא קתני סיפא כגון אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט קמ"ל דכל זונה לא תפסי: (ג) שם הא לך אתנן לאפוקי מדרבי אלעזר: (ד) רש"י ד"ה ואי איצטריך בס"ד ואח"כ מ"ה הקדישתו כו' מי אמרינן אמירתו לגבוה ולא מצי למיהדר כאילו מסרתו להדיוט בס"ד ואח"כ מ"ה דר' אלעזר וכו' מיקו בס"ד ואח"כ מ"ה בטלה: (ה) ד"ה כא יהבינן וכו' דאסור בס"ד ואח"כ מ"ה לפותיקי כשמכון עד יום:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ואמר לה · נ"ב רש"י עד יום פלוני מקלינן לך כך וכך ואי לא מקלינן לך טלה כו' · אם עד לאו ל"ג רש"י: [ב] שם תיובתא דאביי א"ל · הגי' מהופך ול"א צריך להיות קודם וכצ"ל א"ל אביי כי קתני הא עד קמ"ל ואח"כ ל"א הא מני ר"ע עד כ"ג דאסור: [ג] רש"י ד"ה עד · משקלין · נ"ל שקלית:

רבי אלעזר היא דאמר פנוי הבא על הפנויה שלא לשום אישות עשאה זונה, אי ר' אלעזר מאי איריא אלמנה ניתני פנויה? אלמנה איצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל ובנין אב הוא לא ניתסרה, קא משמע לן: האומר לחבירו הא לך טלה זה כו': והא שפחה לעבד מישרא שריא! אמר רב הונא אצלו קאמר והא דקתני [עבד] לישנא מעליא קאמר אי הכי מ"מ דרבי! אמר שמואל בר רב יצחק לעולם עבדי וכי קתני בעבד עברי אי הכי מ"מ דרבנן שפחה לעבד עברי מישרא שריא! הכא במאי עסקינן כגון דלית ליה אשה ובנים דתניא אין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו שפחה כנענית יש לו אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית:

מתני' איזהו מחיר כלב האומר לחבירו הילך טלה זה תחת כלב וכן שני שותפין שחלקו אחד נטל עשרה ואחד תשעה וכלב שכנגד הכלב אסור ושעם הכלב מותר. אתנן הכלב ומחיר זונה הרי אלו מותרין שנאמר שנים ולא ארבעה, ולדותיהן מותרין הן ולא ולדותיהן:

גמ' ת"ר מחיר כלב זהו חליפי כלב וכן הוא אומר חמר עמד בלא הון ולא רבית במחיריהם. אימא אתנן זונה (א"כ לא קרב) הוו תלתא, גם שניהם ולא שלשה (מי) קאמרינן אנן אתנן ומחיר, אתנן ולא מחיר קאמרינן א"כ נימא קרא לא תביא אתנן זונה וכלב מדכתיב אתנן זונה ומחיר כלב ש"מ: השותפין שחלקו אחד נטל כו': ניפוק חדא להדי כלבא והנך כולהו לישתרו? הכא במאי עסקינן כגון דטפי דמי כלב מחד מינייהו והאי טיפונא דכלב שדי בכולהו: אתנן כלב ומחיר זונה מותר כו': א"ל רבא מפרזקיא לרב אשי

ה) נ"א אתנן כלב גי' רש"י אתנן זונה ואתנן כלב א"כ קרא הוי תלתא גם שניהם ולא ... גי' ... נ"ק איתא אתנן זונה ואתנן כלב א"כ הוי תלתא וכתיב גם שניהם ולא תלתא, מי קאמרינן

רש"י

ר' אלעזר היא דאמר פנוי הבא כו'· (ד) בעילת זנות קרי זונה הלכך אתנן נמי אסור דאתנן זונה קרינא ביה ולא כדאמרי כרבנן: בנין אב הוא· אי נקט פנויה ה"א פנויה אין דליכא איסורא אבל כל אתנן של אשה האסורה לו לא ניתסר דהא כתיב בקרא 'זונה' וסתם זונה הייט בפנוי ופנויה לר' אלעזר: ובנין אב הוא· ללמד שאין אתנן אסור אלא בפנוי ופנויה אבל מאלמנה דאסירא ליה לכ"ג לא, קמ"ל· ל"א הא מני דקתני אלמנה לכ"ג אתננה אסור ר"ע היא דאמר בפ' האולך אין קדושין תופסין בחייבי לאוין הלכך כעריות דכריתות דמיין ולרבא דאמר כל זונה הוי אתנן מאי שנא דקתני כגון אלמנה אפי' פנויה נמי דהא רבא לא דריש להאי תועבה כאביי אף זונה נמי לא מיתסר עד דאמר לה בהדיא הילך אתנן אבל בסתמא מתנה בעלמא הוא דלא הויא זונה בחדא בעילה בסתמא ודלא כר"א אבל היכא דזונה מעיקרא היא לרבא נמי בסתמא אתנן הוא ואפילו פנויה: משרא שריא· ואמאי קאמרי רבנן דהוי אתנן הא ליתא תנא דאסר אתנן המותרת אלא ר' אלעזר לחודיה: אצלו· אבל הישראל עצמו ולדידיה אסורה שפחה ס]: לישנא מעליא· ועבד הייט אבר (ס) המשמש (כ"ש): שפחה לעבד עברי מישרא שריא· דכתיב משנה שכר שכיר עבדך א)שעובד בין ביום ובין בלילה שהוליד לרבו בנים משפחתו: אין רבו מוסר לו כו'· דכתיב 'אם בגפו יבא בגפו יצא' ורבי (ו) דאמר לא הוי אתנן לית ליה האי סברא דודאי אפי' אין לו אשה ובנים מוסר לו רבו שפחה כנענית: יש לו אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית· בעל כרחו של עבד דגזירת הכתוב היא דכתיב (שמות כא) אם בעל אשה הוא וכתיב בתריה 'אם אדוניו יתן לו אשה וגו'':

מתני' שכנגד הכלב אסורין· להקרבה דמחיר כלב הן: אתנן כלב· הילך טלה זה ותלין כלבתך אצלי': מחיר זונה· שהחליף טלה בזונה ב)וקנאה לשפחתו באותו טלה: ולדותיהן· דמחיר ואתנן: מותרין· שנאמר יא](שניהם) ולא ולדותיהן:

גמ' ולא רבית במחיריהם· אלמא מחיר הייט דמים: אימא אתנן· יב] ממש ג)(דהא) מחיר כלב הייט אתנן (ז): [ג] ומחיר כלב כתיב· כלומר מדכתיב וי"ו גבי ומחיר מוסיף על ענין ראשון ובין חליפיו ובין יג] אתננו אסור: ומשני שנים ולא ג'· [הייט אתנן זונה ואתנן ומחיר כלב]: מחד מינייהו· שאין באותן שכנגדו שום טלה ששוה דמי הכלב דהשתא דמי הכלב מעורבין בכולהו כגון שאותן שכנגדו שוה כל חד וחד דינר דהוו עשרה דינרין ואותן תשעה שטמו שוין כל חד דינר חסר מעה דהייט תשעה דינרין פחות תשעה מעות והכלב שוה דינר ותשעה מעות הרי י' דינרים נמצא בתשעה מאותן שכנגדו מגיע מדמי הכלב והעשירי טלו כנגדו/לשון ירושלמי כגון דשוי לכל חד וחד מאותן שכנגדו ארבע זוזי ופלגי חומשא דזוזא דהוו להו בין טלהו מ"א זוזא ואותן שטמו לא שוו כל חד אלא ד' זוזי דהוו שלשים ושש זוזי וכלבא שוי חמשא והוו מ"א נמצא בתשעה מעשרה שכנגדו בכל אחד חצי חומש מדמי הכלב והעשירי טלו כנגדו:

תוספות

אבל מאלמנה לכ"ג דאין בה איסור משום זונה אלא שם אחר יש בה לא הויא אתנן קמ"ל דבהאי נמי הויא אתנן ועוד יש גירסא אחרת בספרים מיתיבי כו' עד הא דקתני בסיפא כו' ומשני הא מני ר"ע היא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין והא קמ"ל דכל זונה דומיא דאלמנה לכ"ג יד] לא תפסי בה קדושין וצ"ע מאי הוי קשיא ליה ומאי סוגרך לאגמורי למילתיה הא קמ"ל הא תירץ שפיר כיון דאמר הא מני ר"ע היא וי"ל דהוה קשיא ליה הא דקתני סיפא כגון אלמנה לכ"ג אמאי איצטריך למיתני הכי ולאוקמי כר"ע לא ליתני אלא רישא אחת זונה ישראלית ותיתי ככ"ע ובכל ביאה דהוה בה זונה הויא אתנן לרבנן בחייבי כריתות ולר"ע בחייבי לאוין ולהכי אגמריה למילתיה הא קמ"ל דומיא דאלמנה לכ"ג דאי לא הוה תני אלא רישא אחת זונה ישראלית איכא למימעי ולומר דהואי זונה כבר כגון שנבעלה לחייבי כריתות א"נ זונה מופקרת הויא זונה לגבי אתנן אפילו היא נשכרת ונבעלת למותר לה להכי תנא סיפא כגון אלמנה לכ"ג לאשמועינן דלא הויא אתנן אלא מביאה דלא תפסי בה קדושין דומיא דאלמנה לכהן גדול לר"ע ולרבא דאמר אפי' תפסי בה קדושין הויא אתנן בין שהיתה זונה כבר כגון שנבעלה כבר לחייבי כריתות אי נמי כגון זונה מופקרת מאי שנא דקתני כגון אלמנה לכה"ג ומשני דומיא דאלמנה מה אלמנה סתמא לא נקי עד דמתרו בה אף זונה עד דאמר לה הילכי אתנן ואז הוי אתנן דזנות הוא כיון שמזכיר לה לשון אתנן טו] ולא הויא אתנן ולאפוקי מדר' אלעזר דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ולדידיה אפי' בחדא זימנא טז] הויא זונה אפי' בסתמא הויא זונה אבל היכא דהויא זונה מעיקרא אתננה אסור אפילו בסתמא דמופקרת היא ואתנן זונה מיקרי כפרש"י ודוחק הוא לפרש היכא אשכחנא דבסתמא לא הויא אתנן לרבנן יז](היא) אי בפנויה הא לית להו דהויא אתנן כלל אפי' אמר לה הילך אתנן ואי בזונה כבר כגון שנבעלה לחייבי כריתות או מופקרת הא אמרו דאפי' בסתמא הויא אתנן לכ"נ נפרש אף זונה עד דאמר לה הילך אתנן כלומר אי נתן אתנן לזונה שנבעלה כבר לחייבי כריתות או לזונה שהיא מופקרת לא הויא אתנן אא"כ מפרש לה בהדיא הילך טלה זה באתננך אבל נתן לה בסתמא ולא פירש לא הויא אתנן ולאפוקי מדר' אלעזר דלדידיה דמחמיר בזונה כל כך דאפילו פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה אפי' בסתמא נמי הוי אתנן אבל היכא דזונה היא מעיקרא פירוש לרבנן נמי היכא דהויא זונה בההיא ביאה שהוא נותן לה האתנן כגון אם הוא נותן לאחותו או לאחד מחייבי כריתות אפי' בסתמא הויא אתנן כיון דבאותה ביאה יח] הויא זונה כדאמר לר' אלעזר דמשום דמשוי לה זונה אפי' בפנוי הבא על הפנויה הויא אתנן יט] אפי' בסתמא היכא דהיא נעשית זונה באותה ביאה אבל היכא דנעשית זונה כבר ובא אחר לתפוס בה קדושין ונתן לה אתנן לא הויא אתנן בסתמא אא"כ פירש בהדיא הילך טלה זה באתננך:

ואידך ליתסרו· פירוש מטעם ברירה והשתא ניחא לפר"י דפסק הילכתא בכולי הש"ס דיש ברירה אבל לר"ת דפסק הילכתא דאין ברירה היכי פריך כ"כ בפשיטות ואידך ליתסרו וי"ל משום דאיכא תנאי כ] דאית להו ברירה פריך ליה ממתני' דלא כוותיה מיתוקמא יש לתמוה דהכא משמע שאם איסור מעורב בהיתר נוטל האיסור וסומכין על ברירה לומר שזהו האיסור שנסתלק *לכן בההיא דהלוקח יין מבין הכותים (דמאי פ"ז מ"ד) שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן *מעשר וסומך על ברירה לומר שזהו החולין שהוא שותה וכן ההיא דב' שלקחו קיניהן בשותפות ומתה אחת מהן דפריך הש"ס בפשיטות במס' יומא (דף נה:) ונשקול ד' זוזי ונשדינהו ואידך ליתסרו משום ברירה וא"כ בכל איסור המעורב בהיתר נסמוך אברירה ונשקול כשיעור האיסור ואידך ליתסרו וכן זבחים שנתערבו בשור הנסקל דאמרינן (זבחים דף ע:) ימותו ואמאי נהי דבעלי חיים חשיבי ולא בטלי מ"מ נשקול חד מינייהו ואידך ליתסרו ואומר מורי הרמ"ר כלל גדול בדין זה דודאי כל דבר שהוברר האיסור מתחלה ואח"כ נתערב בהיתר לא סמכינן אברירה כיון שתערובתו היה באיסור אבל הכי תערובתן בהיתר כי האיסור לא היה מבורר קודם תערובתו ולאחר התערובת נולד האיסור או סמכינן אברירה: [ועי' היטב תוספות בכורות נו: ושייך לדף כז: ד"ה לברור ועי"ע תוספות סוטה יח: ד"ה חזר]

א) גירסת נ"ק שעובד לרבו בין ביום ובין בלילה ומה היא עבודתו בלילה שמוליד לרבו בנים משפחתו כצ"ל ועיין ברש"י בחומש פרשה ראה ב) נ"א וקנאה ג) נ"א ואי מחיר כלב הייט אתנן הס"ד ואח"כ ד"ה ומשני שנים ולא ג' אתנן זונה ואתנן ומחיר כלב הס"ד ואח"כ ד"ה ומחיר כלב כו' כלומר מדכתיב כו' אסור הס"ד ואח"כ ד"ה מחד מינייהו כו' נ"ק·

מוקלס ונעבד מותר · דלא אקצייה אלא לדידה ולא פלחא אלא לדידה :

מתני' נתן לה מוקדשין · לא חייל עלייהו אתנן כדמפרש בגמ' : נתן לה עופות. חולין הרי אלו אסורין שוב להקרבה : ולד טריפה לא יקרב · אבל להדיוט ד"ה מותר דלאו מגופה קא רבי : **גמ'** אספורק · שם מקום : לפרה אדומה : וריקועין · ליפוי למזבח אם נתן לה זהב : אחורי בית הכפורת · דאמרינן בפ"ק דיומא (דף כא.) י"א אמה היו טהרים בעזרה אחורי תומת בית הכפורת דאפילו התם דקילא קדושתה אסור האתנן אם יש בנין לעשות והוא נתן לה אבנים באתננה : אתנן ומחיר חל עלייהו · כדרבינן במתני' לכל נדר להביא את העוף : בממנה על פסחו · הא דאיצטריך קרא כן למעוטיה כגון שהפריש פסחו ולאחר זמן אמר לזונה הבעלי לי והימני על פסחי באתננך וכיון דאמר רבי כח רשאי אדם למנות אחרים אם יצטרך למעות משום דבר אלמא ממונו הוא ואימא ליחול עליה אתנן להכי איצטריך לכל נדר להוציא הנדור : ואם ימעט · דריש הכי שנתמעט ביתו שאין לו מה שהוא צריך [לקנות לצורך פסח דהייט] מהיות משה החייהו משה שימנה אחרים עמו על פסחו ויתנו לו מעות כן : מכדי אכילה · אם נתמעט הבית מכדי אכילה יקבל חיותו ומזונו מן השה (ג) א) שאין לו מה שיאכל כג] החייהו משה אם אין לו עליסלותו, מכדי אכילה הוא והחייהו כד] (ולא החייהו משה) : [ב] (ולא) מכדי מקח · שאם רוצה לעשות כתורה ונתמעט ביתו מכדי אותו מקח שאין לו מה ליתן בו אינו ממנה אחרים על פסחו בכך : עובר ירך אמו הוא · והוא עלמו נרבע : זה וזה גורם · הזכר שבא על בהמה זו והיא גרמו לולד שיבא והרי גרמוהו איסור והיתר דאביו מותר ואמו אסורה :

א) שאין לו במה ליקח צרכי אכילה הפסח כגון אם אין לו כו' · ש"ק

תורה אור

[א]מנא הא מילתא דאמור רבנן אין זונות לבהמות א"ל לא נישמוט קרא לכתוב אתנן זונה וכלב תניא נמי הכי מנין לאתנן כלב ומחיר זונה שמותרין שנאמר ב' ולא ד' ולדותיהן מותרין שנאמר גם שניהם הם ולא ולדותיהן אמר רבא ולד הנרבעת אסורה היא וולדה נרבעו (א) נוגחת אסורה היא וולדה נגחו ולד מוקצה ונעבד מותר מ"ט לאימיה אקציה לאימיה פלחי לה א"ד ולד מוקצה ונעבד אסור מאי טעמא דניחא ליה בניפחיה אמר רב אחדבוי בר אמי אמר רב המקדיש בפרש שור הנסקל מקודשת בפרש עגלי ע"ז אינה מקודשת מאי טעמא אי בעית אימא קרא ואי בעית אימא סברא אי בעית אימא סברא ניחא ליה גבי ע"ז בניפחיה גבי שור הנסקל לא ניחא ליה בניפחיה אי בעית אימא קרא גבי עבודת כוכבי כתיב והיית חרם כמוהו כל שאתה מהיה ממנו הרי הוא כמוהו גבי שור הנסקל כתיב לא יאכל את בשרו בשרו אסור פרשו מותר :

מתני' נתן לה מעות הרי אלו מותרין יינות ושמנים וסלתות וכל דבר שכיוצא בו קרב על גבי המזבח אסור. נתן לה מוקדשין הרי אלו מותרין עופות הרי אלו אסורין שהיה בדין מה אם המוקדשין שהמום פוסל בהן אין אתנן ומחיר חל עליהן עוף שאין המום פוסל בו אינו דין שלא יהא אתנן ומחיר חל עליו תלמוד לומר לכל נדר להביא את העוף כל האסורין לגבי מזבח ולדותיהן מותרין, רבי אליעזר אמר ולד טרפה לא יקרב על גבי המזבח, רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר כשירה שינקה מן הטרפה פסולה מעל גבי המזבח, כל הקדשים שנעשו טרפה אין פודין אותן שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים :

גמ' ת"ר נתן לה חטין ועשאתן סולת, זיתים ועשאתן שמן, ענבים ועשאתן יין תני חדא אסורים ותניא אידך מותרין אמר רב יוסף תני גוריון דמן אספורק ב"ש אוסרין וב"ה מתירין ב"ה סברי הם ולא ולדותיהן, הם ולא שינוייהן ב"ש סברי הם ולא ולדותיהן, גם לרבות שינוייהן ולב"ה הכתיב גם גם לב"ה קשה. ת"ר בית ה' אלהיך פרט לפרה שאין באה לבית דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים לרבות את הריקועין מאן חכמים אמר רב חסדא רבי יוסי בר' יהודה היא דתניא נתן לה זהב רבי יוסי בר יהודה אומר אין עושין ריקועין אפי' אחורי בית הכפרת : נתן לה מוקדשין הרי אלו מותרין כו' : והיו מוקדשין אתנן ומחיר חל עליהן מקל וחומר ומה עופות שאין המום פוסל בהן אתנן ומחיר חל עליהן מוקדשים שהמום פוסל בהן אינו דין שאתנן ומחיר חל עליהן תלמוד לומר לכל נדר להוציא את הנדור טעמא דמעטינהו קרא הא לא מעטינהו קרא הוה אמינא כי יהיב לה מוקדשין חל עליהן אתנן ומחיר והא לאו ממונא הוא אמר רב הושעיא בממנה על פסחו ורבי היא דתניא ואם ימעט הבית מהיות משה החייהו משה מכדי אכילה ולא מכדי מקח רבי אומר אף מכדי מקח שאם אין לו ממנה אחרים עמו על פסחו ועל חגיגתו ומעותיו חולין שע"מ כן הקדישו ישראל פסחיהן : כל האסורים לגבי מזבח וכו' : אמר רב כל האסורים לגבי מזבח ולדותיהן מותרים ותני עלה רבי אליעזר אוסר, אמר רב הונא בר חיננא אמר רב נחמן מחלוקת שעיברו ולבסוף נרבעו דרבי אליעזר סבר עובר ירך אמו הוא ורבנן סברי לאו ירך אמו הוא אבל נרבעו ולבסוף עיברו דברי הכל מותרין רבא אמר מחלוקת בשנרבעו ולבסוף עיברו דרבי אליעזר סבר זה וזה גורם אסור ורבנן סברי זה וזה גורם מותר אבל עיברו ולבסוף נרבעו דברי הכל אסורין ורבא לטעמיה דאמר רבא ולד נרבעת אסורה היא וולדה נרבעו ולד נוגחת אסור היא וולדה נגחו אמרי לה לישנא אחרינא אמר רב הונא בר חיננא אמר רב נחמן מחלוקת שנרבעו כשהן מוקדשין דר"א סבר ביזוי מילתא ורבנן סברי לא, אבל נרבעו כשהן חולין הואיל ואשתנו דברי הכל מותרין רבא אמר רב נחמן מחלוקת כשנרבעו כשהן חולין דרבי אליעזר סבר ביזוי מילתא ורבנן סברי הואיל ואשתנו מותרין אבל נרבעו כשהן מוקדשין דברי הכל אסורין :

א) בכורות ז' חולין נח' [ע"ש נתוס' שגירסתם כגי' דהכא ודלא כמשנה שבמשניות] ב) [ע"ז מו: תוס' דפרה פ"א] ג) [עירובין פג· וש"נ] ד) [תוספתא פ"ד] ה) [פסחים לי' ע"ש כל הענין] ו) ע"ז מו; ז) [חולין נח· וש"נ] ח) סנהדרין פ' ט) [ע"ז כה: ע"ש וג"ע]

מנא הא מילתא דאמרי רבנן אין זנות לבהמה · דקתני במתני' אתנן כלב מותר לשון רש"י וקשיא וכי לא היה יודע דמתני' קרא דריש דב' ולא ד' ועוד מאי קמהדר לא נישתמיט כו' וכי כה (לא) היה ר"ע כו] סברא חדשה שאינה במשנה ועוד כי מייתי ברייתא דב' ולא ד' אמאי לא מייתי מתני' דקתני נמי הכי ונראה למורי דודאי רב אחא מפרזיקא היה יודע המשנה והפסוק דב' ולא ד' והיה פשיטא ליה דאם היה סתם האתנן לכלבתא דאינו אתנן משום קרא דשניס ולא ארבעה אבל היה בעי להפך אם אדם נותן אתנן לזונה על מנת שילין כלבו אצלה אם ביאת כלב מיקריא ביאת זנות או לא ואע"ג דאין אתנן שאדם נותן לכלבתא אסור מ"מ אתנן שנותן כלב לאשה אסור ומשני לא נשתמיט יתנא דליתני אתנן שנותן אדם לה ואתנן שהכלב נותן לה והלשון דחוק קצת ובתר הכי מייתי מן הברייתא לכי היכי דאמר דאין ביאת אדם בבהמה ביאת זנות כך אין ביאת בהמה באשה קרויה זנות וממתני' לא רצה להביא משום דמשנה אין דרכה לפרש אבל ברייתא אם היה אתנן אשה הנבעלת לכלב אסור היה לה לפרש וביבמות (דף נט:) מוכיח דמילתא דרב אחא נאמר על אשה שנבעלה לכלב דאיכא התם מעשה בריבה אחת בביתו שהיתה מכבדת ורבעה כלב טופרי מאחוריה בא מעשה לפני חכמי' והכשירוה ועל המעשה בעא רב אחא מפרזיקיא מנא הא מילתא : **דניחא** ליה בנפחותיה · תימה דהכא גבי נעבד אסרינן ולד נעבד ובמס' ע"ז (דף מו:) בעי המשתחוה לקמה סולת מהו למנחות יש שינוי בנעבד או אין שינוי בנעבד ומייתי הך מילתא דרבא דולד נעבד אסור ומשני התם מעיקרא בהמה והשתא בהמה והכא הוא דאחידא באפיה כז] אבל סולת מעיקרא חיטין והשתא סולת אלמא שרינן ספי בשינוי מבנולד וגבי אתנן הוי סברא דב"ש להפך דאמרו שינוי במקומו הוא עומד וחיטין ועשאן סולת אסורין ובולד מודו דשרי מדרשא דהם ולא ולדותיהם ויש טעם לחלק דודאי גבי עבודת כוכבים ולד אסור כדמפרש הכא דניחא ליה בנפחיה ודעתו להשתחוות לכל הגפה אבל משתחוה לקמה אין דעתו להשתחוות אלא למה שהוא רואה דהייט את החיטין ולא את הסולת אבל גבי אתנן כח] דעתה אעיקר והעילוי לפיכך גבי בהמה דדעת הזונה לבהמה ולא לולד וגבי קמה דעתה לסולת שהיא עיקר : **רבי** אליעזר אומר ולד טרפה לא יקרב · פרש"י אבל להדיוט ד"ה שרי דלא מגופה קא רבו ולא נהירא דבפ' אלו טרפות (חולין נח·) מפרש בהדיא דאפי' להדיוט נמי אסור והא דפליגי לגבוה כם] א) (נמי שרי) להודיעך ב)(כחן דרבנן) דאפי' לגבוה נמי שרו לכך נראה דאף להדיוט אסור והא דנקט לא יקרב משום רבנן דאמרי יקרב נקטיה : **אבל** נרבעו ולבסוף עיברו ד"ה מותרין · פירוש ל] זה וזה גורם מותר וקשה דשמעינן ליה לר' אליעזר דאית ליה בפרק כל שעה (פסחים כז:) זה וזה גורם אסור ג) וי"ל דהתם מיירי בדבר שאסור אף להדיוט והכא מיירי באיסור גבוה לבד [ועי' תוס' סנהדרין פ: ד"ה אלא] :

א) רש"ק מ"ז ב) [כמו דר"י כנ"ל] ג) [ובמס' פסחים כיתו קושיא זו בתימה ע"ש נ"ק]

ולד טרפה כו': למ"ד טרפה (*אינה) [יולדת] משכחת לה כגון שנטרפה ולבסוף עיברה ובהא פליגי דר' אליעזר סבר *זה וזה גורם אסור ורבנן סברי זה וזה גורם מותר למ"ד טריפה אינה יולדת משכחת לה כגון שעיברה ולבסוף נטרפה ובהא פליגי דר' אליעזר סבר *עובר ירך אמו הוא ורבנן סברי עובר לאו ירך אמו הוא א"ר הונא *מודים חכמים לר' אליעזר באפרוח ביצת טרפה שאסור מ"ט ע"כ לא פליגי עליה דרבי אליעזר אלא בולד בהמה דמאוירא קא רביא אבל ביצת טרפה מגופה דתרנגולתא קא רביא אפי' רבנן מודו א"ל רבא לרב הונא תניא דמסייע לך *מלא תרווד רימה הבאה מאדם חי רבי אליעזר מטמא *וחכמים מטהרין עד כאן לא פליגי רבנן עליה אלא ברימה דפירשא בעלמא הוא אבל ביצה דמגופה דתרנגולת הוא אפילו רבנן מודו א"ל אביי אדרבה איפכא מסתברא ע"כ לא פליג ר' אליעזר עלייהו דרבנן אלא ברימה דאיקרי אדם מחיים "רימה" דכתיב *ותקות אנוש רמה ובן אדם תולעה אבל (א) גבי ביצה [אימת גדלה לכי מסרחא וכי אסרחא עפרא בעלמא הוא] אפי' ר"א מודה ועוד תניא בהדיא *מודה ר"א לחכמים באפרוח ביצת טרפה שמותר א"ל *אי תניא תניא: רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר כשרה כו': מ"ט אילימא דמפטמא מינה אלא מעתה האכילה כרשיני ע"ז ה"נ דאסירא אלא תני ר' חנינא טריטאה קמיה דרבי יוחנן כגון שהניקה חלב רותח משחרית לשחרית הואיל ויכולה לעמוד עליה מעט לעת: כל הקדשים שנעשו טרפה אין פודין כו': מנא ה"מ *דת"ר תזבח ולא גיזה ואכלת ולא לכלביך בשר ולא חלב מכאן (ה) שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים איכא דאמרי תזבח ואכלת (ז) אין לך בהן היתר אלא משעת זביחה ואילך קסבר (ג) פודין את הקדשים להאכילן לכלבים:

הדרן עלך כל האסורין

יש בקדשי מזבח (ח) שאין בקדשי בדק הבית ויש בקדשי בדק הבית שאין בקדשי מזבח: שקדשי מזבח עושין תמורה (ט) (ג) (וקדשי (ד) בדק הבית אין עושין תמורה קדשי מזבח) (י) וחייבין (עליו) משום פיגול נותר וטמא ולדן

א) [פסחים כט. וש"נ] ב) [שם וש"נ] ג) [במשנה שבמשניות ליתא לכל זה] ד) לעיל יג:

רש"י

למ"ד כו' פלוגתא היא בחלו טרפות (חולין נח:) איכא למ"ד טרפה יולדת ואיכא למ"ד אינה יולדת יא]: זה וזה גורם · וליכא לפלוגי בעובר ירך אמו הוא אלא א"כ עיברה ואח"כ נטרפה דהשם למ"ד ירך אמו הוא אירע הטרפות בגופו יב] אבל היכא דנטרפה ולבסוף עיברה ליכא למימר ירך אמו הוא שהרי יש בו לד היתר אלא בזה וזה גורם פליגי: יג] אפרוח · שעלך מבילא יונה טרפה שאסור ליקרב (ג): ולד במעי בהמה אינו אדוק בגופה אלא תלוי באויר ומעצמו הוא נוצר וגדל והולך אבל ביצה כל זמן שאינה נגמרה אדוקה באשכול וגדילה ונגמרה מגוף התרנגולת · ל"א מאוירא קא רביא לאחר שנולד והולך וגדל הילכך עיקר גידולו אינו מאמו אבל ביצה מגופה דתרנגול' רביא והדבר מוכיח שלאחר שיצאת אינה גדילה יד] משום הכי מודו רבנן *לשון הירושלמי: [א] א"ל רבא לרב הונא כו' · איכא קמא למ"ד טרפה יולדת ולישנא בתרא למ"ד טרפה אינה יולדת טו] שיצאת קמא שהיו כבר באשכול בשעה שנטרפה התרנגולת: מלא תרווד · במסכת נזיר (דף נ:) מפרש שיעורו: הבאה מאדם חי · ואח"כ מת: רבי אליעזר מטמא · דגופיה הוא* ועד כאן לא פליגי רבנן עליה כו' (ד) · טז] [ל"א ועיקר] דאפילו בחיים נמי מטמא ר"א דאבר מן יז] החי מטמא במגע ובמשא ובאהל כאבר מן המת יח] בהעור והרוטב (חולין קכח:) אבל באפרוח אפי' ר' אליעזר מודה דיקרב דהאי גופא אחרינא הוא וגוף זה לא היה במעי הטרפה: לבתר דאסרחא · אחר שהסריחה הביצה יצא זה ממנה וכשהסריחה פקע איסורא דהואי עפרא בעלמא הלכך מותר זה שיצא ממנה אחרי כן: הכי נמי דאסירא · והא אמר לעיל (ה) דמוקלה הוא יט] ואסור באכילת לרשינין אבל דלאו מוקלה לא: חלב רותח שחרית · כל ימיו: שאינו יכולה לעמוד · על אותו חלב של שחרית מעת לעת בלא שום אכילה אחרת וכשהגיע מעת לעת חוזר ויונקה הלכך כל גדילתה ממנה היא ואפילו אכלה דברים אחרים בינתיים (ו): רק בכל אות נפשך כ] א) (תאכל) בשר · בפסולי המוקדשין מוקמינן לה בספרי דבי רב: איכא דאמרי תזבח ואכלת בשר אין לך בו היתר אכילה אלא משעת זביחה · לאפוקי חלב וגיזה דהנאה דמחיים היא אבל פודין את הקדשים להאכילן לכלבים ולא מייתר ליה כאן (ו) ואכלת למדרש ולא לכלביך ומהך דרשא משמע דלכלביך שפיר דמי דהכי משמע אתה לא תאכל קודם זביחה כלומר לא תהני מחיים אבל כלביך, דלאחר מיתה הוא אפי' בלא זביחה שפיר דמי ופודין את הקדשים להאכילן לכלבים' כב] ותרי תנאי ניהו והכי מוקמינן ג) (בשחיטת חולין) (דף קל) :

הדרן עלך כל האסורין

קדשי בדק הבית · ממעטינן להו בשילהי פ"ק (לעיל י:) דלא עבדי תמורה: פיגול ונותר וטמא כג] כו' · בשלמים כתיבי ובפ"ק כד] (ז) דיבמות (דף ז:) מפרש שלמים בכלל כל הקדשים היו ולמה יצאו להקיש אליהן ולומר לך מה שלמים מיוחדין קדשי מזבח אף כל קדשי מזבח: ולדן

א) [נ"ל תזבח ואכלת] ב) [נ"ל בפסחים כט:] ג) וע"כ לא פליג ר"א עלי' כו' ופרש"י ונראה כו' נ"ק ד) דמייתי נ"ק

תוספות

למאן דאמר טרפה אינה יולדת ומשכחת לה שעיברה ולבסוף נטרפה ובפותר ירך אמו הוא פליגי תימה כה] דאמר לעיל אבל עיברה ולבסוף נרבעה וולדה נרבע והכא אמר דלמ"ד טרפה אינה יולדת ולבסוף נטרפה דרבנן סברי מותר דלאו ירך אמו הוא וקיימא לן כאלו טרפות (חולין נח:) דטרפה אינה יולדת ואם כן קיימא רבא דלא כרבנן וי"ל כו] דודאי טרפות שהוא תלוי בחיות ובריאות כיון שאנו רואין שולד חי ובריא אין לנו לומר שנטרף הולד עם אמו ואין לנו לפוסלו בשביל פסול טרפות כז] אבל גבי רביעה ונגיחה ודאי כירך אמו הוא ומיהו ק"ק דא"כ אי מתני לנדדין דגבי ולד נרבע ל"ל שנרבעו ולבסוף עיברו כח] וגבי ולד טריפה ל"ל שעיברו ולבסוף נטרפו דמסקנא היא פרק אלו טרפות (נ"ס) דטרפה אינה יולדת וי"ל כיון דבטרפה לא שייך עובר *בענין אחד לא אי נקדין שאינו יורד כט] להגיד לך אלא כל שיתר הולדות של כל האסורים לגבי המזבח ובנרבע דאיכא ב' לדדין ואינו מותר אלא ל] לצד אחד חשיב ליה בשביל אותו לד המותר ובטרפה דליכא אלא לד אחד חשיב אותו לד המותר: **דמאוירא** קא רבי' פירוש ולד במעי בהמה אינו אדוק בגופה אלא תלוי הוא באויר ומעצמו הוא נוצר וגדל אבל ביצה מעורה היא באשכול ל"א מאוירא הוא קרבי' לאחר שנולד הולך וגדל הלכך עיקר גידולו אינו בא מאמו אבל ביצה מגופה דתרנגולת קרבי' והדבר מוכיח שלאחר שנולדה אינה גדילה, שני לשונות פרש"י: **מלא** תרווד רימה הבאה מאדם חי ואח"כ מת רבי אליעזר מטמא דגופי' הוא ג) ועד כאן לא פליגי רבנן עליה כו' · עוד פרש"י ונראה בעיני דאפילו בחיים נמי מטמא רבי אליעזר דאבר מן החי מטמא במגע ובמשא ובאהל בהעור והרוטב (חולין קכח:) תימה דבמסכת נזיר פרק כ"ג (דף נא:) בעי הרקיב כשהוא חי ומת מהו ומאי קמיבעיא ליה הא ר"א מטמא לפירוש ראשון ולפירוש שני אפי' לא מת וכ"ש מת וי"ל דמיבעיא ליה אליבא דרבנן דילמא ע"כ לא מטהרי רבנן אלא *במת דפירשא בעלמא ואינו מגוף האדם אלא בריה בפני עצמה אבל רקב מודו לא] ובגמרא ד) מייתי למיפשט הבעיא שבבאתי מההיא (*דהעור והרוטב) (דף קכח) א"ר יהושע לא אם אמרת במת שיש לו רוב ורובע ורקב תאמר בחי שאין לו רוב ורובע ורקב *ותו"י דר' יהושע היינו רבנן דהכא דסברי דחי אין לו רימה דאי לר' אליעזר כיון דיש לו רימה כ"ש שיש לו רקב וקשה הר"י אחי מורי דהכא לב] תני מלא תרווד (רקב) רימה ובמשניות (אהלות פ"ב מ"ב) תנן כזית רימה בין חיה בין מתה מטמאה דברי ר' אליעזר וחכמים מטהרין ונראה למורי דהיינו דוקא כשפירש מאדם לג] חי ולא השיעור מלא תרווד ולא היא דמ"מ שיעור תרווד מאי בעי הכא:

אלא כאדם מקרי רימה כו' · אבל ביצה (לכי) אימת גדלה לכי מסרחא וכי מסרחא עפרא בעלמא הוא תימה למה הוצרך לומר האי טעמא לד] וי"ל דאינו אלא לרווחא דמילתא דכי נמי אדם לא מיקרי רימה מ"מ לא דמי לביצת אפרוח:

שינקה חלב רותח · וה"ה בכרשיני עבודת כוכבים אם אכלה כל ימיה שעיקר גדילתה מהן שהוא אסור ולשם ריבמא אפילו לנדיום:

הדרן עלך כל האסורין

יש בקדשי מזבח [וכו'] (אין נכן) משום פיגול · כדאמר ס"פ ב"ש בזבחים (דף מו·) ג' כריתות בשלמים למה אחת לכלל ואחת לפרט כלומר לדון כדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל שהיו מרוחקים ומה שלמים קדשי מזבח אף כל קדשי מזבח וגותר שן עון מפיגול וטמא חילול מטתר: ולדן

ב א מיי' פ"א מהלכות איסורי מזבח הלכה יא:
ג ב מיי' פ"ה מהל' מעשה קרבנות הל"ב:
ד ג מיי' פ"ה מהל' מעילה הלכה ג:
ה ד מיי' פ"ה מהלכות ערכין הל' ו וס"ז הלכה א:
ו ה מיי' שם פ"ו הל' ח:
ז ו מיי' פ"ה מהלכות מעילה הלכה ו:
ח ז מיי' פ"א מהלכות תמורה הלכה יא:
ט ח מיי' שם הלכה טו:
י י מיי' פ"ה מהלכות ערכין הלכה ז וע"ש:
יא כ מיי' פ"ה מהל' מעילה הל"ט וע"ש:
יב ל מיי' שם פ"ג הלכה יב:
יג מ מיי' שם הל' יג:

תורה אור

ולדן *וחלבן אסור לאחר פדיונן והשוחטן בחוץ חייב ואין נותנין מהן לאומנין בשכרן מה שאין כן בקדשי בדק הבית יש בקדשי בדק הבית שסתם הקדשות לבדק הבית הקדש בדק הבית חל על הכל ומועלין בגידוליהן ואין בהן הנאה לכהנים: גמ' וכללא הוא דכל קדשי מזבח עושין תמורה והרי עופות דקדשי מזבח הן *ותנן המנחות והעופות אין עושין תמורה כי קתני אבהמה, והרי ולד דקדשי מזבח הוא *ותנן אין הולד עושה תמורה הא מני ר' יהודה היא דאמר ולד עושה תמורה והרי תמורה עצמה דקדשי מזבח *ותנן אין תמורה עושה תמורה כי קתני אעיקר זיבחא, השתא דאתית להכי אפי' תימא רבנן כי קתני אעיקר זיבחא: ואין נותנין מהן לאומנין כו': הא קדשי בדק הבית נותנין א"ר אבהו דאמר קרא ועשו לי משלי: יש בקדשי בדק הבית כו': אמר מר סתם הקדשות לבדק הבית וחל על הכל מאן תנא א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן דלא כר' יהושע *דתניא המקדיש נכסיו והיה בהן בהמה ראויה לגבי מזבח זכרים ונקבות רבי אליעזר אומר זכרים ימכרו לצרכי עולות נקבות ימכרו לצרכי שלמים ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית רבי יהושע אומר זכרים הן עצמן יקרבו עולות נקבות ימכרו לצרכי שלמים ויביא בדמיהן עולות ושאר נכסים לבדק הבית ופליגא דרב אדא בר אהבה דאמר רב אדא בר אהבה אמר רב בעדר שכולו זכרים אפי' ר' אליעזר מודה דלא שביק איניש קדשי מזבח ומקדיש לבדק הבית לא נחלקו אלא בעדר שיש בו מחצה זכרים ומחצה נקבות ר' אליעזר סבר אין חולק את נדרו ומדנקבות לאו עולות זכרים נמי לאו עולות ור' יהושע סבר חולק את נדרו ל"א אמרי לה אמר רב אדא בר אהבה אמר רב בשלא הקדיש אלא בהמה אפי' ר"א מודה דלא שביק איניש קדשי מזבח ומקדיש לבדק הבית לא נחלקו אלא כשיש שאר נכסים עמהן ר"א סבר אין אדם חולק את נדרו מדשאר נכסים לא לקדשי מזבח בהמה נמי לא לקדשי מזבח ורבי יהושע סבר אדם חולק את נדרו ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית, בשלמא ללישנא בתרא היינו דקתני עם שאר נכסים לבדק הבית אלא ללישנא קמא ליתני יפלו לבדק הבית *תניא נמי הכי ודמיהן יפלו לבדק הבית: הקדש בדק הבית חל על הכל: לאיתויי מאי אמר רבינא לאיתויי שפוי וניבא: ומועלין בגידוליהן: לאתויי מאי אמר רב פפא לאתויי (בקדושת מזבח) חלב המוקדשין וביצי תורין כדתניא חלב המוקדשין וביצי תורין לא נהנין ולא מועלין בד"א בקדשי מזבח *אבל בקדשי בדק הבית הקדיש תרנגולת מועלין בביצתה, חמורה מועלין בחלבה ואפילו למאן דאמר מועלין בגידולי מזבח ה"מ גידולין דחזו למזבח אבל גידולין דלא חזו למזבח אין מועלין בהן:

מתני'

ה) בי' צ"ל לאתויי חלב מוקדשין וביצי תורין דקדשי מזבח ב) [צ"ל כדתנן] ג) מעילה יב:

רש"י

ולדן וחלבן כו' כדקאמר לן לעיל בס"פ כל האסורין (ב) בשר ולא חלב ולדן מפרש בפ"ב דבכורות (דף יד.) בדאיעבר לפני פדיונה ואתיליד לאחר פדיונה דלית ליה תקנתא ליקרבינהו מכח קדושה דהויה אתי ליפרקינהו כב] לא אלימי לנתפס פדיונן אבל נתעבר לאחר פדיונה ולד גבי ואיל נינהו ומותרין כג] ובקדשי בדק הבית אפי' דאיעבור קודם פדיונם שרו דלא אקדשינהו אלא לדמי ולא אמירא קדושתייהו כולי האי: כד] חל על הכל. אפי' על האבנים ועל העצים: ומועלין בגידולין. מפרש טעמא בגמ': גמ' כה] אמר מר סתם הקדשות לבדק הבית. ואפי' בהמה במשמע: מאן תנא. דאפי' בהמות אי אקדשינהו סתם דלא אמר למזבח אמרינן לבדק הבית אקדשינהו דלא כר' יהושע: ודמיהן יפלו עם שאר נכסים כו'. קסבר ר' אליעזר סתם הקדשות לבדק הבית ואפי' בהמה ומיהו כל הראוי למזבח כשהוא פודהו מיד הגזבר אינו פודהו אלא למזבח דאינו יוצא מיד מזבח לעולם כדתניא לקמן בהאי פירקא המתפיס תמימים לבדק הבית כשהן נפדין אינן נפדין אלא למזבח: ר' יהושע אומר כו'. אלמא מידי דחזי למזבח סתם קדושתיה למזבח: ופליגא דרב אדא. הא כו] דאוקמיה מתני' כרבי אליעזר פליגא אדרב אדא דאמר לר"א נמי סתם מקדיש בהמה למזבח מקדיש לה והכא הייני טעמא משום דאין אדם חולק נדרו אלו לאחד ואלו לאחד קדושה ואלו לאחד קדושה: אדם חולק את נדרו. זכרים לעולה ונקבות לדמי עולה דשלמים ליכא למימר דליקרבו בלא פדיון דכיון דאיהו אכיל להו אתי לידי מעילה כז] דמסתמא לא אמר שלמים נינהו וכיון דהקדיש הכל אינו יכול ליהנות מהן: אלא בשלא. כל בהמותיו אפילו רבי אליעזר מודה דאע"ג דאיכא נקבות האיל וחזיין כל הבהמות למזבח אמרינן סתמייהו למזבח וזכרים יקרבו עולות ונקבות ימכרו לצרכי שלמים ודמיהן עולה הואיל דאיכא למימר (ג) (כל הנדר) למזבח: אלא ללישנא קמא. דאמר רב אדא בעדר שהוא מחצה זכרים ומחצה נקבות א"ר אליעזר אין אדם חולק נדרו אליו להקרבת הגוף ואליו להקרבת דמים ואפילו ליכא שאר נכסים ואיכא למימר (ד) (דכל הנדר) למזבח פליג רבי אליעזר אמאי תני ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית הא זימנין דליכא שאר נכסים כלל: שפוי וניבא. שאם הקדיש אילן לבדק הבית יש מעילה כח] בשפאו ואם ספאו ויש מעילה בנבייהו עליו שנושרין בימות החורף והויין לזבל: כט] חלב המוקדשין. חלב של מוקדשין גבי קדשי מזבח נקט תורין (ס) *)וגבי מזבח וגבי קדשי בדה"ב נקט תרנגולת ולא תורין דאורחא דמילתא נקט דאין דרך להקדיש לבדה"ב דבר הראוי למזבח: חמורה. רבותא היא דאע"ג דטמאה היא חיילא עלה קדושת בדק הבית כדבר טהור: גידולין דחזו למזבח. כגון ולדות קדשים ל]:

*) [צ"ל דחזי לגבי זה"ק]

תוספות

ולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן. בבכורות (דף יד.) מוקי לה בדאיעבור קודם פדיונם ואוליד לאחר פדיונם דלאי איעבור ואוליד קודם פדיונם אמר לעיל בפרק אלו קדשים (דף יז.) אם לרבות ולד בעלי מומין או ליקרב למאן דאית ליה או לרעייה למאן דאית ליה ואי איעבור לא] לאחר פדיונם ולד איל וגבי מיקרו אלא ודאי מיירי דאיעבור קודם פדיונם ואוליד לאחר פדיונם דלא מהני להו פדיון אמן שהן תמימים במעי אמן אפי' אם יפול בהן מום כשיולדו אינן מותרין כדתניא התם דלא אלימי למיתפס פדיונם והם קדושין דכיון דאיעבור לפני פדיונם קדשו מיד למ"ד במעי אמן הם קדושים ואפי' למאן דאמר בהווייתן ובשעת הויית אמן חולין מכל מקום תפסינהו לב] קדושה בשעת הוייתן:

הא קדשי בדק הבית נותנין. תימה אלא מאי עבדינן מינייהו אי לא דיהבינן להו לאומנין בשכרן לחזק בדק הבית ואומר מורי הרמ"ר דס"ד דאין מותר לקנות אלא עצים ואבנים שהן לצורך הבנין וקדושתן נשארה עליהן אבל ליתן לאומנים בשכרם להוציאן לחולין אסור אלא לג] מתנדבין מעות בפני עצמן לפרוע לאומנין משום הכי איצטריך קרא דמאותן עצמן שהוקדשו נותנין לאומנין:

זכרים ימכרו לצרכי עולות. לד] משום דקיימא לן לקמן (דף לג:) דמתפיס תמימים לבדק הבית אינן יוצאין מידי מזבח ורבי יהושע סבר זכרים יקרבו עולות דלא שביק איניש קדשי מזבח ומקדיש קדושת דמים אלמא לר' יהושע אין סתם הקדשות לבדק הבית:

ופליגא דרב אדא בר אהבה. דאמר אפי' לר' אליעזר אין סתם הקדשות לבדה"ב והכא הייני טעמא משום דאין אדם חולק נדרו וכיון שיש כאן לה] נקבות צריכות לימכר:

לאתויי שיפוי ונבייה. ומיירי במקדיש את לו] *)הקרקע דאי בגזברים שלקחו עצים אומר במעילה סוף פרק ולד חטאת (דף יד.) דאין מועלין בשיפוי ולא בנבייה והשתא צריך לומר פירוש מאי מה שאין כן בקדשי מזבח היכי שייך שיפוי ונבייה בקדשי מזבח וי"ל כגון מקדיש שני גזרי עצים למערכה:

ומועלין בגדוליהן לאיתויי מאי. הלשון קשה דה"ל למימר למעוטי מאי: ואפי' למ"ד מועלין לז] בקדשי מזבח ה"מ גידולי דחזו למזבח. פירש רש"י כגון וולדות ולי נראה דולאי וולדות אינן קדושים מטעם גידולין אלא מטעם דכתיב יהיו לך (לעיל יז:) אלו וולדות וע"כ דלא אשכחנא שום תנא דאית ליה מועלין בגידולי מזבח דולאי בגידולי קדשי בדק הבית אשכחנא תנאי דפליגי במעילה (דף יג:) אבל בקדשי מזבח לכ"ע אין מועלין ואומר מורי הרמ"ר דשמא היינו זעירי דאמר במעילה פרק ולד חטאת (דף יב:) המקיז דם לבהמת קדשים מועלין בו ופריך עלה רב המנונא והתנן חלב מוקדשין וביצי תרנגולים לא נהנין ולא מועלין ומפרקינן ליה מגדולין אלמא חשיב דם לגידולין והכי קאמר אפילו למאן דאמר מועלין בגידולין וה"מ אפילו למ"ד יש מעילה בדם ה"מ דם דחזי לזרוק אבל גידולין כגון חלב המוקדשין וביצי תורין לא:

מקדישין

*) גירסת צ"ק הוצרת וכן הוא בש"י ובזאה"ק במעילה דף יג: המקדיש את השדה מועלין בכו'

שיטה מקובצת

א] מתיבת מה עד תיבת יש בקדשי נרשם על כל תיבה קו למעלה להורות כי לפ"ד ראוי למחקו: ב] הקדש בבה"ב: ג] הנאה לכהנים: ד] ולד דקדשי מזבח: ה] מזבח היא ותנן: ו] נותנין · מנא הני מילי א"ר: ז] לי מקדש משלי: ח] תיבות כו' אמר מר נמחק: ט] הבית מאן תנא דסתם הקדשות לבדה"ב א"ר חייא: י] יוחנן ס"א רבי אליעזר היא: יא] נכסים יפלו לבדה"ב ס"א ושאר נכסים לבדה"ב במאי פליגי ר' אליעזר סבר אין אדם חולק (על) [את] נדרו מדנקבות לאו אקדשינהו לעולה וזכרים נמי לא אקדשינהו לעולה ור' יהושע סבר אדם חולק את נדרו ופליגי ברדב אדא בר אהבה כו' בעדר שכולו זכרים לא פליגי כי פליגי בעדר שיש בו זכרים ונקבות ל"א אמרי לה אמר רב אדא כו' אלא בהמה לא פליגי כו' כי פליגי כשיש כו' בשלמא להאי דאמר כי פליגי כשיש שאר נכסים היינו דקתני ודמיהן יפלו כו' אלא להאי לישנא דאמרת כי פליגי בעדר כו' אי דליכא שאר נכסים ליתני ודמיהן יפלו לבדה"ב תני הכי ולא ליתני שאר נכסים כך נראית הספרים וכך נראית הראב"ק ורש"י לא גרים כן: יב] אהבה אמר רב דאמר: יג] נקבות רבי אליעזר סבר א' נמחק: טו] נדרו תנן ודמיהן: טז] תיבות בקדושת מזבח נמחק:

רבינו גרשום

אלא לדמים ולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן · כדאוקמינן התם במסכת בכורות בפרק שני כגון דאיעבר לפני פדיונן ואיתליד לאחר פדיונן: ואין נותנין מהן לאומנין (בבאין) [בעד] שכרן שבונין ביהמ"ק: הא מני מתניתין ר' יהודה היא דאמר אפי' ולד עושה תמורה: בעיקר זיבחא קתני מתניתין דקדשי מזבח עושה תמורה למעוטי תמורה וולד דלאו עיקר זיבחא נינהו ומיתוקמא מתניתין אפילו כרבנן: ר' אליעזר אומר זכרים ימכרו לצרכי עולות ונקבות [ימכרו] לצרכי (להביא) שלמים משום דתניא המקדיש תמימים לבדק הבית כשהן נפדין אין נפדין אלא למזבח שכל דבר הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם · ודמיהן יפלו לבדק הבית · מדקאמר ר' אליעזר ימכרו ודמיהן יפלו [כו'] אלמא קסבר סתם הקדש לבדק הבית: ר' יהושע אומר זכרים עצמן יקרבו עולות · לקדשי מזבח משום דקדשי בדק הבית הן כולן (לא) לה' ועולה כולה לה' הילכך זכרים עצמן יקרבו עולות אבל נקבות דלא חזו כולן כליל ימכרו ויביא ברמיהן עולות דקסבר ר' יהושע אדם חולק את נדרו: המקדיש נכסיו · בלומר דמאי דאית בהו דחזי למזבח לא שביק קדושת מזבח ומקדיש לבדק הבית אלמא בהמה למזבח ושאר נכסים לבדק הבית: ור' אליעזר סבר אין אדם חולק את נדרו · המקדיש סתם אלא הכל לבדק הבית דהא נקבות לא מצי אקדשינהו לעולה אף זכרים נמי לא אקדשינהו לעולה דאין אדם חולק נדרו הילכך אלו ואלו ימכרו ודמיהן יפלו לבדק הבית · והאי דקאמר ר' אליעזר אין אדם חולק את נדרו דזכרים לא אקדשינהו אלא לדמי היינו פליגא דרב אדא בר אהבה דאמר רב אדא בר אהבה כו': דאפילו ר' אליעזר מודה דאין עצמן יקרבו עולות · אלא כי פליגי בעדר שיש בו כו': ור' יהושע סבר אדם חולק הזכרים יקרבו עצמן עולות ונקבות ימכרו ויביאו בדמיהן עולות: הקדש בדק הבית חל על כל דבר אמר רבינא לאיתויי שפוי ונבייה · שאם הקדיש עצים לבדק הבית חל הקדש נמי על שפוי על הנסורת שנופלין כשכורתין אותו ועל הנבייה על העלים שנפלו מהנו מה שאין כן בקדשי מזבח כדאמר במס' מעילה בפ' ולד חטאת (דף יד.) גוברין שלקחו עצים למערכה מועלין בעצים ולא בשפוי ונבייה: ומועלין בגידולין לאיתויי חלב של הקדש דבהמת קדשים בדק הבית וביצי תורין דקדשי בדק הבית דמועלין נמי באותן גדולי הקדש כדתנן חלב כו': בד"א בקדשי מזבח · דלא חזו תני גידולין למזבח: [אבל] (אלא) בקדשי בדק הבית · אפי' בחמור של קדשי בדק הבית מועלין נמי בחלבו אע"ג דלא חזי לאכילה: ואפילו למאן דאמר מועלין בגידולי מזבח הכא (נמי) בהני גדולי כגון חלב וביצי תורין דלא חזו למזבח אין מועלין: ואין בהן הנאה

יג] נקבות רבי אליעזר סבר אין אדם חולק: יד] סבר אדם חולק את נדרו בל"א: טו] ר"א אות א' נמחק: טז] נדרו תנן ודמיהן: יז] הבית תני נמי אות א' נמחק: יח] שפוי ונבייה תיבת וניבא בקדושת מזבח נמחק: כ] בהן ואין בהן הנאה לכהנים מכלל דקדשי מזבח יש בהן הנאה לכהנים רבינא דאפילו שפוי ונבייה לא מתהניא כהנים מינייהו ס"א ואין בהן הנאה לכהנים אמר רבינא כא] ולדן וחלבן כדאסרי' לעיל תיבות נפקא לן ל"ש: כב] ליפרקינהו אי אפשר דלא אפשר בקדשי בדק: כד] תאי הס"ד ומה"ד חייב כרת במזיד ובשוגג קרבן הס"ד: ומה"ד אפילו יש בהן דברים הראוין למזבח הס"ד: כה] מה"ד אעיקר זיבחא · אותם ולד באים מכח קדושה ואינה עיקר זבח הס"ד ומה"ד נותנין לאומנין בשכרן בדה"ב הס"ד ומה"ד ועשו לי מקדש סתם ותיבות אמר מר נמחק: כו] דאוקמינהו מתני' מסתמא ועל תיבת נינהו נרשם עליו קו מלמעלה להורות כי לפ"ד ראוי למחקו: בית תיבת בשפאו נמחק: כט] לובל הס"ד ומה"ד מה שאין כן בקדשי מזבח דהכי תנן המקדיש את החורש מועלין בכולו אבל הגזברים שלקחו העצים למערכה מועלין בעצים ואין מועלין לא בשפוי ולא בנבייה שאין ראויין למערכה אלא גוזרים משפין וקוצצין למדה אחת לפי כשנתנו שפוי ונבייה נתרם' הס"ד מה"ד חלב: ל] קדשים ואין בהן בקדשי בדה"ב הנאה לכהנים אבל בקדשי מזבח יש הנאה: לא] איעבור ואוליד לאחר: לב] תפסינהו קדושת אמן לקדשן בשעת אות ח' נמחק: לג] אלא מתנדב אדם מעות: לד] עולות ס"א קס"ד דטעמא משום דסבר דסתם הקדשות לבה"ב ומיהו ימכרו לצרכי עולות משום דלא יצאו מידי מזבח: לה] כאן זכרים ונקבות ע"כ לבה"ב קאמר דאי למזבח א"כ יהיה (קרבנו) [נדרו] חלוק שהזכרים יקרבו עצמן עולות והנקבות: לו] את החורש דאי: לז] מועלין בגידולי מזבח:

הגהות הב"ח (א) גמ' דרבי אליעזר סבר: (ב) רש"י ד"ה ולדן וכו' כל האסורין אמר בשר: (ג) ד"ה אלא בהמה וכו' למימר דהכל נדר למזבח: (ד) ד"ה אלא וכו' ואיכא למימר דהכל נדר למזבח: (ה) ד"ה חלב וכו' סוקין דכלאי לגבי מזבח:

הגהות הגר"א [א] גמ' תניא · צ"ל תני ככי:

מתני' *אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית אין משנין אותן מקדושה לקדושה, ומקדישין אותן הקדש עילוי ומחרימין אותן, ואם מתו יקברו. רבי שמעון אומר קדשי בדק הבית אם מתו יפדו: **גמ'** אמר רב הונא קדשי מזבח שהתפיסן לחרמי כהנים לא עשה כלום מאי טעמא אמר קרא °כל חרם קדש קדשים הוא לה' כל חרם (א) דקדשי קדשים הוי, [א] ההוא לה' (ליהוי) מיתיבי קדשי בדק הבית שהתפיסן: בין לקדשי מזבח בין לחרמי כהנים לא עשה כלום, חרמי כהנים שהתפיסן בין לקדשי מזבח בין לקדשי בדק הבית לא עשה כלום הא קדשי מזבח שהתפיס לחרמי כהנים מה שעשה עשוי תיובתא דרב הונא? אמר לך רב הונא (א) (כי) שיירה, אהדא שיירה: דקדשי מזבח שהתפיסן לבדק הבית מה שעשה עשוי אבל לחרמי כהנים לא עשה כלום מציעתא גבי הנך תנא דאית ביה תרתי קתני, דלית ביה תרתי לא קתני תא שמע ומקדישין אותן הקדש עילוי (ב) מאי לאו הקדש עילוי לבד"ה, ומחרימין לחרמי כהן, לא, אידי ואידי קדשי בד"ה ולא שנא מפיק להו בלשון הקדש לבדק הבית ולא שנא מפיק להו בלשון חרמי לבדק הבית והא לא תני הכי דתניא בברייתא ג) הקדש עילוי קדשי בדק הבית מחרימין אותם חרמי כהנים ועוד הא תניא ד) קדשי מזבח שהקדישו לחרמי כהנים מה שעשה עשוי תיובתא דרב הונא תיובתא, והא רב הונא קרא קאמר? אמר עולא אמר קרא חרם כל חרם, ומי אמר עולא הכי והא אמר עולא המתפיס עולה לבד"ה אין בה אלא עיכוב גזברין

רש"י **מתני'** מקודשה לקדושה· דקדשי בדק הבית שהקדישם למזבח לא עשה כלום ובקדשי מזבח אין משנין מקודשה עולה לשלמים ומשלמים לעולה: **ומקדישין אותן** · לקדשי מזבח קאי: **הקדש עילוי** · כגון אם אמר על עולה "הרי זו לבדק הבית" מעלין אותה בדמים לפי מה שיש לו כח בה ונותן לגזבר דתנן בערכין בפ' המקדיש (דף כח:) "מחרים אדם את קדשיו אם נדר נותן דמיהם ואם נדבה נותן את טובתם" כלומר אם בהמה זו היתה [נדבה ה] כגון דאמר הרי עלי עולה והפרישו זו לנדרו כיון דאם מתה או נגנבה חייב באחריותה נמצא שכולה שלו ונותן כל דמיה לחרם הכהן *והוא הדין נמי לבדק הבית. אם התפיס קדשי מזבח לבדק הבית ואם [נדבה ה] דאם מתה אינו חייב באחריותה נמצא שאין לו חלק בה אלא טובת הנאה דרשאי ליטול דבר מועט מישראל חבירו כדי שיתן עולתו זאת לבן בתו כהן להקריבה כדי שיטול את העור וכפי אותה טובת הנאה יתן לבדק הבית: **ומחרימין אותם** · אם החרים קדשי מזבח נותן לכהן העילוי כמו שפירשתי: **אם מתו** · קדשי מזבח אפי' לאחר שהוממו אבל עדיין לא נפדו יקברו ואינו יכול לפדותם ולהאכילן לכלבים ואפילו למאן דאמר פודין את הקדשים להאכילן לכלבים הני מילי בשעטו טרפה דאיכא העמדה והערכה אבל מתו לא דבעינן העמדה והערכה אי נמי הא"י מתו" ו] כגון שעבר ושחטם קודם פדיונן וקאמר דשוב אינו יכול לפדותן ולאוכלן דבעינן העמדה והערכה ויקברו: **יפדו** · דלא היו בכלל העמדה והערכה (ג) כדמוכח טעמא בגמרא: **גמ' חרמי כהנים** · היינו סתם חרמין והכי נקט לשון חרמי כהנים דזימנין דחרמים לבדק הבית כגון אי פריש ואמר "הרי זה חרם לבדק הבית": **לא עשה כלום** · ואפי' הקדש עילוי לא יהיב לכהנים: **כל חרם דקדש קדשים הוי** · שהיה מתחילה קדש לה' הוא ואין כח כהן חל עליו: **לא עשה כלום** דגופייהו לא מיפקע מבדק הבית וטובת הנאה לא שייכא בהו: **וכן חרמי כהנים** · אין לו שום חלק בהם ואפי' טובת הנאה משום דאינו רשאי ליתנן אלא לכהן שבאותו משמר ואליבא דמאן א) דמקיש מטלטלין לחרמי קרקעות ז] בערכין בפרק המקדיש (דף כח:): **הא קדשי מזבח** · דשייך בהו טובת הנאה מה שעשה עשוי ויהיב הטובת הנאה לכהן: ח] **הא דשייריה** · לקדשי מזבח דלא תנייה בהדי הני: **אהדא שיירה** · כלומר על דבר זה שייריה ואם הקדישן לבה"ה מה שעשה עשוי ויהיב הקדש עילוי ט] אבל לחרמי כהנים לא, דבהדיא מיעטיה קרא: **וניתנייה בהדי הנך** · ונימא קדשי מזבח שהתפיסן לחרמי כהנים לא עשה כלום: **תרתי** · דאינו יכול להתפיסן אפי' לאחד משתי קדושות י]: **מאי לאו הקדש עילוי** · מקדישין אותו לבדק הבית, ומחרימים דקתני היינו לחרמי כהנים ויהיב לכהנים העילוי: יא] **ל"ש כי מפיק קדשי מזבח לבדק הבית בלשון הקדש ל"ש בלשון חרם** · יהיב העילוי לגזברין: [ג] **אמר עולא** · קרא לא כרב הונא משמע מדהוה ליה למכתב "חרם קדשי קדשים הוא" וכתיב "וכל חרם" הכי משמע-על הכל חייל חרם ואפילו אמידי דקדש קדשים הוא:

א) דמקיש חרמי מטלטלין · נ"ק

תוספות **מקדישין** אותן הקדש עילוי · לשון שומא כמו *מעלין בדמים כלומר שמין כמה כח יש לו בה כדמפרש בערכין (דף כח:) המתפיס עולה לבדק הבית אם נדר יתן את דמיה שהרי אם היה נאבד היה חייב לשלם ואם נדבה יתן לפי טובת הנאה שבה פי' ומאי שקיל דבר מועט מישראל חברו כדי להקריב במשמר בן בתו כהן לשון רש"י יב] ול"נ דלא מליט זה הלשון דליתב לבן בתו כהן "כ"א גבי *בכור (בכורות דף כז.) לכן נראה לפרש כדתנן בהדיא בערכין (גם זה שם) ואם נדבה אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשור זה *לעולה ואע"פ שאינו רשאי פי' אע"פ שאינו חייב כמו (חולין דף מה:) אין בעלי אומנין רשאין לעמוד פי' חייבין ובערכין (גם זה שם) מפיק הקדש עילוי מדכתיב כל חרם קדש קדשים מלמד שהחרם חל אקדשי קדשים ועל קדשים קלים והקדש עילוי אקדשי מזבח קאי ואי אקדשי בדק הבית אמר בגמרא דקדשי בדק הבית שהקדיש לקדשי מזבח יג] לחרמי כהנים לא עשה ולא כלום ופירש"י בגמרא דלא שייך טובת הנאה בקדשי בדק הבית ולא נהירא למורי האי טעמא יד] דאטו מי לא שייך ביה למר כמה אדם רוצה ליתן לבדק הבית אע"פ שאינו רשאי כמו בקדשי מזבח ונראה למורי דטעמא משום דבקדשי מזבח יש שם הבעלים לפדותן כשהוממו אבל בקדשי בדק הבית שהקדישן אין לבעלים עליהן יותר משאר אדם טו] לפיכך אין בידו להתפיס: **כל** חרם קדש קדשים לה' · לפום ריהטא דרב הונא סבר לה כרבנן דפליגי עליה דר' יהודה בן בתירא במסכת ערכין פרק המקדיש (דף כח:) דאמר ר' יהודה בן בתירא סתם חרמים לבדק הבית שנאמר כל חרם קדש קדשים לה' וחכמים אומרים סתם חרמים לכהנים מה ת"ל כל חרם קדש קדשים מלמד שחל על קדשי קדשים ועל קדשים קלים ולאותו תנא ניחא שפיר דרשא דרב הונא דהא דאמר מלמד שחל על קדשים היינו דווקא חרמים דלה' אבל לר' יהודה בן בתירא לא שייך למדרש הכי דהא לא מיירי כלל בהתפסה דהקדש עילוי· הרמ"ר: **קדשי** בדק הבית שהתפיסן בין לקדשי מזבח בין לחרמי כהנים לא עשה ולא כלום · פירש"י דבשלמא קדשי מזבח יש בהן טובת הנאה כדמפרש במתניתין אבל בקדשי בדק הבית מה טובת הנאה יש בהן טז]: **חרמי** כהנים שהתפיסן כו' · פירש"י דאין לו בהן טובת הנאה שצריך הוא ליתנו לכהן (בע"כ) שבאותו משמר א) ואפילו למאן דלא מקיש מטלטלין לקרקעות ה"מ מקדים עכ"ל ואומר מורי דהך מילתא דמקיש מטלטלין לקרקעות בערכין בפרק המקדיש (דף כח:) אמר רב חסדא המחרים מטלטלין נותנן לכל כהן שירצה שנאמר כל חרם בישראל לך יהיה החרים שדותיו נותנן לכהן שבאותו משמר ופריך וליקוש מטלטלין לקרקעות ומשני ולאו תנאי היא דאיכא דמקיש ואיכא דלא מקיש ומה שפירש אפילו למאן דלא מקיש ה"מ במקדים לא הבין רבי לשוט אלא נראה יז] לפרש למורי ג) (שי') בדהיה כהן והכא אתיא ג) כמאן דלא מקיש: **והאמר** עולא המתפיס עולה לבד"ה אין בה אלא עיכוב גזברין · פירש רש"י שאינה קריבה עד שיבואו גזברין לעמוד על גבה כדאמר התם ד) היאך קרבנו של אדם קרב ואינו עומד ע"ג אבל שום דמים לא ה) יהיה לבד"ה וכ"ש לחרמי כהנים דהא אפילו רב הונא דפליג אחרמי כהנים, מודה בבד"ה, ומשני מדרבנן כלומר הך ברייתא דלעיל דשייריה לקדשי מזבח לומר דחיילי עליה בקדשי עילוי מדרבנן הוא דחייל דמדאורייתא ליכא אלא עיכוב גזברין ועולא נמי כי תירגם מדרבנן תירגם וקרא אסמכתא בעלמא הוא ועיקר קרא לרבות חרמים למעילה כדכתיב בהו לה' עד כאן לשוט וקשיא טובא דאם כן תיקשי מתני' דלעיל דאמר מקדישין אותן הקדש עילוי ועוד קשה השתא אסיקנא דהוו דרבנן ובערכין (גם זה שם) דריש כל חרם לה' מלמד שחל על קדשי קדשים ועל קדשים קלים משמע דהוי עיקר דרשא לכן נראה לפרש דלעולא ודאי חייב ליתן הוא הדמים לבדק הבית כדתנן במתני' ומקדישין אותן הקדש עילוי וכן בערכין ועולא ה"ק אין בה אלא עיכוב גזברין כלומר אין להקדש בגוף הבהמה אלא שהגזברין

א) אינו ברש"י שלפנינו ועיין רש"ק ב) [שיטה כ"י כאן נ"ק וצ"ע] ג) אפשר כמאן רש"ק וג"ק ד) [תענית כו:] ה) [נ"ל יהיב נ"ק]

שיטה מקובצת א] חרם דמן קדש קדשים קאתי לה' יהא מיתיבי: ב] ומקדישין אותן הקדש עילוי ומחרימין אותן מאי לאו הקדש עילוי לקדשי בדה"ב ומחרימין אותן לחרמי כהנים לא: ג] בברייתא מקדישין אותן הקדש: ד] תניא בהדיא קדשי מזבח שהתפיסן לחרמי כהנים: ה] ~~נדבה אותה בהמה~~ שהחרים כגון דאמר הרי זו דאם: ו] מתו דקתני הכא כגון: ז] קרקעות פ"א דכתיב בקרקעות כי אחוזת עולם להם מלמד שאין הכהנים מחרימין בערכין: ח] כי שיירה לקדשי תיבת הא ואות ד' נמחק: ט] עילוי דקדש לה' קרינא ביה אבל: י] קדושות וקדשי מזבח יכול להתפיס לבדה"ב להקדש עילוי ולהכי שיירא הס"ד: יא] העילוי הס"ד ומה"ד ואידי ואידי תני תרי לישני דקתני מתניתין מיירי במתפיס קדשי מזבח לקדשי בדה"ב הס"ד: יב] רש"י מה שהזכיר גבי עולה טובת הנאה דבן בתו לא דק דודאי התם מפרש הספר גבי בכור שהבשר שלו כשנותנו לו הלכך הוי טובת הנאה חשובה אבל בעולה שאין לכהן אלא העור לא חשיבה הך טיבת הנאה ובערכין מפורש טובת הנאה אחרת גבי עולה: יג] מזבח או לחרמי: יד] טעמא · ס"א דלמה לא שייך לומר אם אמר הרי עלי מנה או בהמה לבדה"ב אפילו חייב באחריותו כמו בקדשי מזבח וכן אפילו לא קבל אחריותו אמו: טו] אדם דכל אדם יכול לפדותן לפיכך: טז] בהן ולא נהירא דודאי. כל מה שפירשנו במשנה שייך כמו כן בקדשי בדה"ב דאם אמר עלי חייב באחריותו ואם לא אמר עלי שייך לומר אומדין כו' אלא מעטא שתרינא איכא משום דקדשי מזבח תמיד שם כו': יז] נראה למורי שיש לפרש בחירה דהך דהכא אתיא כמאן:

לה' · ומשמע דכל חרם דמן קדשי מזבח אתי אם החרימו לה' יהא ולא לכהנים משום דאין יכול להתפיסן דאינן שלו הילכך לא עשה כלום [וקא דייק מדוקיא דברייתא הא קדשי מזבח שהתפיסן לחרמי לעילוי (לא) תפסי כדאמינא · ונותנן לכהנים תיובתא דרב הונא: אמר לך רב הונא] · כי שיירא לדוקיא דלא תנא בברייתא אחרא דוקיא שיירה הא קדשי מזבח שהתפיסם לעילוי לקדשי בדק הבית תפסן כדאמרת לחרמי כהנים דלחרמי כהנים לא תפסי כדאמינא · אי הכי כון דלא תפסי לחרמי כהנים ניתנייה בפירוש בברייתא גבי הנך דתני לא עשה כלום: לא תנא הנך דאית ביה תרתי קתני · כגון בין לקדשי בדק הבית לא עשה כלום אבל הא קדשי מזבח שהתפיסן לחרמי כהנים דליתה בתרתי לא קתני לחרמי כהנים לא תפסי הא לקדשי בדק הבית תפסי הלכך לא קתני לה בברייתא: ל"א דניתנהו והיינו הך: מאי לאו הקדש עילוי לשם קדשי בדק הבית והיהיב עילויין לבדק הבית ומחרימין אותן ויהיב עילויין לחרמי כהנים: לא אידי (ולא) ואאידי ומחרימין אותן אמור בדק הבית קאמר וקאמר (לו) דלא להו קדשי מזבח בלשון הקדש לבדק הבית דקאמר יהו חרם לבדק הבית לעילוי: והא לא תני בברייתא הכי כדמתרצת דקתני בהדיא ומחרימין אותן חרמי כהנים כלומר לכהנים והתניא כו': [והא רב הונא קרא קאמר: דאמר כל חרם קדש קדשים הוא לה' דלא לכהנים מי אמר עולא הכי והא אמר עולא המתפיס עולה לבדק הבית אין בה אלא עיכוב גזברין כלומר אין להקדש בגוף הבהמה אלא שהגזברין על קדשים קלים לעילוי כדאמרן: מי אמר עולא המתפיס עולה לבדק הבית לא חל עליה כלל ומה שצריך מעכבין אותה בשביל שלא יפרישו אותה] [לא חל עליה כלום ואינה צריכה לא שום פדייה ולא שום תמורה אלא עיכוב גזברין בלבד ...]

רבינו גרשום הנאה לכהנים · בהקדש בדק הבית: אפי' בשפיר תבייה דבדק הבי' דמעלין בהן: אין משנין אותן מקדושה לקדושה ולא אפי' מקדושה קלה לקדושה חמורה כגון שלמים לעולה: ומקדישין אותן · פירוש לקדשי מזבח: הקדש עילוי · לשם קדשי בדה"ב ואינו עילוי נותן לבד"ה ומהו עילוי כדאמרינן בערכין בפרק המקדיש שדהו אם נדר שאמר שור זה עלי לעולה שחייב באחריותו כיון דלא מצי דלא מקריב ליה דחייב באחריותו נותן את דמיו לבדק הבית הואיל והקדישו הקדש עילוי לבדק הבית ואם נדבה היא אותו קדשי מזבח שהקדיש לעילוי כיון דנדבה דלא אמר עלי אלא הרי זו עולה דלא חייב באחריותו אינו נותן לבדק הבית אלא דמי טובת הנאתה ומה הוא טובתה (אומרין כמה) [אומדים כמה] אדם כהן (אחד) [אחר] שאינו ממשמר העובד באותו זמן רוצה ליתן לבעלים של השור בשור זה שימתין לו עד זמן משמרתו ויתננו לו להעלותו עולה כדי שיזכה בעורו שאינו רשאי זה כהן להעלותו אלא בזמן משמרתו וכמה שאותו כהן רוצה ליתן לו כן הוא ליתן לבדק הבית והיינו עילוי: ומחרימין אותן · קדשי מזבח יכול לומר יהו חרם ואם כן אם נדר הם נותן את דמיהן לכהנים ואם נדבה נותן את טובתו כדאמרן: קדשי מזבח שהתפיסן לחרמי כהנים שאמר יהו חרם לא אמר כלום · ואינו נותן לכהנים לא דמיהן ולא טובתן: דאמר קרא כל חרם קדש קדשים הוא

הגהות הב"ח (א) גמ' אמר לך רב הונא כי שיירה: (ב) שם תנן ומקדישין אותן הקדש עילוי ומחרימין אותן מאי לאו: (ג) רש"י ד"ה יפדו וכו' והערכה כמפורש טעמא בגמרא כס"ד ואח"כ נ"ל ד"ה לא עשה וכו' לכהנים וחרמי כהנים היינו סתם:

ולא ככהנים יקריב לנדרו וכיס נמי · נ"ק

[בכורות עג:] [בכורות יד:] [חולין קלו:] ויקרא כז

עין משפט נר מצוה
יד א מיי' פ"ד מהלכות תמורה הלכה יא:
טו ב מיי' פ"ו מהל' ערכין הלכה יא יב יג:
טז ג מיי' שם פ"ט הלכה יב:
יז ד מיי' שם פ"ט הלכה ה:
יח ה מיי' שם הלכה ו:

הגהות הגר"א [א] גמ' ההוא · נ"ב: [ב] ליהוי · נ"ל הוא: [ג] רש"י ד"ה אמר עולא כו' · וכו' הוא דתנן · נ"ל ולא כרב הונא דס"ל דלכהנים קשה כו' ודרשי לזה דאמר כל חרם (דף כח) דאיכא ולכן נ"ל דהכא ולקמן ל"ל בדתני דרש ר"ש דכהן לא הוי מבי' כל חרם משמע כל התחרמים ...

שהגזברין יעכבו אותה לשוחטה עד שישומו אותה ומתחייב דמי שומא לב"ה ואשמעינן שאין הקדש חל על גופה של עולה [אלא] לענין שאסר לשוחטה עד שיפדנה הלכך ממתני' ניחא ליה דלא קאמר במתני' שיחול על גוף הבהמה אלא בחוב בעלמא אבל קשיא ליה כיון דמ"מ

יא) גזברין שאינה קריבה עד שיטלו הגזברין לעמוד על נכה בעלמא (תענית דף כו:) היאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד ע"ג אבל שום דמים לא יהיב לבדק הבית אפילו רב הונא דהוה פליג אחרמי כהנים

גזברין בלבד [א] *(לעולם רבנן) וקרא למעילה דאתא למעילה למה לי ה) קרא קדשי קדשים כתיב ביה זולי טעמיך האכא רבינאי *אין מעילה מפורשת מן התורה אלא בעולה בלבד שנא' נפש כי תמעול מעל וחטאה בשגגה מקדשי ה' ג) המיוחדין לה' אבל חטאת ואשם לא נפקא אלא מדרבי *דתניא רבי אומר כל חלב לה' לרבות אימורי קדשים קלים למעילה למה לי קרא קדשי קדשים כתיב בהו ד) אלא אע"ג דקדשי קדשים כתיב בהו בעי קרא לרבוינהו למעילה ה) חרמים נמי אע"ג דקדשי קדשים כתיב בהו בעי קרא לרבויינהו למעילה. ו) גופא המקדיש עולה לבד"ה אין בה אלא עיכוב גיזברין בלבד מיתיבי המקדיש עולה לבד"ה אסור לשוחטה עד שתפדה מדרבנן ה"נ מסתברא מדקתני סיפא אם עבר ושחטה מה שעשה עשוי ז) אלא מאי מדרבנן אי הכי אימא סיפא ומועלין שתי מעילות ואי (מעילה) מדרבנן אמאי שתי מעילות הכי קאמר וראויה למעול בה שתי מעילות: ואם מתו יקברו כו': א"ר יוחנן לרבנן אחד קדשי מזבח ואחד קדשי ב"ה היו בכלל העמדה והערכה ור"ל אמר לרבנן קדשי ב"ה היו בכלל העמדה והערכה *קדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה וזהו ו) (מודה) לר"ש *וקדשי ב"ה לא היו בכלל העמדה והערכה וקדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה ור"ה בעל מום מעיקרו לא היה בכלל העמדה והערכה תנן ר"ש אומר קדשי בדק הבית שמתו יפדו בשלמא לרבי יוחנן דאמר לרבנן אחד זה ואחד זה היו בכלל העמדה והערכה היינו דאיצטריך ר"ש לפרושי קדשי בדק הבית שמתו יפדו אלא לר"ל למה ליה לפרושי לימא אם מתו יפדו אמר לך ריש לקיש ר"ש לאהוה ידע מאי דאמר ת"ק וה"ק ליה אי בקדשי מזבח מודינא לך ח) בקדשי בדק הבית אם מתו יפדו ט) תניא כותיה דרבי יוחנן ח) ואם י) בהמה כ) אשר יקריבו ממנה בבעלי מומין *שיפדו הכתוב מדבר אתה אומר בבעלי מומין או אינו אלא בבהמה טמאה כשהוא אומר (ה) ואם בבהמה (טמאה) ופדה בערכך הרי בהמה טמאה אמור

יט) *עולה דיכול להתפיס לחרמי כהנים א"כ ע"כ ס"ל דהקדש חל על גוף הבהמה דאם לא כן על מה יחול חרם הכהן דלא דמי לחרמי בדק הבית שאם אמר הרי עלי מנה לבדק הבית חייב דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט אבל חרמי כהנים ודאי אם אמר הרי עלי מנה לחרמי כהנים אם ירצה יחזור בו דאמירה להדיוט לאו כלום היא וחרמי כהנים לא הוו אלא *כאומר חפץ זה לחרמי כהנים שאז ודאי התרמים חל על גוף החפץ א"כ ע"כ סבר עולא שהחרם חל על גוף הבהמה א"כ למה אין בה אלא עיכוב גזברין ותאמי כ) *הרי איכא איסורא לשחוט עד שיפדנה ומשני מדרבנן כא) כלומר מדאורייתא אינו חל כלל על גוף הבהמה ומדרבנן הוא דחל על גוף הבהמה ואסור לשוחטה ועיקר קרא ודאי אתא לומר שחל על הקדש לכל הפחות להתחייב מטעם תוב ועוד מלא רבי בשם ר"י דפריך מעולא דקאמר המתפיס עולה לב"ה ולא אמר לחרמי כהנים ש"מ דסבר דחרמי כהנים לא אמר כלום כרב הונא וקשיא למילתא דדריש דיכול להתפיס לחרמי כהנים [א] ומשני מדרבנן היא דדריש מכל חרם דחרמי כהנים היינו מדרבנן:

למעילה (ק"ק כתיב) · ק"ק מדלא דרשינן כל חרם לומר דמיירי בחרמי כהנים אם כן קדשי קדשים בחרמי כהנים היכא כתיב ואומר מורי הרמ"ר דסמיך אקרא אחרינא דכתיב גבי חרמי כהנים (ויקרא כז) והיה השדה בצאתו ביובל קודש (קדשים) לה' כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו וקדש קדשים לאו דוקא אלא כלומר קדש לה' ומ"ו תומר דאפי' נמי לא דריש כנ] [ני] (כלל דרשי) כל לרבות חרמי כהנים מ"מ הוא יודע דפשטיה דקרא דקדש קדשים קאי לחרמי כהנים

[המשך העמוד לא תועתק]

הא מה אני מקיים °ואם [כל] בהמה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' בבעלי מומין שיפדו, יכול יפדו על מום עובר? ת"ל אשר לא יקריבו ממנה שאינה קריבה כל עיקר יצתה זו שאינה קריבה היום אלא למחר ואמר רחמנא עביד לה העמדה והערכה. אמר רב גידל אמר רב מ"ט דריש לקיש דאמר לרבנן קדשי בדק הבית היו בכלל העמדה והערכה קדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה? דאמר קרא °והעריך הכהן אותה בין טוב ובין רע איזהו דבר שאינו חלוק בין טוב לרע הוי אומר זה קדשי ב"ה ואמר קרא אותה למעוטי קדשי מזבח, ורבי יוחנן אותה למעוטי מאי? למעוטי בעל מום מעיקרו *ולתנא דבי לוי דאמר דאפילו בעל מום מעיקרו בכלל העמדה והערכה דתני לוי הכל היו בכלל העמדה והערכה ואפילו בעל מום מעיקרו וכן תני (ר') לוי במתניתיה ואפי' חיה ואפילו עופות והכתיב אותה? קשיא. אמר רב יהודה אמר רב מ"ט דר"ש דאמר קדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה קדשי ב"ה לא היו? דאמר קרא °והעריך הכהן אותה בין טוב ובין רע איזהו דבר שחלוק בין טוב ובין רע הוי אומר זה קדשי מזבח ואמר קרא אותה למעוטי ב"ה, אי הכי בין טוב לרע מיבעי ליה, קשיא. מיתיבי מתו תמימין יקברו, ובעלי מומין יפדו בד"א בקדשי מזבח אבל בקדשי ב"ה בין תמימין בין בעלי מומים יקברו ר"ש אומר אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית תמימים יקברו בעלי מומין יפדו תיובתא דרבי יוחנן מרישא! אמר לך ר' יוחנן הכא במאי עסקינן בבעל מום מעיקרו ה"נ מסתברא דאי תימא שקדם הקדישן את מומן ליפלוג ר"ש עלה אלא לאו ש"מ בבעל מום מעיקרו, אלא לימא תיהוי תיובתיה דר"ל? ר"ל מוקים לה בשקדם הקדישן את מומן, אי הכי ניפלוג ר"ש עלה? ר"ל מיפך אפיך, והכי מותיב ממכילתא אחריתי מתו בין תמימין בין בעלי מומין יקברו [בד"א בקדשי ב"ה אבל בקדשים] יפדו ר"ש אומר תמימים יקברו ובעלי מומין יפדו תיובתא דרבי יוחנן מסיפא! אמר לך ר' יוחנן הכא במאי עסקינן בבעל מום מעיקרו ה"נ מסתברא דאי תימא בשקדם הקדישן את מומן ניפלוג ר"ש עלה, אלא לימא תיהוי תיובתיה דר"ל? אמר לך ר"ל הכא במאי עסקינן בשקדם הקדישן את מומן, וניפלוג ר"ש עלה? אמר לך ר"ל ה"נ דפליג ר"ש, א"ל ר' ירמיה לרבי זירא לר"ל דאמר לרבנן קדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה וקתני קדשי מזבח בעלי

ואמר רחמנא עביד לה העמדה והערכה · דכתיב בתריה והעמיד והעריך וגו' והא ודאי קדשי מזבח היא מדבעינן מום קבוע דאי בדק הבית, תמימים נמי מפרקי דמאי איכפת להו אי תם אי בעל מום אלמא קדשי מזבח נמי היו בכלל העמדה והערכה לרבנן דהא ברייתא רבנן היא דהא סתם סיפרא היא וסתם סיפרא ר' יהודה (בכורות דף סא·) בר פלוגתא דר"ש והיינו כרבי יוחנן ומהכא שמעינן קדשי מזבח לרבנן וממתני' שמעינן קדשי ב"ה מדקאמר ר"ש קדשי בדק הבית יפדו מכלל דשמעינהו לרבנן דאמרי יקברו : **בין טוב ובין רע** · משמע אחד טוב ואחד רע דשניהן בין תם ובעל מום : **אותה למעוטי קדשי מזבח** · ולא קאי האי והעמיד והעריך ארישא דקרא דמשתעי בקדשי מזבח : **ור' יוחנן** · אית ליה ודאי דהאי בין טוב ובין רע בקדשי ב"ה קאי ומיהו והעמיד, והעריך ארישא דקרא דאוקימנא בקדשי מזבח ואסיפא דמשתעי יא] בב"ה קאי[ג] ואותה למעוטי בעל מום מעיקרו בקדשי מזבח, ור"ל לא צריך בעל מום מעיקרו למעוטי, דהוא אמר: לרבנן-קדשי מזבח לא היו ואפילו קדם הקדישן למומן וכ"ש האי : **ואפי' חיה ועופות** · כגון אווזין ותרנגולין דלא שייכי כלל למזבח: **בין טוב לרע מבעי ליה** · יב] (ב) משמע דהוי חילוק בין טוב לרע, ובין טוב ובין רע משמע אחד טוב ואחד רע ושניהן שוין : **מתו תמימים יקברו** · אפילו הנך דליתנהו בכלל העמדה והערכה היכא דמתו תמימים עבוד רבנן מעלה דיקברו הואיל והוו חזי להקרבה : **בקדשי מזבח** · קס"ד השתא משום דלא היו בכלל העמדה והערכה: **אבל בקדשי בד"ה כו'** · דהוו בהעמדה והערכה : **ר"ש אומר כו' תמימין יקברו** · משום מעלה : **ובעלי מומין יפדו** · לקמיה פריך היכי קאמר ר"ש יג] קדשי מזבח [יפדו] הא בין רבי יוחנן בין ר"ל אמרי דלר"ש קדשי מזבח הוו בכלל העמדה והערכה (ג) : יד] **מרישא תיובתא לרבי יוחנן** · דקתני לרבנן בקדשי מזבח יפדו : **בבעל מום מעיקרו** · משום הכי טו] יפדו ובקדשי ב"ה יקברו דהתם לא שני בין בעל מום מעיקרו לקדם הקדישו למומו : [ה] **הכי מסתברא** · דאי בשקדם הקדישו את מומו' וטעמייהו דרבנן כדר"ל דקדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה' ליפלוג ר"ש עלה ולימא בקדשי מזבח יקברו דהא לר"ש קדשי מזבח היו בהעמדה והערכה אלא מדלא פליג ש"מ בבעל מום מעיקרו קאי [ה] ומשום הכי (ד) קדשי מזבח יפדו וקדשי ב"ה נמי יפדו טז] דלר"ש (נמי) קדשי ב"ה לא היו : **לימא תיהוי תיובתא דר"ל** · דהא מגופה שמעינן דאבעל מום מעיקרו קאי והשתא י"ל טעמא יז] דבעל מום מעיקרו הא קדם הקדישו למומו' לרבנן נמי יקברו יח] : **בשקדם הקדישו את מומו** · וטעמייהו דרבנן משום דקדשי מזבח לא היו : **ניפלוג ר"ש עלה** · דקדשי מזבח ונימא יקברו ואמאי קתני לר"ש אחד קדשי מזבח וא' קדשי ב"ה יפדו: **ומשני ר"ל מיפך אפיך**,[ו] יט] **והכי מותיב ממכילתא אחריתי** · דאשכח ברייתא אחריתי דמהפך לה [ז] ומותיב לה הכי לר' יוחנן . כ] דרשב"ל לא מייתי לה להא תיובתא לר' יוחנן כדגרסי' לה הכא דקתני בר"ש בהדיא קדשי [ח] מזבח יפדו : **אלא מיפך אפיך והכי מותיב לה כדאשכחנא במכילתא אחריתי בין תמימים כו'** · כא] ולא"ג דבין האי לישנא ללישנא דלעיל כי דייקת בה ליכא מידי (ה) [ט] אלא כב] (לאו) (דקתני בהדיא לר"ש קדשי מזבח יפדו : **במה דברים אמורים** · דקאמר ת"ק בעלי מומין יקברו, בקדשי ב"ה אבל קדשי מזבח יפדו דלא היו בהעמדה והערכה ואתא ר' שמעון לחלוק בקדשי ב"ה דאמרת יקברו, לדידי יפדו : **תיובתא דר' יוחנן מסך סיפא** · דקתני לת"ק אבל קדשי מזבח יפדו : **בבעל מום מעיקרו** · כג] ובב"ה יקבר דהתם לא שני לן בין תם מעיקרו לבעל מום מעיקרו : **ניפלוג רבי שמעון עלה** · ונימא תרתי קדשי ב"ה יפדו וקדשי מזבח יקברו, אלא מדלא פליג אלא בקדשי ב"ה דקאמרי אינהו יקברו ואיהו יפדו, ובקדשי מזבח שתיק ממאי דאמרי רבנן יפדו ש"מ בבעל מום מעיקרו איירי : **ס"ד דפליג** · והנא לך פלוגתייהו בב"ה וה"ה דפליג עלייהו נמי בקדשי מזבח דיקברו : **לר"ש לקיש דאמר לרבנן כו'** · (ו) הא דקתני בהך ברייתא קדשי מזבח יפדו מוקים לה אפילו בקדם הקדישן את מומן ש"מ כו' בשלמא לר' יוחנן דמוקים לה בבעל מום מעיקרו לא איכפת לן אם נפדה לכלבים דהא לא נתחה מתחלה קדושה בגופיה אלא לר"ש לקיש איכא למיבעי :

הא מה אני מקיים *(כל הבהמה) אשר לא יקריב ממנה בבעלי מומין שיפדו · ואין לומר דאימא איפכא דקרא דאשר [לא] יקריבו משמע דאינה פסולה אלא להקרבה אבל להדיוט שריא : **ואמר** רחמנא עביד לה העמדה והערכה · דבהאי קרא דאשר לא יקריבו כתיב והעמיד והעריך וסתם סיפרא ר' יהודה אלמא רבנן דעלמא אית להו העמדה בקדשי מזבח ובקדשי ב"ה ק"ל ממתניתין מדקאמר ר"ש יפדו מכלל דלרבנן לא יפדו *וא"ל קדשי ב"ה ק"ל מדכתיב והעמידו הכהן בין טוב ובין רע איזהו דבר שאין חלוק בין טוב לרע הוי אומר זה קדשי ב"ה *ר"ש: **אפילו** חיה . ואפילו עוף · כגון שמתפיס תרנגולין לב"ה והא דאמרינן מנחות (דף ק:) אין לעופות פדיון ה"מ בשקדשה קדושת הגוף למזבח : **תמימים** יקברו בעלי מומין יפדו · השתא ס"ד משום דקדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה ותמימים יקברו דאין בהן מום ואין רשאין לפדות °בלא מום : **רבי** שמעון אומר תמימים יקברו · דהכי נמי קדשי ב"ה לא היו כדמפרש לקמן טעמא משום דחזו להקרבה : **הכא** במאי עסקינן בבעל מום מעיקרו · ואפ"ה בקדשי ב"ה יקברו דבכל ענין היו דלא שייך לפלוגי בין תם מעיקרו לבעל מום מעיקרו הואיל ואינן עומדות אלא לדמיהן : **רבי** שב"ל *) מפיק ותני במכילתין אחריתי יוהך דלעיל משכחת אלא בין תמימין בין בעלי מומין יקברו ומיירי בקדשי ב"ה וכדרבנן דאמרי שהיו [בכלל כו'] ר"ש אומר [תמימים] יקברו כדאמר לקמן משום דחזו להקרבה ומחמירין ביה קדושת מזבח במהדברים אמורים בקדשי ב"ה אתאן לת"ק ולכך אמר כד] יקברו אבל קדשי מזבח כו' רש"א תמימין יקברו אבל

*) נ"א מפיך ותני והכי מותיב ממכילתא וכו' נ"ק

הכל

בעלי מומין יפדו ומוקמינן לה בשקדם הקדישן את מומן שמע מינה *פודין את הקדשים להאכילן לכלבים: הכא במאי עסקינן בשעבר ושחטן כדתניא א) כל הקדשים שנפל בהן מום ושחטן ר"מ אומר יקברו *וחכמים אומרים יפדו א"ל רבי ירמיה לרבי זירא: לר' שמעון דאמר קדשי בדק הבית לא הוו בכלל העמדה והערכה אמאי תמימים יקברו: משום ג) דחזו להקרבה כדתניא *המתפיס תמימים לבדק הבית כשהן נפדין אינן נפדין אלא למזבח שכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם א"ל רב פפא לאביי ואמרי לה [א] ג) רבא [ג] לרבי יוחנן דמוקים לה בבעל מום מעיקרו ד) ובעלי עלמא סבירא להו דבעל מום מעיקרו בלא הוי בכלל העמדה והערכה, ולא והתנן *כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן ונפדו חייבין בבכורה ובמתנות ויוצאין לחולין ליגזז וליעבד, ולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן והשוחטן בחוץ פטור ואין עושין תמורה ואם מתו יפדו *ואמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר"ש ו) דאמר קדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה קדשי ב"ה לא היו כדתנן ר"ש אומר קדשי ב"ה אם מתו יפדו ומודה ר"ש בבעל מום מעיקרו שנפדה מ"ט דאמר קרא אותה אותה למעוטי בעל מום מעיקרו) אבל חכמים אומרים אפילו בעל מום מעיקרו הוי בכלל העמדה והערכה א"ל *מאן חכמים תנא דבי לוי, אי הכי זו דברי ר"ש זו לא זו *דברי ר"ש ומחלוקתו מיבעי ליה! אמר ליה הא דלא קתני הכי [ג] משום דרב סבר לה כריש לקיש דאמר לרבנן קדשי בדק הבית היו בכלל העמדה והערכה קדשי מזבח לא היו ז) ורישא קתני ואם מתו יפדו וסיפא קתני ואם מתו יקברו ואיבעית אימא רב כרבי יוחנן סבירא ליה ודקא קשיא לך זו דברי רבי שמעון ומחלוקתו מיבעי ליה, ח) אימא הכי נמי: **מתני'** ואלו הן *הנקברין ט) קדשים ט) שהפילה יקברו הפילה שליא תקבר, ושור הנסקל, ועגלה ערופה, וצפרי מצורע, *ושיער נזיר, ופטר חמור, ובשר בחלב, וחולין שנשחטו בעזרה, *רבי שמעון י) אומר חולין שנשחטו בעזרה ישרפו וכן חיה שנשחטה בעזרה, ואלו הן הנשרפין חמץ בפסח ישרף א) ותרומה טמאה (א) והערלה וכלאי הכרם את שדרכן לשרוף ישרוף ואת שדרכן להקבר יקבר, יא) ומדליקין בפת ובשמן של תרומה, כל הקדשים שנשחטו חוץ לזמנן וחוץ למקומן הרי אלו ישרפו, אשם

א) [עתוס' פסחים כ: ד"ה לאו ועתוס' שבת כה: ד"ה כן]

הכא במאי עסקינן · הא דקתני אם מתו לא מתו ממש אלא שמבר וסחטן קודם פדיון יב) ולהכי קאמר יפדו ויאכלו : ר"מ אומר יקברו · כר"ש דאמר קדשי מזבח היו בהעמדה והערכה : יפדו · שלא היו בהעמדה והערכה : משום דחזו לסקרבה · עבור יג] להו מעלה בתמימים (ג) (ו)למזבח : לרבי יוחנן דמוקים לה בבעל מום מעיקרו · ואמר משום הכי לא פליג ר"ש עלה אלמא דכ"ע בעל מום מעיקרו לא בעי העמדה והערכה והתנן כו' דבשלמא לר"ל ליכא לאקשויי דהא מוקים לה בחס ונעשה בעל מום לאחר הקדש ואיכא למימר דבעל מום מעיקרו אי כהקדש ב"ה דאע"ג דלמזבח אקדשיה אפ"ה כבדק הבית דמי דלא קדיש אלא לדמי והוי בהעמדה והערכה לרבנן, אלא לר' יוחנן קשיא : ובמתנות · זרוע ולחיים וקיבה : ליגזז וליעבד · לאחר פדיונן יד] : ולדן טו) וחלבן מותר · אפילו אעבר קודם פדיונן ואיתיליד לאחר פדיונן : ואמר רב טז] עלה · בפרק שני דבכורות הא דתנן יפדו זו דברי ר"ש דאמר קדשי ב"ה אם מתו יפדו והאי בעל מום

בעלי מומין יפדו דלא היו בכלל העמדה [והערכה] לך רבי יוחנן כו' תיובתא דרשב"ל ה"נ דפליג ר"ש ודקדק רש"י דברייתא קמייתא נמי נימא הכי ומאי אולמיה דהאי בתרייתא וי"ל דלא דמי דהא אקמייתא ליכא למימר הכי דהא בעלי מומין דת"ק מיירי שהוממו אחר הקדשן ובקדשי מזבח *סברא הוא לומר דר' שמעון דקאמר במילתיה אחד קדשי מזבח כו' יפדו בבעלי מומין · דתנא קמא מיירי שהוממו אחר שהוקדשו אבל בהך בתרייתא דר"ש לא איירי במילתיה כלל בקדשי מזבח *ובחד מילתיה הוא דרבנן דאמר אבל בקדשי מזבח בעלי מומין יפדו מיירי שפיר בשקדם הקדשן ור"ש פליג עלייהו *אבל לכך שנה התנא למילתיה משום דבמילתיה לא הזכיר כלל קדשי מזבח ולא גילה בדעתו כלל מה תומר בקדשי מזבח :

כדתניא כל הקדשים שנולדו בהן מום ושחטן ר"מ אומר יקברו · איירי בקדשי מזבח דסבר היו בכלל העמדה כר"ש ולרבי יוחנן אפי' כרבנן וחכ"א יפדו דס"ל לא היו בכלל העמדה לרשב"ל ניחא שפיר דהוא רבנן דמתני' דאמר

אשם תלוי ישרף רבי יהודה אומר יקבר, חטאת העוף הבאה על הספק תשרף ר' יהודה אומר יטילנה לאמה. כל הנקברין לא ישרפו וכל הנשרפין לא יקברו ר' יהודה אומר אם רצה להחמיר על עצמו לשרוף את הנקברין רשאי אמרו לו אינו מותר לשנות:

גמ' (שער הנזיר יקבר) רמי ליה טבי לרב נחמן תנן שער הנזיר יקבר ורמינהו האורג מלא הסיט מצמר בכור [בבגד] ידלק הבגד משער הנזיר ופטר חמור בשק ידלק השק א"ל כאן בנזיר טמא כאן בנזיר טהור אמר ליה שנית נזיר אנזיר, פטר חמור אפטר חמור קשיא? אישתיק ולא אמר ליה ולא מידי, אמר ליה מידי שמיע לך בהא? אמר ליה הכי אמר רב ששת כאן בשק כאן בשער. איתמר נמי אמר רבי יוסי ברבי חנינא כאן בשק כאן בשער רבי אלעזר אמר כאן בנזיר טהור כאן בנזיר טמא, א"ל וליבטל שק ברובא? אמר רב פפא בציפורתא, ציפורתא לישלופינהו? א"ר ירמיה הא מני ר' יהודה היא דאמר אם רצה להחמיר על עצמו לשרוף את הנקברים רשאי. אמר ליה קא קשיא לן לשלופינהו ואת מוקמת לה כר' יהודה? הכי קאמינא אם אפשר לשלופינהו מוטב ואם לאו אוקמה כר' יהודה דאמר אם רצה להחמיר על עצמו לשרוף את הנקברין רשאי: ואלו הן הנשרפין: אמר מר חמץ בפסח ישרף. סתם לן תנא כר' יהודה דאמר אין ביעור חמץ אלא שרפה: תרומה טמאה והערלה כו': הא כיצד אוכלין בשרפה משקין בקבורה: חטאת העוף כו': תניא א"ר יהודה חטאת העוף הבאה על הספק יטילנה לאמה ומתגלגלת והולכת לנחל קדרון: כל הנקברין לא ישרפו כו': מ"ט משום דנקברין אפרן אסור ונשרפין אפרן מותר, ונקברין אפרן אסור והתניא דם הנדה ובשר המת שנפרכו טהורין מאי לאו טהורין ומותרין? לא, טהורין ואסורין, מתיב רב פנחס עולת העוף שנתמצה דמה מוראתה ונוצה שלא יצאו מידי מעילה מאי לאו יצאו מידי מעילה ומותרין, לא, יצאו מידי מעילה ואסורין, ונשרפין דהקדש אפרן מותר והא תניא כל הנשרפין אפרם מותר חוץ מאפר אשירה, ואפר הקדש לעולם אסור. ומערב הוא דלא קעריב להו, ותני להו משום דאשירה יש לה בטילה בעובד כוכבים, הקדש אין לו בטילה עולמית, קתני מיהא אפר הקדש לעולם אסור? אמר רמי בר חמא כגון דנפלה דליקה בעצי הקדש מאליה (דכיון) (דלא ידיע מאן) דלא הוי איניש דלמעול דליפוק אפרן לחולין. רבא אמר כי תניא הא מתניתא בתרומת הדשן, תניא דלעולם אסור דתניא ושמו בנחת, ושמו כולו, ושמו שלא יפזר:

הדרן עלך יש בקדשי מזבח וסליקא לה מסכת תמורה